

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KAPADOKYA'DA FİZİKSEL ÇEVRE
VERİLERİNİN TURİZME VE TURİZM
YAPILARINA ETKİLERİ ÜZERİNDE BİR
ARAŞTIRMA

79270

Mimar Çiğdem YILMAZ

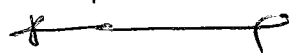
F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında
Hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

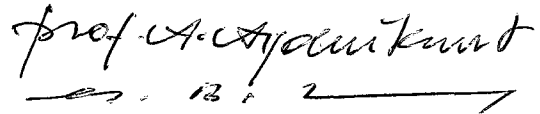
Tez Danışmanı: Prof. Ali DÜZGÜN

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
DOKÜMANTASYON BİRİMİ

Doç. Dr. Hüseyin CENER

İSTANBUL, 1998

prof. A. Aydemir Kurt

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ŞEKİL LİSTESİ	i
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
GİRİŞ.....	1
1. ÇEVRE	
1.1. Tanımı	3
1.2. Türleri	5
1.2.1. Fiziksel Çevre.....	5
1.2.1.1. Doğal Çevre	7
1.2.2.2. Yapay Çevre	7
1.2.2. Sosyo-Kültürel Çevre.....	11
1.2.3. Ekonomik Çevre.....	12
2. TURİZM	
2.1. Tanım.....	13
2.2. Turizmin Tarihsel Gelişimi.....	15
2.3. Turizmin Gelişimini Etkileyen Faktörler.....	16
2.4. Turizmin Türleri.....	17
2.5. Ülkemizde Turizm Sektörünün Örgütsel Yapısı	19
3. ÇEVRE-TURİZM ETKİLEŞİMİ	
3.1. Fiziksel Çevre-Turizm Etkileşimi.....	24
3.1.1. Doğal Çevre-Turizm Etkileşimi	24
3.1.2. Yapay Çevrenin-Turizm Etkileşimi.....	28
3.2. Ekonomik ve Sosyal Çevre-Turizm Etkileşimi	31
4. KAPADOKYA	
4.1. Kapadokya'da Çevre Verileri	33
4.1.1. Fiziksel Çevre	38
4.1.1.1. Doğal Çevre	
-Coğrafi Konum ve Oluşumu.....	38
-İklim Özellikleri.....	42

-Jeolojik Oluşum.....	43
•Peribacalarının Oluşum Evreleri ve Tipleri.....	47
4.1.1.2. Yapay Çevre.....	48
4.1.1. Sosyo-Kültürel Çevre	53
4.1.2. Ekonomik Çevre.....	53
4.2. Kapadokya’da Turizm ve Turizm Yapıları.....	54
4.3. Kapadokya’da Çevre-Turizm Etkileşimi.....	56
4.3.1. Kapadokya’da, Fiziksel Çevre-Turizm Etkileşimi.....	56
4.3.1.1. Kapadokya’da Doğal Çevre-Turizm Etkileşimi.....	57
4.3.1.2. Kapadokya’da Yapay Çevre-Turizm Etkileşimi.....	69
4.3.2. Kapadokya’da, Ekonomik ve Sosyal Çevre-Turizm Etkileşimi.....	77
5. KAPADOKYA’DA FİZİKSEL ÇEVRE VERİLERİNİN TURİZM YAPILARI ÜZERİNDE İNCELENMESİ	
5.1. Nevşehir(Merkez).....	81
5.2. İlçe Merkezleri Ve Kasabalar	
5.2.1. Uçhisar(Belde) Turizm Yapılarının Fiziksel Çevre Etkileşimi.....	83
5.2.2. Ortahisar(Belde)Turizm Yapılarının Fiziksel Çevre Etkileşimi.....	122
5.2.3. Ürgüp(İlçe)’De Turizm Fiziksel Çevre Etkileşimi	127
5.2.4. Avanos(İlçe) Turizm Yapılarının Fiziksel Çevre Etkileşimi.....	145
5.2.5. Göreme(Belde) Turizm Yapılarının Fiziksel Çevre Etkileşimi.....	160
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	163
KAYNAKLAR.....	173
Ek1 Bölgede Yapılan Anket Çalışması ve Çevreyle İlgili Alınan Görüşlerİ.....	176
Ek2 Nevşehir’de Yeralan Turistik Tesisler.....	186

ŞEKİL LİSTESİ

Syf. No

<u>Sekil 1. 1: Yapıda İç, Dış Çevre ve Kullanıcı Etkileşimi</u>	4
<u>Şekil 4.2: Kapadokya'yı oluşturan önemli merkezler</u>	40
<u>Şekil 4.3:Pribacalarının oluşum aşamaları</u>	48
Harita Listesi:	
<u>Harita 4.1: Kapadokya'da Turistik Yerleşimler</u>	35
<u>Harita 4.2: Bölgenin coğrafik konumu</u>	40
<u>Harita 4.3: Kayalık Kapadokya</u>	42
<u>Harita 4.4: Kapadokya turizm yatırım alanları</u>	55
Resimler Listesi:	
<u>Resim 4. 1:Göreme yerleşim dokusu</u>	33
<u>Resim 4.2:Kaymaklı Yeraltı şehri</u>	37
<u>Resim 4. 3:Uçhisar Kalesi</u>	39
<u>Resim 4.4: Jeolojik harita</u>	44
<u>Resim 4. 5:Bölgenin coğrafik konumu</u>	40
<u>Resim 4.6:Jeolojik oluşum</u>	40
<u>Resim 4.7:Uçhisar kale yerleşimi</u>	49
<u>Resim 4.8:Yeraltı şehrinden bir kesit</u>	50
<u>Resim 4.9:Yeraltı şehri kullanım şekli</u>	51
<u>Resim 4.10: Ürgüp yolunda bölge halkının sergilediği bez bebekler.</u>	54
<u>Resim 4.11: Göreme karayolunda turizmle uğraşan halkın kurduğu panayırlar</u>	54
<u>Resim 4.12: Mustafapaşa</u>	57
<u>Resim 4.13: Göreme Vadisinden bir görünüm</u>	58
<u>Resim 4. 14: Bölge yerleşim dokusundan bir örnek:Mustafapaşa</u>	66
<u>Resim 4. 15: Ürgüp meydanında sahte peribacaları.</u>	75
<u>Resim 4. 16: İnsan eliyle yapılan peribacaları</u>	76
<u>Resim 4. 17: Bölgede bulunan eski Rum evlerinden biri</u>	80
<u>Resim 4.18: Göreme Oteli</u>	83
<u>Resim 4.19: Viva Oteli</u>	85
<u>Resim 4.20 : Vaziyet planı</u>	86
<u>Resim 4.21: Kur Oteli ön cephesi</u>	86
<u>Resim 4.22: B-B Kesiti</u>	87
<u>Resim 4.23 : :Arka görünüş</u>	87
<u>Resim 5.24 :Plan</u>	87
<u>Resim 5.25: İç mekanda koni ve Kübik biçimler</u>	88
<u>Resim 5.26: Otel girişi</u>	89
<u>Resim 5.27: Dinler Motel girişi</u>	90
<u>Resim 5.28: Motel resepsiyonu</u>	90
<u>Resim 5.29: Resepsiyon girişi.</u>	91
<u>Resim 5.30 Motel havuzundan görünüm</u>	91
<u>Resim 5.31: Dinler Motel kamp alanı</u>	92
<u>Resim 5.32: Otelin Nevşehir-Ürgüp üzerinden görünüşü.</u>	92
<u>Resim 5. 33: Otel görünüşü</u>	93
<u>Resim 5.34: Kampın yoldan görünüşü</u>	94
<u>Resim 5. 35: Uçhisar</u>	98

Resim 5.36: Vaziyet planı (Robinson Klüp)	99
Resim 5. 37: Otelin kuşbakışı görünümü.	99
Resim 5. 38: Otel giriş katından bir görünüm	100
Resim 5. 39: Otel cephesinden görünüm	100
Resim 5. 40 : Bölgede yapılan bir balon seyahati	101
Resim 5.41: Otelin sağladığı spor imkanlardan bazıları	101
Resim 5. 42: Otel girişi	102
Resim 5.43: Otel havuz katı	102
Resim 5.44: Bölgedeki ikonlardan esinlenerek oluşturulmuş duvar resimleri.	103
Resim 5. 45: Otel girişi	103
Resim 5. 46: En üst kat:restaurant, 1.bodrum:bar, 2.bodrum:odalar.	104
Resim 5. 47: Otel cephesi ve havuz giriş kapısı (Kaya Oteli)	105
Resim 5. 48: Otelin sonradan yapılan ek binası	106
Resim 5. 49: Vadi yamacında tüfler içerisinde oyularak yapılan “güvercinlikler”.	106
Resim 5.50: Otel barındaki kayadan oyma localar	107
Resim 5. 51: Oda girişi	107
Resim 5. 52: Oda banyosunda mermer duş kabini	108
Resim 5. 53: Otel lobisi	108
Resim 5. 54: Oda içinden bir görünüm	109
Resim 5. 55: Kapadokya evinden görünüş	109
Resim 5. 56: Pansiyon evlerindeki kemerli geçişler	110
Resim 5. 57: Avizou’nun arazi eğilimine uyumlu oluşturduğu teraslar	111
Resim 5. 58: Başka bir pansiyon evi	111
Resim 5. 59: Bahçeli ev	112
Resim 5. 60: Pansiyon bahçesi	113
Resim 5.61: Avizou’nun oluşturduğu dinlenme alanı	113
Resim 5. 62:Dekoratif amaçlı bir merdiven	114
Resim 5. 63:Pansiyon, oturma odasından bir köşe	114
Resim 5. 64:Yapı atölyesi	115
Resim 5. 65:Pansiyon yatak odasından bir görünüş	115
Resim 5. 66: Pansiyon evindeki mutfaklardan biri	116
Resim 5. 67:Odalarda ferforje ve ahşap işçiliği	116
Resim 5. 68:Tarihi çevrenin kullanıldığı bahçeden bir görünüm	117
Resim 5. 69:Bindallı Restaurant’ın girişi	118
Resim 5. 70:Restoran cephesi	118
Resim 5. 71:Şu an inşaatı devam eden bir restaurant	119
Resim 5. 72:Açılmak üzere olan bir restaurant	119
Resim 5. 73:Uçhisar’da bir alışveriş merkezi	120
Resim 5.74:Ortahisar	121
Resim 5. 75:Otelin Nevşehir-Ürgüp yolundan görünüşü	123
Resim 5. 76:1970’li yıllarda çekilmiş bir fotoğraf	123
Resim 5. 77:Otelin son iki katının yıkıldığı görünüm	124
Resim 5. 78:Motel girişi	124
Resim 5. 79:Motel bahçesinden görünüm	125
Resim 5.80:Ürgüp	127
Resim 5. 81:Tesisin restaurantından bir görünüş	128
Resim 5. 82:Çırahan Restaurant	129
Resim 5. 83:Pansiyon girişi	129

Resim 5. 84:Avludan görünüm	130
Resim 5.85: Pansiyon avlu duvarı	130
Resim 5. 86:Bina ön cephesi	133
Resim 5. 87:Restorasyon sonrası	133
Resim 5. 88:Ek yapının restorasyon öncesi görünümü	134
Resim 5. 89:.	135
Resim 5. 90:Restorasyon sonrası ek yapının görünümü	135
Resim 5. 91:Birinci bina yan cephesi	136
Resim 5.92:Birinci bina bodrum kat görünüşü	137
Resim 5.93:Restorasyon çalışması	138
Resim 5. 94:Restorasyon öncesi	139
Resim 5. 95:Restorasyon öncesi:Pansiyonda bekleme ve oturma odası	139
Resim 5. 96:Espelli pansiyonunda oturma odası	141
Resim 5. 97:Restorasyon sonrası	142
Resim 5. 98:Espelli pansiyon odasından bir görünüş	143
Resim 5. 99: Pansiyon banyosundan görünüş	143
Resim 5. 100:Pansiyonun başka bir odası	145
Resim 5.101: Pansiyon banyosundan bir görünüş	145
Resim 5.102: Bazaar 54-Vaziyet planı.	146
Resim 5.103: Bazaar 54'ün ön görünüşü	146
Resim 5.104:Göreme köyünden bir konut	147
Resim 5.105:Çarşıda kullanılan, geleneksel mimari elemanlar.	148
Resim 5.106: Yapım izometrik perspektifi	149
Resim 5.107Yörede pencere tipleri ve süslemeleri.	150
Resim 5.108: Yapıda kullanılan malzemeler	151
Resim 5.109:Binaya ait bazı detaylar(Yöre taşından yapılmış payanda ve parmaklıklı pencereler.)	152
Resim 5.110: Çarşı planı ve kesiti	153
Resim 5.111:Hanedan Restaurant'ı girişi.	154
Resim 5.112: Hanedan restoran, iç mekanı.	154
Resim 5.113: Restoran girişi.	156
Resim 5.114: Restaurant odalarında kullanılan dekorasyon elemanlarından bazıları.	158
Resim 5.115: Avanos girişinde Büyük Avanos Oteli.	158
Resim 5.116:Güray çömlek atölyesi.	160
Resim 5.117: Göreme'de, doğal oluşumun içinde yapılardan:Turist Otel	161
Resim 5.118: Göreme Vadisinin ortasında yer alan başka bir turizm yapısı:Ataman Oteli	162

ÖZET

Bu tez kapsamında;

Birinci bölümde , kısaca tezin yapılış amacı anlatılmıştır.

İkinci ve üçüncü bölümlerde, genel anlamda, çevre ve turizm kavramları üzerinde durulmuştur.

Dördüncü bölümde, turizmin çevreye, çevrenin turizme ve turizm yapılarına etkileri incelenerek, bu etkilenişimler sonucunda kabul edilen, olumlu ve olumsuz etkenler belirtilmiştir.

Beşinci bölümde, Ülkemizin en önemli çevresel değerlerinden biri kabul edilen Kapadokya Bölgesi'nde, çevresel değerler ve turizmin gelişimi incelenerek, çevre-turizm etkilenişimi sonucunda görülen olumlu ve olumsuz özellikler ortaya çıkarılmıştır.

Altıncı bölümde, çevresel öğelerden biri olan fiziksel çevrenin, bölgedeki turizme etkisini, bazı turizm yapılarından örnekler verilerek, açıklanmaya çalışılmıştır.

Son bölümde; Kapadokya bölgesinde çevre ve turizmin korunması ve geliştirilmesi için, turist, yerli halk, Politikacı ve Araştırmacıların da görüşü alınarak sonuçlar çıkarılmış ve öneriler sunulmuştur.

ABSTRACT

This study consists of the following sections;

In Section 1, the aim of this study is briefly explained.

In Sections 2 and 3, environment and tourism concepts are dwelled upon, in general meaning.

In Section 4, the effects of tourism on environment and the effects of environment on tourism and tourism structures are examined. The negative and positive factors which are accepted to be a result of these interactions are determined.

In Section 5, the environmental values and the development of tourism in Kapadokya region, accepted as one of the most important environmental values of our country, is examined; and the negative and positive features which occur as a result of environment-tourism interactions are exposed.

In Section 6, the effect of the physical environment, an element of environment, on regional tourism is tried to be explained by giving examples from some tourism structures.

In the last Section, in order to protect the environment and tourism in Kapodakya region, conclusions are drawn and suggestions are offered by taking the view of tourists, native people, politicians and researchers.

GİRİŞ

Bu tez kapsamında öncelikle; çevre ve turizm kavramları tanıtılmış ve irdelenmiştir. Sürekli bir etkileşim içinde olan bu iki olgu, Kapadokya örneğinde, araştırma konusu olarak ele alınmıştır.

Çevre, turizmin, gelişmesine yön verebilecek önemli bir olgudur. Ülkelerarası turizm dinamiğinde, turistlerin ilgisini çeken ana faktörler, bölgelerin çevresel değerleridir. Bölgeyi, “çevreyi koruma” altına alan ülkelerde, turizmden önemli ölçüde gelir girdisi sağlanabilmektedir. Ülkemizde ise çevreyi koruma adı altında yapılan bir takım bilinçsiz çalışmalar, turizmi geliştirmek arzusunda olsa da, çevre ve turizmin kaybedilmesine yol açmaktadır.

Bu tez çalışmasının birinci bölümünde, turizm ve çevre kavramlarının farklı biçimlerde tanımları yapılarak, turistik çekiciliğe sahip çevre değerlerini saptamak ve bunları bilinçli bir şekilde korumak için, turizm açısından önemli kriterler belirlenmeye çalışılmıştır. Çevre ve turizmin birbirini tamamlayan iki kavram olduğu, ancak ikisinin birlikte doğru kullanılmasıyla, ülkemizde gerçek anlamda bir turizmin gerçekleşeceği ortadır. Çevresel değerleri olmayan bir bölgede, gelişmiş bir turizm, turizm bilincine sahip olmayan bir toplumdaki ise sağlıklı bir çevre beklenmesi olası değildir. Bu nedenle, çevre ve turizm etkileşiminde; herhangi birinin iyi kullanılmaması halinde, diğerinin gelişimini de olumsuz yönde etkileyecektir.

Tezi 3. bölümünde, Kapadokya Bölgesinde çevresel değerler ve turizm incelenmiş, ve etkileşimleri sonucunda oluşan sorunlar açıklanmaya çalışılmıştır.

Tezin 4 bölümünde, “**Kapadokya Bölgesi**”nin fiziksel özellikleri incelenmiş, doğal ve tarihsel çekiciliğinin beraberinde dinsel çekiciliği de vurgulanmaya çalışılmıştır. Tezde, bölgeyi ziyaret eden yerli yabancı turistlerin ve bilir kişilerin çevreye karşı olan duyarlılıklarını belirleyebilecek küçük bir anket çalışmaları ve görüşmeler de gerçekleştirilmiştir.

Tezin 5. bölümünde, asıl konusunu oluşturan Kapadokya’da fiziksel çevre verilerinin turizme ve turizm yapılarına etkileri irdelenmiştir. Bu çalışmada bölgenin turistik kasaba ve ilçelerindeki, turizm yapılarından olumlu ve olumsuz sayılabilecek örnekler seçilmiştir. Anket

alışmasında turistlerin ve bölge halkının seçimlerinin büyük bir bölümü de araştırma içine alınmıştır.

Tezin son bölümünde, bu sorunların kısa bir özeti açıklanmış ve çözüm önerileriyle turizmin, sadece gelir kaynağı olmayıp, kültür iletişimini sağlayan özelliğiyle, uluslararası bir köprü görevi üstlendiği belirtilmeye çalışılmıştır. Bu konuda Atatürk **“Türk Ulusu, ancak varlığını derin ve sağlam kültür sınırlarıyla çevreledikten sonradır ki, onun yüksek kapasitesi ve erdemi, uluslar arasında tanınır”**ifadesi, kültürün ülke için önemini vurgulamıştır. Bu anlayışla, Bölgede oluşturulan turizm yapılarının, fiziksel çevre içerisinde olumlu ya da olumsuz etkileri belirlenerek, sonuçlarının bölge ve ülke halkının sosyo-ekonomik düzeyinin yükseltilmesine katkıları sağlanmaya çalışılmıştır. Doğal, tarihi ve kültürel çevre değerlerine sahip çıkılmadığı takdirde, uluslararası düzeyde ülkemizi tanıtmaya olanağı sağlayan çok önemli bir gelir turizm de yitirileceği genel bir ifadeyle özetlenmeye çalışılmıştır.

I. BÖLÜM

ÇEVRE

1.1. Tanımı:

“Çevre canlı varlıkları kuşatan, onları etkileyen, değişime uğratan ve aynı zamanda onlarla iletişim halinde olan doğal ve yapay koşullar bütünüdür (Akkaya, 1994).”

“Genel anlamıyla ise; yaşam içindeki etkileşimler ve yaşamın oluşturduğu ortamlar bütünüdür. Yapı da kullanıcının/insanın/yşamı içindeki ilişkilerini sürdürdüğü bir ortamdır. Bu yaklaşımla çevre olma özelliği taşır. Ancak insan tarafından tasarlandığı ve üretildiği için bir yapma çevredir ve doğal çevre içinde yer alır (Balanlı ve Öztürk, 1995).”

Uzun bir dönem insan çevresini doğal koşullara uydurmaya çalışmış, ondan yararlanmış, ama ona pek sahip çıkmamıştır. O zamanın Teknolojisindeki ikellik sonucunda da insanoğlu, çevresini pek tahrip edememiştir (Aydemir, 1979).

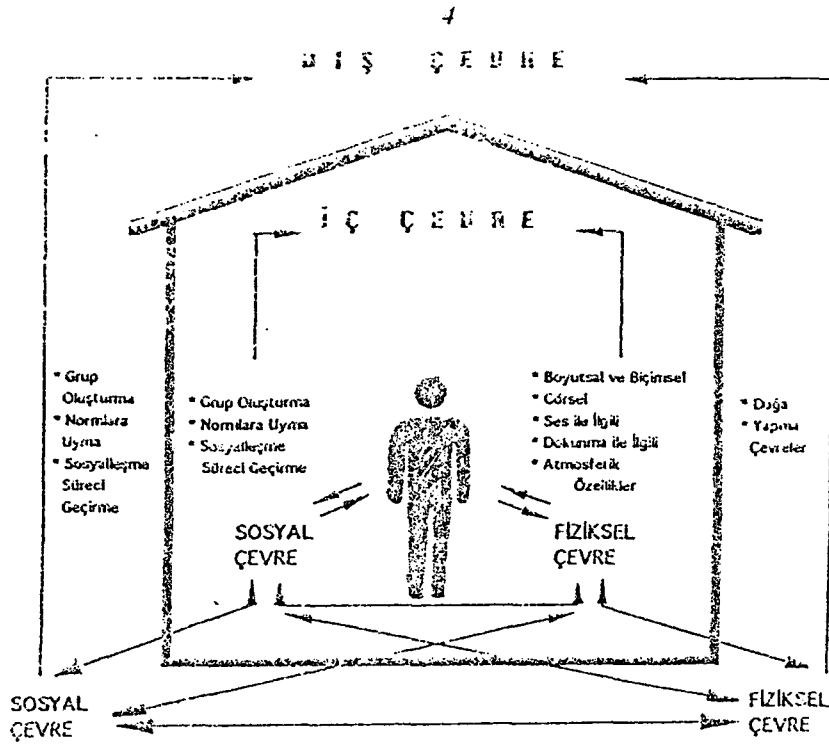
Endüstri devriminde ise çevre, teknolojinin de gelişmesiyle düzensiz kullanılmaya hatta tahrip edilmeye başlanmıştır.

20. yy 'ın son çeyreğinde tüm uzmanlık dallarındaki eğitim ve gelişmelere paralel olarak gelişen çevre olgusunun değişik tanımlamaları yapılmış olup, bunlar içinde en açık tanımlamalar şöyledir;

- Kişiyi etkileyen dış etkilerin toplamıdır. **Kişi, çevre denen bu ortamda sürekli madde-enerji alışverişi içindedir.**
- Aslında ekolojik anlamda bir sözcük olarak kullanılmakla birlikte **yaşam ortamımızın bir ilişkiler sistemidir.**
- Bir anlamda teknik, coğrafik, moral, fizik, kültürel, ve tarihsel beşeri ortam öğelerinin **bütünüdür.**

Bu tanımlara göre **en geniş anlamıyla çevre; tüm sistemlerin eytişimsel* bir ilişki içinde bulunduğu, zaman içinde oluşan sistemler bütünüdür.**

* **Eytişimsel:**Çevreyi oluşturan 3 ana sistemden (1-Parça-Bütün,2-Sibernetik,3-Eytişimsel) biridir. Gerekli koşul, sistemin bütünlüğünün nedeni olan sistemle çevresi arasındaki çelişkinin tanımıdır. Zaman içinde sistem içi ve dışı arasındaki çelişki ve onun tanımladığı kısım değişecektir. Bu yaklaşımla çevre devingen bir kavram olarak tanımlanmıştır.

Şekil 1.1: Yapıda İç, Dış Çevre ve Kullanıcı Etkileşimi (Balanlı ve Öztürk, 1995).

İnsanla karşılıklı etkileşim halinde olan mimari bir çevrede, sadece fiziksel görünüşü iyi olan; ve kullanışlı bir mekan oluşturmak, kişinin kendini rahat hissetmesi için yeterli değildir. Çünkü, insanın çevresine adapte olabilmesi için, gerekli olan duygusal etkiyi de mekanda oluşturmak gereklidir. Bunun gerekliliğini Norberg Schulz, daha çok insan bilimlerine, psikolojiye, kültür psikolojisine, insanın dünyayı ve dünyadaki varlığını nasıl kavradığı gibi felsefi açıklamalarıyla ortaya koymuştur. (**Varoluş felsefesi**). Mekan konusuna, bu sorgulamayla yaklaşır. Varoluşçu mekan felsefesini oluşturan bazı filozofların açıklamalarına başvurur. Bütün bu katılımların yardımıyla da “çevre imajı” kavramını önerir (Doğrusöz, 1994).

Shultz’un açıklamasına göre, mimari mekan üstüste gelen bilgi katmanıdır. Bu katmanlar sırasıyla,

1. **En alt katman yatay, düşey, eğik, geçirgen gibi ölçülebilen geometrik kavramlarla saptanabilen “fiziksel mekan”dır.**
2. **Fiziksel mekan herhangi bir amaç ve motivasyon olmaksızın, anlık izlenimlerle algılayan insanın zihindeki, kavrayışındaki durum “algı mekanı”dır.**
3. **Üçüncü katman ‘varoluşsal mekan’dır. İnsanların kafasında, izlenimsel, deneyimsel, bütün özelliklerin yaşandığı bir imajlar bütünüdür. Okul, oda, mahalle denildiğinde ayrı ayrı imajlar belirir.**

4. Bütün bu özelliklerin tasarımcı birikimine dönüşmesidir. Önceki kademelere dayanılarak yapılan soyut açıklamalar ve soyutlamalarla varılan kurgular, **“Varoluşsal mekan”ı da aşan görüşleri** oluşturmaktadır.

“Lynch’e göre de insanın çevresine yönelmesi, zihinlerdeki çevre imajının resmedilmesiyle mümkündür. Bu imaj; hem o andaki duyguların hem de o çevre ile geçmiş deneyimlerin ürünüdür. O anda yaşadığı duygularını ve deneyimlerini, edindiği çevresel bilgileriyle birlikte kullanarak, bir mekan oluşturur. Lynch’in anlatmak istediği bu “çevre imajı” kavramı, Shultz’un ‘varoluşsal mekan’ kavramıyla aynıdır. Bu yaklaşım şekliyle kullanıcıların da, planlama ve tasarımlara dolaylı katılımları, çevresini benimseyebilmesi açısından oldukça önemlidir (Doğrusöz, 1994).

Bütün bu tanımların haricinde, bir de **“özgün nitelikli çevre”** kavramı ortaya çıkmıştır. Bundan, tarihi, kültürel, sembolik veya doğal niteliği öne çıkan çevreler kastedilmektedir. Bütün bu çevre nitelikleri çevre türlerini oluşturur. Buna göre genel hatlarıyla çevre türleri şunlardır;

1.2. Çevre Türleri

1.2.1. Fiziksel Çevre:

Toplumunu etkileyen çevre genel anlamda fiziksel çevredir. İnsanın kısa veya uzun zaman içinde yaşadığı ,karşılıklı etkileşim gösterdiği, eylemlere katıldığı doğal ve yapısal bileşenlerden oluşmaktadır (Akkaya, 1994).

“İnsanoğlunun çevresini, düzene sokması taş ocağının karanlıklarında başlamıştır. Daha sonraları ailenin veya grupların çeşitli faaliyetlerini barındıran yapılar, belli düzenler oluşturarak, içinde bir araya geldikleri zaman kişinin boyutunu aşan, meydan, sokak, mahalle gibi büyük yerleşme öğeleri ortaya çıkmıştır.

Bu öğeler sadece boyut ve biçimleriyle değil, yarattıkları boşluklarda insanlara sağladıkları faaliyet olanaklarıyla kimlik kazanmaktadır. Bu şekilde fiziksel çevre, günlük yaşantıyla adeta eşdeğer olur. Böylece içinde yaşanan yapının birey için bir ilk kabuk, onu çeviren daha geniş çevrenin toplum için bir ikinci kabuk olduğu söylenebilir (Aysu, 1992).”

“Uzun yıllar insanlar çevrelerine istendiği şekilde müdahale edebilecek bir hammadde, bazen bir romantik bir temaşa konusu olarak bakmışlardır. Oysa günümüzün insanı, kendisini çevresinden ayrı düşünemeyeceğini, geleneksel davranışların sağlıklı bir çevre yaratmak için yeterli olmadığını görmüştür. Doğal veya insan yapısı olan fiziksel çevreyle, kendi yaşantısı arasında organik bir bağ olduğunu ve kendisinin de büyük bir organizmanın bir

parçası olduğunu öğrenmiştir. Bu görüş, yeni bir aşama olarak kabul edilmiştir.” Böylece insanoglu, doğal çevreyi binlerce yıl önce kendi yaptıklarıyla da değiştirmeye başladığını anlamıştır (Doğrusöz, 1994). Bu değişimlerin, zamanla insan üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler bıraktığı ortaya çıkmış ve bunun üzerinde bir takım araştırmalara başlanmıştır.

Bu araştırmaların sonucunda, fiziksel elemanların, sadece yanyana gelip, sabit ve kütleli etki oluşturmadığı ortaya çıkmış, insanların kafalarındaki şemalara benzediklerinde çok anlamlı çevre yarattığı ve çevresel anlamı oluşturduğu anlaşılmıştır (Doğrusöz, 1994). Fiziksel çevre bu anlamda; (elbiseler, mobilyalar, binalar, bahçeler, caddeler, mahalleler vb.) bir kimlik ifadesi ve aynı zamanda bir eğitim aracı da sayılabilmektedir. Bu şekilde insanlar çevrelerini, çevrenin kendileri için sahip olduğu anlam çerçevesinde değerlendirmişler ve bu anlama dayanarak tepki göstermişlerdir.

“Fiziksel çevrenin, insan hayatı üzerindeki etkisi, birçok sosyal psikoloğun, mimarın ve kent plancısının dikkatini çekmiştir. Çünkü insan hayatının geleceği mekanlar yaratıldığında, bu mekanın insana verecekleriyle insan ilişkileri de şekillenmektedir. İnsanlar fiziksel çevrede insanın daha mutlu ve sağlıklı yaşaması için uygun, ortam sağlamaya çalışır. İnsana gerekli sağlıklı ortam kadar, yaratılacak olan moral ortam da çok önemlidir. İnsana, ruhsal sağlık dengesini kurmada yardımcı olacak kentsel mekanlardan biri de, eski kent dokusudur. Modern kentin tüm teknolojik rahatlığına rağmen aslında tarihi kent, çok daha rahat bir yaşam sunmaktadır (Baytın, 1994).”

İyi bir çevre imajı, bir kısmı anlaşılabilir, değişime duyarlı çevredir. Sadece estetiğe dayalı çevre, imajı kısıtlamamalı, kişiye boşlukları kendi birikimine ve kültürüne göre doldurabilme olanağı sağlamalıdır. Shultz’e göre imaj;

1. Yer ve Düğüm
2. Patika ve Aks
3. Alanlardan oluşmuştur.

Yer ve Düğüm:Yer kavramı, Lynch’e göre çeşitli yolların birleştiği, ya da çeşitli karakteristik öğelerin bir araya geldiği stratejik odak noktaları, düğüm noktalarıdır.

Merkezi bir biçim olarak tanımlanırsa “yer” daireseldir.

Kapanma ve içeri dönüklük ihtiyacının oluşturduğu çevre imajıdır. İnsanın çevrede kendine bir yer yaratmak, malını, mülkünü korumak için yaptığı eylemdir.

Patika ve Aks:“İnsanın çevreyi kullanışı, daima yaşadığı yerden hareket ve amacının belirlediği bir yönde, bir yol boyunca gidiş demektir. Buna patika denir. Aks, sonradan

yaratılmış, sembolik bir yön verilen, çevresinde bir çok elemanı birleştiren ve sonuca ulaştıran doğrulardır. **Köprü, yaya yolu bir patikadır. Alanlar** ise patikaların, insanların çevresine az ya da çok bilinen yörelere ayrılmasıdır. Bilinen alanlar daha az bilinen alanlarla çevrilidir. **Alanlar varoluşsal mekanda birleştirici ve boşlukları doldurucu çevre imajını bütünlerler (Doğrusöz, 1994)."**

Fiziksel çevre, bir sahne gibi yaşantımızı sınırlamakta ve yönlendirmekte, belki de bir ölçüde tanımlamaktadır. Orman içinde veya deniz kenarında, dağda veya ovada, köyde ya da büyük kentlerde yaşayanların, bahçeli evlerde ya da gökdelenler arasında ömrünü geçirenlerin, fizyolojik ve psikolojik yaşantılarının aynı olmadığı saptanmıştır. Böylece, insan olgusunun dışında kaygısız seyredilen bir nötr çevre yerine, aktif olarak insanı saran, kişi ve toplumun olumsuz kararlarını, onların yaşantılarını da olumsuz yönde etkileyerek, geri yansıtan bir canlı çevre bilincine ulaşılmıştır.

Yapay çevreyi oluşturan yapının temel amacı, kullanıcıların yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilecekleri ortamı sağlamaktır. Bu şekilde insanın yapısından kaynaklanan biyolojik, psikolojik ve sosyolojik gereksinimleri karşılayabilmelidir. Karşılanamamış gereksinimler insanın beden ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkiler. Böylece yapı, işlevsel amacına ulaşmayan, sadece anıtsal nitelik kazanan bir mekan olmaktadır (Balanlı ve Öztürk, 1995).

1.2.1.1. Doğal Çevre:

İklim, hava, toprak, jeoloji, topoğrafya, bitki ve hayvanlar ekolojik sistemlerden oluşur (Akkaya, 1994). Doğal çevrenin temel özelliği, insan elinden çıkmamış olmasıdır. Bununla birlikte doğal gelişme ve oluşumun çizgisi izlenerek insan eliyle yaratılan doğal çevreden de söz etmek olasıdır. Örneğin, ağaçlandırma faaliyetleri sonucu ortaya çıkan ormanlar, korular, yeşil alanlar ya da baraj gölleri, göletler bu niteliktedir (Keleş ve Hamamcı, 1993).

Son dönem mimari çalışmalarda çevre değerlerini ön planda tutma çabaları oldukça fazladır.

1.2.1.2. Yapay Çevre

İnsanın bilgi ve kültür birikimine dayanarak doğal çevresinde bulmuş olduğu yeraltı ve yerüstü zenginliklerini kullanarak yarattığı çevreye yapay çevre denir. Temel özelliği tümünden insan elinden çıkmış olmasıdır.

Yapay çevre yapıldığı dönemdeki toplumların bilgi, teknoloji ve toplumsal değerlerini yansıtır. Bu nedenle ortak kültürel mirasın da kaynağıdır. Yani tek bir binadan kompleks bir şehre kadar bütün insan yapısı yapıları, kentsel öğeleri, altyapı gelişimini, arkeolojik

alanları ve tarihi eserleri içermektedir. Örneğin binaların, komşu binaların görsel mahremiyetini bozmayacak ve, yapının doğal çevre öğeleri olan gölge, güneş, rüzgar, manzara vb. engelleyebilecek şekilde tasarıma ait bir takım çözümler getirilmesi, toplumun ortak kültürel yapısını yansıtan unsurlardır.

Yapay çevre, üretildiği zamanın toplumsal gereksinmelerine ve sosyo-ekonomik gelişime göre biçimlenir.

Doğal çevredeki değişim, daha çok doğa kurallarına bağlıdır ve çok uzun sürelidir(ekolojik ve jeolojik değişimler gibi).Yapay çevre ise insana bağlı olarak sürekli değişmektedir. Yapay çevrenin giderek doğal çevreyi zorladığı ve etkilediği durumlar da vardır. Burada ekonomik çevrede verilen kararlar sonucu, doğal çevrede değişim onun tahrip edilmesi ya da düzenlenmesi şeklindedir. Bu nedenle, doğal çevredeki bu değişimler tasarımcıyı, daha genel ,düzen ve denge arayıcı bir uğraşa yöneltcektir. Bunun yöntemleri ve teknikleri farklıdır;

Doğal çevrenin coğrafi mekan olarak ele alınması durumunda, düzen ve denge yine fiziki coğrafya, toplum coğrafyası, ekonomik coğrafyanın kendi kuralları ve tekniklerine göre olacaktır. Burada, mimarlık ve kent plancılığı kendi yöntemleri ve amaçları doğrultusunda düzen ve denge ararken, yukarıda belirtilen özellikleri ve onların değişim parametrelerini yorumlayarak kullanacaktır (Aydemir, 1979).

Doğal çevreyle insan ilişkileri (coğrafi ölçekte yerleşmeler arası büyüklük, uzaklık ve işlevsel ilişkilerin düzenlenmesi ve tasarlanması gibi), yapay çevrede kent ölçeğinde de görülmektedir.

Tarihi çevre, yapay çevrenin bir parçası olmakla birlikte, niteliği gereği özel bir yere sahiptir ve kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılmasında temel ilkedir. Yapay çevrenin zaman içinde değer kazanmaya başladığı an, tarihi çevre bununla beraber oluşmaya başlar.

“Tarihi kent”, “tarihi merkez”, “tarihsel kentsel merkez”, “tarihi yerleşme”, “korunmuş kentsel alan” terimlerinin hepsi, yaşayan, içinde oturlan ya da ikamete elverişli, estetik ya da tarihi önemi olan yerleri ifade etmektedir (Baytın, 1994).

Mimarlık tarihinin çeşitli dönemleri boyunca tarihi ve özel niteliği olan çevrelere yaklaşım, aynen taklit etmeye varan bağlılıkları bu çevrelere yokmuş gibi davranmaya gitmiştir.

19. Yy’ dan tasarım geçmişi körü körüne kopya etmekten öteye gitmezdi. 20 yy. ilk yarısında ise 19. yy’ın tutumunun tam tersi olan, geçmişle bağlarını koparan yalın bir rasyonalizmle karşılaşılmaktadır; endüstri devriminin getirdiği bir sonuç olan üretim şeklinin değişmesiyle mimarisi arınmış, süslemeden uzak, geometrik formları benimseyen bir form-fonksiyon ilişkisinden başka hiç bir gerekçeyi kabul etmeyen çok katı bir üsluba yönelinmiştir.

Bu anlayış mimari, tarihi referansları reddeden tavrı ile bölgeler ve milletlerarası hiçbir ayırım gözetmeden tarihsel sürekliliği gözardı etmiştir. **“Sosyal problemi ortaya çıkmış, kimlik arayışları, tekdüzelik, insanların mekansal çevrelerine yabancılaşması, konutların kimliksizliği, doğal ve kültürel değerlerin kaybolmasına yol açmıştır (Doğrusöz, 1997).”**

Daha sonra modern mimari başlamış, tarihi çevrede yeni yapı uygulamalarında geleneksel ya da tarihi çevreyi taklit etmek yerine, **kontrastlıkla(karşıt)** çözmeye çalışmışlardır.

Ancak iklim ve yöresel faktörler hiç dikkate alınmamıştır. Kentsel tasarım ölçeği, mimari akımı sonrasında ortaya çıkmıştır. Tek yapı ile tarihi kenti koruma olgusu ele alınmamış, tüm bir şehir üzerinde olgusu ele alınması gereği ortaya konulmuştur. Günümüzde ülkesel (makro) ölçekle de ele alınması gerekli görülmüştür.

Fiziksel çevrenin bileşenlerden olan ve insanın doğal çevre içinde oluşturduğu bina eylemi, toplum yapısına, isteklerine ve gereksinimlerine göre paralellik olarak biçim alır.

Buna göre bir kentin ya da kentsel alanın **“tarihi çevresi”** olarak adlandırılması içinse aşağıdaki özelliklere sahip olması gereklidir.

- **Orjinal ve karakteristik bir kent strüktürü:**Doluluk, boşluk, oran, ölçek, malzeme, doku, nostaljik biçim gibi mimari ve estetik özelliklerdir.
- **Devam eden bir sosyal yaşam:**Dayanım değeri

“Tarihi yaklaşımı, yerleşmenin ortaya çıkış tarihi ile değil, onun tarihsel gelişimini belirtmektedir. Dolayısıyla günümüzün ilginç oluşumları da aynı zamanda “tarihi yerleşmeler” olarak sınıflandırılabilir (Baytın, 1994).” Bu yerleşimler sırasıyla;

1-“Bağımsız ve anıtsal yapı gruplarının temsil ettiği yerleşmeler”; Bu grupta tarihi manastırlar, kaleler, kervansaraylar gibi tek yapı ya da yapı gruplarıdır. Tek başına olduğu gibi, bir yerleşim yakınında da bulunabilirler. **Örnek-Çanakkale anıtı.**

2-“Küçük kırsal tarihi merkezler”; Bu tür tarihi yerleşmeler, küçük bir liman, dağ ya da vadide kurulmuşlardır. Bu tür yerleşmeler, coğrafi konumlarında ötürü izole edilmiştir. Ve bu nedenle kent strüktürü uzun süre değişmeden kalabilmiş, orjinal kent görünümleri korunmuştur. **Örnek-Safranbolu evleri,Göreme vadisi.**

3-“Tarihi kentler ;Nüfusu 200000 olan orta büyüklükte tarihi kentlerdir. Son sekizinci yüzyılda yapılmış bu süre içinde hem gelişmelerini,hem de aynı kent strüktürünü,aynı nüfusu günümüze kadar taşımış kentlerdir.

4-Büyük metropoldeki tarihi bölgeler ; kentin içinde kalan tarihi alanlar,(İstanbul tarihi yarım adası) modern şehirden ayrılmış,korunmuş veya metropolün merkezinde önemli bir yer işgal eden alanlardır.

Tarihi alanlar zamanla gelişmekte olan kent dokusu içinde ezilmiş,yeni yapılaşmalar sonucu ne yazık ki tahribata uğratılmıştır. Tarihi kenti korumak kadar da kenti günün şartlarına uygulama zorunluluğu gereklidir. Tarihi kenti korumak ve kültürel mirasın, gelecek nesillere devamlılığını sağlamak mimarlığın en büyük hedefi olmalıdır.

Korumanın 3 genel amacı vardır.

- **Tarihi mirasın gelecek nesillere iletilmesi ,**
- **Kültürel sürekliliğin sağlanması ,**
- **Çağdaş insana tarihle beraber yeni yaşam olanakların sağlanması.**

Tarihi çevredeki, yapılaşmalar ise 7 şekilde gerçekleşmektedir ;

1. Grup : Tümü ile tarihi çevreye aykırı yapılaşma ; Bu tip yapılaşma , tümü ile Tarihi çevreye aykırı niteliktedir. Etrafında hiç bina yokmuş gibi düşünülmüş ,boş bir alana yapılmış gibi planlanan yapılardır.

2. Grup :(Uyuşum bütünleşme entegrasyon (Armoni))

Çağdaş yapının tarihi doku ile entegrasyonun sağlandığı yapılardır. Çatı formlarının hizalarının düşey elamanlarına tutturulduğu oranlardır.

3. Grup : (Zıtlık -Kontrast)

“Eski ile yeni arasında uyumun zıtlıkla sağlanmasıdır. Yeni yapı biçim, renk yada malzeme farklılığı ile eski dokuyla kontrast teşkil eder ve böylelikle uyum sağlanır”

4. Grup : (Aşırı zıtlık)

Tarihsel çevrede şok etkisi diyebiliriz. Kontrastın derecesi arttırılarak aşırılığın hat safhaya çıkması ile uyum sağlanmaya çalışılmasıdır.

5. Grup :(Endirekt method - Gözden ırak tutma)

Tarihi çevre içinde yeni yapı doğrudan algılanamamakta , gözden ırak tutulmakta kısacası saklanmaktadır.

a)Ayna yüzey : Ayna yüzey kullanarak yeni yapı yüzeyinde eski yapının yansıtılarak gösterilmesi ile yeni yapının saklanması yöntemidir.

b)Şeffaflık : Yeni binanın cephesini şeffaf yüzeylerle oluşturularak gerideki yapının kapanmasını engelleme yöntemidir.

c) **Toprak altında inşa:** Tarihi yapı çevresinde boşlukların meydan ve yeşil alanlar için ayrılmasıyla zorunluluktan dolayı doğan yeni yapının toprak altına alınmasıyla tarihi dokuyu oluşturacak olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması yöntemidir.

ÖRNEK – Louvre müzesi giriş binası.

d) **Gizleme :** Yeni yapının bir yeşil alana arkasında veya arasında kamufle edilerek indirekt algılanmasını sağlanması yöntemidir.

6. Grup : (Benzetme -Andırı nitelik)

Tarihi bir yapının yanına inşa edilecek yapıda veya eklentilerde eski yapının mimari özelliklerini çağrıştıracak ve günümüzün çizgisini taşıyacak andırı niteliklere sahip özellik verilmesidir.

7. Grup : (Aynen taklit)

Bu gruplar arasında özel durumlar olmadıkça uygulanmasının hatalı olduğu fakat çevremizde çok ta gördüğümüz kaçınılması gereken yöntemdir.

ÖRNEK-- Ankara çiftlikte inşa edilen **Atatürk** evi olumlu bir örnektir.

1.2.2. Sosyo-Kültürel Çevre:

Toplumun değerlerini, inançlarını, davranışlarını, yaşam tarzlarını, opera ve bale gibi yüksek kültürü ve yöresel dans, müzik ve el sanatları gibi popüler kültürü içermektedir (Akkaya, 1994).

Sosyo- kültürel çevre kurumlardan ve öğelerden oluşmuştur; toplumun farklı kesimdeki birbirine olan etkileri, değişimleri ve tepkileri sosyo-kültürel çevreyi oluşturur. Çevrenin sosyo-kültürel yapısındaki bu değişimlerin etkisi sosyal planlamayı gerekli kılar. Bu değişimler;

- Toplumsal görevde,
- Gelenek ve göreneklerde,
- Bilgi ve eğitim düzeyinde,
- Değer yargılarında,
- Davranışlarda vb.

şeklinde sınıflandırılabilir.

Ayrıca değişimi sosyal, antropolojik*, politik, sosyo-psikolojik alanlarda da izleyebilmekteyiz. Tasarımcı, kişi ve toplumun mutluluğu için bu değişimleri inceleyerek, mekanlar(yapay ve doğal çevre) oluşturmaya çalışır. Bir tasarımcı davranışa ilişkin konularda doğa kişilik,sosyal örgütlenme konusundaki bilgilerinden ve çağdaş insan ve toplum bilimlerinden

* **Antropoloji:** İnsanın yaptıkları, davranışları, inançları görüş ve görünüşleriyle ilgilidir. Yani insanları inceler.

(* psikoloji, sosyoloji ve antropoloji) de faydalanmasıyla başarılı olur. Sosyo kültürel çevredeki davranışsal beklentilerin değişimini, hoşnutsuzlukların ne olduğunu ortaya çıkarabilmek çok önemlidir. Çünkü tasarımda oluşabilecek sıkıntıları da önceden görerek, çözümlene imkanı doğmaktadır (Aydemir, 1979).

1.2.3. Ekonomik Çevre:

Toplumların huzur içinde yaşamaları bu çevrenin gelişimine bağlıdır .Bu bağımlılık, insan ve toplum davranışlarında değişim nedeni olabilmektedir. Toplumdaki değişimler kısaca;

- Üretim ilişkilerinin değişmesi
- Teknolojinin, üretimde kullanılan araç ve gereçlerin değişimi
- Toplum-Pazar değişimi ilişkilerinin değişimi
- Enerji üretim, tüketim düzeyinin değişmesi

Gelir düzeyinin ve dağılımının değişmesi gibi unsurlardır (Aydemir, 1979). Ekonomik ve kültür düzeyi yüksek toplumlarda, doğal çevrenin kullanımı, korunması ve denetim olanaklarını da zorlayıcı ve arttırıcı önlemleri en iyi düzeydedir (Yılmaz 1989).

-
- **Psikolji:**Antropolojinin alt bölümüdür.Kişi ve grupların tutumlarını, amaçlarını ve davranışlarını araştırır.
 - **Sosyoloji:**Antropolojinin bir dalıdır.İnsan toplumunun gelişmesi, doğası ve yasalarıyla uğraşan bilim dalıdır.

II. BÖLÜM

TURİZM

2.1. Tanımı:

Turizm tanımı, Fransızca'da 'tourne' kelimesinden, Türkçe'si 'dolaşmak' anlamında olan kelimedenden türetilmiştir. Turizm Almanca'da ulaştırma "Freundenverkher" anlamında kullanılmaktadır ancak bugüne kadar, yetersiz bulunan bu tanımlama, günümüzde çok çeşitli yorumlarla belirtilmiştir. Buna göre;

Ekonomik tanımlarda; yabancıların seyahatleri ve buna bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik nitelik taşıyan olaylardır.

Etimolojik veya nominal tanım; Nominal diye adlandırılan tanım türlerinin kökeninde turizmin bir ulaştırma olayı olarak görülmesi vardır. Ancak yeterli olmadığı görülünce turizmin, ekonomik yönünde ilişkilerin bütününe ağırlık veren tanımlamalara doğru bir geçiş olmuştur.

Evrensel tanımı; "Turizm olayının karmaşık bir yapıya sahiptir. İnsanların birlikte yaşamalarının doğurduğu, bütün alanlardaki karşılıklı ilişkiler dikkate alınması gerektiği görüşüyle, karmaşık yapıya sahip olayların tümüyle kavranılması amaç edinilmiştir (Kükre, 1991)."

Sosyolojik tanım; Evrensel olarak sanayileşmenin yarattığı, çalışma koşullarının ortaya çıkarttığı dinlenme ve gereksinimlerin, para ve zaman olanaklarıyla, kişinin yaşadığı kent yada ülkenin dışında karşılanması olarak ifade edilmiştir.

İnsanlar, devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışında, farklı yerlere seyahat etme ihtiyacı hissetmektedir. Bu çerçevede kazanç ve görev için yer değiştirenler de zaman zaman kongre turizmine de katılmıştır. Gittikleri yerlerde de genellikle turizm işletmelerinin ürettikleri mal ve hizmetlerden yararlanmaktadır.

Turizm, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra üniversitelerde araştırma ve öğretim konusu olarak ele alınmış ve çeşitli tanımları yapılmıştır. Bu arada AİEST (Association Internationale D'experts Scientifique du Tourisme-Uluslararası Turizm ilmi Uzmanları Cemiyeti) yoluyla, Prof. Hunziker ve Prof. Krapf'ın birlikte yaptıkları tanıma göre turizm, ekonomik faaliyet amacına dayanmadan, devamlı kalmamak koşuluyla yabancıların bir yerde konaklamaları ve bir yere seyahatlerinden doğan olay ve ilişkilerin tümüdür. Bu tanım genel kabul görmüş ve bilimsellik kazanmıştır (Yılmaz, 1989).

Bu tanımlamalar sonucu, artık seyahat unsuru da kullanılmaya başlamıştır.

Buna göre;

- Kazanç ve görev ile yer değiştirenler ,
- Kongre turizmi de bu tanımlamanın içinde yer almaktadır.

Turizmde olması gereken özellikler; yer değiştirme, seyahat, konaklamadır.

Seyahat ve konaklama sonucunda yer değiştirme olayı ortaya çıkmaktadır. Turist, para kazanma amacından uzak olarak ve bir yerde devamlı yerleşmeden, daimi yaşadığı yer dışında yolculuk eden kimsedir. Larousse'ta ise "zevki için yolculuk eden kimse" tanımı verilmiştir.

Turizmi yaratan gereksinimleri şu şekilde sınıflandırabiliriz;

a)-Dini Gereksinimler:Yüzyıllar boyunca dini merkezler, seyyahların en çok ziyaret ettikleri yerler olmuşlardır. Mekke, Roma,Kudüs, ülkemizde ise Kapadokya yöresini örnek verebiliriz.

b)-Dinlenme ve Sağlık Gereksinimleri:Kaplıcalar, içmeler, şifalı sular, Roma'lılar zamanından beri turistik seyahatlerin nedeni olmuştur. Buna en güzel örnek MÖ. 4. yy'dan beri insanların sağlıklarına kavuşmak için gittikleri Pamukkale'dir. 20 Yy'dan uygarlık, insanların dinlenme gereksinimlerini arttırmış, turizmde geniş yer almıştır.

c)-Spor:Sporla ilgili faaliyet gösterileri de, turizm olayının doğma nedenlerinden biridir. Eski Yunanlılardan beri, olimpiyat oyunları turizm üzerinde olumlu etkiler yaparak, insanları kitleler halinde hareketlendirdiği bilinmektedir. Bununla birlikte spor imkanları gelişmiş olup, bu olanağı sağlayan ülkelerde turizm potansiyeli, diğer ülkelere oldukça fazladır.

Örneğin, İsviçre'yi her yıl ziyaret eden turistlerin %30'u ülkeye kış sporlarından yararlanmak amacıyla gelmektedir.

d)-Eğlenme gereksinimi:Sürekli yaşanan yer ve ortamlardan belirli bir süre çıkıp, yabancı bir çevrede eğlenme, dolaşma, vakit geçirme ihtiyacı bir çok kimseyi turizm olayına katmaktadır. Örneğin **Disney-land**, çocukların ve büyüklerin oldukça ilgisini çeken, dünyanın en büyük eğlence merkezlerindedir.

e)-**Doğa sevgisi:** Doğa sevgisi de turizmin oluşmasına yol açmaktadır. Ülkemizden yine Kapadokya’da sönmüş volkanik dağların lavlarından, zaman içinde rüzgar ve yağmur erozyonu sonucu oluşmuş doğa harikası “peribacaları” turistleri büyüleyen bir oluşumlardan biridir.

h)-**İklim:**Özellikle Akdeniz ülkeleri ve tropikal iklim bölgesinde bulunan ülkeler, turistik akımın odak noktasını oluşturmaktadırlar.

i)-**Sosyal Nedenler:**Çok defa da sosyal nedenlere bağlı olarak başlamaktadır. Toplumda yükselme, saygınlığın artması, moda uyma gibi nedenler, turizme yol açan faktörlerdir.

j)-**Kazanç ve İş İçin Yapılan Seyahatlerin Turizme Yol açması:**Kazanç amacıyla yapılan seyahatlerin de turizme neden olduğu göz önünde tutulursa, sergi, panayır, ve fuarların gerek iç, gerekse dış bakımından önemli olduğu anlaşılır.

2.2. Turizmin Tarihsel Gelişimi:

Kitle turizmi, 2. dünya savaşından sonra, dünya çapında önem kazanmıştır. Tarihin ilk çağlarından beri insanlar açlıktan ve tehlikelerden kaçmak için seyahat etmişlerdir. Sözcüğü, ilk gerçek insanın fosil kalıntılarında, Batı Avrupa, Afrika, Çin ve Japonya’da rastlanmıştır. Bu inanılmaz gerçek de, ilk çağlardaki insanların fosil kalıntılarında Batı Avrupa, Afrika, Çin ve Java’da rastlanmıştır. Bu inanılmaz gerçek de, ilk çağlarda insanların, en ilkel şartlarda bile, ne denli uzun mesafeler katedebildiğinin göstermektedir.

Sanayileşmiş ülkelerin ekonomileri, 2. Dünya savaşı sonrası dönemde 1950’lere kadar güçlenmeye ve büyümeye başlamıştır. 2. Dünya savaşı, milyonlarca insanı birbirine kaynaştırarak, değişik kültürler arasında ilişkilerin doğmasını sağlamıştır. Bu savaş sayesinde, dünya bilincinin arttığı gibi, kamuoyunun dikkati de dünyaya çevrildi. İnsanlar dünyanın diğer ülkelerini ziyaret etme olanaklarını keşfetmeye başladılarsa da, yeterince hızlı ulaşım aracı ve turistik tesislerin yokluğu sınırlayıcı bir etken olmuştur. Bir yere ilgi duyma, merak etme “Jet çağının” başlamasıyla ortaya çıkıp ve 1960’ların ortalarına kadar popülaritesini kaybetmediği söylenebilir. Bu gelişim Avrupa’ya varış süresi %40 azaltmıştır. Egzotik ülkeler artık daha kolay ulaşılabilir hale geldiği için bu sayede kalkınan ekonomiler ve büyüyen turistik hizmetler, turizmin uluslararası pazarlarda hamle yapmaya özenmiştir.

1960'ların sonundan 1970'lere kadar olan dönemde turizm patlaması, turistik yörelere turist çekebilmek amacıyla, resort, otel ve havaalanı inşaatı gibi ve diğer projeler yoğunluk kazanmıştır. Sahil kasabaları ve diğer popüler yöreler, turizmde patlamanın yaşandığı yerler oldular ve bu da turizmin söz konusu kasaba ve tatil beldelerindeki etkilerin niteliğini değiştirmiştir. Kamuoyunun tatil ve eğlence arayışı arttıkça tanınmış, tatil beldeleri herkese bilinen isimle haline dönüşmüştür. 1980'lerin hakimi, büyüyen pazarlar ve teknoloji olmuştur. Hem teknolojik değişim ve hem de sattığı ürünün kalitesiyle iyi bir gelişme kaydeden turizm, ülkelerin önemli sektörü haline gelip üzerine daha da gidilmesi gereken ve sürekli devingen yenilenme ihtiyacı içinde olan bir gerekliliği doğurmuştur.

1990'larda turizm çevre sorunlarındaki rolünün farkına varmıştır. Bu dönemde, turizm sektöründe çöküş, fiilen değil, kavram olarak mevcut olabilmektedir. Bireyler ve kuruluşlarıyla, çevre sorunlarına eğilinmediği takdirde, turistler gelecekteki rotasının Butler modelinin son aşaması olan "çöküş"e yöneleceğinin farkına varabilmişlerdir. "İdame edilebilir gelişme"* terimi, turizmi diriltme zamanının geldiğini ve aslında sayıları gittikçe artan potansiyel turiste, kalite deneyimi sunmaya devam edebileceğini ifade etmektedir (Hudman, 1992).

2.3. Turizmin Gelişimini Etkileyen Faktörler:

- a)- **Nüfus Artışı:**Dünyadaki nüfus artışıyla birlikte turist sayısında da artış görülmektedir.
- b)-**Kişisel Gelirlerdeki Artış:**Dış ve iç turizm hareketi için gerekli finans kaynakları, ancak kişiye düşen milli gelirin artışı ile ortaya çıkmaktadır. Kişisel gelirden, turizme ayrılan para, turizm hareketinin süre ve hacmini belirlemektedir.
- c)-**Sosyal Kalkınma:**Sosyal gelişim ve buna bağlı olarak artan ücretler, iyileşen yaşam koşulları, ücretli tatiller(sosyal turizm) uluslararası turizmin günümüzdeki gelişimin başlıca nedenlerindedir.
- d)-**Teknik İlerleme:**Özellikle ulaştırma tekniğinde görülen gelişim, turizmin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Örneğin, uçak yolculuklarındaki teknik ilerlemeler ve bunların turizm alanında kullanılması sonucunda, turistik yolculukların süreleri azalmış ve konaklamaya daha uzun süre ayırabilmişlerdir.
- e)-**Uluslararası turistik liberalizasyon:**Çeşitli uluslararası kurumların devamlı çabaları sonucu, sınır,gümrük ve döviz formalitelerinin kolaylaştırılması sonucu erişilen liberalizasyon turizmin gelişmesini sağlayan unsurdur. AT. Ülkeleri bu sebepten kendi aralarında ekonomik , sosyal açıdan kolay bir iletişim ağı kurmuşlardır.

* "Kontrol edilebilir gelişme" sustainable development karşılığı kullanılmıştır.

f)-Turizm reklamcılığı ve seyahat acentelerinin çalışmaları:Turizm reklamcılığı turistik talebi etkileyerek, turizmin gelişmesinde büyük rol oynamakta, seyahat acentaları ise, teşkilat ve ön hazırlıkları ile turistik seyahatler için gerekli çalışmalar oluşturmakta, böylece rahatlıkla her kesimden insanların katılabileceği bir turizm oluşturulabilmektedir.

2.4. Turizmin Türleri:

Turizmle ilgili araştırmacılar turizmi, çeşitli tiplerde gruplandırmaktadırlar. Genel olarak adlandırılan turizm türleri şöyledir;

- 1-Dinlenme ve eğlenme turizmi,
- 2-Kültür turizmi
- 3-Politik turizm
- 4-Sosyal turizm
- 5-Gençlik turizmi,
- 6-İşçi turizmi,
- 7-Öğrenci turizmi,
- 8-Dini turizm.

Günther Blahberger ise, bu gruplandırmayı üç sınıfta yapmaktadır.

1-Tatil Turizmi:Dinlenme turizmi-kür turizmi-banyo turizmi-kırsal alan turizmi ve spor turizmi bu grup içindedir.

2-Kültür Turizmi:Kültürel toplantılar, anıtların ziyareti-kültürel eğitim ve öğretim merkezleri ziyareti-dini nedenlerle ziyaretler bu grup içindedir.

3-İlişki Kuran Turizm:Kişisel ve kollektif turizm, iç ve dış turizm, politik amaçlı turizm, iş turizmi bu grup içindedir.

Prof. Dr. C. Kaspar'ın da benimsediği, Bernecker'in yaptığı turizmin faaliyetlerine göre sınıflandırma ise şu şekildedir;

- a)-Dinlenme Turizmi
- b)-Kültürel Turizm
- c)-Sosyal Turizm
- d)-Spor Turizmi
- e)-Ekonomik Turizm
- f)-Politik Turizm

Turizmin belirlenen türlerinin hepsini kapsayan turizm şekilleri şu şekilde açıklanabilir;

I-Katılanların Yaşlarına Göre Turizm Sınıflandırılması:

a)-Gençlik Turizmi (15-24 yaş arası)

b)-Yaşlılar Turizmi(60 yaşından yukarı)

II-Katılanların Sayısına Göre Turizm Sınıflandırması:

a)-Kişisel turizm

b)-Kollektif turizm, gruplar halinde turizm,

c)-Kitle turizmi,

d)-Aile turizmi,

III-Gerçekleştiği Yerlere Göre:

İç Turizm:Vatandaşların turizm amacıyla kendi ülkelerinde yer değiştirmeleri sonucu doğan ilişki ve faaliyetler bütünüdür.

Dış Turizm:

- **Aktif Dış Turizm:**Kendi ülkeleri dışında turizm amacıyla yer değiştirmelerinden doğan olay ve faaliyetlerin bütünü(görünmeyen dışalım).
- **Pasif Dış Turizm:**Vatandaşların, kendi ülkeleri dışında (başka ülkelerde) turizm amacıyla yer değiştirmelerinden doğan olay faaliyetlerin bütünüdür(görünmeyen dış satım).

IV-Zamana Göre Turizm Sınıflaması:

1-Yaz turizmi,

2-Kış turizmi,

3-Sezon dışı turizm,

V-Konaklama Süresine Göre Turizm Sınıflaması:

1-Kısa süreli turizm,

2-Uzun süreli turizm,

VI-Finansal Kaynağına Göre Turizm Sınıflaması:

a)-Sosyal turizm,

b)-Özel olarak finanse edilen turizm,

c)-Önceden ve sonradan finanse edilen turizm,

VII-Sosyolojik İçerikli Turizm Sınıflaması:

a)-Lüks turizm,

b)-Geleneksel turizm,

c)-Gençlik turizmi,

d)-Sosyal turizm,

VIII-Ödemeler Bilançosuna Göre Turizm Sınıflandırması:

1-Dış aktif turizm,

2-Dış pasif turizm,

Ya da turizm yatırımlarının finansmanı isimli kitapta yer alan sınıflandırma şu şekildedir.

A-Tüketime göre turizm: 1-Aktif(dinamik) turizm,
2-Reseptif(statik) turizm,

B-Yararlanılan araç ve kaynaklara göre turizm:

1-Kıyı turizmi,
2-Kaplıca turizmi

C-Hareketlerin özelliğine göre turizm:

1-Dış turizm(aktif-pasif)
2-İç turizm

D-Tiketing-enklüzif turizm,

E-Ulaştırma araçlarına göre turizm;

1-Hava yolları,
2-Denizyolları
3-Demiryolları
4-Karayolları,

F-Amaç bakımından turizm: 1-Kitle turizmi
2-Sportif turizm,
3-Tedavi turizmi,

G-Ekonomik güçlere göre turizm:

1-Lüks turizm,
2-Sosyal turizm (Çubuk, 1980).

2. 5. Ülkemizde Turizm ve Örgütsel Yapısı:

Ülkemiz, turizm açısından son derece zengin kaynaklara sahiptir. Anadolu toprakları, yaşama çok elverişli coğrafi koşulları nedeniyle, eski çağlardan beri yerleşimlere sahne olmuştur.

Bu nedenle Anadolu, zengin doğal güzelliklerinin yanında, kültürel birikimin göstergesi olan yoğun tarihi kalıntılarıyla dünya ülkeleri arasında ayrıcalıklı bir konuma sahiptir ve turistlerin akınına uğramaktadır. Uygarlık düzeyi binlerce yıldır kesintisiz olarak devam

eden ülkemizin her yanında, tarihsel değerlere rastlamak mümkündür. Bunlar bir keramik parçası, alet, heykel vb. gibi çok çeşitli küçük nesnelere topluluğundan, anıtsal yapıya ve yapılar topluluğuna, ve antik kent topluluklarına kadar eserler yer almaktadır. “Hatta bazı kentlerde tarihi doku, Safranbolu örneğinde olduğu gibi bütünüyle, bazılarında ise, kentsel mekanın bir parçası gibi korunabilmiştir. Boyutları ne olursa olsun, günümüze kadar varlığını sürdüren tarihsel değerlerin korunmasında çeşitli yöntemler devreye girmektedir.” Bunlardan bir kısmı üç boyutlu bir tablo gibi seyredilmek üzere ‘pasif koruma’, kimisi de yeni işlevsel özellikler kazandırmak amacıyla koruma altına alınır. İkinci türlü korumada, daha başarılı sonuçlar elde edilebilir. Örneğin Roma çağından beri iskana sahne olan Kapadokya Bölgesinde Ortahisar Kasabası, sur duvarlarıyla bütünlüğünü korumayı başarmış, turistlerin ziyaretine açılmıştır. (Gündüzalp, 1989).

“Turizm alanında, gelişmiş komşu ülkeler ya da diğer kuzey Akdeniz ülkelerine baktığımızda, Türkiye’nin dünya turizm endüstrisine, yaklaşık bir çeyrek yüzyıl gecikmeyle katıldığını görebiliriz. Bu geç kalmışlığın turizm sektöründe tanınmamak ya da yeterince tanınmamak gibi olumsuz bir sonucu olmuştur. Ancak bu suretle, diğer ülkelerdeki yanlışlıkları yinelememek gibi, küçümsenmeyecek bir avantaj elde edilmiştir.” Bu şans devlet, fiziksel çevre planlaması ve uygulamasında yeterince değerlendirmeye alamamıştır. Turizmde , gereksinimler sonucunda yatak kapasitesine bir an önce ulaşabilmek için, yaklaşık son 10-15 yılı büyük bir telaş içinde geçiren ülkemiz, planlama ve uygulama aşamalarında, çevre değerlerine yeterince duyarlı olmayan konaklama tesisleriyle dolmuştur. “Bunun sonucunda ise, ne ülke yaşayanları, ne de yabancı konuklar, kendileri için üretilen bu fiziksel çevrelerden hoşnut olmamışlar, hatta daha da ileri giderek bizi bize, bizi dünyaya şikayet eder olmuşlardır (Kunt, 1993).

Turizmin bir ülkede örgütlenmesinin başlıca hedefi ekonomik yönden bu sektörden en yüksek verimin alınması (ülke açısından) ve çağdaş turizm bilincinin geliştirilmesi amacını taşımaktadır.

Bunun sonucunda turizm sektörünü düzenleyecek, geliştirecek dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturacak tertip ve tedbirlerin alınması sağlanmıştır.

Turizm Bakanlığının 1982’de hazırladığı Turizm Teşvik Kanununun 2 Maddesinde ; **“Turizm hizmeti ile bu hizmetin gereği turizm bölgeleri, turizm alanları ve turizm merkezlerinin tespiti ile geliştirilmelerinin, turizm yatırımlarının teşvik edilmesine ve düzenlemesine ilişkin” hükümler kapsamaktadır.**

Ülkemizde bu çerçevede yaralan bu kuruluşlar ve işlevleri;

Turizm Bakanlığı:Bakanlık turizmi ulusal ekonominin verimli sektörü haline getirmek için yurdun tüm olanaklarını değerlendirmek, bunun için gereken işleri yapmak, yaptırmak, düzenlemek, teşvik etmek amacıyla kurulmuştur.

TC. Turizm Bankası: “Banka turizm sektörünü geliştirmek ve yatırım yapmak amacıyla kurulmuştur. Bu amaçla banka turistik tesisler kurar, işletir, kiralar ve kısa, orta ya da uzun vadeli krediler verir.”

Devlet Planlama Teşkilatı:Ülkenin ekonomik, mali ve sosyal yapısına uygun plan ve programları hazırlar. Ayrıca yabancı sermaye katılımlı yatırımlarla ilgili yönetmelikleri düzenleme ve uygulanacak teşvikler hakkında karar vermeye yetkilidir.

Seyahat Acentaları:Turizm sektöründe resmi kuruluşlar dışında özel kuruluşlar da (örneğin acentaları) yer almaktadır. Acentalar kar amacı ile çalışan ticari kurumlar olup, turistlere, ulaşım, konaklama, gezi, spor ve eğlence olanakları sağlar ve onlara turizm ile ilgili bilgiler verirler ve turizm sektöründe, dolayısıyla ödemeler dengesinde katkıda bulunmaktadır.

Turizmin Kuramsal Yapısı:

Genel iktisat açısından bu kurumlar turizm ekonomisinin üretim ve hizmetlerinin yapıldığı yerler olup, 3 grupta toplanırlar:

- 1-Turistik dinlenme yer ve merkezleri (içmeler, kaplıcalar, yeri ve havası yüzünden çeşitli hastalıkların tedavisine uygun yerler.)
- 2-Kültürel turistik yerler.
- 3-Ulaşım yerlerinin kesiştiği yerlerdeki turistik yerler

Bunların içlerinde turistik üretim ve hizmetler gerçekleştiğinden bu kurumlar turizme doğrudan ilgilidirler. Gerçek turizm kurumları şunlardır:

1. Oteller ve emsali

Otel, motel, tatil köyü ve pansiyonlardır.

2. Asli konaklama tesisleri:Kamping, hostel, oberj, yüzer ev, yüzer otel, apart otel ve tatil evi tamamlayıcı konaklama tesisleri olarak kabul edilmiştir. (Bu tanımlama turizm ve kültür bakanlığının yaptığı bir tanımlamadır.)

Oteller : Amaçları, müşterilerinin geceleme ihtiyaçlarını sağlamak olan bu hizmetin yanında yeme içme eğlence ihtiyaçları için yardımcı ve tamamlayıcı birimleri de bünyelerinde bulunduran en az 20 odalı tesislerdir.

Oteller kendi aralarında niteliklerine göre sınıflandırılırlar.

Moteller : Yerleşim yerleri dışında karayolu güzergahında veya yakın çevrelerinde ve motorlu araçlarıyla yolculuk yapanların konaklama, yeme içme ve park ihtiyaçlarını karşılayan en az 10 odalı konaklama tesisleridir. Çevre düzenleme şartı şöyle belirtilmiştir; **trafik gürültüsünün en az olacağı bir konumda kurulur , çevresi iyi düzenlenir ayrıca tesisin kolayca bulunmasını sağlayan yön ve yol işaretlerini, otopark ve diğer hizmet tesislerini gösteren ışıklı levhalara sahip olmalıdır.(Bu tanımlama turizm bakanlığından alınmıştır.)**

Tatil köyleri : “Doğal güzellikler veya arkeolojik değer civarında kurulmuş, rahat bir konaklama yanında, çeşitli spor ve eğlence hizmetlerinin sağlandığı en az 50 odalı konaklama tesisleridir (K.ve T. Bakanlığı, 1982)” En az her yatak için 65 metrekare hesaplanır (Kumsal alan hariç).

Pansiyonlar : Bakanlıkça yapılan tanıma göre; “Konaklama tesisi olarak planlanıp inşa edilmiş olan yönetimi basit, müşteriye yeme, içme hizmeti veren veya müşterilerin kendi yemeklerini bizzat hazırlama imkanları bulunan, en az 15 odalı konaklama tesisleridir. Oda sayısı, en az 5 olarak kabul edilmiştir (Turizm Bakanlığı, 1982).”

Kampingler : Karayolu güzergahları ve yakın çevrelerinde veya kent girişlerinde deniz, göl, dağ gibi doğal güzelliği olan yerlerde kurulan ve genellikle turistlerin kendi imkanları ile geceleme, yeme içme, dinlenme eğlence ve spor ihtiyaçlarını karşıladıkları en az 30 ünitelik tesislerdir.

Apart oteller : Belgeli bir otel veya bir tatil köyü yatırım veya işletmesi içinde yer alan müşterilerin kendi yeme içme ihtiyaçlarını karşılanması için gerekli teçhizat ile donatılmış, bağımsız apartman veya villa tipinde konut olarak inşa ve tefriş edilmiş fakat otel gibi işletilen konak tesislerdir. Apart otellerin oturma alanları dışındaki odalar 2 yataklı kabul edilmiştir.

Oberjler :(Hosteller, spor ve avcılık tesisleri) Amacına uygun yerlerde yapılması ve en az tek yıldızlı konaklama tesislerinin niteliklerini taşıması koşulu vardır.

Yeme içme tesisleri : Lokantalar, tabldot, alakart veya özel türde yemek veren ve bu yemeklere uygun servisleri ile yeme içme ihtiyacını karşılayan turizm tesisleridir.

Eğlence yerleri : Bir asli konaklama tesisi bünyesi içinde faaliyet gösterdiği müşterilerinin, öncelikle eğlence ihtiyacını karşılamak amacı yanında, içecek veya yiyecek servisi de yapan

gazino, gece kulübü, diskotek ve benzeri işletmelerdir.²² Yan hizmetler, diğer turizm tesisin bünyesi içinde veya bağımsız olarak spor ve boş zamanları değerlendirme hizmetleri sunan turizm yatırımları ve işletmelerdir. Bunlar;

- **Özel turistik ulaşım ekonomisi birimleri:** Yalnız turistlere tahsis edilmiş kara, deniz ve hava ulaştırma araçları, işletme ve her türlü tesisleri,
- **Özel turistik hizmet birimleri;**seyahat büroları, turist rehberleri, çevirmenlerdir.

Turizm endüstrisi ile ilgili olan diğer turizm yapıları ise;

- **Ulaşım araç ve tesisleri:**

a)-Demiryolları,

b)-Deniz, nehir, göl yolları,

c)-Karayolları,

d)-Havayollarıdır (Yılmaz, 1989).

III. BÖLÜM

TURİZM-ÇEVRE ETKİLEŞİMİ

Uzun yıllar, sadece ekonomik yararları ön plana çıkarılarak değerlendirilen turizm olgusu, ülke ve bölge kalkınmasında önemli endüstri kollarından biri haline gelmiştir. Ekonomik gelir ve iş alanı sağlaması gibi olumlu etkileriyle gelişmekte olan pek çok ülke, ulusal ve uluslar arası düzeyde turizm gelişmesini teşvik etmiştir.

Turizm ve çevre arasındaki ilişki, 1979 yıllarında dünya turizm organizasyonu ile birleşmiş milletler arasında imzalanan anlaşmayla şu şekilde özetlenebilir;

1. İnsan çevresinde farklı elamanlarının korunması ,
2. Çevre değerinin arttırılması, iyileştirilmesi ve turizmin doğru yönetimi
3. İnsan yaşamının geliştirilmesinin yanısıra fiziksel çevrenin ve kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesine büyük oranda katkıda bulunmalıdır (Akkaya, 1994).

“Bir ülkeye bir alana bir yöreye talebi yönlendiren ve turist akışını sağlayan faktörler bütünü ‘turistik çekicilikleri’ oluşturur.”

Birincil çekicilikler, doğal, kültürel, sosyal ve tarihi faktörlerdir.

İkincil çekicilikler; insanların seyahatleri boyunca kalış süreleri boyunca birincil çekicilikleri tamamlayan destekleyen elamanlar yani, konaklama, ulaşım, beslenme, eğlence gibi tüketicinin son ihtiyacını sağlayan etkinliklerdir.

Doğru bir biçimde planlanan turizm, çeşitli yollarla çevrenin korunmasına ve iyileştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Turizmin bu olumlu etkisi içinde çevresel kaynakların mümkün olduğunca orijinal durumda korunabilmesi hatta daha uygun koşullarda geliştirilmeleri sağlanmalıdır. Ancak turizmde birinci dereceden çekici sayabileceğimiz bölgeler, turizmin kontrolsüz gelişimiyle ve aşırı insan faaliyetlerinin etkisiyle tahribata uğramaktadır. Turizmin çevreye etkisini, doğru yatırımların gerçekleşmesi ve halkın da turizme bilinçli yaklaşımı sonucu oluşan olumlu etkileri, bunun uygulanmaması sonucu da olumsuz etkileri sonraki konularda açıklanmaya çalışılmıştır.

3.1. Fiziksel Çevre-Turizm Etkileşimi:

3.1.1. Doğal Çevre-Turizm Etkileşimi:

Turizmin tarihsel gelişimi açıkça göstermektedir ki yerleşim bölgelerinin çevresel nitelikleri turizmin doğuşu ve gelişimine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Çevresel faktörler (iklim, peyzaj özellikleri ve doğal bitki veya hayvan toplulukları vs...) spesifik yerleşmeleri

bölgelerin veya ülkelerin turizme yönelik olarak geliştirilmesinde önemli etkilere sahiptirler. “Kültür zenginliği ve tarihsel mirasla birlikte Türkiye’nin kimliğini ve turizm açısından çekiciliğini tamamlayan bir başka önemli özelliği de, bu zenginlikleriyle içiçe bulunan, onları sarıp, sarmalayan doğal güzellikleridir. Ormanla denizin kucaklaştığı koylar, doğal kumsallar, vadiler, mağaralar, şelaleler, kış ve av turizmine uygun olan dağları, efsanevi yükseltiler, yaylalar, göller, kuş cennetleri, sulak alanlar, akarsular gibi, doğanın her türlü zenginliği, Türkiye’de bulunmaktadır (Ekinci, 1991)” Tüm bu güzellikleriyle, yerli yabancı turistlerin ilgilerini çekmekte ve doğayla içiçe yaşamının zevkini ülkemizde, tadabilmektedirler. Doğal çevrenin turizme kazandırdığı bu olumlu etkilerin yanında turizmin de doğal çevre kazandırdığı birçok olumlu etkiler görülmektedir. Bunları şu şekilde sınıflandırmak mümkündür;

A. Doğal alanların korunması:

Mevcut alanların, milli ve bölgesel park olarak ilan edilmesinde ve önemli doğal alanlarının korunmasında, etkin araçlarından biridir. Turizm işlevi, diğer bazı çalışmalara karşı daha etkin olarak (yol genişletme çalışmaları, yeni bir açık alan oluşturulması yada endüstriyel gelişim gibi) bir kentin tarihi ve kültürel yapılarını korunmasında koruyucu bir görev üstlenmektedir (Kükre, 1991).

B. Çevre Değerinin Arttırılması:

Turizmin çevreye olumlu etkisinden biri, çevre standardının yükselmesidir; turistlerle ülke insanının güçlü sosyal ilişki kurulup geliştirilebilmesi için oluşturulmuş rekreatif etkinlikler, çekici açık alanlar ve tarihi kentin, insancıl mekanlar haline dönüştürülmesidir.³² Tüm bu unsurlar turistik çekiciliği de arttırmaktadır.

“Turizmin çevre değerini arttırmadaki rolünde yerel mimariye uygun, doğal çevre ile bütünleşecek şekilde tasarlanan ve denetimi sağlanan turizm yapılarının ve peyzaj düzenlemelerinin de büyük etkisi vardır (Akkaya, 1994).”

“Turizm ve çevre arasında koruma ve kullanma dengesini bozacak bir ilişkisinin oluşması (uyuşmazlık ve zıtlık) ise fiziksel çevre(doğal ve yapay çevre) değerlerini de olumsuz yönde etkileyebilir. Bu olumsuzlukların doğal çevreye zarar veren unsurlar sırasıyla aşağıdaki gibidir;

1. Su kirliliği,
2. Hava kirliliği,
3. Gürültü kirliliği ve trafik sorunu,
4. Görsel kirlilik,
5. Atık problemleri,
6. Ekolojik dengedeki bozulmalar,
7. Doğal afetler.

Bu maddeler sırasıyla aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

1- Su kirliliği

“Pek çok araştırma, su kirliliğinin özellikle kıyısal bölgelerde yaşanan bir problem olduğunu ortaya koymuştur. Alt yapısı olmayan ya da yeterince işlemeyen turistik kıyılarda kanalizasyon sularının plajlara, nehirlere ve göllere akıtılması su kirliliğini oluşturan nedenlerin başında gelmektedir.”

Aşağıdaki nedenlere bağlı olarak su kirliliğinin oluşturduğu sorunlar açıklanabilir;

- Arıtma tesislerinin olmaması sonucu, atık suların boşalması,
- Gezinti teknelerinin katı atıklarını atması ve hidro-karbonlarını boşaltması.

2- Hava kirliliği:

Turizm bölgelerinde, normal trafiğin yanısıra turizm sezonlarında artan rekreasyonel araçlar ve enerji kullanımı hava kirliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte turizmin hava kirliliğine katkısı diğer endüstri kollarına oranla daha azdır.

3-Gürültü kirliliği ve Trafik sorunu:

Konaklama ve eğlence tesisleri çevresinde oluşan kalabalıklaşmalar ve yüksek dereceli müzik, yerel halk ve turistler üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Gürültü kirliliği pek çok psikolojik hastalık ve bunalımlar için hazırlayıcı bir faktör oluşturabilir. Turizm etkinlikleri, çevrenin bozulmasına etkiyen gürültü kaynaklarından yalnızca biridir (Akkaya, 1994).

Doğal ve tarihi çekiciliğin birlikte getirdiği kitle turizmi yani seyahat acentalarının getirdiği tur otobüsleri, tarihi çevre için ciddi boyutlarda sorunlar oluşturmaktadır. Bir yandan turizm acentaları, büyük tur otobüslerini kentin içine sokmak isterlerken bir yandan da tarihi kentin eski yolları modern trafik hacmine karşı direnç gösteremeyeceğinden dolayı doğal ve tarihi çevre bundan zarar görmektedir.

4-Görsel Kirlilik:

Gerek turist etkinliklerinden, gerekse turizm tesislerinin yetersiz altyapı sistemlerinden oluşan çöp yığılmaları, hoş olmayan kirlilik sebepleridir. Aynı zamanda, turizm tesisleri ve özen gösterilmeden yapılan servis alanları, çevreyle olan estetik uyuma zarar vermesiyle, görsel hoşnutsuzluk yarattığı görülmüştür. **Bu sorun mevcut çevreyi yansıtmayan malzemelerin ve yapı sistemlerinin kullanılmasıyla ortaya çıkmaktadır.**

5-Atık problemleri:

“Turizm gelişimini doğal ve yapısal çevredeki, olumsuz etkilerinden biri de kanalizasyon ve arıtma tesislerinin olmaması veya yetersiz olması nedeniyle ortaya çıkan atık problemleridir. Özellikle turizm sezonu sırasında, yerleşik nüfusun 4 veya 5 kat artması ve bu nedenle mevcut altyapının ihtiyaca cevap verememesi, önemli bir kirlilik oluşturur (Akkaya, 1994).”

6-Ekolojik dengedeki bozulma:

Bu etkide, özellikle bitki örtüsü üzerinde olan ekolojik dengedeki bozulmadan bahsedebiliriz. Bitki toplulukları, turizm bölgesinin önemli çekiciliklerinden biridir. Ne yazık ki plansız ve kontrolsüz turizm gelişimi ve yoğun ziyaret etkinliğinden dolayı, bitki örtüsü zamanla değişime uğramaktadır. Ayrıca, araç trafiğinden dolayı oluşan zehirli gazların, bitki toplulukları üzerindeki olumsuz etkisi de göz ardı edilmemelidir. **Kamping alanları ve piknik alanları çevresindeki yanlış ve plansız yapılaşmanın getirdiği bitki ve ağaç topluluklarının dikkatsizce ortadan kaldırılmaları da bu ekolojik dengenin bozulmasına da neden olmaktadır.**

• Özel Eko- sistem üzerindeki etkileri

“Turizm amaçlı yapılaşma”, özellikle kıyılarda yaşayan ve üreyen canlıların nesillerinin tükenmesine veya türlerinin değişmesine sebep olabilir. Turizm konaklama tesislerinde, bazı spor aktiviteleri için ayrılan alanlar, doğanın tahribatına yol açmakta ve ekolojik dengenin bozulmasına da sebep olmaktadır.

Ayrıca yamaçlarda otoyol yapımı, erozyon ve toprak kaymalarına, yabani yaşamın başlama ve göç dönemlerinin değişmesine ve bitki topluluklarının yok olmasına da sebep olmaktadır.

7-Doğal afetler:

Turizm yapıları ve turist etkinlikleri için uygun olmayan bölgelerin seçimi, altyapının inşa edilemeyecek durumda veya yetersiz olması gibi, toprak kayması ve sel gibi doğal felaketlerin yaşanması turizm bölgesini etkileyebilir.

3.1.2. Yapay Çevre-Turizm Etkileşimi:

Halk geleneklerinin egemen olduğu toplumlarda konutlar yerleşmelerden soyutlanarak düşünülemezler. Bu konutları, yaşam biçiminin, yerleşmenin ve hatta konutları çevreyle bütünleştiren sosyal sistemin bir parçası olarak görmek gerekir.

İnsan, evin bir parçasını, oluşturduğu, tüm yerleşme alanında yaşar. İnsanların yapay çevreyi kullanma biçimleri, mimariyi etkiler. Örneğin bazı toplumda konutlar, insanların toplanma yerleri olarak kullanılırken, bazılarında da caddeler, alanlar, toplanma yerleri olarak kullanılmaktadır (Erençin, 1979).

“Çoğunlukla turistler, konuk oldukları ülkenin iklim ve tarihsel kalıntılarıyla, ülkenin sosyolojik ve ekonomik sorunlarından daha fazla ilgilenmektedir.

Anadolu ve Rumeli toprakları, yine tüm yeryüzünde hemen en eski ve görkemli uygarlıkların yaşandığı, günümüze kadar gelen çok zengin tarihsel izlerin ve kalıntıların yer aldığı bölgelerdir. Kültür Bakanlığının geçen yıllarda bu bölgeye “Büyük Müze” adını vermiştir.

Tarih öncesi çağlardan başlayan ve Hitit, Yunan, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemleriyle süregelen, Cumhuriyet döneminde de yansımaları süren bu zengin uygarlıklar sonucunda, bugün Türkiye’de 4 bin kadar antik kent, 40 bin kadar taşınmaz eski eser ve henüz tespit ve tescili yapılmamış çok sayıda höyük, ören yeri, sivil ve resmi mimarlık ürünü, tarihsel ve kentsel ‘sit alanı’ bulunmaktadır (Erençin, 1992).” Ülkemiz, bu özellikleriyle, bir çok değişik ülkelerden gelen insanların ilgilerini çekmektedir. Turistler, “**Tarihsel kent ve sit alanlarını**” görmek, tanımak ve hatta bir süre olsun ‘tarihle içiçe’ yaşamak isteğini duymaktadırlar.

Yapay Çevre ile turizm etkileşiminde olumlu özellikleri sırasıyla şu şekilde özetlenebilir;:

A. Arkeolojik ve tarihi bölgelerin mimari karakteristik özelliklerinin korunması,

B. Alt yapının iyileştirilmesi

A. Arkeolojik ve tarihi bölgelerin mimari karakteristik özelliklerinin korunması:

“Arkeolojik mirası korumak ve yaşatmak yalnızca kültürel sürekliliğin devamını sağlamak değildir. Tarihi çevrenin korunmasının diğer bir faydası da ekonomik açıdan ortaya

çıkılmaktadır. Yeni kent oluşumun gereklerine cevap vermeyen, eski mekan organizasyonları, çağdaş işlevlerle donatılarak, yaşam kalitesini yükseltecek hale getirilmelidir. Bu sebeple, **arkeolojik ve tarihi bölgelerin korunması, sadece tarihi çevrenin, kültürel sürekliliğin devamı açısından değil, aynı zamanda mevcut potansiyelin tekrar kullanımı ile kent ekonomisine de katkıda bulunması açısından gereklidir (Baytın, 1994)."**

Turizmin tarihi bölgelerdeki korumaya katkısı iki yönden ele alınabilir;

a)-Turizm ve var olan, tarihi sitlerin, binaların ve anıtların iyileştirilmesi.

Örnek-18 yy. İngiliz kolonisinin başkenti olan **Williamsturg**, neredeyse yıkılacak bir şehir durumunda iken, bugün koruma ve restorasyon çalışmaları sonucu, iyileştirilmiş bir şehir haline gelmiştir.

b)-Tarihi binaların ve yerleşmelerin tamamının yenilenmesiyle, turistik tesisler haline dönüştürülmesi, eski mahzen ve depoların korunup, estetik açıdan iyi görünümlü barlara, diskoteklere ve restoranlara dönüştürülmesi gibi çalışmaların gerçekleştirilmesidir.

ÖRNEK- "Ülkemizin doğal dokusu, tarihsel yapısı ve kültürel değerleriyle turizm yönünden önemli bir potansiyele sahip olan **Kapadokya**'da tarihi ve mimari değeri yüksek olan pek çok yapı onarılıp, yeni fonksiyonlar verilerek turizm amaçlı kullanılmaktadır (Akkaya, 1994)."

B. Alt Yapının İyileştirilmesi:

Planlı ve kontrollü bir turizm gelişimi, cadde, kanalizasyon ve atıksu arıtma tesislerinin ve telekomünikasyon sistemlerinin iyileştirilmesinde, su kaynaklarının yönetimi ve denetiminde etkili rol oynamaktadır.

ÖRNEK-Bakanlık Altınoluktan Mersin'e uzanan yaklaşık 2000 km²'lik kısmını Atak Projesi altında, altyapı sistemini (içme suyu, kanalizasyon, arıtma tesisleri gibi...) iyileştirici önlemleri ortaya koymuşlardır.

1970 yılına kadar, turizmin olumlu etkileri akılda tutulurken, turizmin insan çevresinde olumsuz değişiklikleri de beraberinde getirdiği görülmüştür. "Turizm, sadece iyi yaşama uzanan bir yol değildir, çünkü bazı tehlikeleri ve çarpıklıkları da beraberinde getirmektedir. Sınıflandırılmamış bir turizm büyümesi, turizm alanlarının kapasitesinin düşmesine neden olmaktadır."

Tarihi kentlerle de çağdaş koşullara uyarlamak, ekonomik ve sosyal yaşantıya kazandırılmak

amacıyla oluşturulan turizm işlevinin, bu alanları gerçekten canlandırıcı bir etkisi olduğu gibi olumsuz etkileri de vardır. Bu etkiler şöyle bertilebilir;

Tarihi kentler çevresinde oluşan kalabalıklaşmalar hem binaların görsel değerlerinin anlaşılmasını güçleştirmekte hem de fiziksel aşınmalara neden olmaktadır.

ÖRNEK— Pamukkale travertenleri.

Bunun haricinde turizmin doğal çevreyi etkileyen gürültü kirliliği ve trafik sorunu, görsel kirlilik, atık problemleri, ekolojik bozulma, çevresel felaketler de yapay çevre olumsuz etkileyen özelliklerdir.

Çevrenin turizm gelişimi açısından önemi gözönüne alındığında ve turizmin çevre üzerinde yaratacağı olumsuz etkiler düşünüldüğünde, turizm planlamasının, çevre açısından duyarlı olması, planlama yaklaşımında da çevre konularına ekonomik ve teknik konulara göre öncelik tanınması gerekliliği ortaya çıkmaktadır (ECE, 1976). Bu bağlamda, tüm büyük turizm projelerinin çevresel etki değerlendirmesi ile desteklenmesi zorunlu hale gelmektedir (WTO ve UNEP, 1983).

Genelde turizm projeleri, gelecekteki gelişmenin ekonomik açıdan başarı derecesini belirleyen analizlerle desteklenmektedir. Ancak, bu gelişmelerin, çevresel sonuçlarını analiz etmeye yönelik, çok az çalışmalar yer almaktadır. Çoğunlukla ekonomistlerin hazırladığı ve ekonomik yararların ön plana çıkarıldığı turizm gelişme programlarında yarar/maliyet analizleri, genelde gelir ve gider değerlerini ortaya koyan analizler ile olmuştur. Bu tür çalışmaların sonucu parasal ölçülerle belirlenmektedir.

Ancak projenin üstünlüğünün parasal değerlerle ölçülmesi, uzun vadede doğru bir sonuç getirmeyebilir. Bu sebeple, geniş kapsamlı bir çevresel etki analizi, çevresel ve ekonomik konuların bütünleştirilmesini gerekli görülmektedir (Nijamp, 1980). Buna göre çevresel etki değerlendirmesi ya da analizi (ÇED-ÇEA) çalışma amaçları şu şekilde özetlenebilir;

1-Gerçekleştirilmesi planlanan etkinliklerden ortaya çıkacak çevresel sorunların önceden belirlenmesi ve bu doğrultuda olumsuz etkilerin önlenmesi ya da en aza indirilmesi amacını taşımaktadır.

2-ÇED., çeşitli etkinlik türleri ile çevre arasındaki etkileşimleri sistematik olarak ortaya koyan ve kullanımların çevrede yaratacağı ekolojik, sosyal ve görsel değişiklikleri değerlendiren çalışmaları kapsamaktadır. Bu çalışmalar, genelde etkilerin belirlenmesi, etkilerin ölçülmesi, etkilerin yorumu, değerlendirme sonuçlarının açıklanması ve karar vericilere aktarılması ve etkilerin gözlenmesi gibi konuları içermektedir (Andrews, 1973; Warner ve Preston, 1974).

3-ÇED çalışmalarının hem teknik hem de politik yönleri vardır. Etkilerin tahmin edilmesi ve belirlenmesi fiziki, çevre ve sosyal bilimcilerin uzmanlığını gerektirmektedir. Karar vericiler ise önerilen etkinliklerin yarar ve zararların göreceli önemini değerlendirip ve ona bağlı olarak bir etkinliğin uygulanıp uygulanmayacağına karar vermektedir. **Yöre halkının yöre konusunda önemli bilgi kaynağı olması nedeni ile ÇED çalışmalarında kamu katılımının sağlanması da gerekmektedir (Clark, et al, 1980).**

Turizm projelerinin ÇED çalışmaları sürecinde ortaya çıkan sorunları giderebilecek **Delphi Tekniği**, aynı zamanda bu çalışmaları açıklığa kavuşturabilmesine yardımcı bir tekniktir.

Delphi tekniği ilk olarak, ABD’de 1960’lı yıllarda geliştirilmiştir. Bu teknikle, kısa ve uzun dönemler için belirlenmiş olayların ve koşulların oluşma olanaklarının derecesi, bir grup uzmanın görüş birliğini sağlamak amacıyla oluşturulmuş, en iyi araçlardan biri olarak değerlendirilmektedir (Korça, 1992).

Ülkemizde de Delphi tekniği, Side Turistik Gelişme Alanlarında kıyı alanlarında, gelişen turizmin, doğal ve yapma çevre üzerindeki olası etkilerini incelemek amacıyla uygulanmıştır.

3.2. Ekonomik ve Sosyal Çevre-Turizm Etkileşimi:

Türkiye, özellikle sanayileşmiş batılı toplumlar açısından son derece ilgi çekici, zengin kültürel özelliklere sahiptir. Topraklarında yaşanmış büyük uygarlıklara ev sahipliği yapması, bugün bile varlığını sürdüren otantik-geleneksel yaşam biçimleri ve alışkanlıklarını sürdürmesi turistik cazibesini oluşturmaktadır.

Ülkemizin halkoyunları ekiplerinin yurt dışında dereceler alması, mutfağımızın dünyada üst sıralarda yer alması, halıcılık, kilimcilik, çinicilik, bakırcılık, altın ve gümüş işleri, deri giysiler, el dokumacılığı gibi üstün nitelikte ürünlerin yaratılması, hemen hemen her bölgede ayrı özellikler gösteren sivil mimarlık gelenekleri, turizmin sosyo-kültürel yapısını oluşturmaktadır. Turizm açısından önem taşıyan bu özellikler, kaynak niteliğindeki yaşayan zenginliklerdir.

“Hemen her ulustan insan, doğal olarak bu zenginliği görmek, tanımak ve hatta bir süre olsun “içinde yaşamak”, “etkilenmek” isteğini duymaktadır (Ekinçi, 1991).”

Ancak, turizmin tarihi çevrede etkileşiminin bu olumlu özelliklerine karşın ekonomik ve sosyal çevreye olumsuz etkileri de sırasıyla şunlardır;

1. Yöresel geçim kaynaklarının terkedilmesi:”Turizm, kültür empoze eden bir kavram olduğu gibi, diğer kültürü (yerel kültür) harap eden de bir olgudur. Yerel atölyeler yok olmakta ve küçük kasaba yaşantısı bitmektedir.

ÖRNEK-Bodrum kasabası; kasaba, turizm sezonunda yüzbinlerce kişiyi içinde barındırmaktan özgünlüğünü kaybetmiş bir kente dönüşmüştür.

2. İletişim Kopukluğu ve Yerel Halkın Çevreden Ayrılması: Yöre insanın yaşama biçimi, gereksinimleri ve beklentileri göz ardı edilerek, turistin hizmet verilecek ve parasal kaynak gibi görülmesi, yerli halkın da hizmet edecek bir kişi olarak yanlış algılanması sonucu yerli halkla turist arasında bir kopukluk ortaya çıkmaktadır.

Sonuçta insanların birbirini tanıma ve iletişim kurma istemeleri gibi bir motivasyon ile başlayan turizm, yöreyi ve tarihi çevreyi oluşturan insanların buldukları yerleri gelenlere terk ederek gitmeleriyle sonuçlanır.

3. Tarihi ve Turistik Bölgelerin Terkedilmesi:

Tarihi kasabadaki evler turistlerce satın alınıp yerel halkın olanaklarının çok üstünde giderlerle onarılarak yine bir yılın sadece sınırlı bir zamanı kullanılır hale getirilir. Böylece yaşama kavuşturularak yeniden canlandırılmak istenen tarihi kentler de gizli bir yaşamsızlık başlamıştır. Turizm endüstrisi ve kasabanın, mimari mirası arasında bazen çelişki doğmaktadır; bir yandan tarihi çevre yitirilirken, yani ülke bir kültürel kayba uğrarken, turizm açısından önemli çekicilik kaynakları da ortadan kalkmaktadır.

IV. BÖLÜM

KAPADOKYA

4.1. KAPADOKYA'DA ÇEVRE VERİLERİ

GÖREME : Nevşehir 'e 12 km. uzaklıktaki Göreme kasabası, Hıristiyanlığın yayılmasında önemli rol oynayan bir merkezdir. Günümüzde Kapadokya'nın merkezi olması özelliğini koruyan Göreme'de ilk Hıristiyanlara ait kayalara oyulmuş ve içi fresklerle süslenmiş bir çok kaya kilise vardır (Nev. İl Tur. Rehberi, 1997). Yerleşmelerde önemli sivil mimarlık öğeleri vardır. Bunlar yazın genellikle turizm amaçlı kullanılırken, kışın kapalı tutulmaktadır ve ne yazık ki çoğu yıkılmış veya yıkılmak üzeredirlerdir (Eravşar, 1996).

Bu konutlara geleneksellik özelliği sağlayan unsurlar şunlardır;

Resim 4.1:Göreme yerleşim dokusu

1. ocaktan çıktıktan sonra çok kolay işlenip zamanla sertleşen sert taş malzeme kullanımı,

2. Eğimli arazide iklimsel koşullara manzara olanakları sağlar şekilde konumlanması,

3. Kullanıcıların kültüre birikimlerine ve yaşam tarzını yansıtan plan şemaları, doluluk boşluk oranları ve bunun gibi özelliklerdir. Bu nitelikler tüm Kapadokya bölgesinde paralellik göstermez. Bu kullanıcıların farklı kültürel birikimlerinden ileri gelmektedir (Koç, 1989).

Göreme kasabasında kayadan oyma evlere de rastlanmak mümkündür. Günümüzde pansiyon, otel ve motel evlerin bir çoğu amaçlı turizme yönelik kullanılmaktadır. İnsanlarının büyük bir çoğunluğunun geçimlerini turizmden kazanmakta olduğu Göreme kasabası tarihi doğal güzellikleriyle Kapadokya'nın kalbi konumuna gelmiştir. Ancak, bu bölge de bilinçsiz yapılaşma sonucu uğradığı tahribattan yeterince nasibini almıştır.

“Kasaba bölgenin turist akımının düğüm noktasını oluşturduğu için el sanatları değişmiştir. Son yıllarda imar planları kasabanın kentsel dokusuna zararlar vermiştir. Bu doğrultta kasaba da önemli ölçüde turizm yatırımları gerçekleştirilmiştir. Bu yatırımlar, doğal ve tarihi çevreyi

bozucu nitelikte oluşturulmuştur. Yaz aylarında artan nüfus bölgedeki bir çok yerleşmede olduğu gibi alt yapı sorununu da beraberinde getirmiştir (Eravşar, 1989).

ÇAT: Nevşehir 'e 8 km. uzaklıktaki Çat kasabası turizme yeni merhaba demiştir. Güvercinliklerin oluşturduğu manzara nefes kesmektedir. Kayalara oyulmuş evler ve yeraltı tapınağı görülmeye değerdir. Çok eski olan kayaya oyularak yapılan camii günümüzde de halen kullanılmaktadır.

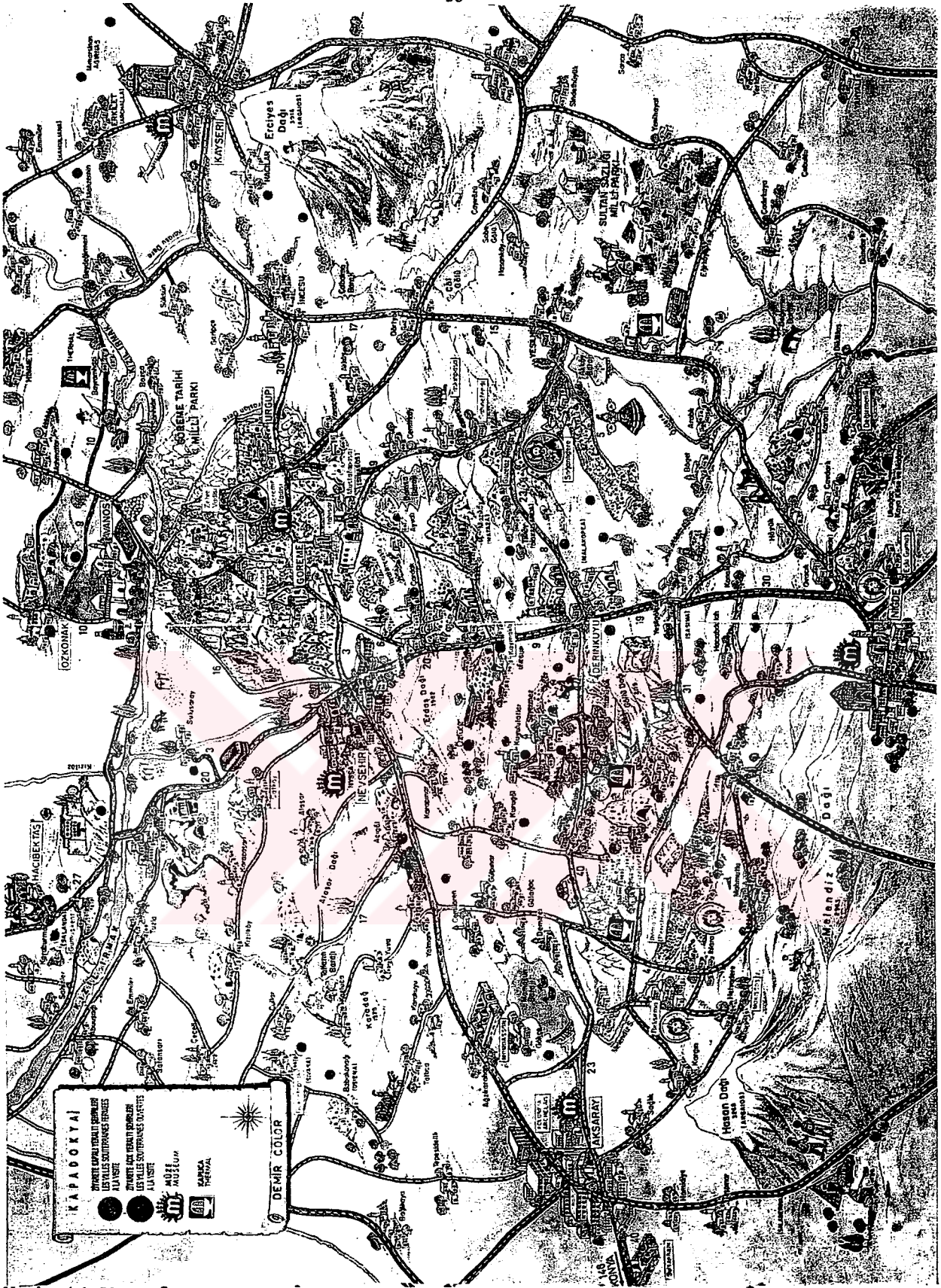
NAR: Nevşehir 'e sadece 2 km. uzaklıktaki Nar kasabası görünüş ve tarih açısından tipik bir Kapadokya kasabasıdır. İnsanların bir çoğu halen kaya evlerinin içinde yaşamlarını sürdürmektedir. Kiliseler vardır fakat iyi korunamadığından dolayı günümüze sadece kalıntıları gelebilmiştir.

ÜRGÜP: Ürgüp 'ün en eski bilinen adı Ossiana 'dır. Dik yamaçlar ve kayalar dibine oyulmuş mağara evlerinden oluşan küçük bir köy iken sonraları adı taşlık ve kayalık yer anlamına gelen Urkup olmuştur.

AVANOS: Tarihi ve turistik değerleri ile ünlü Zelve 'nin, ilçe sınırları içersinde olması, Avanos 'a tarihi bir değer katmaktadır. Ayrıca **Aladdin camii**, **Yeraltı camii** ve ilçe yakınlarındaki **Sarıhan Kervansarayı** görülmeye değer Türk ve İslam eserleridir. Avanos'da yapılan **çömlekler**, bölgenin en meşhur geleneksel el sanatlarından.

ORTAHİSAR: Ürgüp'e 6 km uzaklıktaki Nevşehir-Ürgüp karayolu üzerindeki Ortahisar kasabası, kaya kalesi ve kayadan oyma doğal narenciye depolarıyla doğal çekiciliğe sahip en önemli turistik kasabalarından biridir. Kasaba bölgede diğer pek çok turistik merkezlere de yakındır. Bu nedenle Turizm Bakanlığınca "yer avantajı planlamasında Ortahisar en uygun yer" olarak gösterilmektedir. Ayrıca turizm gelirleri açısından önemli bir yere sahiptir.

ZELVE (Açık Hava Müzesi): Avanos 'a 5 km uzaklıkta olan Zelve düz bir tepenin dik yamaçlarında kurulmuştur. 3 vadiden oluşan Zelve ören yeri, Peri bacalarının en yoğun olduğu yerdir. Vadide Peri bacaları sivri uçlu ve geniş gövdelidir. Bu vadi korumaya uygun olduğundan yerleşim yeri olarak seçilmiştir. İnsanlar yöreye Bizans döneminde yerleşip yaşamaya başlamışlardır. Daha sonraki dönemlerde Rumlar ve Müslüman Türkler buraya gelip yerleşmişlerdir.

Harita 4.1. Kapadokya'da turistik yerleşimler.

KAYNAK: Demir Ömer, 1996,

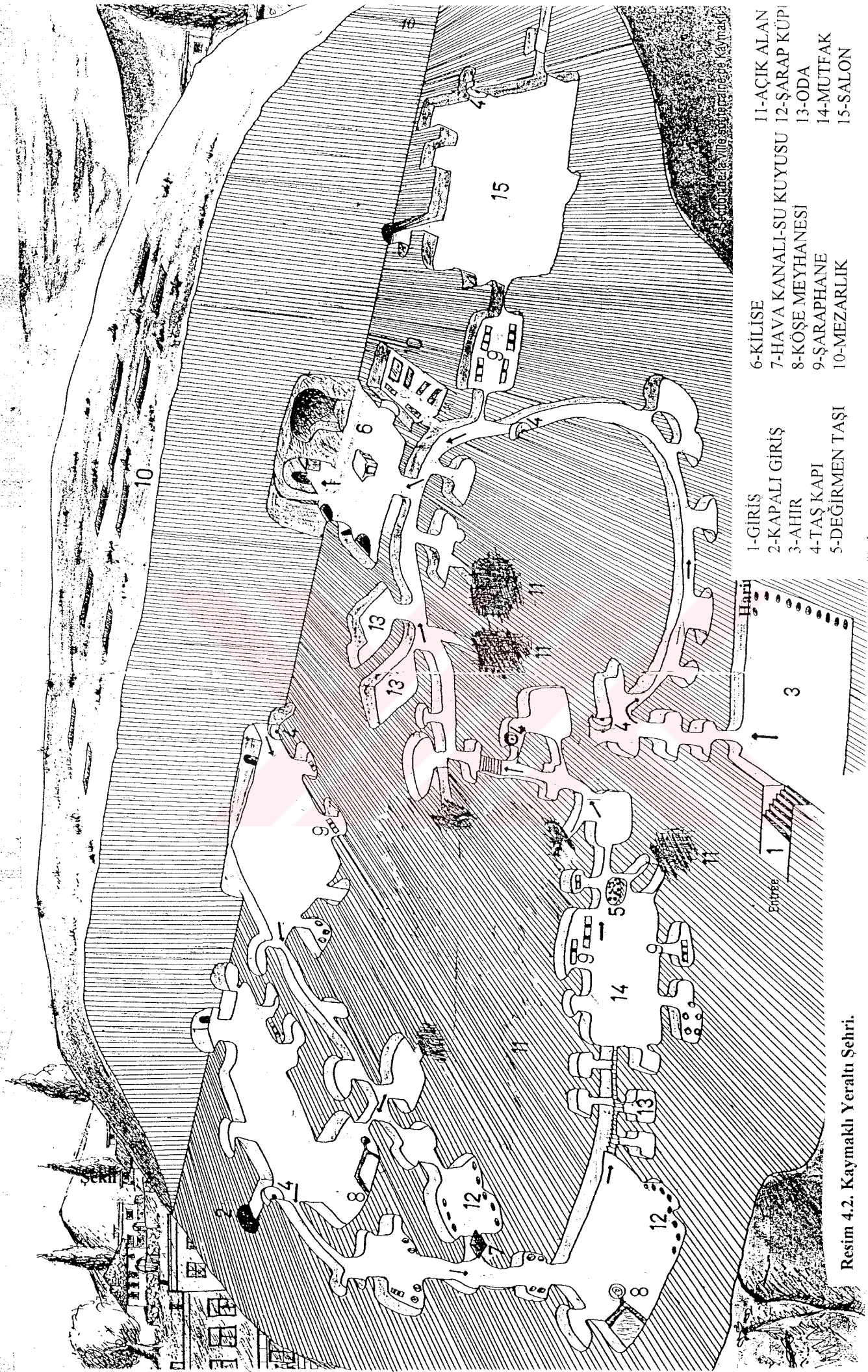
CAPPADOCE, Berceau De L'Histoire

YERALTI ŞEHİRLERİ: Kapadokya bölgesi insan zekası ve becerisinin oluşturduğu görkemli yapıları ile ünlüdür. Milattan sonra 9. yüzyılda Bizans imparatorluğunun din üzerinde işkenceye varan baskıları yüzünden Hıristiyanlar yöreye göçmek zorunda kalmışlardır. Volkanik ve tuf kayalardan oluşan bölge gizlenmek içinde elverişli olması nedeniyle halk ve din adamları bir araya gelip kayaları oyarak yepyeni bir yerleşme biçimi ortaya getirmişlerdir. Kayaları oyarak dinsel yapılar oluşturulmuş, yeraltında kentler yapılmıştır. Yaşam için gerekli her türlü imkanın sağlandığı yerleşmelerin yalnızca korumak amacıyla değil, konut amacıyla yapıldığı da düşünülmektedir. Dar bir koridora girilen yeraltı kentleri, çeşitli işlevlerdeki salon ve odalardan oluşmaktadır. Hava bacaları ve sarnıçlarla gerekli hava ve su sağlanmaktadır. Hava ile karşılaşınca sertleşen tuf kayaların sıcaklığı belirli oranlarda tutabilmeleri ve nemsiz oluşları, yiyeceklerin depolanıp saklanmasında kolaylık sağlamaktadır. Dışarı ile bağlantısı olan koridorlar güvenlik amacı ile, bir yatak üstünde dönen değirmen taşı biçimindeki büyük taşlarla kapatılmaktadır.

Yörede “ Tırhız “ yada Tarkaz denilen taşların ortasında dışarıya bağlantı sağlayan bir delik vardır. Yeraltı kentlerinde milattan sonra 3. yüzyıldan öncede yaşanıldığı tahmin edilmesine rağmen, bu konuda delillerin yetersiz olmasından dolayı kesin bir sonuca varılamamıştır.

Kaymaklı: Kuruluş tarihi belli olmamakla beraber eski ismi ENEGÜP olup, mübadeleden önce burada yaşayan Rumlar tarafından ENEGOBİ ve Türkler tarafından KAYMAKLI olarak değiştirilmiştir. Kaymaklı'nın ortasında bulunan bir tepenin altındaki yeraltı şehri, 1964 senesinde bulunup turizme açılmıştır. Bu şehrin, halen gezilebilen yeri, 4 katlı olmasına rağmen, ışıklandırılmamış yerleriyle beraber, kaç katlı olduğu henüz tespit edilememiştir. Fazla derine inmeyip yaklaşık 15-20 metreden sonra düz olarak gezilebilmektedir. Bu şehirde de diğer şehirlerde olduğu gibi Hıristiyanlığı kabul etmiş ve yok edilme korkusu yüzünden, kaçan kavimler tarafından oyulmuş, düşmanlarına karşı sığınma olarak kullanılmış, hem de ibadetlerini yerine getirmek için güvenli bir yer olmuştur.

Şehir karışık bir plan üzerine yapılmış gibi gözükse de kazılışında, belli ki büyük bir dikkat ve hüner gösterilmiştir. Çünkü tüneller ve odalar böyle karışık olmasına rağmen, kazılan bir odaya isabet edip onunla birleşmiştir. Gezilen yerler içerisinde yatak odaları, yiyecek odaları, şarap mahzenleri, havalandırma bacaları, su depoları, ibadetlerini yapmak için tek apsisli kilise ve dışardan gelebilecek her türlü tehlikelere karşı korunmak için taş kapılar göze çarpar. Tepenin üzerindeki mezarlar gibi yeraltı şehrinin 2. katındaki bir odanın içine oyulmuş içleri boş mezarlar bulunmaktadır. Sığınma durumundayken ölenleri bu

1-GİRİŞ	6-KİLİSE	11-AÇIK ALAN
2-KAPALI GİRİŞ	7-HAVA KANALI-SU KUYUSU	12-ŞARAP KÜPİ
3-AHIR	8-KOŞE MEYHANESİ	13-ODA
4-TAŞ KAPI	9-ŞARAPHANE	14-MUTFAK
5-DEĞİRMEN TAŞI	10-MEZARLIK	15-SALON

Resim 4.2. Kaymaklı Yeraltı Şehri.

KAYNAK:Demir Ömer, 1996, CAPPADOCE., Berceau De L'Histoire

basit mezarlara koyup, üstünü taşlarla kapatıp kenarlarını sıvama yoluyla kapatmışlar, tehlike geçtikten sonra, yeraltı şehrinin hemen üstünde bulunan mezarlığa taşımışlardır (Şekil 2).

- **Derin Kuyu:** Yeraltına giriş düzlüktedir. Dar eğimli, basamaklı geçitlerden aşağı doğru inilmektedir. Dar geçitlerin dirsek yerlerinde değirmen taşı biçiminde güvenlik yerleri bulunur. Kaymaklı yeraltı şehrine oranla daha sağlam bir biçimde günümüze ulaşabilmiştir. Derin kuyu yeraltı şehrinde haç biçimli büyük bir kilise, konferans salonu, günah çıkartma yeri ve havalandırma bacaları vardır. Kominal yaşamın egemen olduğu bu yeraltı kentinde, insanlar ışık sorunlarını bitki ve hayvanlardan sağladıkları yağları, çıra yaparak çözümlenmişlerdir. Halen 8 katı ziyarete açık bulunan Derin kuyu, yeraltı şehrinin 2.5 kilometrekareyi bulan alanı ile yörenin en büyük yeraltı şehri olduğu sanılmaktadır. Bu bölgeler dışında Tatların, Özkonak, Acıgöl ve Mazıköy yeraltı şehirlerine de rastlanmaktadır.

UÇHİSAR KALESİ: Nevşehir Ürgüp karayolu üzerinde Nevşehir'e 8 km. Ürgüp'e 12 km. 'dir. Nevşehir'in turistik kasabasında yer alan kalenin içerisinde oyulmuş, eski bir mağara bulunmaktadır. Mağaraya 3 ayrı yolla girilmekte ve yollar bir geniş salonda birleşmektedir. Yolların birinde taş kapı, ardında nöbetçi odası bulunmaktadır. Bunlardan başka 3 odası ile depoları göze çarpar. Kale içerisinde başka dehlizler de bulunmaktadır fakat bunların bazıları çökmüş, bazıları da taş ve toprakla dolmuştur. Kalenin zirvesinde, Bizans dönemine ait basit kaya oyma mezarlar vardır (Resim 5. 2)

4.1.1. FİZİKSEL ÇEVRE

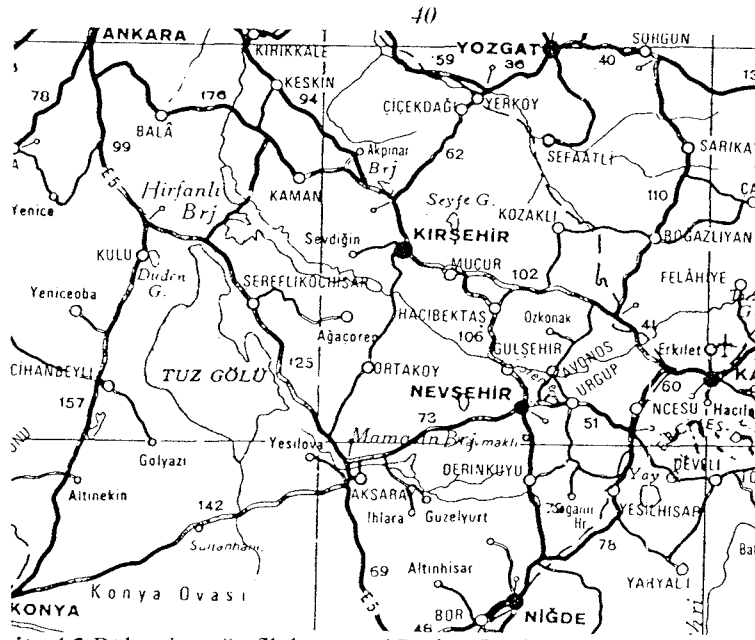
4.1.1.1. Doğal Çevre Özellikleri:

- **Yörenin Coğrafi Konumu ve Oluşumu;**

Kapadokya bölgesi, değişik sistemlerin kesişmesi biçiminde düşünülebilir. Bunlar; eski, ticari ve askeri ulaşım güzergahları ile karmaşık ve zor ulaşılan vadilerde yerleşmiş küçük köy sistemleridir. Bu yollar, iki volkanik kütle Erciyes ve Hasan dağlarının sınırladığı yüksek platolardan geçmektedir (Giovannini ve Gülsen, 1988).

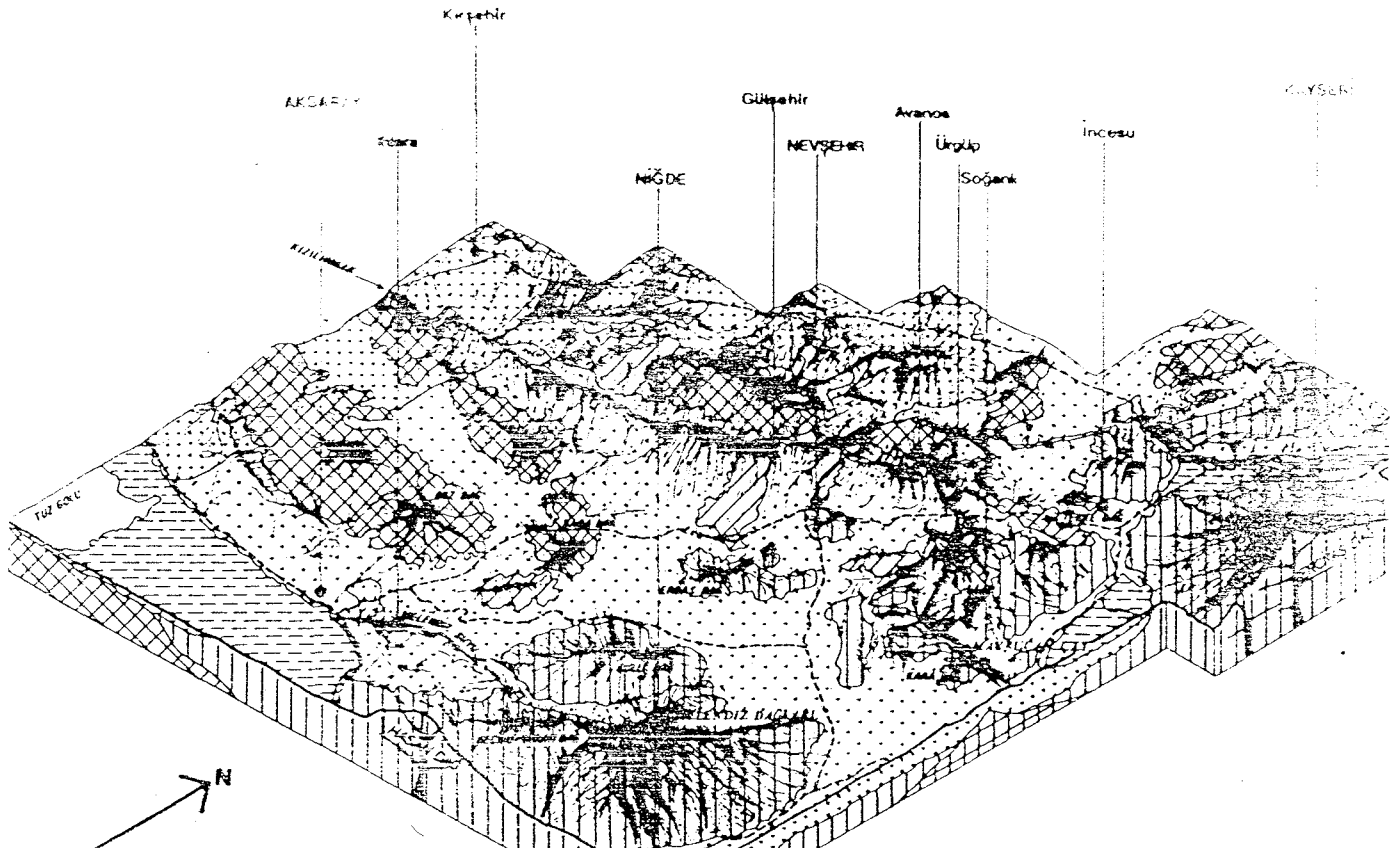
Resim 4.3. Uçhisar Kalesi.

Harita 4.2: Bölgenin coğrafik konumu (Turizm Bankası A.Ş., 1986).

6 Milyon yıl önce, Alp sistemine bağlı Torosların oluşmasıyla sıkışan Anadolu platosundan Kapadokya bölgesi; doğuda Erciyes, batıda Hasandağ'ı, ve daha küçük ölçekli Güllüdağ'ın püskürttüğü kül ve küllerin oluşturduğu sertleşmemiş tuf tabakasıyla kaplandı. Doğal koşulların etkisiyle çatlayıp, parçalara ayrılan bazalt tabaka, hava koşullarının etkisiyle, üzerindeki yumuşak tuf tabakasının aşınmasına sebep oldu. Aşınmada, gündüz ve gece arasındaki ısı farkları, rüzgar ve dereler de rol oynamış, kuzeydeki Kızılıрмаğın etrafında geniş vadiler, içinde kalan bazalt ve andezit kayalardan oluşan dik kanyonlar ve bunların eteklerindeki yumuşak birikimler **Soğanlı, Ihlara vadisi** gibi farklı tabiat harikalarını ortaya çıkartmıştır (Koç, 1989).

Şekil 4.2: Kapadokya'yı oluşturan önemli merkezler-(KOÇ, 1989)

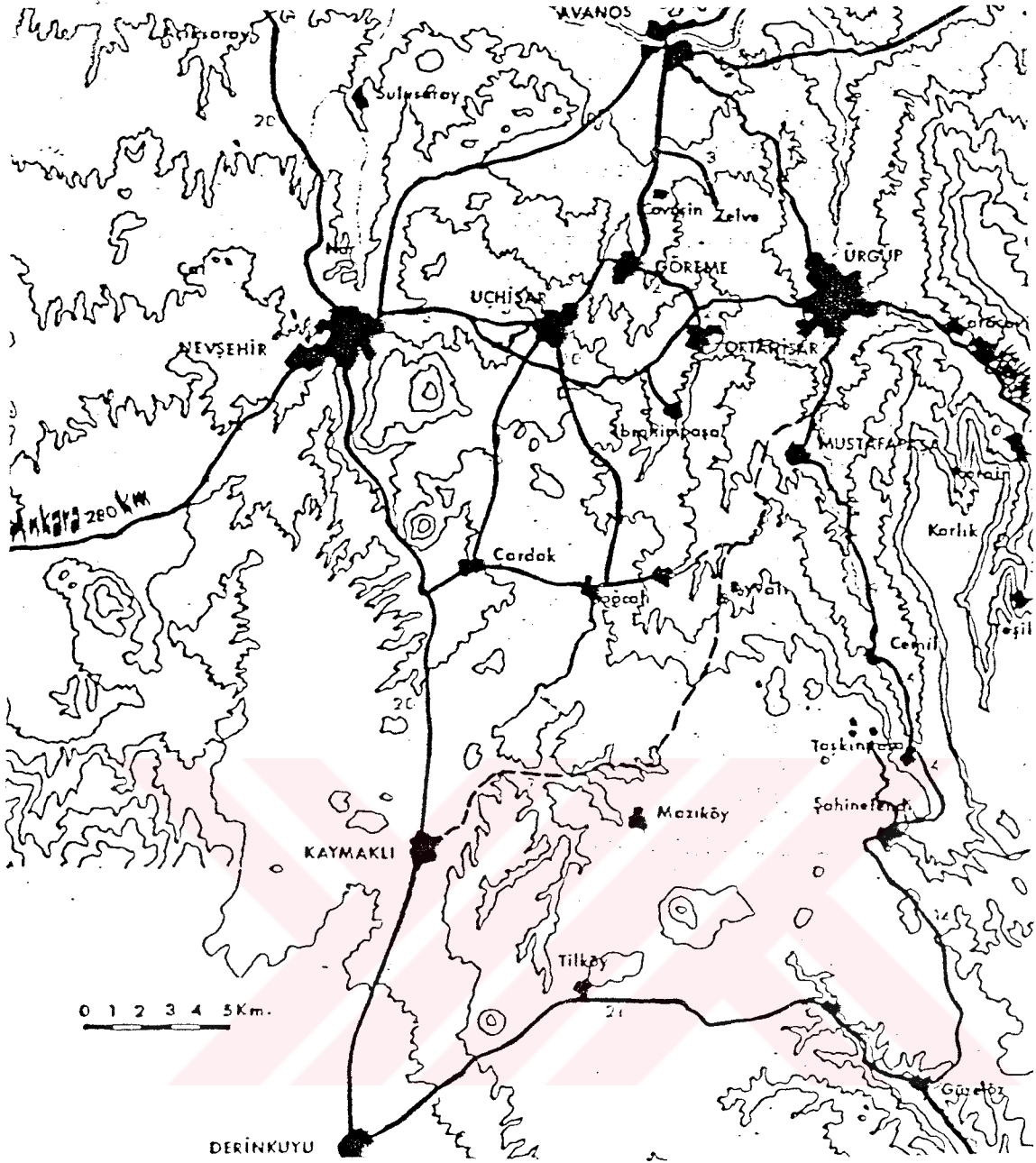
Söz konusu Platolardan görülen yerleşmeler, doğal çevreyle bütünleşen ve onu zenginleştiren geleneksel yapılardan meydana gelmiştir. Bunun aksine küçük vadilerde meydana gelen yerleşimler, negatif mekanlar halinde kayalardan oyularak biçimlendirilmesinden ötürü doğayla özdeşleştirilmiştir.

Erimiş gibi duran kayalar ve volkanlardan akan lavların oluşturduğu rüzgarlı vadiler, doğanın etkileyici ve büyüleyici kreasyonu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Böylesine morfolojik bir ortam, kendine özgü doğal çevre güzelliğini oluşturmuştur (Koç, 1989). İç Anadolu'nun, Nevşehir, Kayseri, Niğde üçgeninin sınırladığı bölgesinde tabiat, toprağı garip biçimler vererek şekillendirmiştir. Bu tabiat olayları sırasıyla;

1. Burada halkın '**Peri bacaları**' diye adlandırdığı sütun biçiminde yükselen sertleşmiş sivri toprak kitleleri görülür. Bunların tepelerinde, bu olaya yol açan birer taş bulunmaktadır. Toprak aşınması (erozyon) taşta rastladığında onun altındaki toprak kitlesini götüremediğinden, bu garip sütunlar meydana gelmiştir.

2. Arazinin **tüf** denilen maddeden oluşudur. Bu volkanik kütleler, jeolojik devirler içinde, volkanik küllerinin ve çamurlarının sertleşmesiyle toprak örtüsünü oluşturmuştur. **Bu çeşit toprak veya kayanın içi kolayca işlenebilmekte ve işlendikten sonra hava tesiri ile sertleşmektedir.** Bu yüzden Kapadokya Bölgesi'nin insanları, evlerini, kilise ve manastırlarını yaparken doğrudan doğruya araziden faydalanma yoluna gitmişler, yapılarını tüf kitlesini oyup, işlemek suretiyle elde etmişlerdir. Böyle meydana gelen 'yapıların' en ilgi çekici özelliği, **içlerinin kuru oluşu**, rutubetin kötü tesirlerinin bulunmayışı ve yaz-kış içlerinde '**air-condition**' araçları varmış gibi hep aynı sıcaklığın hiç değişmeksizin kalışıdır (Atıker, 1994). Bu özelliğindedir ki yaz aylarında, günümüzde de kullanılmayan ufak kaya içlerinde güneyden gelen **narenciyelerin deposu olarak kullanılmakta**, buradan da Anadolu'nun değişik çevrelerine ulaştırılmaktadır.

Harita 4.3:Kapedokya bölgesi, Roma döneminde oluşmuş bir eyalettir. "Zengin kültürel geçmişin bir göstergesi de mekan adlarıdır. Asırlarca süregelen yaşam, mekanlarda olayları çağrıştıran adlandırmayı oluşturmuştur. İdari açıdan Nevşehir, Aksaray ve Niğde, Kayseri ve Kırşehir illerini kapsayan Kapedokya Bölgesi'nde Nevşehir, Aksaray ve Niğde üçgeni ise odaktır ve 'Kayalık Kapedokya' diye adlandırılmaktadır. (Eravşar, 1996)"

• İklim Özellikleri:

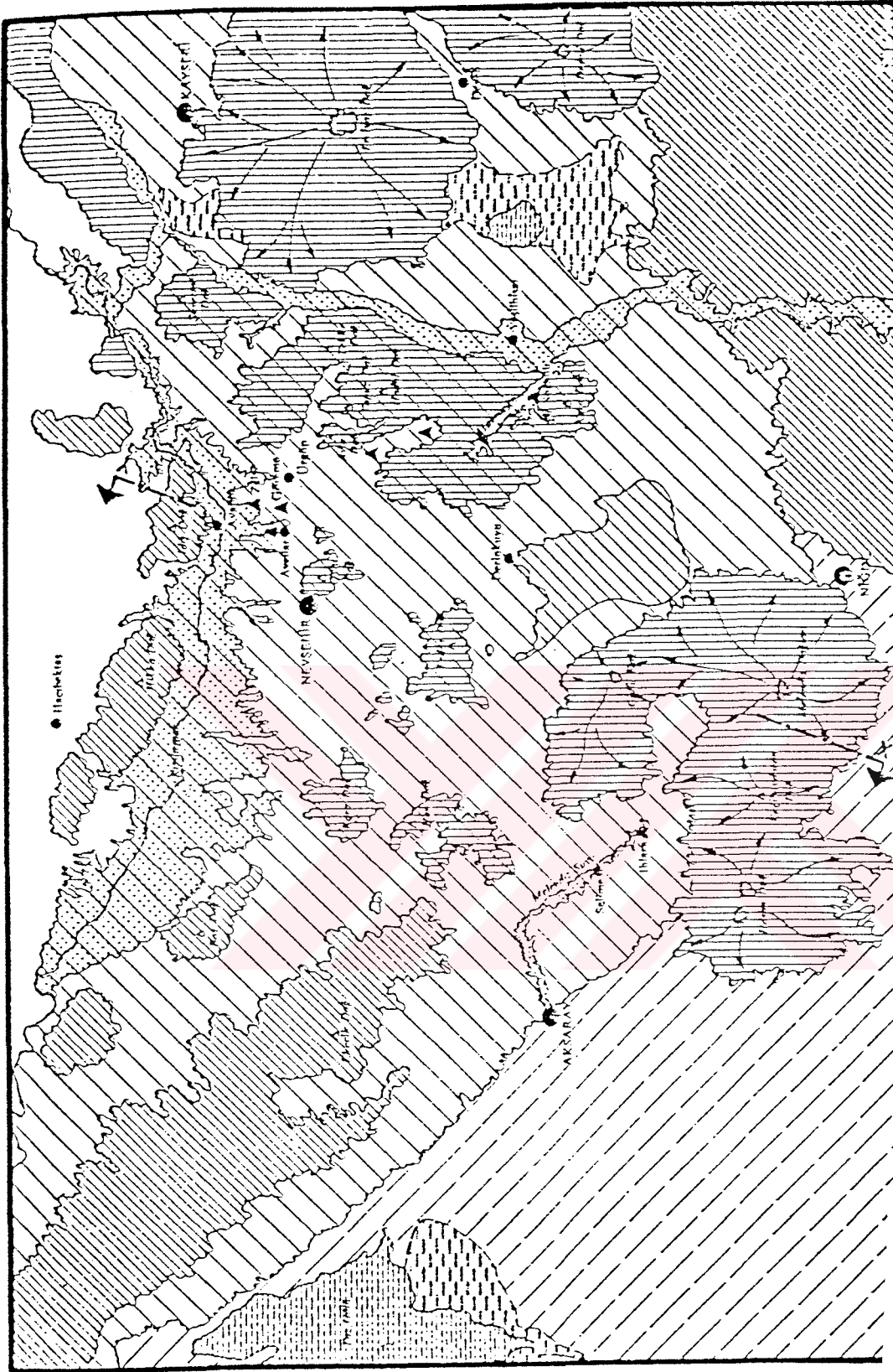
Nevşehir ve yöresinde gece-gündüz arasında sıcaklık farkı fazla olduğu, karasal iklim egemendir. Yağışlar, daha çok ilkbahar ve sonbaharda düşmektedir. Bölge, kuzey ve güney Anadolu dağ sistemleri nedeniyle deniz etkilerine kapalıdır. Ancak Kızılırmak vadisiyle, bu vadiye eğimli kesimlerde yağışlar daha boldur. Kışları yine karasal iklim özelliğinden dolayı oldukça sert geçmektedir. İlde kuzey rüzgarları egemendir. Kuzeybatıdan esen karayel ile kuzeydoğudan esen poyraz en yoğun olanıdır.

Kapadokya Bölgesi İç Anadolu'nun stepler bölgesinde yer alır. Bitki örtüsü olan kor dikenî, üreklîk, sığır kuyruğu yaygındır. "Stepler genellikle, ilkbaharda açan kır çiçeklerinden, süsleyici, kısa ömürlü efemer adlı otlarla kaplıdır. Deve dikenî ve tüylü yapraklı sığır kuyrukları, lale, düğün çiçekleri, papatyalar, çiğdem türleri mevsimlik bitki örtüsüdür." Halkın büyük bir bölümü erozyon sonucu tarıma elverişli alanları bağcılık ve sebze bahçeciliğiyle kullanmaktadır.

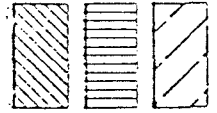
Kapadokya'da orman alanları yoktur. Ancak doğaca ve topaç köyleri arasında seyrek meşe toplulukları vardır. Yörenin doğal bitki örtüsü, vadi boylarında görülen söğüt, kavak ve selvi ağaçlarıdır.

- **Jeolojik Oluşum:**

Alp sistemine bağlı Torosların oluşmasıyla sıkışan Anadolu platosu, Kapadokya'da bazı yanardağları faaliyete geçirmiştir (Koç, 1989). 13 milyon yıl önce başlamış, bu olan volkanizma etkinlikleri, uzun aralıklarla tarih çağlarına kadar süregelmiştir. Bölgenin en yüksek dağları olan, **Erciyes Dağı, Melendiz Dağı ve Hasan Dağı** gibi büyük volkanların, dönemsel olarak püskürttüğü kül, tuf, tüffit, pomza, ignimbrit, lahardan oluşan volkanik gereçler, **5-8 milyon yıl önce** bölgede varolan göllerde kireçtaşı, kiltası, marn gibi çökellerle ardalanmalı olarak depolanmıştır. Daha sonra bölgeye yerleşen **Kızılırmak**, gelişen kollarıyla bu kalın katmanları, derin vadiler oluşturarak yarmıştır (Giovannini ve Gülsen, 1988). Araştırmalara göre bölgede son püskürtme olayı 2.5 milyar yıl önce(Harita 8-9) ortaya çıkmıştır (Eravşar, 1996).

Resim 4.4 KAPADOKYA BÖLGESİ JEOLOJİK HARİTASI - Arts De Cappadoce.

Volkanik olmayan bölgeler

Volkanik olan bölgeler

Göl ve ovalar bölgesi

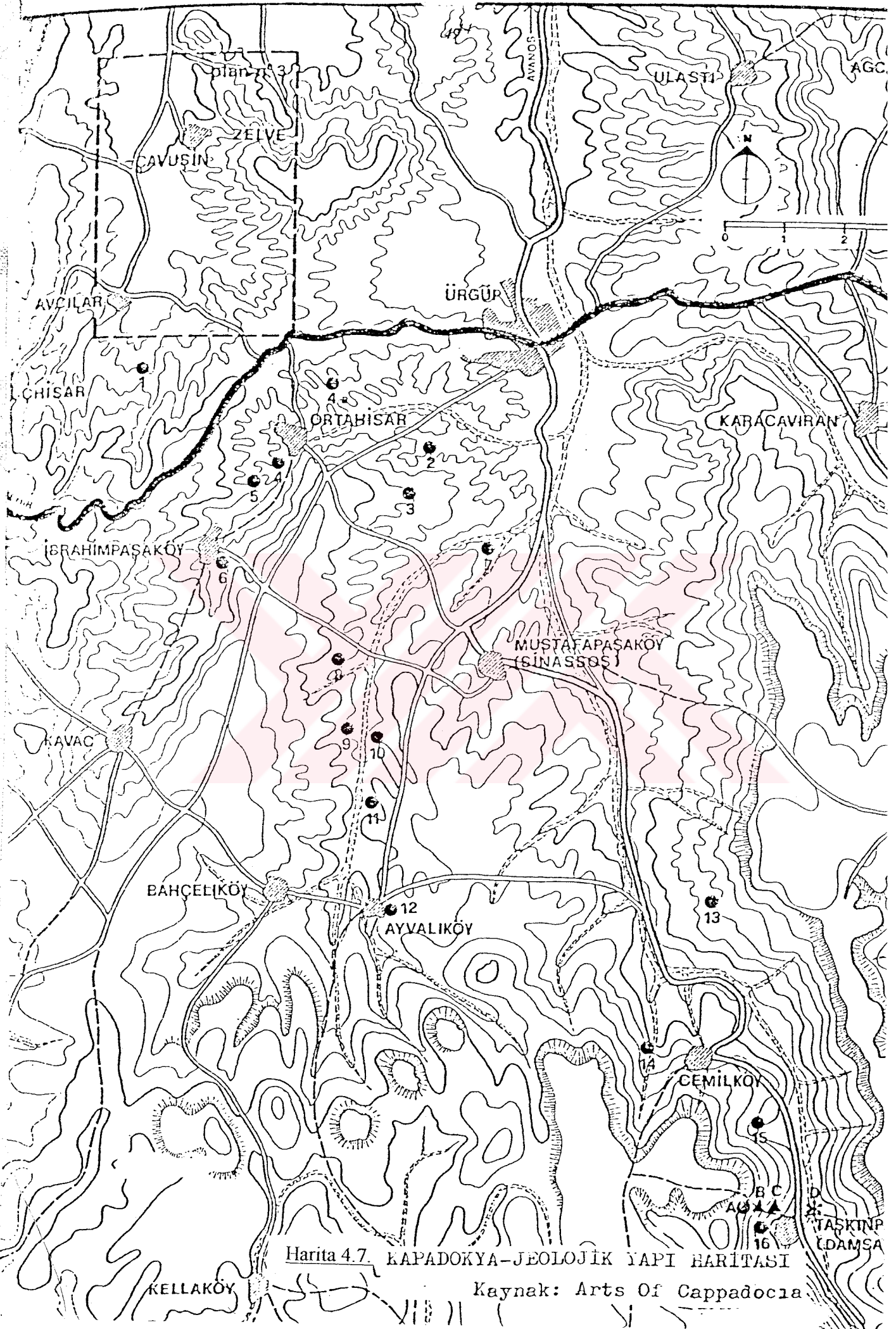

Eski platolar bölgesi

Belli başlı drenaj vadileri

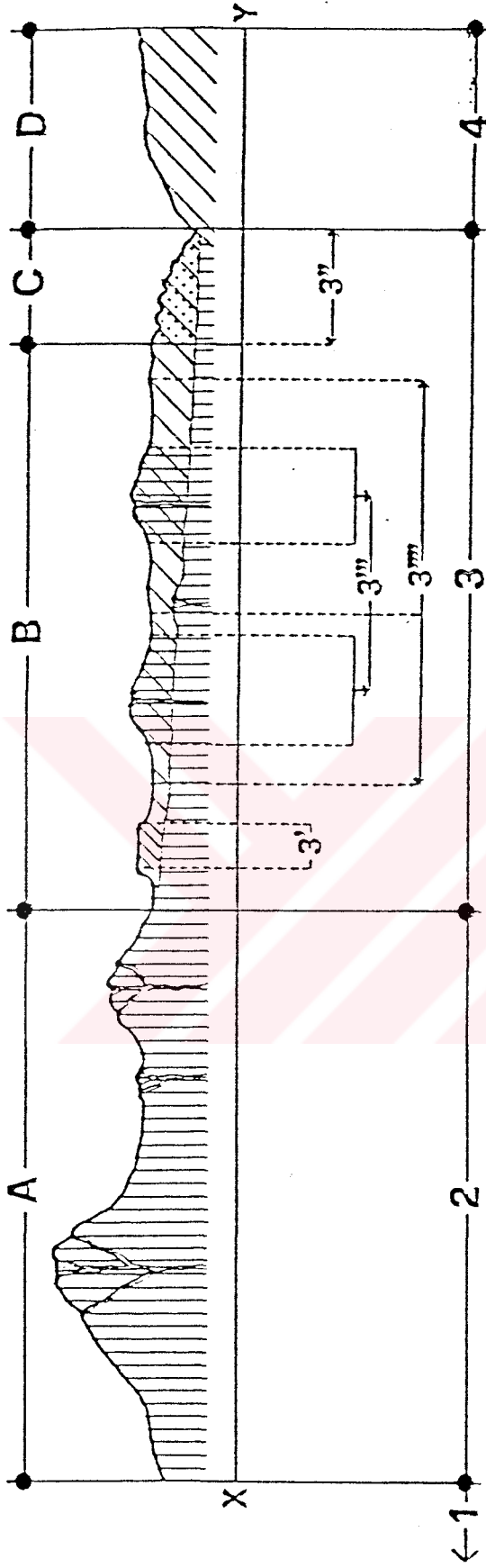
Eski platoda tortulaşmış bölge

İkinci derecede volkanik bölge

Harita 4.7. KAPADOKYA-JEOLOJİK YAPI HARITASI

Kaynak: Arts Of Cappadocia

Kapadokya bölgesi jeolojik haritasından enlemesine kesit

- A Etkin olarak parçalanmış bölge
 B Orta erozyon bölgesi (bölünme, akma)
 C Erozyonun fazla olduğu bölge (bölünme, taşınarak erozyona uğrama)
 1 Göl ve ovaların dağılımı
 2 Bellibaşlı volkanik bölgelerin yayıllığı
 3 Eski platoların yayıllığı
 3' Çökme bölgesi (Antik yüzeylerin kanıtı)
 3'' Belli başlı drenaj vadileri bölgesi
 3''' İkinci derecede volkanik bölge
 3'''' İkinci derecede vadiler bölgesi
 4 Volkanik olmayan bölgelerin yayıllığı

Arts De Cappadoce

- **Peribacalarının Oluşum Evreleri ve Tipleri:**

1. Volkanik tüflerin kalın yer tuttuğu dik bir yamaçta, birkaç metre aralıklarla yamaç meyline uygun olarak derecikler ve daha küçük yan kollarla parçalanarak, keskin sırt ve yivler teşekkül eder (Şekil 4.11).

2.“Göreme, Uçhisar, Çavuşini, Zelve Çayı, Damsa Çayı vadileri çevresinde, peribacalarının en güzel örneklerinin yer aldığı alanlardır. Burada vadiler arasında kalan plato yüzeyleri iyice daralıp parçalanmış, masa şekilli düzlüklere bölünmüştür. Yaz aylarında yatakları kuru olan fakat ilkbahar ve kış yağışları ile bir anda yatağını doldurarak selli akışlar gösterebilen bu derelerin vadileri, yanal aşınma ile taban gelişmesine uğramakta ve kanyon şeklini kazanmaktadır (Giovannini, 1988).”

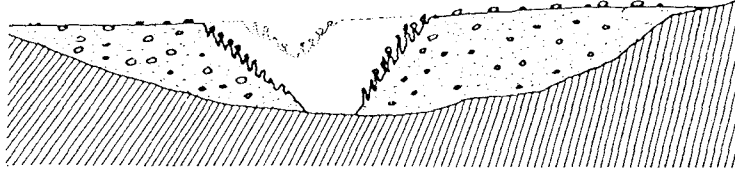
Uçhisar çevresindeki Germil deresi, buna en iyi örnektir. Uçhisar kalesinden Göreme’ye doğru bakıldığında tuf kayalarından çeşitli etkiler altında meydana gelmiş derin ve kuru dereler göze çarpar. Suyun azlığı sebebiyle 15-20 cm enindeki kısım derin kalmakta ve ilk olarak 1-2 metre çapında bir tarafa yamaca yaslanmış koloniler meydana gelmektedir (şekil 4.11-2).

3. Oluşan koloniler, akarsuyun daha çok süpürmesi ile yamaçtan ayrılmaya başlar, incelen ve kimi yerleri daralan şekiller meydana gelir ki, bu şekiller peribacalarının gelişmiş durumudur (Şekil 4.11-3.).

Yamaçlardan yağmur sularının etkisiyle gelişen, keskin sırt ve oluklardan oluşan ilginç erozyon şekilleri, “**kırğıbayır**” olarak adlandırılır. Tuf, tüffit, kül, kil ve marn’larda beyaz, pembe, sarı ve gri renklerinin çok özel görünümler oluşturduğu kırğıbayırlar; yamacın yer aldığı kaya türünün ayrışma, aşınma, su geçirme gibi özelliklerine bağlı olarak değişik şekiller kazanırlar.

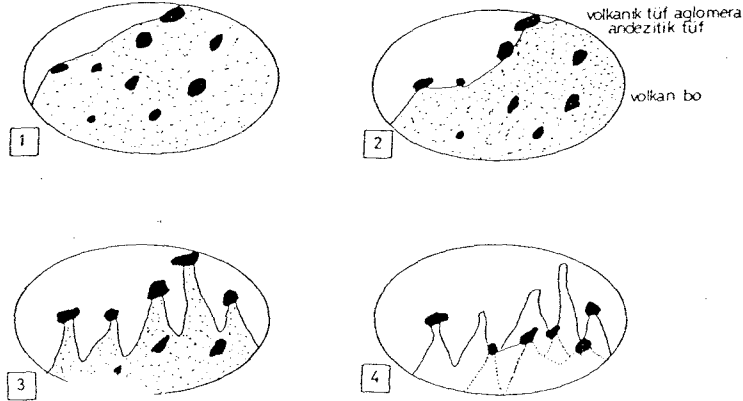
4. Son olarak **bacalar**, vadi tabanının başladığı yerlerde, tabandan yükselmiş ayrı ayrı koniler şeklinde görülür (Nev. Valiliği, 1997). “Peribacalarının oluşumu da aynı erozyon koşullarında, yerlerde tabandan yükselmiş ayrı ayrı koniler şeklinde fakat bazılarının tepesinde gördüğümüz ‘**şapka**’, ‘**takke**’, olarak adlandırılan koruyucu kaya ve kaya katmanlarının olduğu bölümlerde gerçekleşir. Havzada çökeller arasında yer almış olan volkanitlerden ignimbrit, tüffit ve lahar katmanları aşınma dayanıklı olduklarından, genellikle çatlak

sistemleri boyunca ayrışma ve erozyona uğramakta, daha kolay aşınan tuf, kil, marn katmanları üzerinde, onları uzun süre erozyondan koruyan şapkalar olarak kalmaktadır (Eravşar, 1996).

ŞEKİL 1 PERİBACALARININ OLUŞTUĞU VOLKANİK ALAN

Kurter, A.-Hoşgören, Y., 1975, Jeomorfoloji Tatbi katı, İstanbul Coğrafya Enstitüsü yayını, 78, s.102.

Şekil 4.3: Peribacalarının oluşum aşamaları.

Peribacalarının tipleri ise şu şekillerde oluşmuştur;

A)-Normal ve Tam Oluşmuş Şekil:Bunları, başı açılmış bir kaleme benzetebiliriz. Bu tiplere kalın ve homojen bir yapıya sahip olan **Göreme vadisinde** rastlamak mümkündür .

B)-Üstünde Taş Parçaları Olan Koniler:Bunlar, mantar gibi kendi ağırlıkları sebebiyle alt kısımlarını aşındırır. Bu taş parçaları, doğal etkiler sonucu düşebilir.

ÖRNEK- Ürgüp girişi, Gülşehir Açksaray çevresi ve Göreme Vadisi.

C)-Kenarları Dik, Tepesi Sivri, Çevresi Yuvarlak: Boyları ve çapları değişken olup, 4-5 çapında(30-40 m de olabilmektedir.), 20-25 m yüksekliğindedir. **ÖRNEK-** Zelve-Paşabağ vadisi (Nev. Valiliği, 1997).

4.1.1.2. KAPADOKYA'DA YAPAY ÇEVRE:

Kapadokya'daki yerleşimler şu şekilde sınıflanmaktadır;

1)-Kayalara Oyulmuş Yerleşimler:

Zelve vadisi ve Çavuşin kasabası bu oluşuma örnek oluşturabilir. Arazinin kazılarak ya da oyularak doğaya pasif adaptasyonudur. İkinci derecedeki yapılarda gerçek mimari doğrultusunda yapılan müdahaleler oldukça sınırlıdır. Sosyal ve mimari öğelerden oluşan komşuluk üniteleri, herbirinin ayrı ayrı ailelere ait olduğu, birbirlerine bakan mağaralardan meydana gelmiştir. Vadilerdeki negatif birimler ve tümüyle yeraltında oyma

yeraltı şekilleri gizlenme ve korunma istemi duyan kişi veya topluluklara güvenli yaşama imkanı sunmuştur (Gülsen, 1988). Hristiyanlığın yayılma döneminde, Roma imparatorluğunun zulmünde korumak için sığınılan mekanlardan birisi de Kapadokya bölgesidir (Eravşar, 1996).

2)-Koni Biçimindeki Yerleşimler:

“Avcılar ve Göreme örneklerinde karşılaştığımız gibi, söz konusu konilerin içleri oyularak, ahır ve depolara ayrılmıştır. Konut üniteleri gruplar halinde krater eteklerinde sosyal hayatın çekirdeği olarak yer almıştır ”

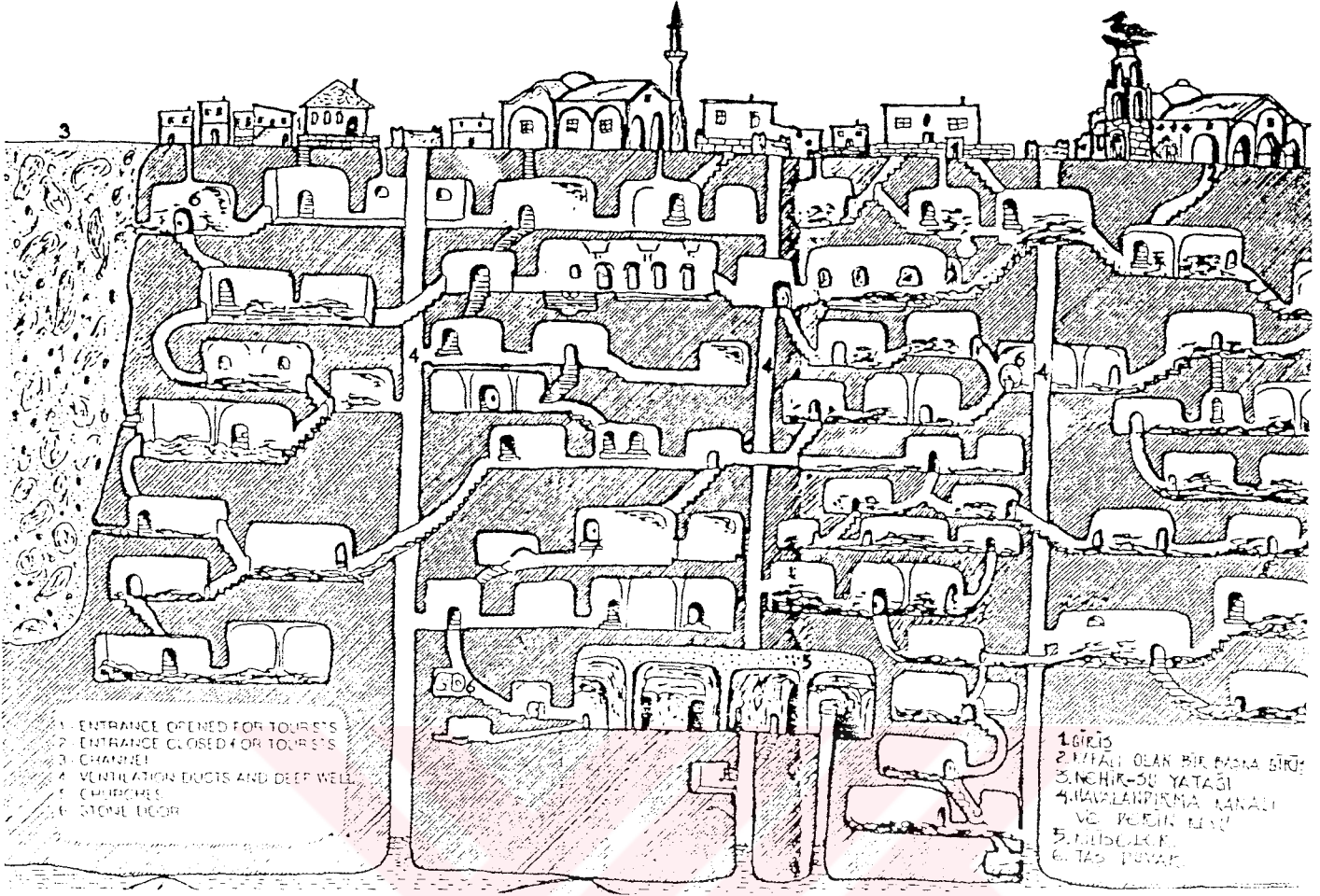
3)-Kale biçimindeki Yerleşimler:

“Bu sınıfa **Uçhisar ve Ortahisar** yerleşmeleri tipik birer örnektir. Bölgesel ulaşım yolları bu söz konusu yerleşmelere koni biçimindeki ünitelerin arasından kıvrılarak ulaşmaktadır. Yolun çevresinde kamuya ait meydanlar, caddeler ve özel mekanlar yerleşmiştir. Her konut ünitesi doğal erozyona karşı koymak amacıyla bir takım eklentilere sahiptir (genellikle oyulmuş dekorasyonlar ve taş işçiliği). ”

Resim 4.7: Uçhisar Kale Yerleşimi.

d)-Yeraltı yerleşmeleri ve Depolar:

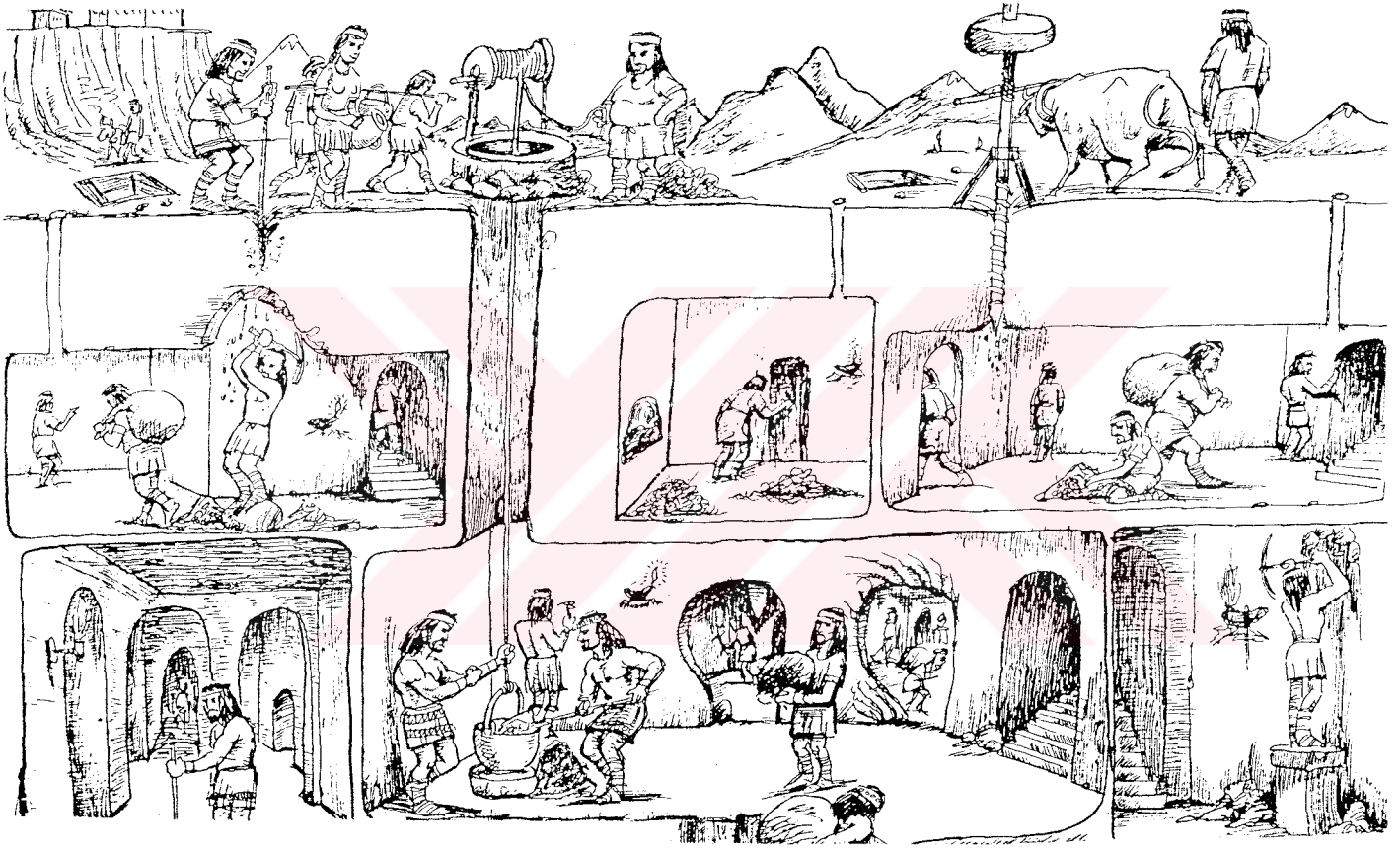
Resim 4.8:Yeraltı şehirden kesit.

“Kaymaklı ve Derinkuyu’da görüldüğü gibi, bu tür yerleşmelerde, toprak altında üstüste on kata kadar ulaşan ve kilometrelerce uzanan dehlizlerle yeraltı yolları görülür. Genellikle ekonomik nedenlerle ve koruma amacıyla inşa edilen bu tip yerleşmelerin girişleri(Resim 4.13), herhangi bir istila durumunda taş duvarlarla kapatılmıştır (Giovannini, 1988).”

İlk yerleşme izleri MÖ. 3000 yıllarına ait olup, Hitit egemenliğine kadar Nevşehir yöresinde küçük bağımsız yerli topluluklar yaşamıştır. Bugünkü Kapadokya bölgesi, MÖ. 2000-1200 yılları arasında Hitit Devletinin “Aşağı Memleket” sınırları içinde yer almıştır (Nevşehir Valiliği, 1997).

MÖ. 7.yy sonlarında yörede egemen olan Medler’den sonra MÖ. 550’de Pers’lerin eline geçmiştir.

İÖ. 28 Mayıs 585 tarihinde, dünyada ilk kez Milet’li Thales güneş tutulmasını günü gününe hesap etmiştir. Sonra Lidya ve Med orduları anlaşma yapmış, Kızılırmak sınırlanacak biçimde Küçük Asya toprakları Lidya’lılar ve Med’ler arasında ikiye pay edilmiştir.

Resim 4.9: Yeraltı şehrinin kullanım şeması.

Bu tarihten otuz yıl sonra Med devletini ortadan kalkmış, onların mirasına Persler konmuştur. Persler, imparatorluğunun geniş topraklarını “Satraplık” adı verilen büyük eyaletler halinde yönetilmiştir. Ele geçirdikleri Küçük Asya topraklarında kurdukları satraplığın adını “Kapadokya” koydular. Katpatukya eski Pers dilinde “Güzel Atlar Ülkesi” anlamına gelmektedir (Koç, 1989).

MÖ. 333-331’de Persleri ard arda yenilgiye uğratan Makedonya Kralı İskender, yörede üstünlüğü ele geçirmiştir. Büyük İskender’in MÖ. 323’de ölümüyle başgösteren karışıklık

neticesiyle **Pers asıllı Ariartes** halk desteğini de alarak “**Kapadokya Krallığını**” kurmuştur (Nevşehir Valiliği, 1997).”

MS. 53 yılında Aziz Paulus misyonerlik gezisinde bu yöreye gelmiş, Hristiyanlığın başlamasına sebep olmuştur. Roma idaresinin baskısından kaçan Hristiyanlar için erozyonların oluşturduğu engebeli, girilemeyen vadiler sığınak olmuş ve burada çok sayıda kilise ve kayaları oyarak bir mekan edinmişlerdir. Kolay erişilebilir platolar, yönetici sınıflarca işgal edilmiştir. Yerli halk taş yapılar veya oyulmuş kayalardan oluşan köylerde yaşamaya çalışmıştır. Romalıların aşırı ihmali yüzünden yerli halkın yaşadığı vadilerin kontrolü hemen hemen imkansızlaşmış, bu izole olmuşluk ve doğanın ürpertici görüntüsü göçmenler ve inzivaya çekilenlere çok çekici gelmiştir.

MS. 330 yılında Roma İmparatorluğu'nun Hristiyanlığa dinsel özgürlük vermesi sonucu Kapadokya'da dini faaliyetler daha da yoğunlaşmış, ve 4. yy sonlarında bölgede manastır hayatı başlamıştır. **Kaya kiliseler son derece ilginç dini fresklerle** bezenmiş, ancak 7yy' da başlayan ikon yasağı yeni bir buhran yaratmış ve halk bu kez **Bizans zulmünden kurtulmak için, yeniden mağaralara ve yeraltında oydukları şehirlere** sığınmak zorunda kalmışlardır (TC. Turizm Bankası AŞ., 1986).

“7. yy'da bir çok **Sasani ve Arap** akınlarına uğrayan bölge **1071 Malazgirt savaşından sonra Selçuklu Türklerinin** eline geçmiştir. 1243 Köseadağ savaşında Moğollara yenilen Selçuklular, çöküş dönemine girerek **Karamanoğullarının** eline geçmiştir. Timur, 1402 Ankara savaşında Beyazıt'ı yenince Anadolu'daki Beylikleri yeniden canlandırarak Osmanlılardan aldığı toprakları, bu beyliklere dağıtmış, 1515 yılında da Yavuz Sultan Selim tarafından tekrar Osmanlıların eline geçmiştir.

Bölge en önemli gelişmesini, Lale Devri Sadrazamlarından aynı zamanda Padişah 3. Ahmet'in damadı olan **Damat İbrahim Paşa** zamanında yapmıştır. Damat İbrahim Paşa yaptığı yenilikler ve imar çalışmalarından sonra, Osmanlı Döneminde bölgeye yakın olan şehrin, ismini Muşkara olan yenişehir anlamına gelen Nevşehir olarak değiştirmiştir. 1730 Yılında Patrona Halil İsyanından öldürülen Damat İbrahim Paşadan sonra, Nevşehir önemini kaybetmeye başlamıştır.

Ancak bölgenin kontrolden ve çeşitli etkilenmelerden uzak olması ,burada değişik uygarlıkların, din ve mezheplerin(erken hristiyanlık, Bektaşilik gibi) filizlenip, genişlemesine olanak sağlamıştır.

Öteden beri bazı yazarların görüşlerine göre kaya kiliseleri, Roma'nın meşhur katakompları gibi Hristiyanlığın ilk yüzyıllarına aittir. Bu görüş tamamen yanlıştır. Bu bölgede çok

müphem bir şekilde 5. yy'a ait bazı keşiflerin yaşadığına dair bilgiler vardır. Burada bazı dini tesislerin ikonoklaşma devrinin 8.-9. yy'a ait olduğu doğrulanmakta, sadece mimari süsleme ve arkaik figürlü bazı sahnelerin ikonlaşma öncesine, belki 6.yy'a ait olduğu da söylenmektedir. Ancak sanat tarihçileri bu kiliselerdeki resimlerin 10-13 yy'a ait olduğu konusunda birleşmektedirler (Atiker, 1994).

4.1.2. SOSYO-KÜLTÜREL ÇEVRE:

Kapadokya daima doğrudan gelen istilalardan etkilenen ilk bölge olmuştur. İlk yerleşmeler tarih öncesi çağlara kadar uzanır (Gülsen, 1988). **Kapadokya'nın en önemli özelliğinden biri, erken devir Hristiyanlarının sığındıkları bir bölge olmasıdır** (TC. Turizm Bankası AŞ., 1986).

Kapadokya sırasıyla **Hititler, Frigler, Lidya, Pers ve Roma İmparatorluğu hakimiyetleri altında kalmıştır**. Hristiyanlığın ilk yayılmaya başladığı dönemde Roma zulmünden kurtulmak için Hristiyan halk bu doğal volkanik oluşumları sığınak olarak kullanmışlar, çok sayıda kiliseyi, bölgedeki kayaları oyarak oluşturmuşlardır. MS. 330 yılında, Roma İmparatorluğu'nun Hristiyanlığa dinsel özgürlük vermesi sonucu Kapadokya'da dini faaliyet yoğunlaşmıştır. Kaya kiliseler ilginç dini fresklerle süslenmiş ancak bu kez halk Bizans zulümüyle karşı karşıya kalmıştır. Bizanslıların baskısından kurtulmak için bu kez yeraltını oymuşlar ve her türlü ihtiyaçlarına cevap verecek bir şehir oluşturmuşlardır.

Daha sonraları Arap ve Sasani akınlarına uğrayan bölge, 1071 Malazgirt zaferinden sonra, Türk imparatorluklarının eline geçmiştir. Buraya yerleşen halk, o zamanın imkanları ölçüsünde bölgede doğal oluşumunu fazla bozmadan kayalara yerleşmişler, bu mekanların yetmediği alanları da taş duvarla genişletmişlerdir. Tarih içinde gerçekleşen tüm bu konut yerleşimleri, kiliseler, yeraltı şehirleri, mağaralar bölgenin büyüleyici manzarasına hayat veren kültürel birikimlerdir. O zamanın teknolojik imkanlarının kısıtlı oluşu, daha çok el becerili taş ustalarının çalışması ve yöresel malzemelerin kullanılması nedeniyle, bölgenin mevcut doğal oluşumu, fazla bozulmamış, bölgeye daha esrarengiz bir görünüm sağlamıştır. Yerli ve yabancı turistler, bu eşsiz güzellikleri görmek için, her mevsim, bölgeyi ziyaret etmektedirler.

4.2.3. EKONOMİK ÇEVRE:

Bölgenin ekonomisi genelde tarıma dayanmakta ancak turizm bölgede giderek, yerel ekonomiye yararlı ve önemli bir girdi olarak belirmektedir. Turizmin bir girdi olarak katılması ve tarımın sürekli desteklenmesi ile geliştirilecek bölge ekonomisi, tarımsal

üretimdeki ve turizmdeki dalgalanmalara karşı daha dirençli ve istikrarlı olabilecektir (TC. Turizm Bankası AŞ., 1986).

4.2. Kapadokya'da Turizm ve Turizm Yapıları

Resim 4.10: Ürgüp yolunda bölge halkının sergilediği yöresel kıyafetlerle giydirilmiş bez bebekler.

Ekolojik dengenin kalıntıları tipik Anadolu kırsal yaşamı ile bütünleşmekte ve dünya ölçeğinde önemli bir ilgi alanı oluşturmaktadır.” Ülkemizde genelde doğu ve batı turları diye yabancı tur grupları için oluşturulmuş iki farklı tur güzergahı vardır. Anadolu'nun doğu ve batı bölgelerini içeren bu güzergahların ortak yönü her ikisinin de Kapadokya'yı kapsamasıdır (Koç, 1989)

Resim 4.11: Uçhisar-Göreme yolunda turizmle uğraşan halkın kurduğu panayırlar

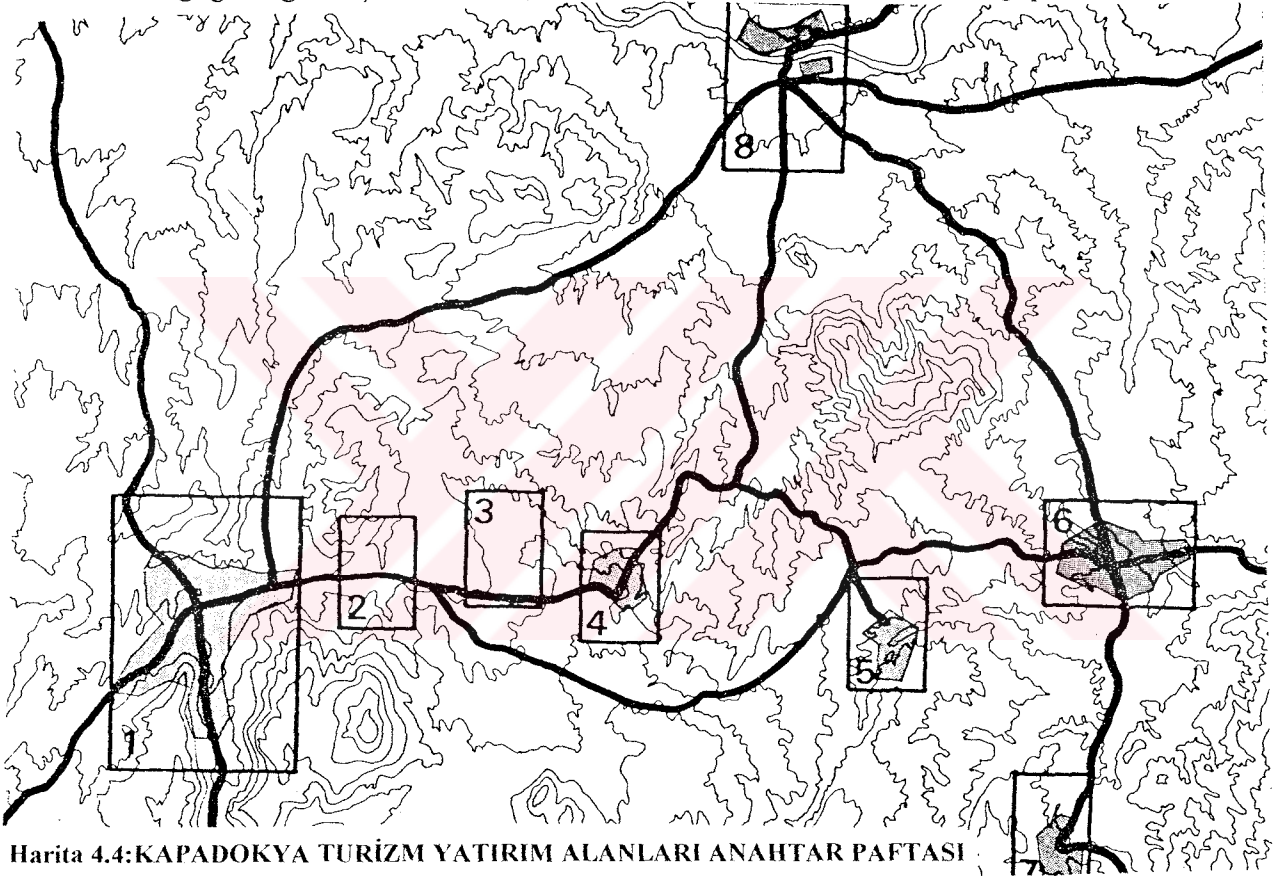
Okulunu açılmasıyla, halkın turizme katılımı biraz daha arttırılmıştır. Kendi olanakları elverdiğince, bir kısım yöre halkı ise panayırlar kurarak elemeği bez bebekler ve turistik eşyalardan gelir sağlamaya çalışmaktadır (Resim 4.15-4.16).

İl merkezinde, 1984-88 yıllarında turizm yatırım alanlarının düzenlenmesiyle alt yapı tesislerinin yenilenmesi, Türkiye'nin en büyük otellerinin yöre için en uygun yerler (doğal

çevre verilerini bozmayacak şekilde) saptanarak, otellerin (Dedeman, Robinson) bu tarihi ve turistik kasabaların dışında inşaalarına izin verilmesi turizmin bilinçli gelişimine olanak tanımaktadır.

“Kapadokya'nın ülke turizminin geleceği içindeki önemi giderek artmaktadır. Türkiye'ye gelen turların hemen hepsinin uğradığı, münferit gelişlerle de turistlerin yoğun olarak ziyaret ettiği bu bölge, iç turizm hareketlerinde de önemli bir yer tutmaktadır.”

“Kapadokyadaki turizm hareketinin %95'ini organize turlar oluşturmaktadır.” Bölgeye gelen yabancı turistlerden **Japon, Fransız, İtalyan ve Alman gruplar** çoğunluktadır. Son yıllarda Japon turistlerin de yaz ve özellikle kış aylarında akınına uğramaktadır. Turların yoğun olarak izlediği güzergah Uçhisar Kalesi, Göreme Müzesi, Zelve, Avanos, Ürgüp'tür.

Harita 4.4: KAPADOKYA TURİZM YATIRIM ALANLARI ANAHTAR PAFTASI

- 1- Nevşehir Turizm Yatırım Alanları (TC. Turizm Bankası AŞ.)
- 2- Doğu Nevşehir Turizm Yatırım Alanları
- 3- Batı Uçhisar Turizm Yatırım Alanları
- 4- Uçhisar Turizm Yatırım Alanları
- 5- Ortahisar Turizm Yatırım Alanları
- 6- Ürgüp Turizm Yatırım Alanları
- 7- Mustafapaşa Turizm Yatırım Alanları
- 8- Avanos Turizm Yatırım Alanları

“Göreme müzesi ve Zelve vadisi kaya kiliselerin ve Peribacası oluşumlarının yoğun olduğu alanlardır. Uçhisar Kalesi, yoğun yöre mimari dokusunun çevrelediği ve çevre peyzajına hakim bir odak noktasıdır. Çömlekçilik faaliyeti, Hititlerden bu yana geleneksel özelliklerini koruyarak devam eden bir el sanatı olarak Avanos’ta yaygın olarak sürdürülmektedir. Kızılırmak kıyısındaki Avanos yerleşmesindeki çömlek atölyeleri yalnız üretim yapan birer işyeri olmanın ötesinde, günümüzde turların uğradığı animasyon noktalarına dönüşmektedir. Avanos’a gelen her tur bir atölyede duraklatmakta ve turistlere, geleneksel yöntemlerle kilden çanak, çömlek, vazo, testi vb. yapımı ile ilgili bir kısa gösteri sunulmaktadır. Bazı atölyelerde ayrıca turistlere bu konuda kurslar da düzenlenmektedir.” Turizm sezonu genellikle Mart ayında başlasa da her mevsim değişik milletten turistlerin ziyaretine uğramaktadır (TC. Turizm Bankası AŞ., 1986).

Kasım 1988’de bu sayı 3000 nitelikli yatak (otel-motel), 3500 pansiyon yatağı olmak üzere toplam 6500 turistik yatağa yükselmiştir.

4.3. KAPADOKYA’DA ÇEVRE-TURİZM ETKİLEŞİMİ:

4.3.1. Kapadokya’da, Fiziksel Çevre-Turizm Etkileşimi:

Doğal ve Yapma çevre bileşenlerinden oluşan fiziksel çevre, Kapadokya Bölgesinde turizmle olumlu ve olumsuz yönde etkileşebilmektedir. Turizmin fiziksel çevreden doğal çevreye olumlu etkileri;

A. Doğal alanların korunması : Turizm Bakanlığı bölgede doğal alanların korunması için, alanı Milli Park ilan etmiş ve çeşitli planlama çalışmaları yapılmıştır. Bunlar yine Turizm Bakanlığı tarafından;

- Milli park planlaması
 1. Mutlak koruma zonu,
 2. Tampon zon,
 3. Gelişme zonu,
- Bölge Nazım İmar Planı
 1. Tampon bölge,
 2. Turizm Yerleşme alanları
 3. Bölge Nazım İmar Planı
 4. Sit alanları, şeklinde düzenlenmiştir.

B. Çevre değerinin artırılması şeklinde özetlenebilir.

4.3.1.1. Kapadokya’da, Doğal Çevre-Turizm Etkileşimi:

Milletlerarası turizm hareketlerinde, turistlerin ilgisini çeken ana faktörlerin doğal ve tarihsel sitlerle, yaşam biçimleri olduğu bilinmektedir. Çekici doğal ve tarihsel çevreye sahip olmayan bir ülke, turizmden yeterince yararlanma olanağı bulamaz. Birçok turist ilgisini çeken, güneş, deniz, kum ve kabul edilebilir konaklama standartları iken; özellikle birçok Avrupalı turist, tarihsel sitler, eski şehirler, bölgesel özellikleri olan yapılar, daha çok ilgilerini çekmektedir (Erençin, 1979).

Resim 4.12: Bölge yerleşim dokundan bir örnek: Mustafapaşa (TC. Turizm Bankası AŞ.)

Ülkemizin önde gelen turizm merkezlerinden “Kapadokya doğal ve tarihi sit alanları” ‘turizm amaçlı bilinçsiz yapılaşma’ ile önemli bir tehdit altındadır. Bölgede yapılan birçok yeni yapı, gerek yer seçimi olarak, gerek fizik görünüm olarak çevre özellikleri dikkate alınmadan yapılmıştır (Erençin, 1992).

Doğal çevre mimariyi biçimlendiren ve yapı içinde dış çevre koşulları içinde uyumu sağlamak isteyen insanın gereksinimleri ile bütünleşen önemli bir etkidir. Geleneksel mimarimizin egemen olduğu Anadolu’da doğal çevre olarak birbirinden büyük farklılıklar gösteren çeşitli iklim bölgeleri vardır. Dolayısıyla bu farklılıklarla ortaya çıkan mimari de, farklı biçimler almış ve kendi özellikleri olan o bölgenin koşullarına tam bir uyum sağlamıştır (Ekinci, 1991).

Bölgedeki jeomorfolojik özellikleri sayesinde dünyanın en cazibeli bölgelerinden birisini oluşturur. “Bu doğal yapı , günümüzdeki yerleşmeyi ve konut türlerini de etkilemiştir. Bu durum Kapadokya’daki ilk insan yerleşmesiyle birlikte başlamıştır. **Hititler döneminde Acıgöl yakınında Topada kaya yazıtında, kayaya ilk defa şekil verilmiştir. İnsanların bölgeye yerleşip, mekan tanımlarıyla birlikte tuf içinde yerleşim de başlamıştır.**

Tufün bölge için en önemli özelliği, kolaylıkla oyulabilmesidir. Bu özelliğinden dolayı tarihin ilk devirlerinden itibaren, doğal yapı en güzel yerleşim alanı olarak kullanılmıştır.

Resim 4.13:Göreme Vadisinden bir görünüm (YAPI 179, 1996).

Böylelikle de ortaya çok zengin ve dünyanın başka bir ülkesinde görülmeyen mağara mimarisi çıkmıştır (Eravşar, 1996). ”

Doğayla insan sürekli etkileşim içindedir. İnsan doğal çevreyi şekillendirerek yapay çevreyi oluşturmakta, yapay çevre de tıpkı doğal çevre gibi insanı şekillendirmektedir. İnsanoğlu yapay çevreyi oluştururken doğaya müdahalesinde ölçülü olmalıdır.

Aksi halde doğanın dengesini bozan yapay çevre, insanın da zamanla dengesini kaybetmesine yolaçacaktır. Bir yapay çevre ögesi olan kabuk, doğa ile uyum içinde olduğu ölçüde insan ile de uyum içinde olacak, insanın konforunu ve gelişimini sağlayacaktır.

Kabuk şekillendirilirken, doğal çevre öğeleri olan topoğrafya, rüzgar, güneş, iklim, su, yeşil, öce vs'den mümkün olduğunca faydalanmalıdır.

Doğal alanların korunması ilk olarak, 1872 ABD devletindeki Yellowstone milli parkı olarak kabul edilmiştir. Ülkemizde ise korunması gerekli alanlardan, tarihsel değerler, doğal bitki ve alan toplulukları (Manyas Gölü) jeolojik ve tarihsel yapı nedeniyle koruma altına alınan Göreme (Nevşehir), Köprülü kanyon (Antalya) bunlardan sadece bazılarıdır (Akkaya, 1994)

A. Doğal Alanların Korunması:

Ülkemizde ve Kapadokya Bölgesinde doğal ve tarihi alanların korunmasına için, Müzeler ve Eski Eserler Genel Müdürlüğü, Milli Parklar Dairesi ve Turizm Genel Müdürlüğü planlama ve geliştirme çalışmaları yapmaktadır.

“Ülkemizde Milli Parklar Dairesi, milli park çalışmaları yapılırken, orman sahaları dışındaki tarihi varlıkların da Milli Park Master Planlarını da hazırlamışlardır. Ülkedeki Milli parklar karakterindeki bu tarihi sahalar için 12 plan hazırlanmıştır. Türk ve Amerikalı Uzmanlardan kurulu Milli Parklar Planlama Grubu, Göreme, Pamukkale, Efes, Bergama, Truva, Boğazköy-Alacahöyük ve Halikarnasos gibi tarihi yörelerin planlarını yapmış ve DPT Müsteşarlığı da bu planların uygulamaya konmasını uygun görmüştür.

- **Milli Park Planlaması;** bilimsel ve estetik bakımından Milli ve Uluslar arasında ender bulunan doğal ve kültürel değerleri koruma, dinlenme ve turizm gayesi ile çevreleri ile bir bütün olarak korumak amacıyla belirlenmiş alanlardır. Milli parklar, ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmesine katkıda bulunan bölgelerdir.

“Milli parklar fiziksel planlama bakımından tarihi ve doğal varlıkların koruma ve kullanma dengesine göre turizme açılmasını sağlayıcı sistemdir. Bu fiziksel planlamada 3 zon bulunmaktadır.”

1-Mutlak Koruma Zonu: Milli Parklar içinde doğal ve tarihi eserler için mutlak koruma uygulamasının bulunduğu bölümdür. “Bu bölümde her türlü fiziki yapılaşmaya izin verilmez. Koruma altına alınan yerlerde varlıklar yörenin eko sistemi içinde bir bütünlük halinde korunur.”

2-Tampon Zon: “Burada bilimsel ve eğitsel ve günlük rekreasyon tesisleri sınırlı bir şekilde yapılabilir. Bu zonun hudutlarının geçilmesinde bölgenin alt ve üst yapı tesislerinin bölge içinde bir bütünlük sağlayacak bir oluşum sağlanmasına dikkat edilir (Bayer, 1989)”

3-Gelişme Zonu: “Bu zon Milli Park içinde turistik gelişmeye ve kısıtlı yöreye uygun kentleşmeye açılan zondur.” Burada yapılaşma, yörenin mimari karakterine ve yapısal özelliklerine uygun olması ve Master planına uygun olması esastır.

Kapadokya’da ilk planlama çalışmaları 1971 yılında başlamıştır. Bu çalışma “**Göreme Tarihi Milli Park**” çalışması adını taşımıştır. Bu çalışmada kuzeyde Zelve, batıda Uçhisar; güneyde Ortahisar ve doğuda Ürgüp’ü içine alan bir bölgeyle Milli Park ilan edilmiştir. Daha sonraları bu alanın yetersiz olduğu görülünce, “Milli Parklar Kanununda yeralan bir takım hükümler kaldırılarak, ilk defa Göreme Vadisi ve çevresi Bakanlar Kurulunun 30.10.1986 gün ve 86/11135 sayılı kararıyla Göreme Milli Park alanı olarak ilan edilmiştir.” Bu karara göre Bölge iki zona ayrılmıştır. İlk zon oldukça sıkı bir takım kurallara bağlanırken, **ikinci zonda kurallar daha çok yerel idarecilerin** inisiyatifine bırakılmıştır (Bayer, 1989).

- **Bölge Nazım İmar Planı:**

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı’nın önderliğinde yapılan ve revize çalışmaları devam eden 1/25000 ölçekli plandır. 1976 yılında sit alanının belirlenmesiyle, Nazım İmar Planı 1982 yılında yürürlüğe girmiştir. Ancak yürütülmesini denetleyen bir kuruluş bulunmadığı için, uygulamada başarı sağlayamamıştır.

Nazım İmar Planı sit alanı ve sit alanı dışında yeralan Kayseri’de bulunan Soğanlı, Yeşilöz, Güzelöz gibi bölgeleri de içine alarak, bölgesel bir yaklaşım göstermektedir. Ancak bunun dışında, bölge içinde bulunan Derinkuyu, Acıgöl, Kurugöl, Tatların gibi bölgeleri de içine alarak bölgesel bir yaklaşım sergilediğini çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Ancak bunun dışında, bölge içinde bulunan Derinkuyu, Acıgöl, Kurugöl, Tatların gibi jeolojik formasyonun bir parçası olan kısımlar bu plan dışında tutulmuşlardır.

Bunun nedeni ise, planda, öngörülen Turizm düzenlemelerinin bu alanlara kadar uzanabileceğinin tahmin edilmemesidir. Nazım İmar planında, değinilen konular şu başlıklar altında toplanabilir;

- 1-Tampon bölgeler,
- 2-Turizm yerleşme alanları,
- 3-Bölge nazım imar planları,
- 4-Sit alanları (Eravşar, 1996).

Bunları sırasıyla açıklamak gerekirse;

1-Tampon bölgeler:

Nevşehir ile Uçhisar arasında kalan bölgeye sonraları kuzeyde Avanos'u içine alan ve Avanos'un hemen çıkışında yer alan kısım tampon bölge kabul edilmiştir. Tampon bölgelerde yapılaşma kısıtlandırılmaya çalışılmış ve kurallara bağlanmıştır.

2-Turizm Yerleşme Alanları:

Bölge Nazım İmar Planında, turizm yerleşme alanı olarak, Nevşehir-Uçhisar yolu üzerinde bulunan ve kısmen tampon bölge sınırları içinde kalan alan, Avanos-Göreme yolu üzerinde Avanos'un çıkışında bulunan alan, Ürgüp ilçe merkezinin doğusunu kapsayan kesim; Mustafa kasabasının, kasabayı batıdan tamamen kuşatan bölgelerinden oluşmuştur.

Turizm yerleşme alanlarına ilişkin getirilen koşullar Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 10.7.1976 gün ve A. 69 sayılı kararında;

“Turizm Yerleşme Alanlarında;

- a. Bu alanlara ilişkin olarak hazırlanacak 1/5000 ve 1/10000 ölçekli Mevzi İmar Planları kurulumuzun olumlu görüşü alındıktan sonra ilgili bakanlıkça tasdik edilecektir.
- b. Mimari projelerin form malzeme ve renk seçimleri yukarıda sözü edilen mevzi imar planının koşulu olarak plan hükümleri içinde yeracaktır.”belirtilmiştir.

3. Nazım Bölge İmar Planı:

Burada da korumaya yönelik bir takım koşullar kabul edilmiştir. Ancak uygulamada başarılı olamamıştır.

4. Sit Alanları:

Teknolojinin geçirdiği belli aşamalara ait yapılar teknoloji tarihi açısından önem taşıdıkları için korunmaktadır. 1976'da UNESCO Tarafından anıt kavramı 'kültürel varlık' olarak değiştirilmiştir. Buna göre bu kavram 1983'de çıkarılan değişik uygarlıkların sanat anlayışı,

bilim ve teknik düzeyi, sosyal yaşam hakkında somut veriler sağlayan ve korumalarında kamu yararı görülen eşya ve yapıtları kapsamaktadır.

Taşınır ve taşınmaz kültürel varlıklar olmak üzere 2'ye ayrılır. Bunlardan taşınmaz kültürel varlıklar; **anıtlar ve sitlerdir**. Anıt; tek yapı, ya da yapılar grubunun oluşturduğu büyük külliyeler grubu, Sit ise anıtın daha genişletilerek kentsel dokuyu içine alan bir tanımdır. Buna göre korunacak özellikleri olan doğal, ya da insan yapısı, ya da ikisinin ortak ürünü olan alanlara sit denir;

'**Doğal anıtlar**', peri bacaları, kanyonlar, mağaralar gibi oluşumların, şelale, krater gölü gibi su öğelerinin çevreye kattığı özel, olağan dışı biçim ve mekan zenginlikleri; ya da o yere özellik katan, peyzajın vazgeçilmez öğeleri olan asırlık çınar, selvi, fıstık çamı, okaliptüs, hurma gibi yetişkin ağaçlar ve seçkin, ender ağaç türlerinden oluşan ormanlar olabilir (Ahunbay, 1995). **Doğal sit**; doğal oluşumları ,ya da insan eliyle yapılan düzenlemeleri sonucu korunacak değere sahip olan doğa parçalarıdır. Göreme Vadisi, kendisine özgü heyecan verici jeolojik yapısı, olağanüstü sürprizli topografyası ile sıradışı bir doğal oluşumdur.

Doğal sit alanı, bölge dokusunun oldukça geniş bir kısmını kapsamaktadır. **Sınırlar kuzeyde Avanos'tan başlamakta, doğuda Ürgüp, batıda Nevşehir'in güneyinde Ayyah köylerinin çevrelediği alanla sınırlı kalmaktadır.**

Bölgenin Bakanlar Kurulu kararıyla milli park ilan edilmiş, bir takım planlama çalışmaları yapılmıştır. "Ancak ilgili kurumun bu alan ilişkin herhangi bir yaptırım gücü olmamıştır.

Milli Park kavramı sadece yasal belgede kalmakta, bu belge dışına ise çıkılamamaktadır (Eravşar, 1996)."

Ayrıca, bölge için Bayındırlık ve İskan Bakanlığının hazırladığı ve revize ettiği **Bölge Nazım Planı**, belediyelerin hazırladığı, imar planı ile verilen turizm yerleşme kararına uymamakta ve uygulanmamaktadır. Tampon bölgelerdeki yapılaşmalarda Turizm Bakanlığı tarafından kısıtlamalar getirilmiştir. Ancak, gerçekte tampon bölgelerinin dışına taşılmıştır. Bu alanlara ilişkin olarak hazırlanan **Mevzi İmar Planları** için Kültür Bakanlığının görüşü alınmamış ve planlar onaylanmamasına karşın yürütülmüştür.

Kapadokya Bölgesi'nde etkili olması beklenen kurum olan Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu denetimlerde tam yetki verilmediğinden bölgenin korunmasına yönelik Bakanlıkların alınan kararlara uyulmamaktadır (Eravşar, 1996).

Özellikle Nazım Bölge Planında belirlenen tampon bölge, turizm yerleşme alanları , tarihi sit

alanlarında sınırlar, tanımlar ve kararlardaki belirsizlik, bölgenin korunmasında karşılaşılan sorunlardır.

Kararda; ‘Tampon bölge’ tanımı yapılırken, yerleşmenin büyüme alanlarında, yerleşme için hazırlanacak koruma ve planlardan bahsedilmekteyse de, bölge genelinde yerleşme bulunmaması nedeniyle neresinin ifade edildiği pek açık değildir.” Tampon bölgelerde her türlü yapılaşma yasaklandığı halde, sonraları yüksek kurul kararıyla turizm yerleşme alanları belirlenmiştir (Eravşar, 1996). Yerel yönetimlerde bu boşlukları kendi çıkarları doğrultusunda değerlendirmişlerdir. Örneğin, Göreme Kasabası Koruma Amaçlı İmar planı, imar affi çıktığı sırada yapılmış, ve Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu tarafından onaylanmıştır. Bu planla “Göreme Açık hava Müzesi” civarındaki alanlara bir çok tesisin yapılmasına Belediye de ayrıca onay vermiştir. Bu durumla sadece Göreme Kasabasında değil, bölge genelinde de karşılaşmak mümkündür.

Eski doku bütünleri içinde;

1. Yöreye özgü afet-kaya düşmesi sorunlarının, önlemleri araştırılarak acilen çözümlenmesi,
2. Teknolojik gelişme sonucu uygulanan alt yapının yarattığı sorunların çözümlenmesi (sıhhileştirilme).
3. Büyük kentlerde olan kültürel alışveriş sonucu ortaya çıkan beğeni değişikliklerinin yöredeki yansımalarının kontrolü ve yönlendirilmesi.
4. Bozulmaya veya yok olamaya başlamış, çekiciliği olan doku bütünlerinin devamlılığını sürdürebilmesi için uygun fonksiyonlar getirilmesidir (TC. Turizm Bankası AŞ. 1986).

Bölgedeki peribacalarının tamamının konumları belirlenerek tescilleri yapılmalı ve korumaya alınmalıdır. Çünkü hızlı bir erozyonun yaşandığı bölgede bütün oluşumlar yok olma eğilimindedir. Kapadokya bölgesinin en çok ilgiyi çeken peribacaları bir takım önlemlerle korunmaya alınmaya çalışılmaktadır. 1994 yılında, Nevşehir Valiliğinin onayı ile Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü’nün raporunda peribacalarının korunması için alınan belirtilen önlemler şunlardır;

• Doğal sit alanı içinde kalan peribacaları:

1. El değmemiş veya kullanılmayan peribacaları ve çevrelerini sağlamlaştırmak ve varsa kültürel değerlerini korumak amacıyla müdahaleler yapılabilir. Bunun dışında hiçbir müdahaleye izin verilmez.

2. Depo olarak kullanılan peribacalarında ise tarımsal amaçlı depo işlevlerinin değiştirilmemesi ve yakın çevresinde ek müdahale yapılmaması koşulu ile kullanılmalarına izin verilmiştir.

3. Barınak ve turizm amaçlı kullanılan peribacalarında turizm amaçlı peribacalarının uygun olmadığına, peribacaları ve çevrelerini, doğal hallerine dönüştürülmelerinin esas olması gerekliliğine karar verilmiştir. Bu doğrultuda yapılacak işlemlerin belirlenebilmesi için peribacaları ve çevresinde yapılmış müdahalelerin yasalar karşısında ki durumu ile tür ,zaman ve dereceleri gözönünde alınmak üzere teker teker değerlendirilir (Eravşar, 1996).

• **Yerleşim alanları içinde (doğal sit alanı dışında kalan) peribacaları:**

1. El değmemiş veya kullanılmayan peribacaları fiziksel tehlikeyi önleyici, sağlamlaştırıcı kültürel değerlerini koruyucu amaçlar dışında müdahaleler yapılamaz.

2. Barınak-Ticaret ve turizm amaçlı peribacalarının kullanımlarının devam edebileceğine ancak, fiziki açıdan kendisi ve yakın çevresinin bir tehlike oluşturmadığı konusunun teknik raporla belirtilmesi, peribacalarında kullanımın öngördüğü koruyucu tedbirlerin dışında hiçbir şekilde yeni ek, fiziki müdahale yapılamaz. Peribacaları fiziki bünyesi, çevre kalitesi ve görünümünü etkileyecek biçimde teknik altyapı (aydınlatma, su elektrik,güneş enerjisi,boyama, televizyon anteni, tabela... vb.) yapılmaz, yapılan müdahaleler eski haline dönüştürülmelidir.

Peribacalarının yakınında oluşmuş çevre bozulmaları ve ek yapılanmalar ise planlar (koruma amaçlı imar planı ve bölge imar planı) doğrultusunda değerlendirilmektedir.

Genel olarak alınmış bu kararlar, bölgedeki peribacalarının korunmasına olumlu katkıda bulunmaktadır. Ancak sadece peribacalarını korumaya alan bu hükümler, bunlardan ayrı nitelik taşıyan lahar çökelleri, doğal yamaçlar için herhangi bir hüküm getirilmemiştir.

Ne yazık ki bu kararlara rağmen peribacalarına olumsuz müdahaleler devam etmekte, kararın uygulamaya etkinliği başarı kazanamamıştır (Eravşar, 1996).

Göreme, Derinkuyu, Nar, Kaymaklı gibi küçük kasabalarda korumaya yönelik bazı önlemler alınmaya başlamıştır. Bunlar haricinde bazı kasabalarda da koruma amaçlı imar planları yapım aşamasındadır

Örneğin ,tek eserler konusunda yeterince yaygın olmasa da belirli bir koruma-restorasyon faaliyeti başlamıştır. **Mustafapaşa Medresesi** restore edilerek alışveriş merkezine

dönüştürülmüştür. Öte yandan, yöredeki kaya kiliselerinin tahribini önlemek için algılanmalarını kolaylaştırmak amacıyla **Unesco ve Hükümetimiz Göreme'deki bazı kiliselerin fresklerini onarmak** üzere ortak bir program uygulamasını başlatmışlardır.

1973 Yılında başlayan ve devam eden programın çok önemli bir eksikliği **“Göreme Yapısal Koruma Projesi”** ile tanımlanacaktır; Söz konusu proje;

1-Kontrol altına alınmadığı taktirde yörenin eşsiz tarihsel ve kültürel kaynaklarını onarılmaz şekilde etkileyecek olan doğal ve yapay etkenlerle süregelen erozyonun durdurulmasına yardımcı olacaktır.

2-Kaynağı, turizm değeri olarak uzun süre kullanıma hazırlayacak,

3-Fresklerin korunmasına katkıda bulunacak önlemleri geliştirerek Kapadokya'nın turistik potansiyelinden tam olarak yararlanılmasına olanak sağlayacaktır.

Proje süresince aşağıdaki hedeflere ulaşılabacaktır;

a)-Göreme'deki kayaların yapısal sorunlarına teknik uygulanabilirliği kanıtlanmış bir dizi çözümler geliştirmek,

b)-Örnek olarak en az iki önemli kaya yapısının belirlenenlerden en uygun teknikler ve yöntemlerle sağlamlaştırmak,

c)- Yörenin kaya yapılarının sağlamlaştırılmasında gelecekteki çalışmalar için gerek mali, gerekse teknik referans noktaları oluşturmak,

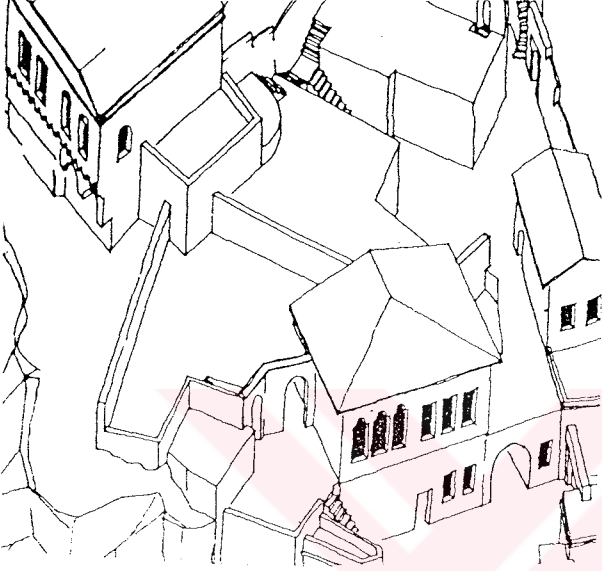
d)-Eserlerin bakımını sağlayacak önlemleri belirlerken ziyaretçilerin neden olduğu tahribatını engellemek ve aynı zamanda en fazla sayıda turist in eserleri ziyaretine imkan vermek.

e)-Proje tarafından geliştirilecek yöntem ve teknikleri bir öncelik sıralaması içinde uygulayacak örgütlü ve eğitilmiş insan gücü kapasitesi yaratmaktır (TC. Turizm Bankası AŞ., 1986).

B. Çevre Değerinin Arttırılması:

Turizmin bölgeye kazandırdığı en önemli etkilerden biri de **‘çevre değerinin arttırılması’dır.**

Kapadokya turizmin daha üst düzeye yükseltilmesi için Turizm Bakanlığının, turizm bankasının belirlediği, gerekli önlemler şöyle belirtilmiştir.

a. Bölgedeki doğal ve tarihsel değerlerin algılanmasının arttırılması için uygun nitelikler gösteren vadi tabanlarının rekreasyon kullanımına ayrılması, ulaşım ağında görsel düzenlemeler için yeni kullanımının belirlenmesi, tarihi eser alanlarının tespit ve düzenlenmesi, ses-ışık düzenlenmesi, yörenin tümü gözönüne alınarak belli bir öncelik sırası içinde ele alınmalıdır. Manzara terasları, seyir kahveleri ve yol kenarı parklarının düzenlenmelidir.

Resim 4.14: Tespit edilen Mustafapaşa Yerleşimi

b. Görüntü bütünlüğünü bozan alt ve üstyapı elemanlarının tespiti, yeni yapılacakların kontrolü, eskilerin zaman içinde kaldırılması (Motel-camping, fabrika, enerji nakil hattı, haberleşme hatları, su deposu vb.)

c. Yörenin tümü için her türlü alt yapı sistemlerinin bir paket içinde projelendirilerek uygulanması, yapılacak çalışmalarda, yöre fiziki özelliklerine bağımlı olarak gerektiğinde özel projeler üretilmesi (TC. Turizm Bankası AŞ., 1986).

Bölgenin turizm-fiziksel çevre etkileşiminde, kazanılan olumlu özelliklerin yanında, doğal çevresinde karşılaşılan olumsuz özelliklerin, ülkemizin önde gelen yazar ve mimarlarının görüşleriyle şu şekilde açıklanmaktadır;

“Doğal ve tarihsel koşullar bakımından son derece zengin durumda olan Türkiye hala altyapısını geliştirebilmiş değildir. Her yatırımda olduğu gibi bu işte de en önemli öge önce planlamadır. Biliyoruz ki, turiste sunulacak olan yalnızca temiz hava, su ve bol güneşten ibaret değildir. Bir kongre turizmi, bir fuar turizmi vardır. Bir sağlık,

festival, hatta din turizmi vardır. Bunların hepsi su-güneş turizminden arta kalan boş zamanı değerlendirir ve turizmin 3-4 ay yerine 12 aya yayılmasını sağlar. Ama bütün bunlar yeni yatırımlara ve alt yapıya bağlıdır.

Bir milyon nüfuslu İstanbul için yapılmış İstanbul için yapılmış İstanbul ve Sergi Sarayı spor-sergi-festival arasında paylaşamıyor. Newyork Filarmoni Orkestrasını Spor ve Sergi Sarayında ağırlıyoruz.

Öteden beri dünyanın en önemli şehirlerinden biri olan dev imparatorluklara başkentlik yapmış İstanbul'da nitelikli otel sayısı az olmasına rağmen "otellerin tümü dolu diye" ne yazık ki seviniyoruz. Dünyanın en popüler dergileri arasında yer alan İtalyanların "Oggi"si ile "Fransızların "Le Figaro Magazine"inin okuyucuları da birkaç hafta önce Kapadokya (Göreme Bölgesi)'nin güzelliklerinden paylarını aldılar. Dergilerde gerek doğa koşullarının yol açtığı tahribat, gerekse çevrede yapılmış turizm yapılarının yaygınlaşması konu edilmiş ve Kapadokya'yı korumak için uluslararası bir kampanya açılması çağrısında bulunuyor. Türkiye'ye gelen Batılı turistlerin bir çoğu önemli bir bölümü, volkanik doğal arazi yapısı, günün çeşitli saatlerinde rengini değiştiren, renkten renge giren peribacaları, kayalara oyulmuş yeraltı kiliseleri, manastırları ve inziva odalarıyla çeşitli bakımlardan çok önemli bir çekiciliğe sahip Kapadokya'yı mutlaka ziyaret etmektedir. 18. Yy'dan bu yana Batılı seyahat yazarlarının ügisini çeken yörede on kadar yeraltı kenti bulunuyor (Hasol, 1989)."

Sayın Talat Halman'ın görüşü ise şu şekilde özetlenebilir;

"1985 Yıllarında , Milliyet güçlü bir kampanya açıp yürütmüştü:'İstanbul\ Göreme kampanyası' adı altında Unesco'nun aldığı isabetli ve hayırlı karar gereğince , İstanbul'un bir kesimi ile Göreme'deki kültür varlıklarının ve tarihsel eserlerin korunması uğrunda... Ne yazık ki ülkemiz politikacılarının Unesco gibi uluslararası büyük bir kuruluşun desteğine önem vermeyişi buradaki kültür ve tabiat zenginliklerimizin de diğer yörelerimizde olduğu gibi göz göre göre erimesine yol açacaktır. Ve bunun sonucunda İstanbul ve Göreme'miz de doğanın, trafiğin, kirli havanın , ihmalin, kalabalıkların yarattığı sorun yüzünden aşmıyor, bozuluyor, tehdit ve tehlikelerle iç içe yaşıyor. İstanbul/Göreme'yi gereğince korumazsak, birkaç yıl sonra, üzümlüp sızlanmak hiçbir işe yaramayacaktır. Felaketleri enerjiyle, elbirliğiyle önleyip varlığımızı kurtardıktan sonra haklı olarak sevinen ve övünen bir toplum olmalıyız."

Talat HALMAN (28 Haziran 1995, Milliyet)

TURİZM /GÖREME Adlı makalesinden alınmıştır.

“Göreme Bölgesi için Turizm Bakanlığınca 1960’lı yıllarda bir araştırma ve planlama çalışması başlatılmıştır. Yine bu sayıda tanıttığımız “Arte della Cappadocia” adlı değerli bir kitap bu çalışmaya katılan İtalyan Mimar Luciano Giovannini’nin örgütlenmesiyle gerçekleştirilmiştir (Hasol, 1988).”

Türkiye Mimarlar Odası İkinci Başkanı Oktay Ekinci, Yıldız Teknik Üniversitesi’nde ‘Türkiye’de Son On Yılda Turizm Yapıları’ konulu sempozyumda mimari bir hizmet olarak turizme bir hasar değil de, kazanç sağlanabilecek yapıların tarihsel ve doğal zenginliklerin yanısıra yeni yapılaşmanın bu çevrelerle kültürel(mimari) ve fiziksel(doğal doku) açısından uyum içerisinde olmaları gerektiğini vurgulamıştır (Hasol, 1989).

Bölgede artan turizm potansiyelindeki artış, doğal çevrede hava kirliliğine neden olmaktadır. Kapadokya’da özellikle turist sayısındaki artış ve doğal oluşumlarının içinde yeralan yollarda, araçların çıkarttığı egsoz gazları, hava kirliliğine neden turizm unsurlarıdır. Hava kirliliği de harabiyete sebep olmakta, doğal anıtlardan Kapadokya’nın üzerinde taşları eriten asit yağmurunun, oluşumuna sebep olmaktadır. Artan hava kirliliği ise, belli bir zaman sonrasında, bölgenin doğal çevrenin, yitirilmesine, turistik çekiciliğinin de azalmasına yolaçabilir.

Turizmin doğal çevreye olan etkisine karşın, doğal çevrenin etkilerinden sayılan iklim değişiklikleri, bölgenin tarihsel ve turistik değerlerine de zarar verebilmektedir.

Ne zaman olacağı önceden kestirilmeyen aniden şiddetli bir felaket olarak ortaya çıkan deprem, toprak kayması, sel, tayfun, gibi tarihi çevreleri, anıtların hasar görmesine sebep olmaktadır.

Yapılar uzun yıllar doğanın değişik etkileri altında yıpranır ve sürekli bakım sağlanmazsa ciddi hasarlar oluşabilir. Kapadokya Bölgesinde yapı duvarlarında karasal iklim özelliği taşınmasından dolayı, mevsimler ve gece-gündüz arasında sıcaklık farklarıyla, malzemelerin donma-çözünme olayları sonucunda yorulmasına ve absorbe ettiği suyun, kullanılan kesme taşlarda zamanla kusmasına neden olabilmektedir.

Yağmur sularının yüzeyden akarken yaptıkları aşındırıcı etki de özellikle kolayca aşınan taşlarla yapılmış anıtlarda önemli hasarlara yolaçabilir. **Kapadokya’nın peribacaları ve kaya kiliselerinin alt kesimlerinde** yüzey sularının ‘**topuk aşınması**’ olarak tanımlanan oyulmalara neden olmaktadır. Anıtın zemine yakın kısmı oyulduğunda üst parçalar konsol durumda kalmakta, destekleme sağlamadığında altı oyulan kısım koparak düşmektedir. Bunun yanısıra kuşlar,böcekler, fareler gibi hayvanlarda anıtlara zarar veren etkenlerdir (Balamir, 1989).

4.3.1.2. Kapadokya'da Yapay Çevre-Turizm Etkileşimi:

Genelde bu bölgede de halk geleneklerinin egemen olduğu; yapı malzemeleri ve konut biçimlerinin doğaya uyum özellikleriyle, görenlerin hayranlığını kazanmaktadır. Turizm Bankasının belirlediği, genel olarak bölge kasabalarındaki oluşmuş yerleşimlerin peyzaja uyumu şu şekildedir;

1. Mimari elemanlar, peyzajın uzantısı görünümündedir.
2. Konutların yakın planlardaki avlu duvarları, görsel olarak, hem konutları kendi aralarında birbirlerine bağlamakta; hem de konut gruplarının peyzajla bütünlüklerini sağlamaktadır.
3. Konut yüzeylerini oluşturan volkanik taş, toprak ve ahşap malzemeler, kendi aralarında farklı görünümde olmalarına karşın, peyzaj ile uyum içindedir.

Örnek-Ürgüp'teki Espelli evi.

4. Rasyonel biçimlerden oluşan (kare,dikdörtgen) konutların, farklı şekillerde biraraya gelmeleri, bu rasyonel biçimlerin, tüm olarak peyzajın uzantısı görünümü taşımalarına ve çevreye uymalarına neden olur.

Örnek-Jack Avizou'nun Uçhisar'daki pansiyonları olan "Kapadokya evleri".

5. Oyma konut birimleri (damlar), peyzaj görünümünde olup, dışardan tek-tek algılanmaları olanaksızdır (Erençin, 1979). **Örnek-**Uçhisar Kaya Oteli

Kültür ve tabiat varlıklarını koruma kurulları kararları, bölgenin yapay çevresinin oluşturulurken, bölgenin kültür ve tabiat varlıklarını mümkün olduğu kadar koruyabilmek ve en iyi şekilde kullanabilmek amacıyla, bir takım kararlar oluşturmuştur. Bu kararları oluşturan Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu, bağlı olduğu kuruluş yasasının değiştirilmesiyle '**Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Yüksek Kurulu**' olarak kabul edilmiştir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Bölgeye başlangıçta Kayseri'den hizmet verilirken, 1994 yılında Nevşehir'de konular merkezinden itibaren yönetilmeye başlamıştır (Eravşar, 1996).

Bu kurul Turizm Bakanlığına bağlı çalışmaktadır. İçlerinde bulunan asil üyeler 2 YÖK. temsilcisi, 3 bakanlık temsilcilerinden oluşan; toplam 5 asil üye ile belediye başkanı ve

valilik temsilcisi üyelerinden oluşmaktadır. Valilik temsilci üyeleri ve belediye başkanları, konuyla ilgilendikleri durumlarda, kurula üye olarak katılmaları ve oy haklarının olması yasal kabul edilmiştir. Kurulun almış olduğu bazı kararlar şu şekildedir;

- **“Kültür varlığı olarak belirlenmiş taşınmazları tescilden düşürme istemleri ancak ve ancak kapsamlı “Koruma İmar Planı” çalışmaları çerçevesinde ele alınabilir. Bu gibi durumlarda esas amaç tescilden düşürmenin “Kamu yararı” ile “planlama ve şehircilik ilkeleri” açısından kaçınılmaz olup olmadığını irdelemektedir.”**
- **“İmar Planları”nda belirlenmiş sit alanları için ayrıntılı “Koruma İmar Planları” hazırlanması gerekmektedir. Sit alanları dışında kalan kültür varlıkları içinse, korunma sınırını esas alan “Mevzi Koruma Planı” çalışmalarının yapılması zorunludur.”**
- **“Sözü edilen türden “Koruma amaçlı Planlama” çalışmaları olmaksızın gündeme getirilen tescilden düşürme istemleri dikkate alınamaz.”**

Kurul, doğal veya tarihi sit alanlarda yapılaşma istemlerine karşı yaklaşımlarını şu şekilde belirtmektedir;

“Sit alanı olarak belirlenmiş yörelerde temel amaç salt koruma değildir. Kuşkusuz yeni yapılaşmalar olacaktır. Ancak yapılacak koruma/geliştirme çalışmalarının birbirini tamamlayan parçalardan oluşmasını sağlamak temel görevlerimizdendir. Bu ise böyle bir plan yoksa; veya eldeki plan parça parça değiştirilerek eskitilmiş ve geçerliliğini yitirmişse yapılacak tek şey yeni bir plan elde etmektir. Bu sorun özellikle Nevşehir-Göreme-Ürgüp yöresinde karşımıza çıkmaktadır.

Bilindiği gibi, Nevşehir-Göreme-Ürgüp yöresinde doğal ve tarihi sit alanları ile tampon bölge sınırları içinde kalan alanlarda özel ve kamu kesiminden çeşitli gerekçelerle yapılaşma istemleri olmaktadır. Kurul, ülke hatta dünya ölçeğinde özel bir doğal ve tarihi çevre konumunda olan bu yörede parça parça hazırlanmış “İmar Planları”na bakarak tek dosya temelinde kararlar üretmenin sakıncalı olduğu inancındadır. Ancak “Milli Park” olarak belirlenen bu yörenin tümüne ait geçerli bir planın varlığını ileri sürmekte olanaksızdır. Bu nedenle, kurul aşağıdaki ilk kararlarını benimsemektedir.

- Nevşehir-Ürgüp-Göreme yöresinin ve Milli Park sınırları içinde kalan alanları genel bir değerlendirmesinden yola çıkarak, nüfus ve faaliyet türleri ile yoğunluk dağılımlarını, yapılaşma koşullarının ana hatlarını, ve ulaşım-dolaşım ağı ile altyapı esaslarını belirleyen bir “Nazım Plan”ın ivedi olarak hazırlanması gerekmektedir.

valilik temsilcisi üyelerinden oluşmaktadır. Valilik temsilci üyeleri ve belediye başkanları, konuyla ilgilendikleri durumlarda, kurula üye olarak katılmaları ve oy haklarının olması yasal kabul edilmiştir. Kurulun almış olduğu bazı kararlar şu şekildedir;

- **“Kültür varlığı olarak belirlenmiş taşınmazları tescilden düşürme istemleri ancak ve ancak kapsamlı “Koruma İmar Planı” çalışmaları çerçevesinde ele alınabilir. Bu gibi durumlarda esas amaç tescilden düşürmenin “Kamu yararı” ile “planlama ve şehircilik ilkeleri” açısından kaçınılmaz olup olmadığını irdelemektedir.”**
- **“İmar Planları”nda belirlenmiş sit alanları için ayrıntılı “Koruma İmar Planları” hazırlanması gerekmektedir. Sit alanları dışında kalan kültür varlıkları içinse, korunma sınırını esas alan “Mevzi Koruma Planı” çalışmalarının yapılması zorunludur.”**
- **“Sözü edilen türden “Koruma amaçlı Planlama” çalışmaları olmaksızın gündeme getirilen tescilden düşürme istemleri dikkate alınamaz.”**

Kurul, doğal veya tarihi sit alanlarda yapılaşma istemlerine karşı yaklaşımlarını şu şekilde belirtmektedir;

“Sit alanı olarak belirlenmiş yörelerde temel amaç salt koruma değildir. Kuşkusuz yeni yapılaşmalar olacaktır. Ancak yapılacak koruma/geliştirme çalışmalarının birbirini tamamlayan parçalardan oluşmasını sağlamak temel görevlerimizdendir. Bu ise böyle bir plan yoksa; veya eldeki plan parça parça değiştirilerek eskitilmiş ve geçerliliğini yitirmişse yapılacak tek şey yeni bir plan elde etmektir. Bu sorun özellikle Nevşehir-Göreme-Ürgüp yöresinde karşımıza çıkmaktadır.

Bilindiği gibi, Nevşehir-Göreme-Ürgüp yöresinde doğal ve tarihi sit alanları ile tampon bölge sınırları içinde kalan alanlarda özel ve kamu kesiminden çeşitli gerekçelerle yapılaşma istemleri olmaktadır. Kurul, ülke hatta dünya ölçeğinde özel bir doğal ve tarihi çevre konumunda olan bu yörede parça parça hazırlanmış “İmar Planları”na bakarak tek dosya temelinde kararlar üretmenin sakıncalı olduğu inancındadır. Ancak “Milli Park” olarak belirlenen bu yörenin tümüne ait geçerli bir planın varlığını ileri sürmekte olanaksızdır. Bu nedenle, kurul aşağıdaki ilk kararlarını benimsemektedir.

- Nevşehir-Ürgüp-Göreme yöresinin ve Milli Park sınırları içinde kalan alanları genel bir değerlendirmesinden yola çıkarak, nüfus ve faaliyet türleri ile yoğunluk dağılımlarını, yapılaşma koşullarının ana hatlarını, ve ulaşım-dolaşım ağı ile altyapı esaslarını belirleyen bir “Nazım Plan”ın ivedi olarak hazırlanması gerekmektedir.

- Böyle bir “Nazım Plan” olmaksızın, mevcut yerleşmelerde yerel nüfus tarafından kullanılan en son yapıdan 50’ m uzaktan geçecek biçimde tanımladığımız “Yerleşik Alan Sınırları” dışında yapılaşma istemlerini ele almak doğru değildir. Bu nedenle “Yerleşik Alan Sınırları” dışında ve mevcut tarihi ve doğal sit ile tampon bölge sınırları içinde kalan tüm yörede yapılaşma, NAZIM PLAN elde edilene değin DONDURULMUŞTUR.
- “Yerleşik Alan” sınırları içindeki yapılaşma istemleri ise yürürlükteki “İmar Planları”na ve mevcut emsaller ile bölgenin mimari karakterine oranla ele alınması durumundadır (Eravşar, 1996).”

Yerleşme düzeni ve boyutları, dokuyu oluşturan yapıların türü, yapım tekniği, ve malzemesiyle köy, bağ, yazlık niteliği taşıyan yerler kırsal sit alanına girmektedir. **Kapadokya yöresinde de taş mimarinin yoğunlaştığı kırsal yerleşme örnekleri, yerleşme kültürünün kökenleri hakkında ipuçları veren önemli kırsal sit alanlarındandır.**

Tarihi sit alanı; milli tarihimiz ve askeri harp tarihi açısından önemli tarihi olayların cereyan ettiği ve doğal yapısıyla birlikte korunması gerekli alanlardır. Kapadokya’da Bizans devrine ait 12-13 yüzyıllar arasında yapılmış kiliseler ve çevrelerindeki kaya yerleşim alanlarını kapsamaktadır. **Zelve’den başlayarak, Ortahisar’ın batısını da içine alan ve Göreme Kasabası ile sınırlanan bir alanı kapsamaktadır.** Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarihi çevrenin korunmasına yönelik aldığı kararlar şu şekilde açıklanabilir;

Tarihi Sit Alanlarını Koruma ve Kullanma Koşulları:

- a. Bitki örtüsünü, topoğrafik yapıyı, siluet etkisini bozabilecek, tahribata yönelik hiçbir eylemde bulunulmayacağına,
- b. Bu alanları, çevre düzeni planına kavuşturacak gerekli çalışmaların yapılarak, hazırlanacak çevre düzeni planları için koruma kurullarının uygun görüşlerinin alınmasına,
- c. Alanın, tescil tarihi öncesi doğal dengeyi bozucu yapılmış her türlü uygulamanın zaman içinde ıslahı için ilgili kamu kuruluşlarınca gerekli çalışmaların yapılmasına,
- d. Bu alanlar içinde yer alan orman adalarında Orman Bakanlığınca gerekli çalışmaların yapılabileceğine,
- e. Bu alanlar içinde yer alan anıt ve şehitliklerin düzenleme ve gerekli onarımlı için projeleriyle birlikte koruma kurulundan izin alınmasına
- f. Önceden süregelen tarımsal faaliyet ile bahçeciliğin devam ettirilebileceğine, bu

amaç dışında kesinlikle kullanılmayacağına karar verildi (Eravşar, 1996)” kararları alınmıştır.

Bölge planında Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, doğal+tarihi sit alanlarına ilişkin, alt yapının da iyileştirilmesine ilişkin şu koşullar getirmiştir (Eravşar, 1996).

a)-Tarihi eserler ve dokuya zarar vermemek koşuluyla Turizm ve Tanıtma ve Kültür Bakanlığı'nın olumlu görüşü ve kurulumuzun kararı alınmak kaydıyla zorunlu servis ihtiyaçlarını karşılayacak alt ve üst yapı tesisleri yapılabilir.

Yaya gezinti patikaları, köprüler, dinlenme yerleri, meşrubat şahs yerleri, lavabo, wc, bekçi kulübeleri, PTT, banka şubeleri vb. güvenlik kuvvetlerinin gereksinim duyacağı karakol, nöbetçi kulübeleri ve buna benzer tesislerdir.

b)-Zorunlu olarak yapılacak yapılarda malzeme, renk, doluluk, boşluk, kütle oranları, çatı biçim ve malzemeler vb. bakımlardan yöredeki yerleşimlerin mimarisine uyumlu olacaktır.

c)-Bunların dışında bu alanlarda herhangi bir inşaat ve altyapı yapılamaz.

d)-Yörede bilahare tespit edilecek alanlar dışında mağara, soğuk hava deposu, taş, hışır, kum ocakları açılmaz.

Bölge ihtiyacı gözönüne alınarak taş ve kum ocağı açılabilen alanlar Turizm Tanıtma ve Kültür Bakanlığı ve Mahalli idare temsilcilerinden oluşacak(il belediye) bir heyet tarafından temsil edilecektir.

e)-Koruma kararı getirilen alanlara moloz, toprak, cüruf, çöp vb. kirletici etkisi altında atıklar atılamaz.

f)-Doğal ve tarihi sitlerde reklam tabelaları, ilanlar yerleştirilemez, zorunlu durumlarda korunacak bilgi verici ve uyarıcı tabelaların biçimi için Turizm Tanıtma ve Kültür Bakanlığının olumlu görüşü alınması gerekmektedir (Eravşar, 1996).

Kapadokya turizm açısından benzersiz bir konuma getiren husus, doğal güzellikleri (vadiler, peribacaları), kültürel kalıtım (eski konut dokuları ve tarihi eserler, kiliseler), dini geçmişi ve etnografik özelliklerinin bir arada yoğunlaşmış bulunmasıdır. Bu özellikleri ve tarihi yapıyı kaldırdığımız zaman bölge, turistik cazibesini kaybedecektir. Korumaya ilişkin çabalar bazen yanlış anlaşılmakta, mevcut tarihi yapıların yanlış kullanımına veya tahribatına yol açmaktadır.

Diğer(Tarihi alanların dışında)kentsel alanlar:

1. Kaçak yapılaşmanın önlenmesi,
2. Nüfus ve gelir artışı, afetler ve beğeni değişmesi sonucu oluşan yeni mahallelerde yerleşme dokusunun yöresel özelliklere uyumlu biçimde gelişmesinin sağlanması.
3. Yeni yerleşim alanlarındaki yapılarda konum, malzeme, renk doluluk-boşluk oranlarının eskiye uyumun sağlanması.
4. Sosyo-Kültürel ve ekonomik gelişme sonucu yerleşik nüfusun gereksinme duyacağı büyük yapıların çevre özelliklerine özen gösteren bir mimari biçimle uygulanmasının sağlanması.
5. Yeni gelişme alanları da gereken altyapının çevreye uyumlu olarak uygulanması.

Yapay çevreden bölgeye gelen en büyük zarar, insanların çevreyi bilinçsiz kullanımlarından kaynaklanmaktadır. Bunlardan bazıları şu şekilde açıklanabilir;

1. Gürültü Kirliliği ve Trafik Sorunu:

Tarihi kentlerin insan ve at arabasının trafiğine göre düzenlenmiş olan sokak dokusunun ağır taşıt trafiğine açılması, bu yollar çevresindeki yapılarda titreşimler ve temellere yapılan baskılar sonucu ortaya çıkan hasara neden olmaktadır (Balamir, 1989).

Ayrıca Kapadokya Bölgesindeki gibi tarihi çevrelere getirdiği ilgi ve ekonomik kazançların olumlu etkilerine rağmen, **yoğun ziyaretçi toplulukları**, tarihi kaya kiliseleri ve binaları zamanla aşındırmakta ve strüktürü yorabilmektedir.

Turizmle birlikte, fotoğraf çekimi sırasında patlayan flaş, içecek kutuları gibi unsurlar haraba yol açmaktadır (Ahunbay, 1995). Kapadokya'da birçok kaya kiliselerdeki freskler, flaşların etkisiyle bozulmaktadır.

2. Görsel Kirlilik:

Kapadokya Bölgesi'nde turizm adına gerçekleştirilen yapılar, daha sonra bölgenin doğal ve tarihsel özellikleri gözardı edilen bir takım çalışmalar, görsel kirliliğe sebep olabilmektedir. Gelen ziyaretçilerin ve basın tepkisine sebep olan Göreme'deki cam piramitler, sonraları kaldırılmıştır. Bunun başka bir tekrarı ise Ürgüp'te yeralan sahte peribacalarında görülmektedir. Sayın Aydan Balamir bu konu üzerinde, açıklık kazandırabilecek görüşünü şu şekilde belirtmektedir;

1987 Yıllarında Turizmin ve Kültür Bakanlığınca Göreme'de gerçekleştirilen cam piramitler sessizce sökülüp halkın elinden, basın da dilinden kurtulmuş oldular. Piramitlerin müellifi(Endüstri Tasarımcısı) Ali Nejat Erten, yöre halkının tepkisinin,

piramitlerin çevreyle ilişkisine ya da mimari özelliklerine karşı değil, piramitlerin altında yer alan satış mağazasına karşı oldukları görüşünde. (Bakanlık satış yeri ,özellikle halı ve kilim satışında , yerel özel teşebbüsün karnını baltaladığı için.) Basının tepkisi ise çoğu kulaktan dolma dile getirmiş, kısmen de “icraate muhalefet” gereğini belirtmişlerdir.(Bu da çok doğaldı; aşağıda belirtildiği üzere mimarlık, kaçınılmaz biçiminde yasal bir etkinliktir.)

Turistlerin “böyle bir durumla karşılaşacağımızı bilseydik hiç gelmezdik” deyişleri piramitlerin “eski yapıların doğal görüntüsünü bozduğu” ileri sürülüyordu. “Pir Hamitlerimiz” başlıklı bir yazıda ise, piramitlerin yöreye sembol olacağı iddiasına karşı, şöyle denmekteydi.” Sembol ki ne sembol. “Bol” denildiğine bakılmasın. Semboller çok dar. Ancak bu darlık ile yaratıcılarının kafaları arasında bir paralellik yok.

Bu alıntılarının temelinde yatan bazı eğilimler şöyle sıralanabilir:

Bölgedeki en olumsuz değerlendirilen, gerek mimari gerekse turistler arasında spekülasyona yol açan Cam piramitlerin ortaya çıkarılışını ve daha sonra ortadan kaldırılışını diğer turizm yapılarına örnek teşkil etmesi açısından açıklamak turizmin geleceğini etkileyebilmesi açısından önemlidir.

- Hemen her olayda yabancıları referans alarak kendimize çekidüzen verme alışkanlığımız;
- Mimarlık yapıtlarının eleştirisinde en büyük ağırlığı “çevreye uyum” ölçütüne tanıyışımız;
- Bir mimarlık olayını, onu koşullayan güncel politikalardan ayrı tutamayışımızdır (Hasol, 1988).

Bir yapıtın değeri yalnızca turistlerin beğenisi ile ölçülmez Egzotik bir ülke görme beklentisi içinde nice turist, kubbeli-kemerli arabesk tesisleri “otantik sanıp”bayılıyor olabilirler. Ya da Ürgüp meydanındaki, tıpkı Peribacası gibi yapılmış gülünç tuvalet bacalarını pek sevimli bulabilirler (Resim 4.21). Bu gibi “turistik misyonlu” kitsch yaklaşımlar, turiste olabildiğince yerel karakterli çevreler sunma gereğinin yanlış yorumlandığı örneklerdir. Oysa yerel karakterlerin korunması da, yenilerinin oluşması da, ancak evrensel kaliteler hedeflenerek gerçekleşirse bir değer taşır.

Son yıllarda, turistik misyonlu çarpık yapılaşmadan Göreme de epey nasibini aldı. Piramitlerin işlevini görmek üzere o zevksizlik ve köşe dönücülük abidesi yapılardan biri konsa, belki de hiç tepki duyulmayacaktı. Örneğin , “çevreye uyum”un en kolay (ve

banal yolu) olarak, tuvalet bacalarında olduğu gibi, yalancı peribacaları yapılırsa, şimşekleri üzerine bu kadar çeker miydi?(Balamir, 1989)”

Aydan Balamir

Resim 4.15:Ürgüp meydanındaki sahte peribacaları.

Sayın Balamir’in bölge için yaptığı bu tespitler resim 21 ve 22’de görülmektedir. Bu doğal oluşumun içinde sahte peribacaları, çevreyi görsel açıdan da kirletmektedir; İnsan eliyle yapılmasına rağmen, bu peribacaları sağlam bir şekilde yapılmamış, birçoğunun bacalarını oluşturan taşlar, düşmeye başlamıştır.

“Konunun polemikliğinden yatkınlığı, büyük ölçüde, içinde yer aldığı doğal ve tarihi çevrenin zorlayıcılığından kaynaklanan, “çevreye uyum “beklentisiyle birlikte gündeme gelişindendi. Uyum, varolan çevreyle benzeserek, bağdaşarak da sağlanabilir, karşıtlık oluşturarak da. Her iki yaklaşımdan birinin diğerinden üstünlüğü gibi evrensel kural olmadığı gibi, uyumun başlı başına bir değerlendirme ölçütü olamayacağı durumlar da söz konusudur. Klasik anlamda uyum, ya da harmoni, çağdaş tasarımın yegane hedefi olmaktan çıkmış, yerini başka ölçütler, duyarlıklar almıştır. Dolayısıyla tasarımcı bir tercih sorunuyla karşı karşıyadır (Balamir, 1989).”

Sayın Aydan Balamir’in önceden savunmuş olduğu “görsel referanslarını çevredeki peribacalarından almakla beraber malzeme ve üslubuyla karşıtlık yolunu seçen bir tercih” görüşünü savunmuş buna karşılık gazeteci Sayın Melih Anday’ın yanıtı ise;

“Doğal görünümü ile insan elinden çıkmış bir yapı arasında elbet malzeme ve üslup farklılığı olacaktır. Bunu söylemek bile gereksizdir sanırım. Çünkü doğa, peribacalarında cam kullanmamıştır. Bir doğa görünümü olduğuna göre, herhangi bir üslubun düşünülmesi olanaksızdır. Üslup insana mahsustur.” diyerek, Sayın Aydan’a uyarıda bulunmuş, Sayın Aydan da teşekkür ederek şu şekilde bir düzeltme yapmıştır;

“Doğrusu ‘malzeme ve üslup’ değil, ‘malzeme ve biçim yönünden benzeşme’ olmalıydı. İlk cümleye ise katılma olası değil. Doğanın cam kullanılmamasına karşın, insanın doğal malzeme ve biçimler kullanılabileceği ve böylelikle çevreyle bağdaşmanın bir ölçüde sağlanabileceği açıktır.

Yalnızca bir ölçüde, zira bağdaşmanın tek koşulu malzeme ve biçim olsaydı, Ürgüp tuvaletleri bu koşulu başarıyla yerine getirmiş sayılırdı (resim 14).(Oysa özündeki aldatmaca, yapmacıklı, sahtelik gibi unsurlar nedeniyle, benzeşme bir değer üretememektir.)”

Ancak bunun için, çevreye aykırı düşmemek için doğaya öykünerek, doğadan esinlenerek tasarlamak, ustalık ve beceri ister, eğer gelişigüzel en kolay şekilde yapılan tasarımlarla ortaya çıkılırsa o güzelim doğa eserleri bir anda çirkinleşebilir. “Bu tehlikeden kaçmanın bir yolu, doğayla karşıtlık oluşturan yalın ve “soylu” biçimlerin kullanılmasıdır (Balamir, 1989).”

Resim 4.16: İnsan eliyle yapılan, sahte peribacaları.

3. Çevresel Kullanım Problemleri:

Kapadokya Bölgesinde toprak kullanım problemleri ciddi hasarlara neden olabilmektedir.

Yapının bulunduğu yer (yamaç ya da dere yatağı) onun iklimine bağlı etkilerden daha yoğun olarak zarar görmesine neden olabilir. Bir yamaç eteğinde, çukurda yaralan bir yapı, önlem alınmadığı takdirde su baskınları tehdidine açık durumundadır.

Yapının üzerinde oturduğu zeminin mukavemetinin düşük olması, ya da homojen olmaması zamanla yapıda bazı dönme hareketlerine ve farklı oturmalara sebep olmaktadır. Bir yapının farklı fay hattı üzerinde yer alması, ya da oluşumunda çatlaklar bulunan kaya

üzerinde yapılmış olması da onun bozulma yok olma riskini arttıran faktörlerdir. **Kale kompleksine ait parçalardan oluşan mekanlar, üzerinde bulunduğu kayadaki çatlağın dikilmesi,öndeki parçanın ana kayaya tespiti gereklidir.**

Binaların taşıyıcı sistemlerinde ilk tasarımından gelen boyutlandırma hataları varsa, örneğin duvar, ayak, payanda gibi öğeler üzerine gelecek yatay ve düşey yükleri karşılayacak kesitlerde yapılmamışlarsa ciddi hasarlar ortaya çıkabilir.

Yapının konumu, bulunduğu zeminin özellikleri ya da ilk tasarımdaki hatalarda hatalı yapı malzemesi ve teknik, kötü işçilik kullanılmasından kaynaklanan aksaklıklar; iç nedenler ,doğal etkenler, insanların verdiği zararlar, yangınlar, savaş yoğun trafik, spekülatif kentleşme,bayındırlık etkinlikleri gibi hasar kaynakları; dış nedenlerden sayılabilir.

4.3.2. Ekonomik ve Sosyal Çevre-Turizm Etkileşimi:

Bölgenin Sosyo-ekonomik düzeyin gelişmesinde büyük rolü bulunan **yöre halkı ile turizm bütünleşmesi için ise aşağıdaki önlemler belirtilmiştir;**

1. Yöredeki sermayenin turizm sektörüne yönlendirilmesi,
2. En azından küçük boyutta işletmeler ve pansiyonculuğun yöre halkı tarafından gerçekleştirilmesinin teşviki,
3. Yöre halkının işgücü olarak turizm sektörüne daha fazla katkıda bulunması için eğitim programları oluşturulması,
4. El sanatları, şarapçılık vb. turizm sektörü ile birlikte yürüyen sektörlerde gelişmenin sağlanmasıdır.

Merih düşüncelerini şu şekilde açıklamaktadır.

“Belirgin olumlu çevre değerleri oluşmuşsa, bu çevre değerlerini sürdürme çabası öne çıkıyor. Eğer çevre oluşumunda belirgin mimari değerler yoksa, zıt yaklaşımlarla bir öneri getirme isteği öne çıkıyor. Bunun yanı sıra mimari kimliğin kültürle ilişkisi de önemle söz konusudur...Mimarlığın kültürle ilişkilerinin kurulması, genel olarak kabul edilen bir görüş, ama bu ilişkinin nasıl kurulacağı konusunda farklı tutumlar var. Biz kültürle ilişki kurmayı “Anadolulu olmak” kavramıyla birlikte ele alıyoruz.”

Anadolu çağlar boyunca çok çarpıcı, çok zengin kültürel değerleri olan medeniyetlere vatanlık etmiş bir ülke. Biz Anadolu’da yaşamış tüm medeniyetlerin ürünlerinin, bizim mirasımız olduğunu kabul ediyoruz. Ve bu mirası bir süreklilik içinde bugüne yansıtmak, geleceğe yöneltmek istiyoruz. Bu noktada seçtiğimiz yol ise belirli iddialar, riskler, hatta kendi içinde de farklılıklar

taşıyor (Karaaslan, 1989).”

Merih Karaaslan'nın Kapadokya'da yaptığı bir çok otel bu projesini bu anlayışla gerçekleştirmiştir. Bölgeye halkının turizme kazandırılmasında başka yazarın önerileri de, şu şekilde açıklanabilir;

Bölgede arz-talep ilişkisi değerlendirilmelidir. Bu yapılırken bölge genelinde, kapsamlı ve kararlı bir 'turizm ilkesi' oluşturmalı; yerel yönetimlerin ve bölge halkının sorunları da ele alınmalı, bölge turizmden herkesin alacağı pay dengelenmelidir. Ayrıca, bölgede arz-talep ilişkisi değerlendirirken, turist sayısında belirli bir artış gözlenmezken, yeni yatırımlar hız kazanmıştır (Eravşar, 1996).

Bu şekilde toplum içi çatışma önenebilecek hatta bölge halkı turizme daha bilinçli yaklaşabilecektir (Eravşar, 1996).

Bütün bu özellikler, bölgeye ekonomik ve sosyal çevrede turizmin önemli avantajlar kazandırmaktadır. Turizm gelişiminin kontrol altına alınmadığı durumlarda da tam tersi sosyo-ekonomik çevrede kayıplara yolaçabilmektedir. Buna göre turizmin ekonomik ve sosyal çevreye olumsuz etkisi şu şekilde açıklanabilir;

1. Yöresel Geçim Kaynaklarının Terkedilmesi:

Antik dönemden günümüze , önemli yapıtların özenle seçilen malzemelerle yapılması mimarlık geleneğidir. Anadolu'nun birçok ören yerinde rastlanan tapınak, tiyatro, gibi anıtlar iri boylu, dayanıklı taşlarla yapıldıkları için günümüze kadar gelebilmiştir.

Geleneksel mimarlığımız taş, kerpiç, gibi doğal kökenli malzemeler Kapadokya Bölgesinde de kullanılmış ve halen kullanılmaktadır. Bu malzemelerin bilinçsiz kullanımı da, yapıları kısa zamanda tahribata uğratabilmektedir. Örneğin, taşların içinde kil tabakaları ve başka yabancı maddelerin bulunduğu tabaka ya da damardan kopmasına neden olmaktadır. Tortul kütlelerde de doğada yatay tabakalar halinde yer almasını da unutulmadan, işlenmeleri sırasında gelecek kısımlarına dikkat edilmeli, tabakasına başka bir deyişle suyuna göre biçimlendirilmelidir. Bunun gibi **kötü işçilik ve detay kullanımları**, yeni ve tarihi yapılarda ya da ikisinin de birarada kullanıldığı turizm yapılarında aşınmalara yol açmaktadır. Bu sebeple, yapıyı oluşturan bileşenlerin uygun bir bağlayıcı malzeme ve teknikte birleştirilmeleri dayanımları açısından önemlidir. Kesme taş yapılarda blokları birleştirmek için kullanılan kenet ve mil gibi korozyona uğrayabilecek demir bağlantı elemanlarının iyi izole edilmemesi sonucunda, derzlerden içeri giren su demir öğelerinin paslanmasına neden

olmaktadır. Paslanma sırasında da hacmi büyüyerek, mimari bileşenlerin çatlamasına neden olmaktadır.

Kötü Kullanım da, harabiyeti hızlandıran önemli bir etkidir. Asıl sahipleri farklı yerlere göçtüğünde, eski konutlar, kira evi olarak çeşitli ailelerin kullanımına verilmektedir. Bunun sonucunda da yeni kullanıcılar isteklerine göre, gelişigüzel eklenen ara kat, bölme duvarları, sokak cephesine açılan vitrin, ayrı giriş ve benzeri öğelerle hızla değişime uğramaktadır.

Ayrıca tarihi yapılarda bilinçsizce yapılan değişiklikler, **strüktür düzeninde aşırı yüklenme ve süreksizliklere sebep olmaktadır**. Venedik tüzüğü'nün 9. Maddesine göre belirtildiği gibi, onarım uzmanlık gerektiren bir iştir. İyi yetişmiş mimar ve ustalar tarafından, uygun malzeme ve teknik kullanarak gerçekleştirilmeyen onarımlar kaba tamirden öteye geçememektedir.

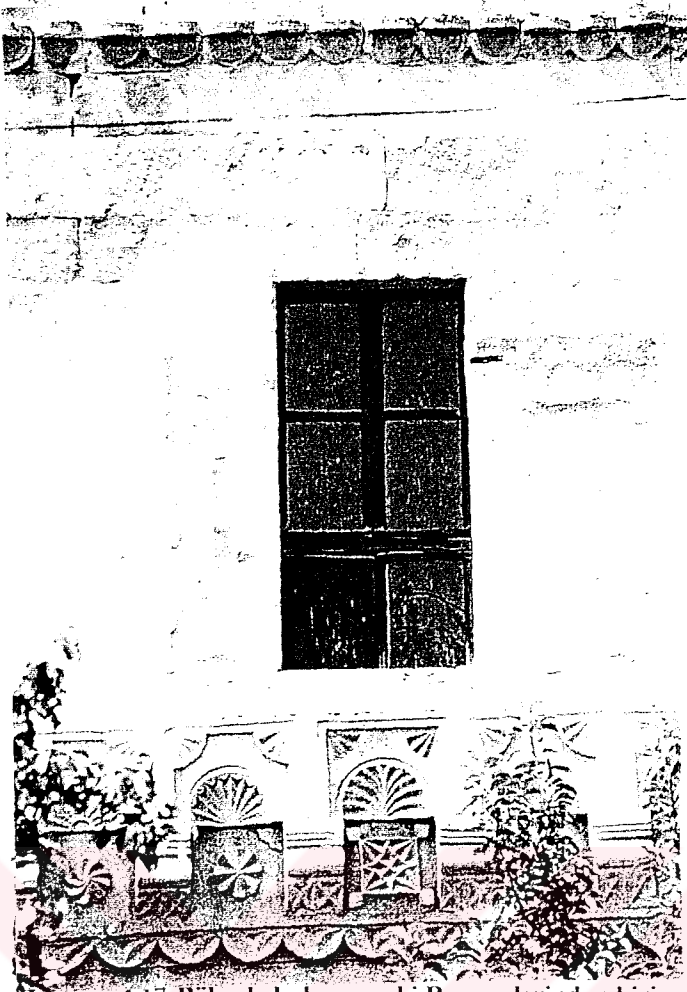
2. İletişim Kopukluğu ve Yerel Halkın Çevreden Ayrılması:

Kapadokya Bölgesinde ülkemizin diğer turistik bölgelerinde olduğu gibi, organize turların hızla artmaya başlaması, turistlerle bölge halkının kültürel alışverişine olanak tanımamaktadır. Ayrıca, bölge sürekli ziyaretçi akınına uğraması, bölgede ciddi bir kazanç sağlayan büyük turizm kuruluşları, turizmden gelir sağlamaya çalışan bölge halkının (ek 1'de bölge esnafıyla yapılan görüşmelerde belirtildiği gibi) , turizmden, hatta bulunduğu çevreden ayrılmasına neden olabilmektedir.

3. Tarihi ve Turistik Bölgelerin Terkedilmesi:

Bir tarihi yerleşmenin terk edilmesi ve orada bulunan kentsel dokunun, önemli anıtların bakımsız kalması çoğu kez sosyal ekonomik sorunlarla ilişkilidir. Dünyanın çeşitli bölgelerinde olduğu gibi, Kapadokya'da da bazı yatırımcılar turistik tesislerini turistlerin görmek ve yaşamak istedikleri tarihi çevre yakınlarında hatta içinde kurmak istemektedirler. Bu sebeple bölgenin geleneksel konut özelliğinde, gösterişsiz konutların boşaltılarak, turizme yönelik kullanılmasını sağlamaktadır.

Sonuç olarak bir yandan tarihi çevre bu bölgede de yitirilirken ve kültürel kayba uğrarken, bilinçsizce yapılan koruma ve kullanma çalışmaları turizmin çekici özelliklerini ortadan kaldırmaktadır.

Kesim 4.17: Bölgede bulunan eski Rum evlerinden biri.

V. BÖLÜM

FİZİKSEL ÇEVRE VERİLERİNİN TURİZM ve TURİZM YAPILARINA ETKİLERİ ÜZERİNDE BİR ARAŞTIRMA

Kapadokya Bölgesi daha önce de belirtildiği gibi Nevşehir, Niğde, Kayseri bölgesiyle sınırlanmaktadır. Bölge'de jeolojik oluşumların fazla olduğu ve dolayısıyla turizm yapılarının hızla yoğunlaşmaya başladığı Nevşehir, ilçe ve beldelerinden bazı turizm yapıları örnek seçilmiştir.

Nevşehir ilçelerinden olan Acıgöl, Gülşehir, Hacıbektaş, Kozaklı, Derinkuyu, Ek2 görüldüğü gibi, turizm yapılarının yoğun görüldüğü alanlar değildir. Bu sebeple ilçelerden Avanos, Ürgüp, beldelerden ise Göreme, Uçhisar, ve Ortahisar'da çok olumlu veya olumsuz basın, bölge halkı ve turistler tarafından tepkilere maruz kalan turizm yapıları üzerinde incelemeler yapılmaya çalışılmıştır (Ek1 yapılan anket).

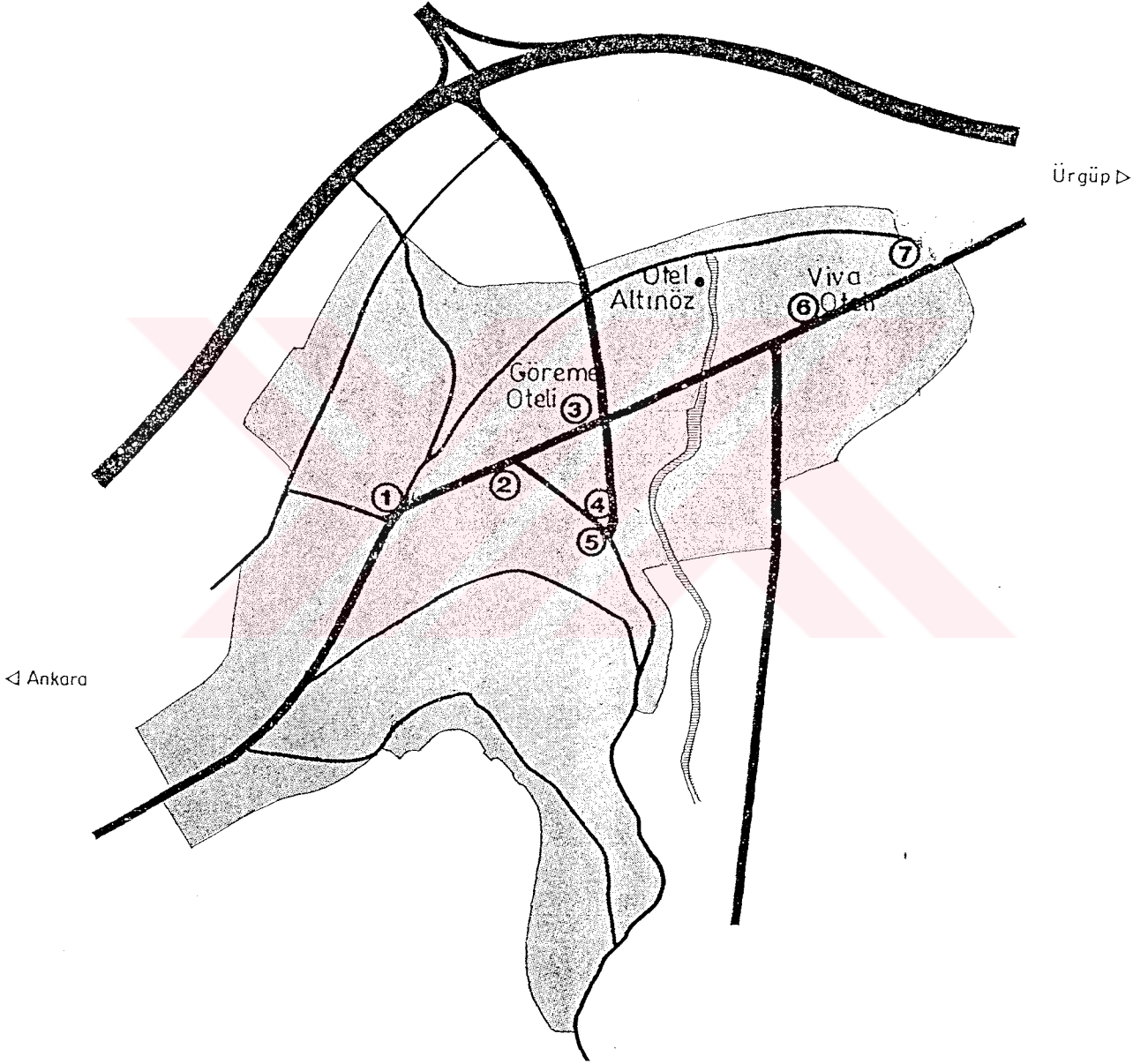
Bu şekilde, Kapadokya'da yapılan turizm yapılarının, doğal ve yapay(fiziksel) çevrede oluşturduğu olumlu veya olumsuz etkileri belirlenerek, bölgede turizm standardını yükseltmeye yardımcı olabilecek bazı kriterler belirlenmeye çalışılacaktır.

5.1. NEVŞEHİR(Merkez)

Nevşehir'de jeolojik oluşumlara pek rastlanmamaktadır. Ancak 2 km ötesinde Nar kasabasında, kaya oluşumları göze çarpmaktadır. Burada insanların bir çoğu halen kaya evlerinin içinde yaşamlarını sürdürmektedir. Kiliseler vardır, fakat iyi korunmadığından günümüze ancak kalıntıları gelebilmiştir. Bu özellikler, Nevşehir'deki yapılaşmaları etkileyebilecek doğal çevre özellikleridir.

Nevşehir'de tarihi yapılar, 18. yy'da Sadrazam Damat İbrahim Paşa zamanında yapılmıştır. Bu tarihi yapılardan en önemlisi inşaatında kullanıldığı bol miktarda kurşundan adını alan, Kurşunlu Cami, Damat İbrahim Paşa Külliyesi, hamam ve kütüphanesidir. Günümüzde şehrin mimari karakterini oluşturan malzeme, bölgede çıkartılan sarı taşın kullanılmasıdır. Bu sarı taş, bölgede oluşmuş tuf tabakasının daha yumuşak cinsidir. Ancak kaya oluşumlarının yazın serin, kışın sıcak tutma özelliğini göstermektedir. Yerleşim karakterinde ise, dağ yamacında, 4 ya da 5 katlı, eğime paralel evler ve düzlükte şehir merkezine yaklaşıldıkça, kat yüksekliği artan yapılaşmalar görülmektedir.

Nevşehir'de turistik restaurantlar, yok denilecek kadar azdır. Bunu dışında pansiyon, apart otel görülmemektedir (Ek 2). Nevşehir merkezinde turizme yönelik yapılaşmalar, önceki

Harita 5.5: Nevşehir, yatırım alanları

KAYNAK: Nevşehir Turizm Yatırım Alanları, TC.
Turizm Bankası AŞ., 1986

NEVŞEHİR TURİZM YATIRIM ALANLARI (1986 Yılı)

- 1-Kapadokya Oteli
- 2-Yaşar Çetinel Oteli
- 3-Göreme Oteli
- 4-Lale Oteli
- 5-Belediye Oteli
- 6-Viva Oteli

yıllarda çok yetersiz sayılabilir. Burada yerel halk ve yönetimlerin turizme pek sıcak bakmaması, önemli etkenlerden biridir. Bölgenin tek 5 yıldızlı oteli Dedeman Oteldir. (Ek 2.). Nevşehir’de jeolojik oluşumlara pek rastlanmamaktadır. Ancak 2 km ötesinde Nar kasabasında, kaya oluşumları göze çarpmaktadır. Burada insanların bir çoğu halen kaya evlerinin içinde yaşamlarını sürdürmektedir. Kiliseler vardır, fakat iyi korunamadığından günümüze ancak kalıntıları gelebilmiştir. Bu özellikler, Nevşehir’deki yapılaşmaları etkileyebilecek doğal çevre özellikleridir.

Nevşehir’de tarihi yapılar, 18. yy’da Sadrazam Damat İbrahim Paşa zamanında yapılmıştır. Bu tarihi yapılardan en önemlisi inşaatında kullanıldığı bol miktarda kurşundan adını alan, Kurşunlu Cami, Damat İbrahim Paşa Külliyesi, hamam ve kütüphanesidir. Günümüzde şehrin mimari karakterini oluşturan malzeme, bölgede çıkartılan sarı taşın kullanılmasıdır. Bu sarı taş, bölgede oluşmuş tuf tabakasının daha yumuşak cinsidir. Ancak kaya oluşumlarının yazın serin, kışın sıcak tutma özelliğini göstermektedir. Yerleşim karakterinde ise, dağ yamacında, 4 ya da 5 katlı, eğime paralel evler ve düzlükte şehir merkezine yaklaşıldıkça, kat yüksekliği artan yapılaşmalar görülmektedir.

Dedeman gibi büyük kapasiteli oteller, bölgenin ihtiyacını karşıladığı ancak bunun yanında şu anda kullanılmayan ve bölgenin konaklama ihtiyacına ciddi oranda cevap verebilecek, tesisler kullanılmamaktadır. Bu tesislerden biri de, 144 yatak kapasiteli 2 yıldızlı Göreme Oteli’dir. Otel, son yıllarda yabancı turistlerin yanında, büyük bir artış gözlenen yerli turistlerin özellikle resmi tatillerde akın ettiği ve yatak sıkıntısı çekilen bölgede, Nevşehir’in kent otel ihtiyacını önemli bir şekilde giderebilecek durumdadır. Otel kabuğunda görülen fiziksel çevre etkileri, şehirdeki diğer kent otellerine göre oldukça başarılıdır.

Bunun haricinde, yerli halkın girişimleriyle küçük otel örneklerine rastlamak mümkündür. Bir kısım girişimciler, mevcut konutları değiştirerek, otel olarak kullanmaya başlamıştır. Buna en iyi örnek, Viva Oteli’dir. Otel, Nevşehir’de senelerdir hizmetini sürdürmektedir. Otelin Mimarı, eskiden konut olarak kullanılmasından dolayı, cephesiyle fazla oynamamış ancak, bölgenin imar koşullarına ve şehrin mimari özelliklerini sadelikle yansıtabilecek çözümler getirmiştir. Bu özelliğiyle fiziksel çevre etkileşimi, doğal çevreden çok, yapay çevrede görülmektedir. Altınöz oteli de son yıllarda yapılmış, ancak Viva Oteli’ndeki gibi doğal çevre etkileşiminin pek görülmediği turizm yapılarından biridir. Şehirde mimari özelliklerin oluşturulmasında büyük cevher sayılabilecek doğal çevrenin en iyi kullanıldığı otel ise Kur Oteli’dir. Bölgenin yapay çevre ve doğal çevre etkileri otelde görülebilmektedir.

Kentte yer alan kamp ve mocamp tesisleri ise doğal ve yapay çevreye zarar vererek, görsel kirliliğe neden olan turizm yapılarıdır.

Nevşehir merkez sınırları içinde, motel-kamp yerleri, Nevşehir-Ürgüp yolu üzerinde yer almaktadır. Bundan sonra, bütün bu turizm yapılarına örnek teşkil edecek otellerin fiziksel (doğal ve yapay) çevre etkileşimleri incelenecektir;

- **Göreme Oteli:**

- Doğal Çevre Etkileşimi:**

Nevşehir'in en eski kent otellerindendir. Şehir merkezinde, şehrin en işlek caddesi üzerinde yer almaktadır. Mimarı, hala Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi öğretim üyesi Sayın Prof. Nihat Güner'dir.

Otel 144 yatak kapasitelidir. Nevşehir'in hala en yüksek ve gösterişli otel binası olmasına rağmen, otel sahiblerinin ilgisizliği nedeniyle şu an kullanamayacak hale gelmiştir.

Resim 4.18 Göreme Oteli.

Otelin mimarisinde kullanılan renk ve sıva dokusuyla, kaya görünümü sağlanmıştır. Cephesindeki küçük pencere boşlukları, bölgenin geleneksel mimarisine uyum göstermektedir.

Yapay Çevre Etkileşimi:

Otelin senelerce işletilmeden bırakılmış harap hali, Nevşehir halkının turizme bakış açısını belirleyen, önemli bir ipucu oluşturmaktadır. Bu sebeple, otelin yapay çevreden olumsuz etkilendiği görülmektedir.

• Viva Ve Altınöz Oteli:

Doğal Çevre Etkileşimi:

Nevşehir’de son yıllarda yapılmış, şehir otelleridir. İki otelin de mimarı Yıldız Teknik Üniversitesi mezunu, Sayın Mehmet Alper’dir. Viva Oteli önce konut olarak kullanılırken, sonradan otele çevrilmiştir. Otellerin mimarilerinde doğal çevre etkisi, imar kanunlarının bölge iklim şartlarına göre belirlenen, dar ufak pencereler hariç pek görülmemektedir.

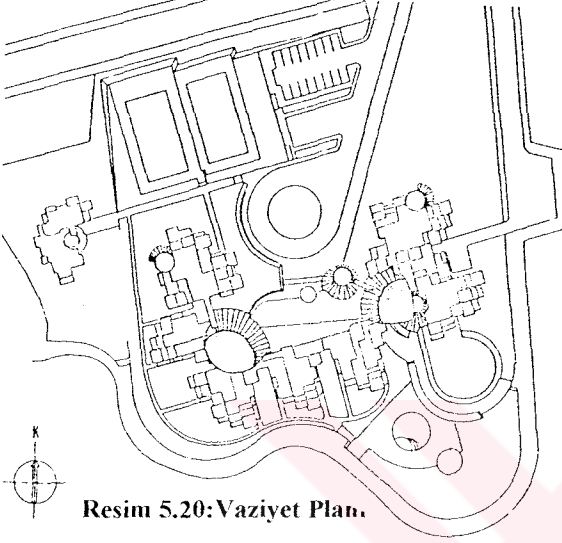
Resim 5.19: Viva Oteli(üstteki), Altınöz Oteli(alttaki resim)

Yapay Çevre Etkileşimi:

Viva-Altınöz Oteli, Ancak şehrin mimari karakterine uyumu, cephelerindeki sade proporsiyonlarla sağlanabilmiştir. Bu oteller, kent oteli olduğu için eğlence ve spor imkanları kısıtlıdır. Bu sebeple, genellikle organize turların uğradığı, sadece konaklama ihtiyacına cevap veren otellerdir.

• Kur Oteli

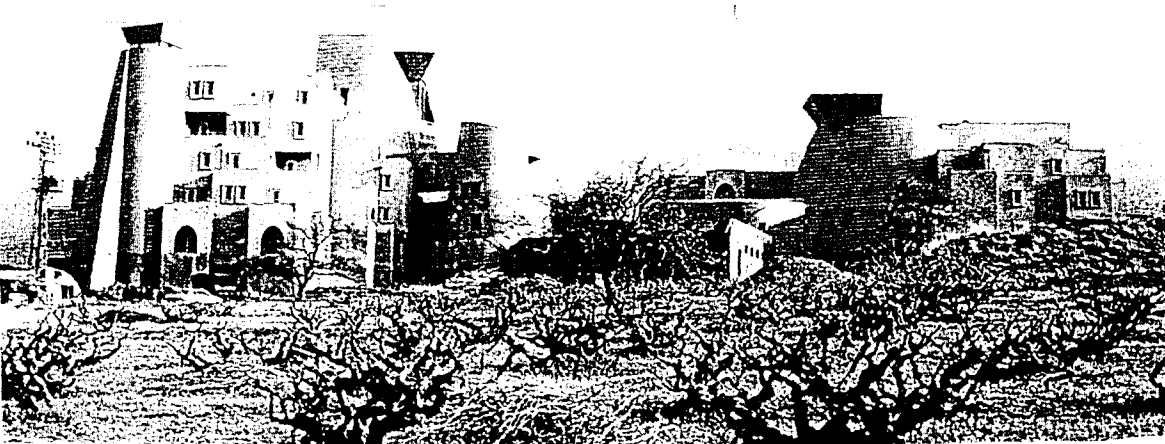
Doğal Çevre Etkileşimi:

Nevşehir'in Nar kasabasında, Nevşehir-Ankara çevre yolu kenarında yer almaktadır. Mimari proje Merih Karaaslan ve Nuran Ünsal'a aittir.

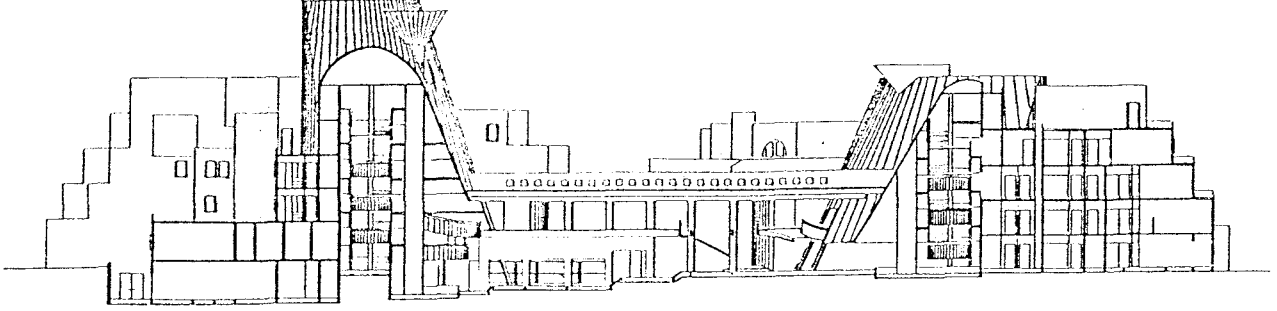
Resim 5.20: Vaziyet Planı.

Sayın Merih Karaaslan'ın görüşüyle; "Kapadokya etkileri, tamamen yapı teknotiği ve dolayısıyla mekan dili ile ilgilidir. "Peribacasına yaslanmış evler" teması, sadece temel mimari elemanlarla gerçekleştirilmiştir (Karaaslan, 1997)." Otelde bu elemanlar, eğik düzlemler, konik ve kübik biçimler, iç mekanlarda Kapadokya'ya özgü mağara etkileri ve ışık oyunları, kullanılan malzeme ve renkler, dekorasyonun yalınlığı şeklinde görülmektedir (Resim 22).

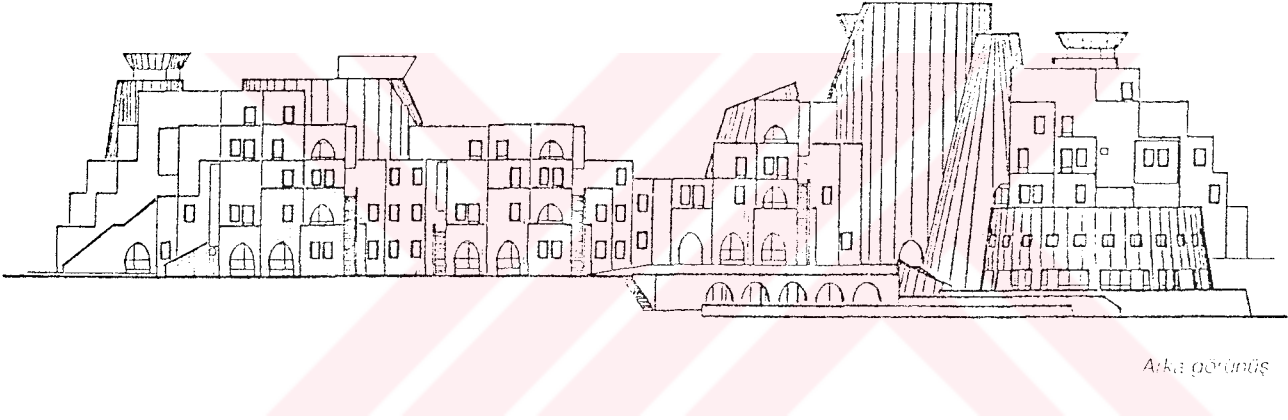
Resim 5.21: Otelin ön cephesi.

Yapının hiç bir yerinde, mimariden bağımsız sonradan eklenmiş süslemeler oluşturulmamıştır. Bina bitmiş haliyle bir “kaba inşaat” niteliğindedir. Merih Karaaslan’a göre Kapadokya’yı gezen kişiler, bölgedeki Zelve’deki mağara-evlerinden, Kaymaklı’daki yeraltı kentlerine veya Nar’daki yamaca yaslanmış evlere kadar bölgenin yerleşim karakterini oluşturan biçim özelliklerini, otelede görebilmektedirler.

B-B kesiti

Resim 5.22

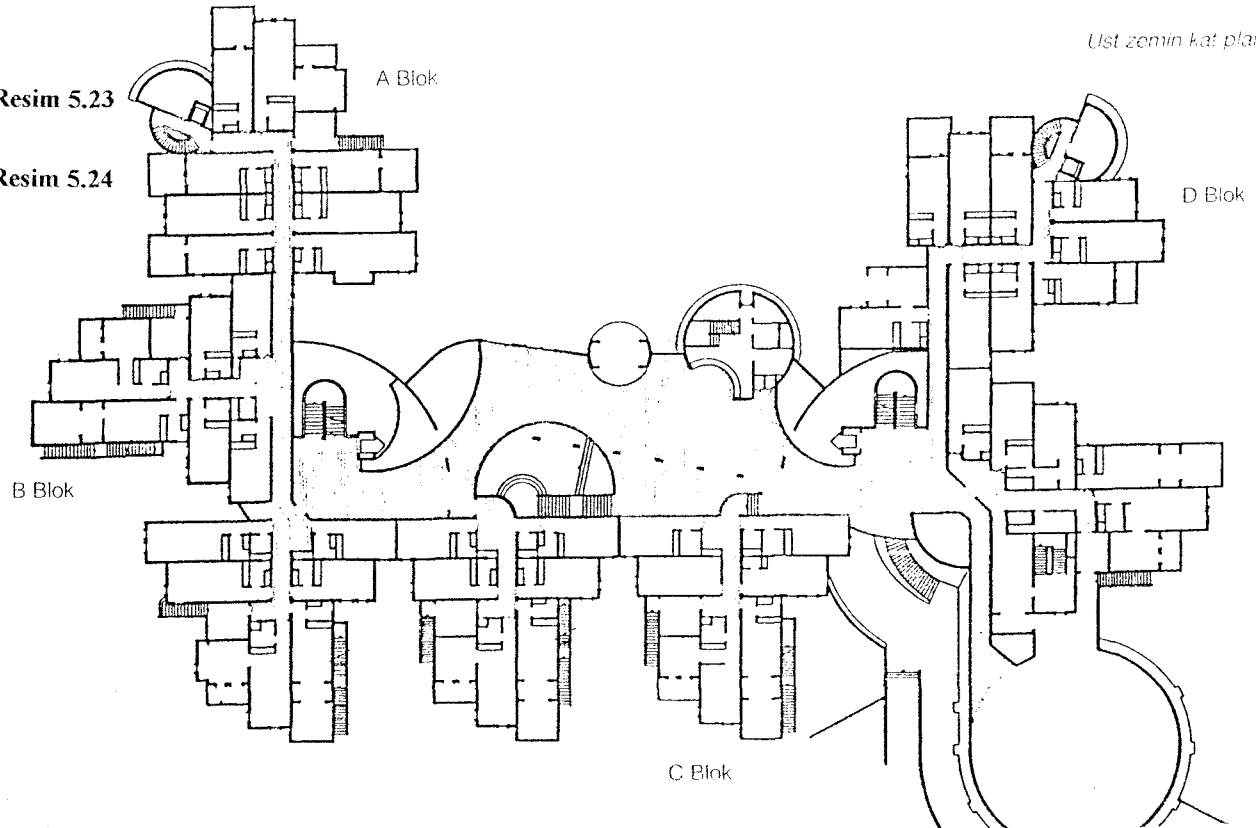

Arka görünüş

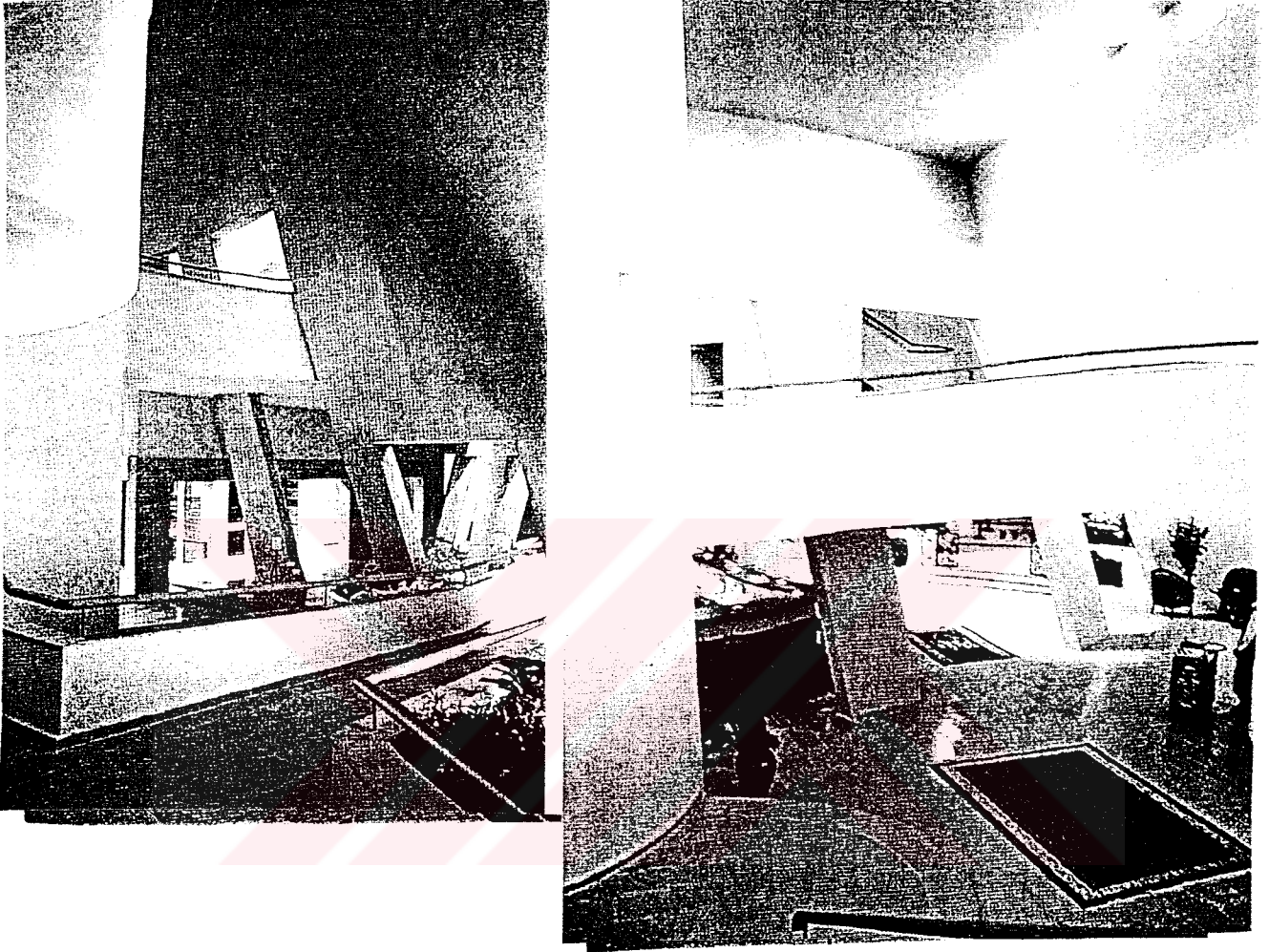
Üst zemin kat planı

Resim 5.23

Resim 5.24

“Yapının bulunduğu bölgeyle son derece güçlü ilişkileri var...Nitekim, Kapadokya’da çalışan turizm firmalarının bu oteli “Kapadokya’nın çağdaş yorumu” olarak gezdirmeleri de bunu açıkça kanıtlamakta...(Karaaslan, 1997).”Mimar Melih Karaaslan yapının çevreyle etkilenişimini, kısaca bu şekilde açıklamaya çalışmıştır.

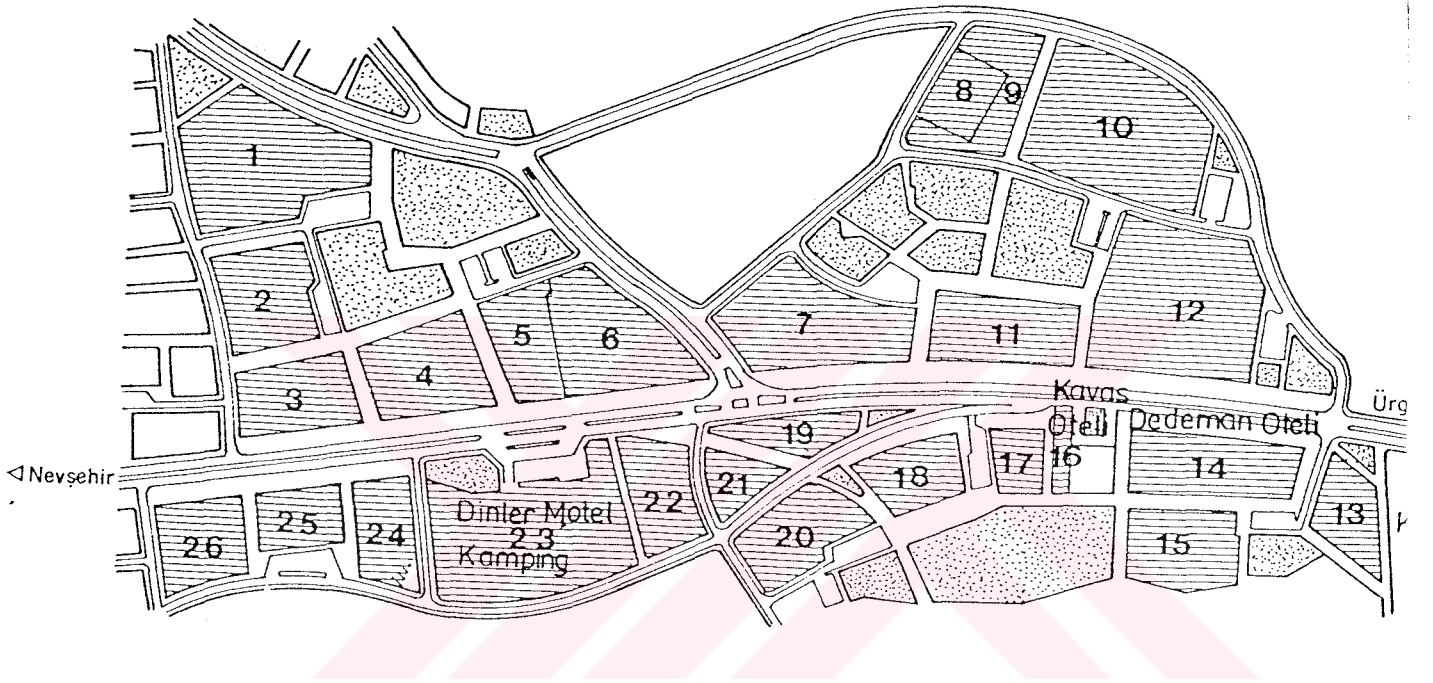

Resim 5.25:İç mekanda koni ve kübik biçimler

Yapay Çevre Etkileşimi:

Otelin diğer özelliklerinden biri de Mimar Melih Karaaslan’ın Anadolu mimarisinden de faydalanmasıdır. Melih Bey bu bağlantıyı “Anadolu’ genelini Kapadokya ile özelleştirip Kapadokya geleneklerini sürdüren bir mekan ortaya koymak...”düşüncesiyle sağlamıştır.

Bu anlayış Mimar Melih Karaaslan’ın açıklamasına göre bazı çevrelerce kuşkuyla karşılanmıştır. Çünkü, teras ev şeklinde oluşturulan mimari, bazı kesimler tarafından uluslararası teras ev sisteminin bir parçası gibi görülmektedir. Ancak Mimar’a göre teras evler, gerek vadi yapısı, gerek renk kullanımı, gerekse de hiç üst üste gelmeyen özel teras düzeniyle, “Kapadokya evleri” temasının bir parçasıdır.

DOĞU NEVŞEHİR TURİZM YATIRIM ALANLARI (1986 Yılı)

1-Konaklama Tesisi (2-3-4) 6-7-8 9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26)

5-Sanayi Tesisi (5)

“Kapadokya’nın çok önemli bir doğal ve kültürel değer olduğu biliniyor olmasına rağmen, bu değerlerin çağdaş bir mimari düşünceye kaynak olabileceği fark edilmiyor...Kapadokya özelinden, Anadolu’daki uygarlıklar geneline gidildiğinde ise çok daha zengin kaynaklara karşılayacağı görülecektir (Karaaslan, 1997).”

Resim 5.26:Otel girişi.

Mimarın, Kapadokya evlerinin serpiştirilmesi gibi cephede oluşturduğu bu hareketli ifade, yapay çevre etkisiyle biçimlenişinin en güzel örneğini oluşturmaktadır. Ancak bu başarılı tasarımlara karşın, Sayın Merih Karaaslan’ın ifadesiyle “Kaba İnşaat”görünümündeki yapının, koyu gri bir renkle oluşturulması, cephesindeki hareketli ifadenin pek algılanmamasına ve çevre üzerinde sert bir kitlesel etki yaratmasına yol açmaktadır.

- **Dinler Motel Camping:**

Doğal Çevre Etkileşimi:

Nevşehir-Ürgüp karayolu üzerindedir. Tesis, belli bir tasarım anlayışı olmadan gerçekleştirilmiş, çevreyi olumsuz etkileyen turizm yapılarından biridir.

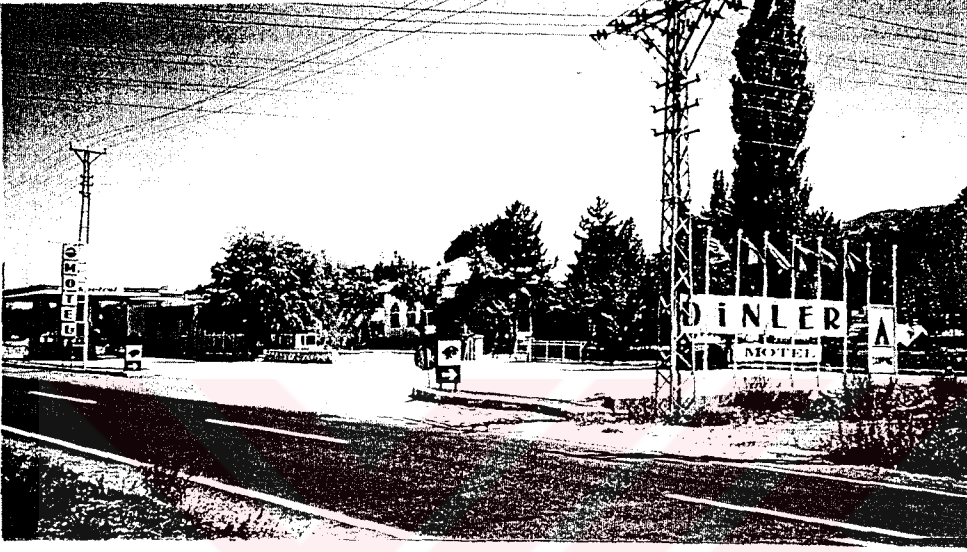
Tesise yaklaştıkça, yanlış mimari ifade ve bakımsız kamp alanları dikkati çekmektedir.

Mimarisinde, kat yükseklikleri hariç, hiçbir yapay ve doğal çevre etkisi görülememektedir.

Turizm açısından büyük çekiciliğe sahip “Kapadokya bölgesi”nde Nevşehir’den Ürgüp’e gidişte görülen ilk motel-kamp yerlerinden biri olmasına rağmen, çevreye uyumsuz ve

bakımsız görünümüyle, görsel kirliliğe yolaçmakta, ziyaretçiler üzerinde, olumsuz etkiler bırakmaktadır.

Yapay Çevre Etkileşimi:

Resim 5.27: Dinler-Motel girişi

Resim 29'de görülen resepsiyon binasında görülen, ondilun çatı, kemer sistemiyle oluşturulmuş, renkli vitray camlı pencereler, bölgenin doğal ve yapay çevre karakterine aykırı düşmektedir. Resepsiyon giriş cephesi, camların üzerlerinde yer alan yazılarıyla, bir sokak büfesi gibi görünmesine yolaçmaktadır.

Resim 5.28: Motel Resepsiyonu

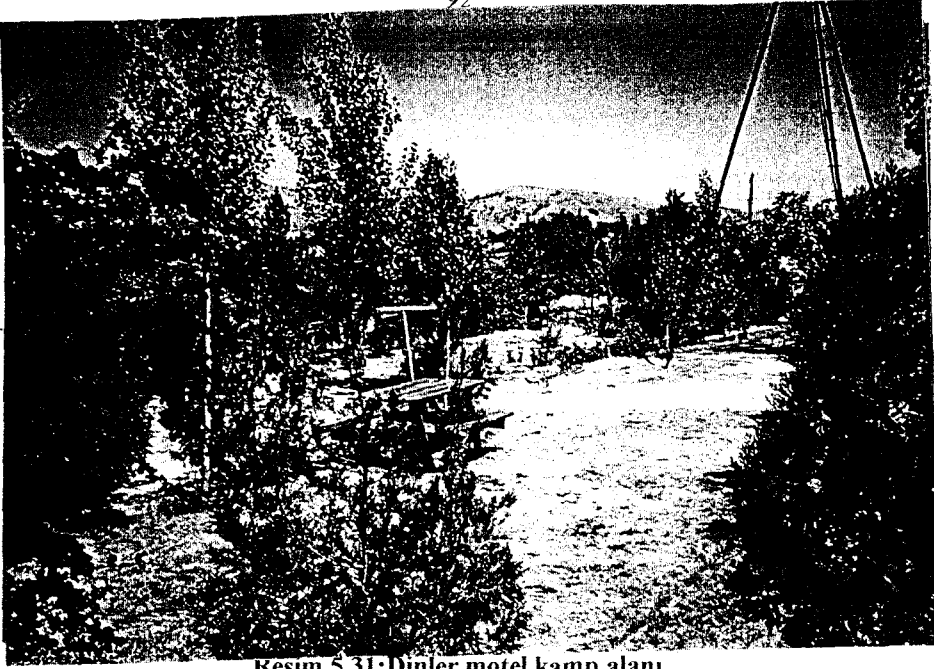
Resim 5.29:Resepsiyon girişi

Tesisteki kamp alanlarında, çim alanlarının olmayışı ve turizm sezonunun en yoğun olduğu bir mevsimde, havuz suyunun bulunmayışı, motelin işletiminde görülen ilgisiz tutumların bazılarını göstermektedir (Resim 5.31).

Resim 5.30:Motel havuzundan görünüm.

Paslanmış dikmeler, moloz yığınları, çevreye uyumsuz ve bakımsız aydınlatma elemanları, motel mimarisinde olumsuz görülen detaylardır.(Resim 5.30-31). Bölgede, turizmden gelir sağlamak için işgal edilen, böylesine büyük alanların, kötü kullanılmasıyla, sağlıklı bir çevre ve turizm gelişimi de sağlanamamaktadır.

Resim 5.31: Dinler motel kamp alanı.

- Kavas Oteli

Doğal Çevre Etkileşimi:

Resim 5.32: Otel Nevşehir-Ürgüp karayolu üzerinden görünüşü.

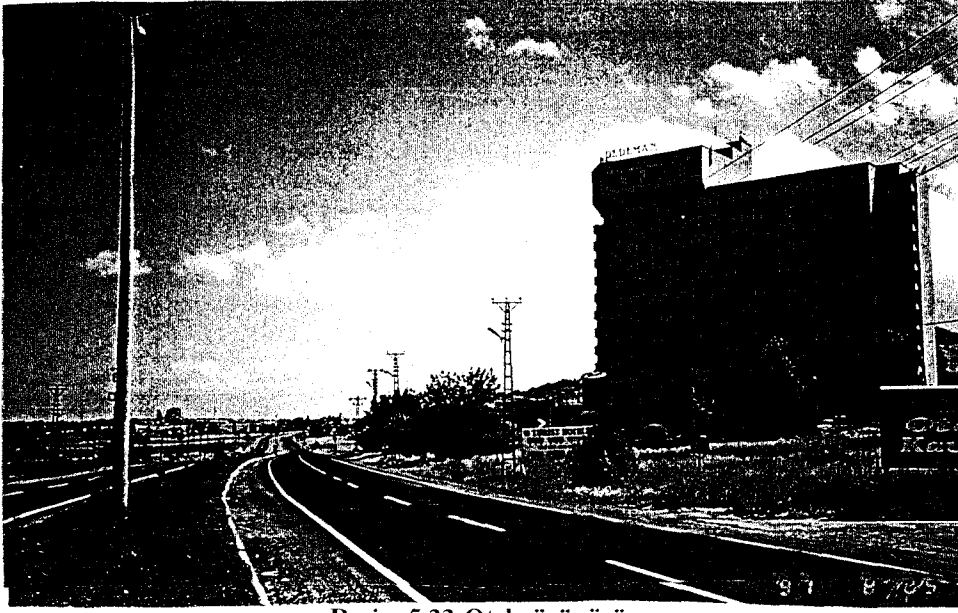
Otel, cephesinde kemerli arkatlarla, kaya oyma yerleşimlere benzetilmeye çalışılmıştır. Yapıda, doğal çevre etkisinin görüldüğü önemli özelliklerinden biri, cephesinde kullanılan sıvaların, kaya görünümü sağlayan renk ve dokuda sağlanabilmesidir.

Yapay Çevre Etkileşimi:

Cephesinde tekrarlanan boşluklar sebebiyle, otel biçimindeki hareketsiz ifade, bölge yerleşim karakterine uymayıp aykırı düşmesine neden olmaktadır.

- Nevşehir-Dedeman Oteli

Doğal Çevre Etkileşimi:

Resim 5.33:Otel görünüşü

Otel, Kapadokya'daki yoğun kültür turizmine yönelik gerçekleştirilmiştir. Nevşehir ili ile tarihi dokunun arasında bulunmaktadır. Mimarı DGSA. mezunu Ali Çiçek' yer seçiminde amacını, **“Tarihi dokuya kolay ulaşabilecek kadar yakın, ama onunla yarışmayacak kadar dışında olmak”** şeklinde açıklamıştır (Çiçek, 1990).

734 yatak kapasiteli, 4 yıldız konforundaki otel, turistlerin rahat edebilmesi için gerekli özel ve genel mekanların (tamamı klimatize edilmiş) 34 süit ve 1 kral dairesi ile birlikte toplam 350 odası vardır. Sosyal imkanı da jimnastik salonu, yüzme havuzu, tenis kortu, voleybol ve mini golf sahalarından oluşan spor imkanlarıyla sağlamaktadır.

Bölgedeki doğal çevrenin etkisini, en üst katının peri bacasına benzer çıkma yapılması haricinde, pek görülmemektedir. Peribacasının şapkası biçiminde tasarlanan bu en üst kat, Kapadokya'nın kaynağı Erciyes'i de gören bir manzaraya sahiptir. Otelin, çevre etkisiyle biçimsel bir kaygı taşımayışına karşın, gelen turistlere bir beş yıldızlı otelde olması gereken, teknik ve sosyal imkanlar sağlanabilmiştir.

Yapay Çevre Etkileşimi:

Kapadokya-Dedeman Oteline, mevcut doğal ve tarihi çevreden, biraz uzakta bulunması nedeniyle, Dedeman oteller zincirinin, genel mimari biçimi bozulmamıştır. Otelin en önemli özelliği, iç mekanında iyi bir hizmet anlayışı, her türlü teknik konfor ihtiyacını giderebilmektedir; 1000 kişilik kongre merkezi, 525 kişilik kongre salonu, 6 toplantı salonuyla, **bölgenin kongre turizmine cevap veren tek oteli oluşmuştur.** Lobi girişinde,

bölgenin otantik özelliklerini yansıtan, antik eşyalarla dekore edilmiş, bir bar kısmı bulunmaktadır. Bunun dışında Dedeman Oteli, büyük Türk düşünürü Mevlana'nın ünlü semah gösterisini, haftanın belli günlerinde eğlence programına almasıyla, Kapadokya Bölgesi dışında, ülkemize ait farklı kültürleri de tanıtmaya çalışmaktadır. **Otel yönetimi**, hizmetinde sağladığı bu gibi kültürel faaliyetlerle, **yapay ve kültürel çevre değerlerini**, olumlu bir şekilde **mekana yansıtmayı** başarmıştır. Mimar Ali Çiçek otelin yapılış amacını kısaca, şu şekilde belirtmektedir; “**Gerek doğa, gerek kültür açısından eşsiz, insana farklı, geçmiş çağda yaşadığı izlenimini veren, bu güzelim yöreyi, görmek, beyin faaliyetlerini tatilde de sürdürmek isteyen bir-iki kişiyi, yediye, dokuza; dokuza yetmişe, yetmiş doksana çıkarmak düşüncesindeyim. Bugüne dek yörenin turizm potansiyelinin %90'ını oluşturan yabancı turistler de elbet biliyor denizin, güneşin tadını. Tatile ayırdıkları zamanın bir bölümünü güneşli bir sahilde geçiriyorlar. Birkaç günlük bir süreyi de mutlaka ruhlarını doyurmak için ayırıyorlar** (Çiçek, 1990).”

- **Özer Kamping:**

Resim 5.34:Kampın yoldan görünüşü.

Özer kamping yine Nevşehir-Ürgüp karayolu üzerinde yer alan motel-kamp tesisidir. Dinler Motel-Kamping’de görülen olumsuz etkilenişimleri, bu motel-kamp yerinde de görebilmek mümkündür. Son derece bakımsız, yabancı otların kapladığı kamp alanları, mimarisindeki uyumsuzluk, hem turizme, hem de görsel kirlilikten dolayı çevreye zarar veren, tesislerden biridir.

Sonuç olarak Nevşehir’de en çok sayıda otel, motel ve kamp tesisleri yer almaktadır. Ancak yeni turizm yapıları, bölgenin doğal ve yapay çevre özelliklerini yansıtamamakta, eski

tesisler ise bölgenin gelişen turizm potansiyeline karşı yetersiz kalmaktadır. Bu şekilde ise ne fiziksel çevre etkileşimleri de yeterli düzeye ulaşamamaktadır.

BAT UÇHISAR TURİZM YATIRIM ALANLARI (1986 Yılı)

KONAKLAMA TESİSİ

Kaynak: Kapadokya Turizm Yatırım Alanları, TC. Turizm Bankası AŞ, 1986

UÇHISAR (BELDE):

“Nevşehir-Göreme arasındadır. Göreme Vadisine bakan tepenin en uç noktasında bulunur. Bölgedeki büyük ignimbitlere, hisar adı verilmektedir. Uçhisar’a ismini veren kale de bu şekilde oluşmuştur. Yerleşmenin merkezinde kale ve eteklerinde ise geleneksel karakterli kentsel doku bulunmaktadır. Kentsel dokunun etrafı ise yeni yapı alanları ile çevrilmiştir.

Uçhisar’da da hızla gelişen turizm sektörü, yerleşmeyi birçok yönden etkilemiştir. Planlı bir gelişme olmasına karşın kurallı bir gelişmeden söz edilmesi mümkün değildir

(Eravşar, 1996).” Uçhisar’da turizm yapılarından daha çok otel, pansiyon ve restaurantlara sık rastlanmaktadır. Kasabada, basın, bölge halkı ve ziyaretçilerin ek1’de görüldüğü gibi, olumlu tepkilerini alan pansiyon ve otellere rastlanmaktadır. Son yıllarda restaurant sayılarında gözle görülür bir artış dikkati çekmektedir. Ayrıca, turistlere hediyelik eşya satışı yapan alışveriş merkezleri de yer almaktadır. Bu kasabada fiziksel çevre verilerinden en fazla etkileşen otel, pansiyon ve restaurant örnekleri seçilmiş, ancak bunun yanında bölgenin çevresel değerlerini yansıtamayan restaurant ve alışveriş merkezlerinden de bazıları seçilerek, beldenin turizm yapılarında fiziksel çevre etkileşimi belirlenmeye çalışılmıştır.

Uçhisar’da Kapadokya Bölgesinin yerleşim karakterini oluşturan önemli bir kasabadır.

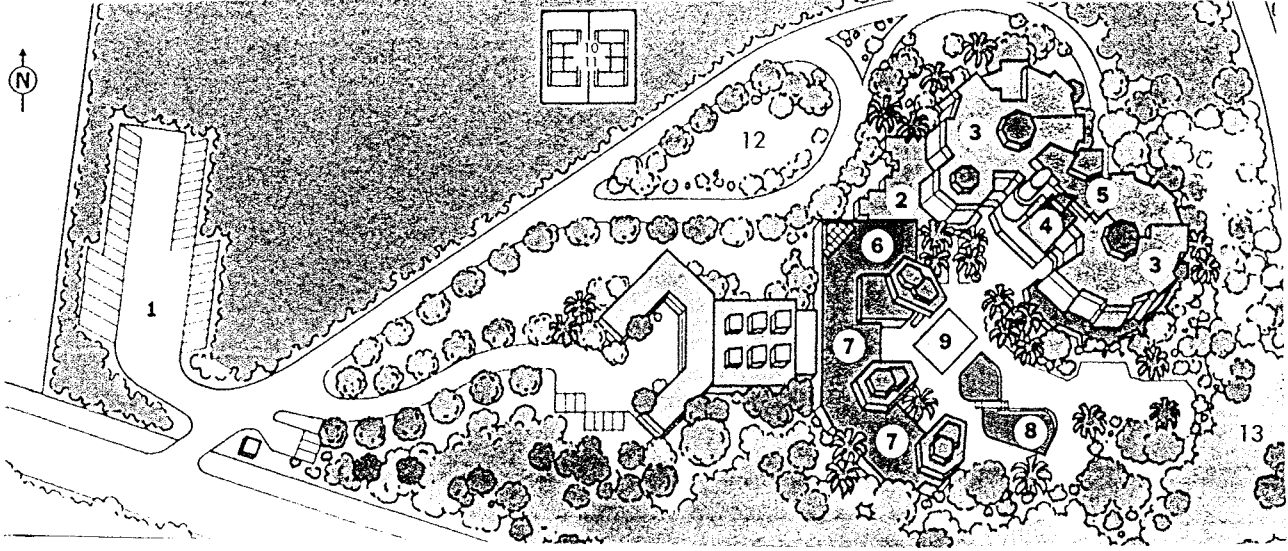
Kayadan oluşturulmuş kale etrafında, alt katları kayadan oyma, üst katları kagir yapılmış teras çatılı evler, düz alanlarda ise 2-3 katlı betonarme konutlar yerleşim dokunun özelliklerini oluşturmaktadır.

Turizm yapılarında fiziksel çevre etkileşimlerinin en çok görüldüğü yer, Uçhisar Kasabasıdır. Kasabada turizm yapılarından en fazla pansiyon ve restaurant tesisleri görülmektedir.

Uçhisar’da, Fiziksel çevre etkileşiminin başarılı örneklerinden biri de Mimar Jack Avizou’nun Uçhisar Kalesi civarında, turizme kazandırdığı “Kapadokya Evleri”dir. Mimar, bu pansiyonların, geleneksel mimariyle uyumu ve doğal çevreyle bütünleşmesini, kullanılan malzemelerle, sağlamıştır. Uçhisar’da bu güzel örneklerin yanında, fiziksel çevreyi olumsuz etkileyen turizm yapıları da görülmektedir. Bindallı Restaurant’ında, Özler alışveriş merkezi kullanılan doğal çevreye aykırı malzeme ve gelişigüzel yapılaşma, , bölgede en çok dikkat çeken turizm yapılarından. Bu özellikleriyle, fiziksel çevre etkileşiminin olumsuz özelliklerinin bir sonucu olan görsel kirliliğe yolaçmaktadır. Bunun yanında Uçhisar’da çevresel değerlerin iyi belirlenmeden, turizm yapılarında bütünleştirilemeyen başka örnekler de görebilmek mümkündür.

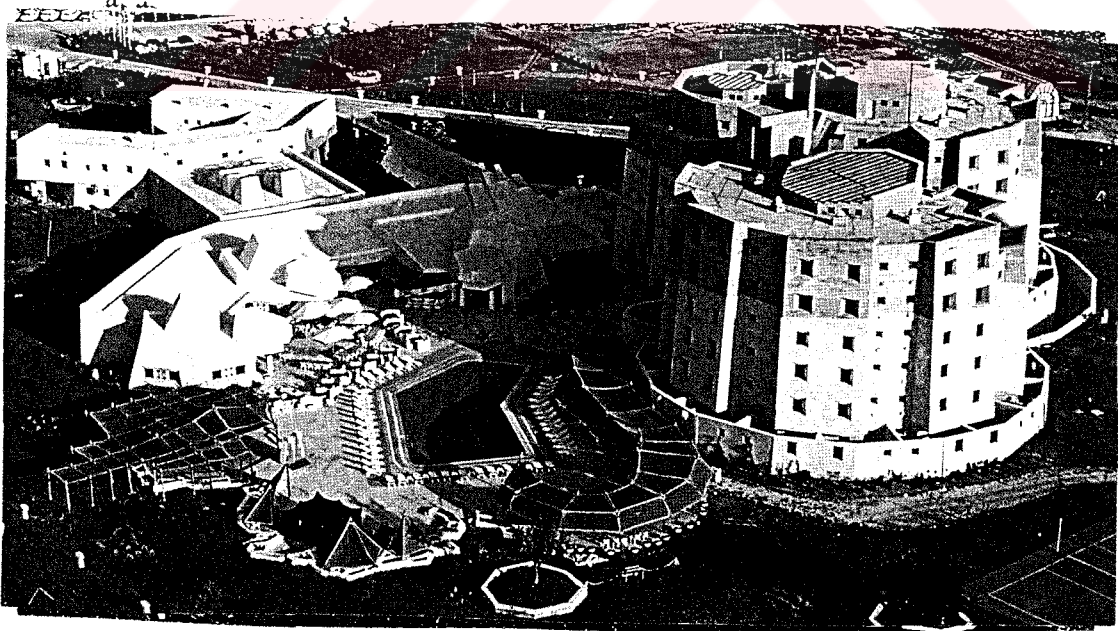
• **Kapadokya Robinson Klüp**

Doğal Çevre Etkileşimi:

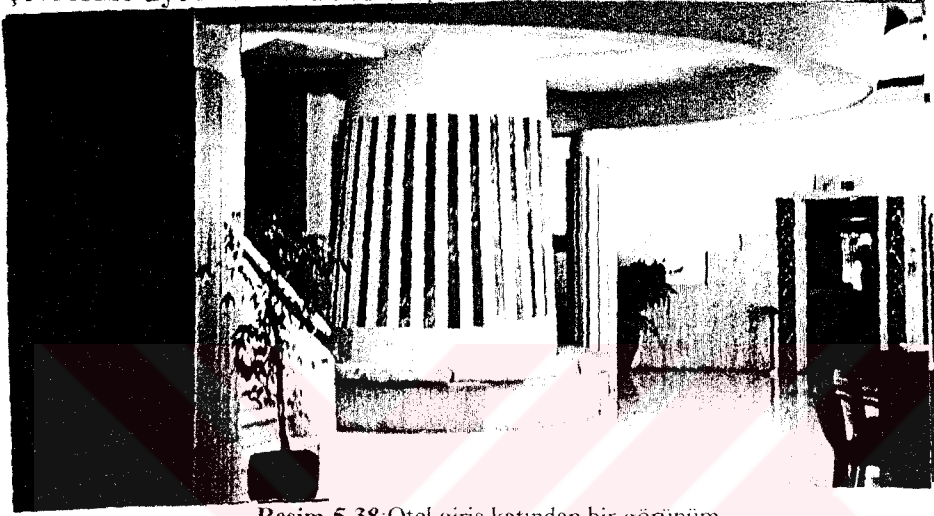
Resim 36: Vaziyet planı; 1-Otopark, 2-Resepsiyon, 3-Ana bina, 4-Halı pazarı, 5-Video ve dia gösterimi, 6-Bar, 7-Restoran, 8-Havuz, 9-Dans pisti, 10-Tenis kordu, 11-Futbol sahası, 12-Okçuluk, 13-Voleybol sahası.

Nevşehir Uçhisar karayolu üzerinde yer alır. Mimarı Türkiye’de çok önemli projelerde ismi geçen Tuncay Çavdar’dır. Tuncay Çavdar, otelin mimarisini oluştururken, Babil kulesinden esinlenerek, bölgenin geleneksel yerleşim dokusunu yansıtmaya çalışmıştır. Silkar Turizm ve Yatırım İşletmeleri tarafından yapımı gerçekleştirilen “Kapadokya Robinson Lodge” Mayıs 1990’da hizmet vermeye başlamıştır. 146 oda, 286 yatak kapasitesine sahip otelde, her türlü teknik ve sosyal imkanlar mevcuttur.

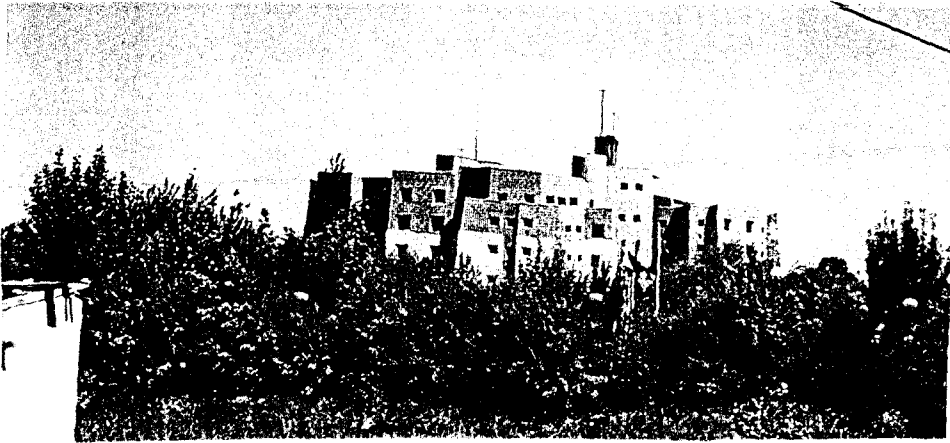
Resim 5.37: Otelin kuşbakışı görünümü.

Otel bahçesi, iyi düzenlenmiş, peribacası şeklinde küçük sevimli aydınlatma elemanlarıyla başarılı bir peyzaj görebilmek mümkündür. Yörenin, çevreye uyumlu yerleşimi ve gizemi, binanın mimarisine yansımış, bütünlük, iç ve dış mekanlarda da sağlanabilmiştir. Otelin havuz ve lobi kısmı giriş katta tasarlanmıştır. Otele adımını atan konuk, dekorasyon ve iç mekan tasarımında bölgeye ait izlerle karşılaşabilmektedir. Otelin bar ve restaurant cepheleri, peribacası şapkası gibi teras altında, bir takım çıkıntılarla biçimlendirilmiştir. Tuncay Çavdar, iç mekanda kolon şekillerini kübik bir şekilde oluşturarak, yine peribacalarına benzetmeye çalışmıştır (Resim 5.38). Sayın Çavdar, bu otel tasarımında, bölgenin doğal ve yapay çevresine uyumlu mekanlar oluşturmuştur.

Resim 5.38: Otel giriş katından bir görünüm.

Otelin en çarpıcı doğal çevre etkisi, bölgeden çıkarılan sarı ve pembe taşın bina kabuğunda kullanılmasıdır. Bu taşın doğru kullanılması, hem bölgenin geleneksel mimarisine, hem de kayaya benzer görünümüyle, bölgenin doğal dokusuna uyumlu bir görünüm sağlayabilmektedir. Cephede hareketli biçimleniş, üst katlarda, sarıya oranla daha az çıkartılabilen pembe taş kullanılarak, daha çok vurgulanmaya çalışılmıştır (Resim 5.39).

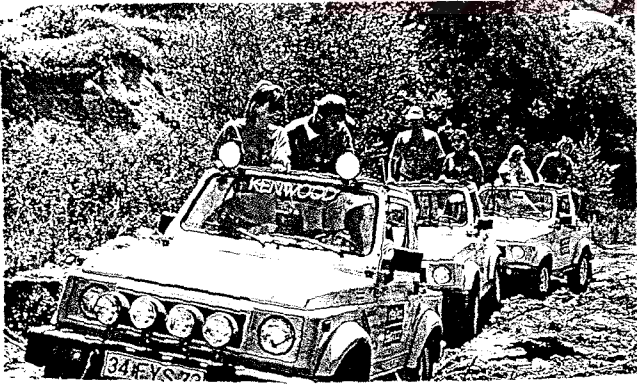

Resim 5.39: Otel cephesinden görünüm.

Ayrıca Robinson Otel, bölgenin doğal çevre olanaklarını çok iyi değerlendirerek, her türlü spor ve eğlence olanağını sağladığı görülmektedir. Kızılırmak nehrinde bir rafting, Zelve vadisinde bisiklet turları, bölgenin eşsiz güzelliğini kuşbakışı görmek için balon turu, Robinson Otelinde gerçekleştirmek mümkündür.

Resim 5.40: Bölgede yapılan, bir balon seyahati görülmektedir.

Resim 5.41: Otelin sağladığı spor imkanlarından bazıları.

Yapay Çevre Etkileşimi:

Otel bahçesi ve teraslarında, bölgenin geleneksel malzemesi, çömlekten yapılmış, şarap küpleri, dekoratif bir eleman olarak kullanılmıştır. Özellikle otel girişinde güvercinlikler benzeyen küçük boşlukların, Avanos çömleğinden çiçeklikler ve şarap küpleriyle

oluşturduğu kompozisyon, otel üzerinde, yapay çevre etkisinin en belirgin örneklerinden biridir (Resim 5.42).

Resim 5.42 Otel girişi.

Havuz katında en esprili mekanlardan biri gölgeliklerdir. Resim 43’da görüldüğü gibi, Türkmen çadırlarından esinlenerek, ortasında ahşap dikme ve etrafında çadır kumaşlarıyla, bölge ve ülke kültürümüzü yansıtmaya çalışan başarılı örneklerden biridir.

Resim 5.43:Otel havuz katı.

Otel lobisinde ve merdiven duvarlarında yapılmış duvar resimleri, kiliselerdeki ikonlardan esinlenerek yapılmış, tarihi çevrenin iç mekana yansıtıldığı olumlu örneklerden biridir (Resim 5.44).

Resim 5.44:Bölgedeki ikonlardan esinlenerek oluşturulmuş duvar resimleri.

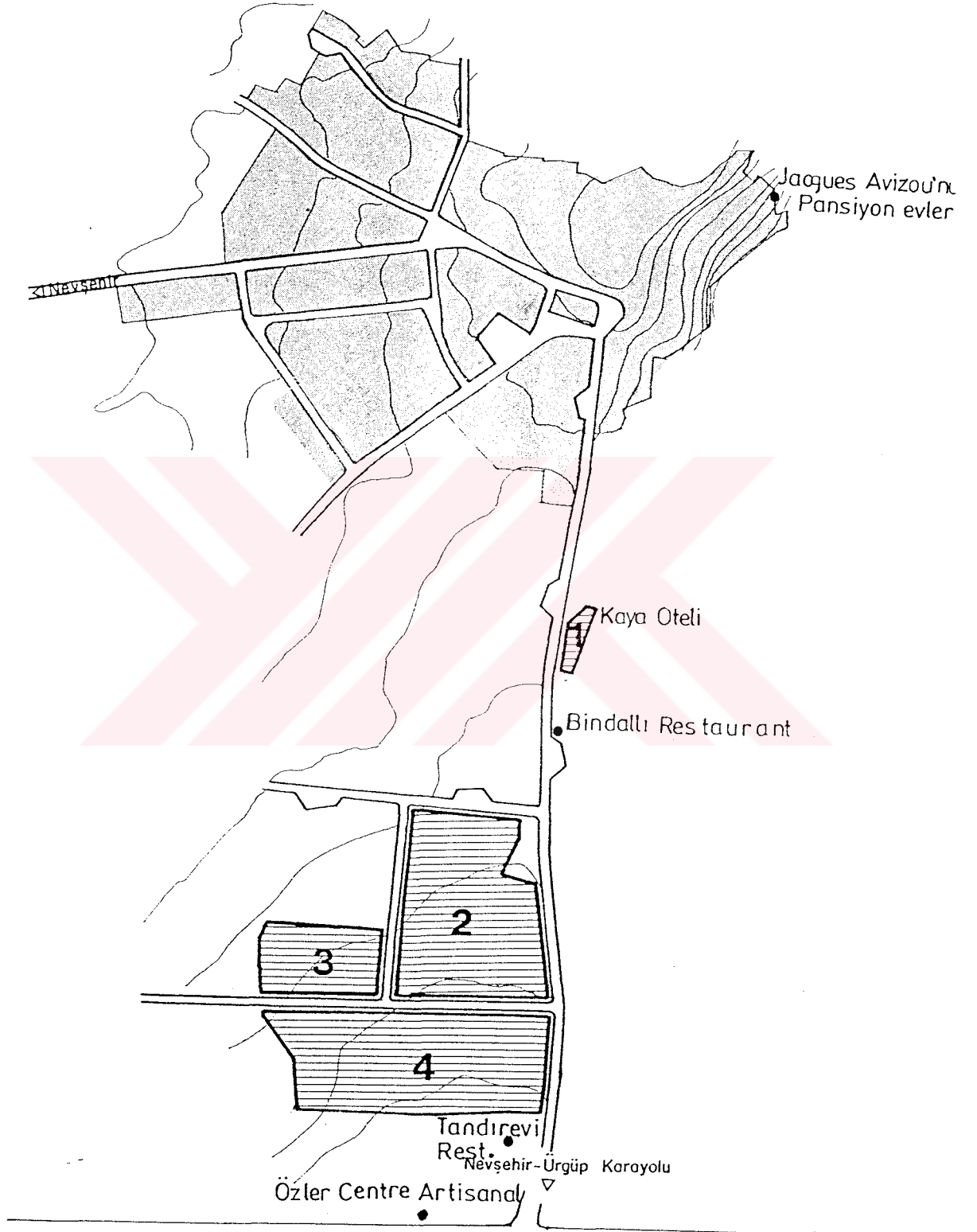
- Kaya Oteli

Doğal Çevre Etkileşimi:

Uçhisar çıkışında Akdeniz Klübünün (Clup Med) işletmesini yürüttüğü bir oteldir.

Otelin, Mimarı Yahya Yılmaz, Yıldız Teknik Üniversitesinden mezundur. Sayın Yılmaz, mimarlık mesleği dışında, Nevşehir'in eski dönem Belediye Başkanlığını yapmıştır.

UÇHISAR TURİZM YATIRIM ALANLARI (1986 Yılı)

- 1-Otel
- 2-Motel
- 3-Kamping
- 4-Konaklama Tesisi

Kaynak:Nevşehir Turizm Yatırım Alanları, TC. Turizm Bankası AŞ.

Otel, kayadan bir yamaca kurulmuş ve bölgenin kayadan oyma yapılan ilk otelidir. İlk iki katı kayadan oyma, üstteki tek kat ise bölgenin sarı taşından yapılmış, yığma bir binadır. Bu kayasarı taş birlikteliği, otelin çevreye uyumunu başarıyla sağlamıştır. Kayadan oyma ve proporsiyonlarındaki hareketliliği sebebiyle, doğal ve yapay çevre etkileşiminin başarılı örneklerinden birini taşımaktadır;

Merdiven boşluğundaki küçük pencere boşlukları ise vadideki güvercinliklere benzetilerek, yapay çevrenin otel biçimlenişinde görülen etkilerinden biridir. Doğal malzeme olan kafes biçimindeki ahşap elemanların otel cephesinde gölgelik olarak kullanılması, otelin doğal çevreye uyumunu arttıran özellikleridir (resim 46). Her bir odada sarı taştan yapılmış, küçük balkonlar turistlere güzel seyir imkanı sağlamaktadır .

Resim 5.46: En üst kat: restaurant, 1. bodrum:bar, 2. bodrum: odalar

Otelin sağ tarafında, 1980'li yıllarda yapılan ek odalar, yine arazi yapısını bozmayarak ,eski otel binasıyla aynı katta düzenlenmiştir. Mimar, bu ek binayı, manzaraya karşı yöneltilmiş, balkon yerine teraslarla oluşturarak seyir imkanını arttırmak istemiştir.. Kademe kademe inen bu teraslar, balüstratlarla estetik bir görünüm oluşturarak, havuz katına bir merdivenle

bağlanmaktadır (Resim 5.49). Mimardan alınan bilgilere göre, havuz bir baltık şeklinde tasarlanmaya çalışılmıştır. Havuz biçimindeki bu dairesellik, otelin cephesindeki yumuşak ifadesiyle, güzel bir uyum sağlanmıştır.

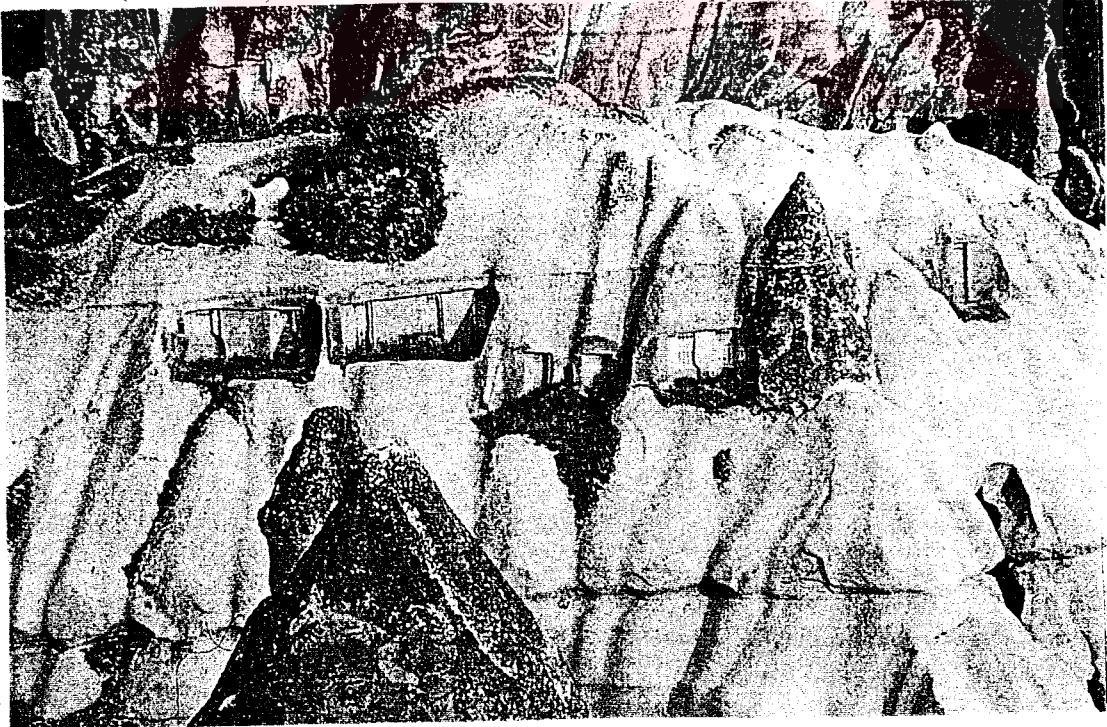
Resim 5.47: Oda cephesi ve havuz giriş kapısı.

Otel yönetimi, havuz katında, küçük bir voleybol sahası, masa tenisi alanı gibi imkanları elverdiği ölçüde spor alanları oluşturmaya çalışmıştır. **Otel, kat yüksekliğinin üç kat oluşu ve doğal çevrenin görünümünü bozmayacak şekilde kayayla biçimlenişi, doğal çevrenin, üzerinde oluşturduğu en önemli etkileridir.**

Resim 5.48:Otel sonradan yapılan ek binası

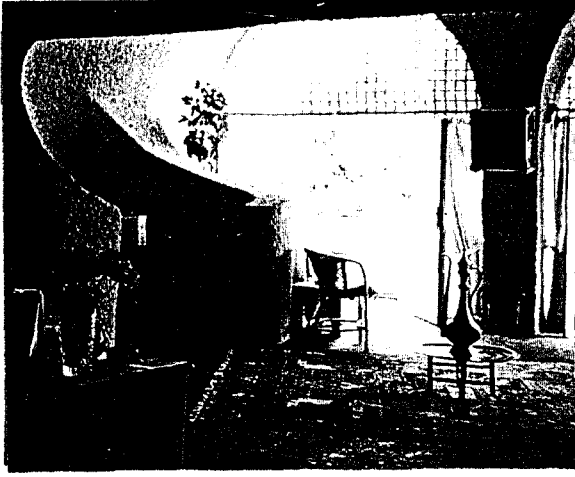
Otel lobi katının, sol yanında oda birimleri, sağ tarafında restaurant kısmı yer almaktadır. Bu mekanlardan, karşı yamaçtaki yeşil ve kaya oluşumunun bütünleştiği eşsiz peyzajı izlemek mümkündür. Yamaçta, eskiden beri bölge halkının, güvercinler için kayaları küçük küçük oyarak oluşturduğu güvercinlikler, son derece ilginçtir. Köy halkı halen gübresini bu güvercinliklerden temin etmektedir. Bu yönüyle, doğal çevreye, insanların oluşturduğu(yapay çevre) en olumlu etkilerinden biri güvercinlikler üzerinde görülmektedir (resim 5.49)

Resim 5.49:Vadi yamacında tüfler içerisinde oyularak yapılan "Güvercin evleri"

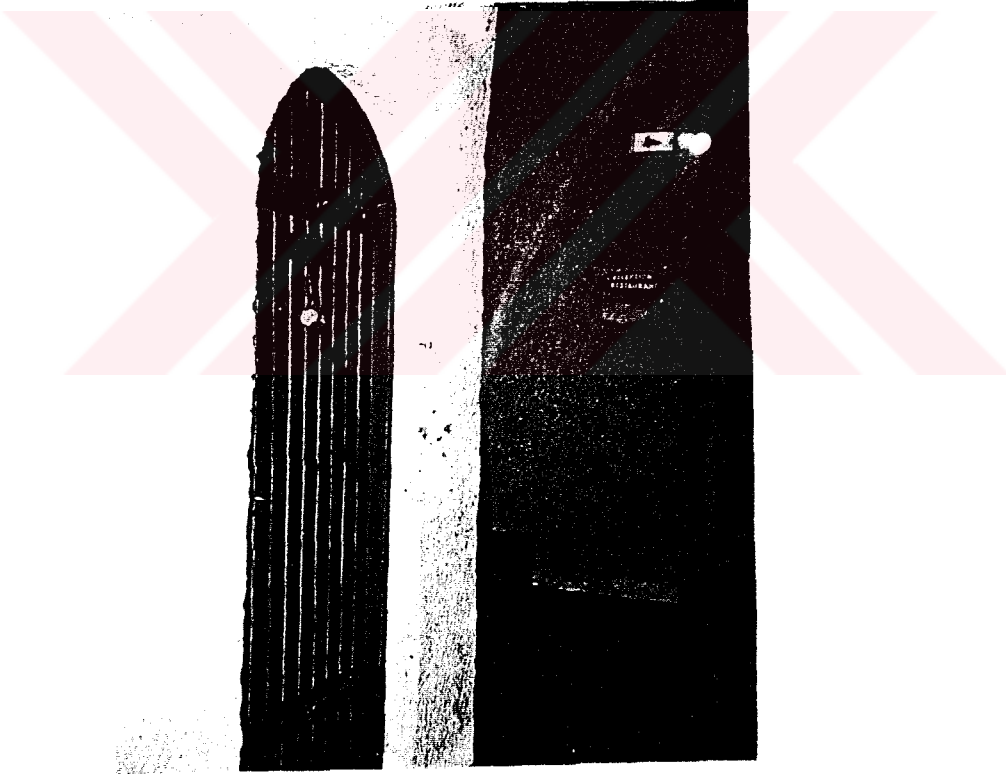
Restaurant terasından, Zelve vadisini ve Göreme'deki peribacalarının oluşturduğu mükemmel bir renk harmonisi izlenebilmektedir. Otelin, kayadan yapılmış mekanlarında serin bir atmosfer hissedilmektedir. Turistler göre, yazın bunaltıcı sıcaklarında, bu serin kayadan oyma mekanlar, bu oteli tercih etme sebeplerinden birini oluşturmaktadır.

Birinci bodrum katta, yine sol yanda oda birimleri, sağ tarafta da bar mekanları yer almaktadır.

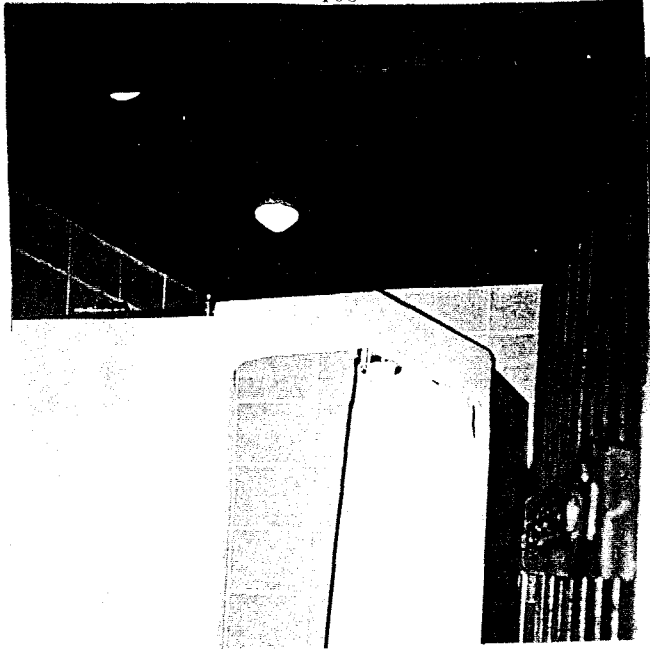
Resim 5.50:Otel barındaki kayadan oyma localar.

Bar kısmında son derece estetik şekillendirilmiş, kayadan oyma localar, kayanın dekorasyonda da kullanılmasına başarılı bir örnek teşkil etmektedir (Resim 5.52). Oda koridorlarında, ahşap yönlendirici levhalar, kapılarda tokmak amacıyla düşünülmüş, küçük Avanos testileri, oteli sıradışı yapan orjinal detaylardır (Resim 5.50).

Resim 5.51:Oda girişi.

Son tadilatını 97 Mayıs ayında gören, Mimar Yahya Yılmaz oda banyolarında ahşap elemanları asma tavanlarda, mermeri de duş kabinin altında kullanarak, burada da otelin doğal tarzını belirleyici bir mekan yaratmıştır (Resim 5.52).

Resim 5.52:Oda banyosunda, mermer duş kabini.

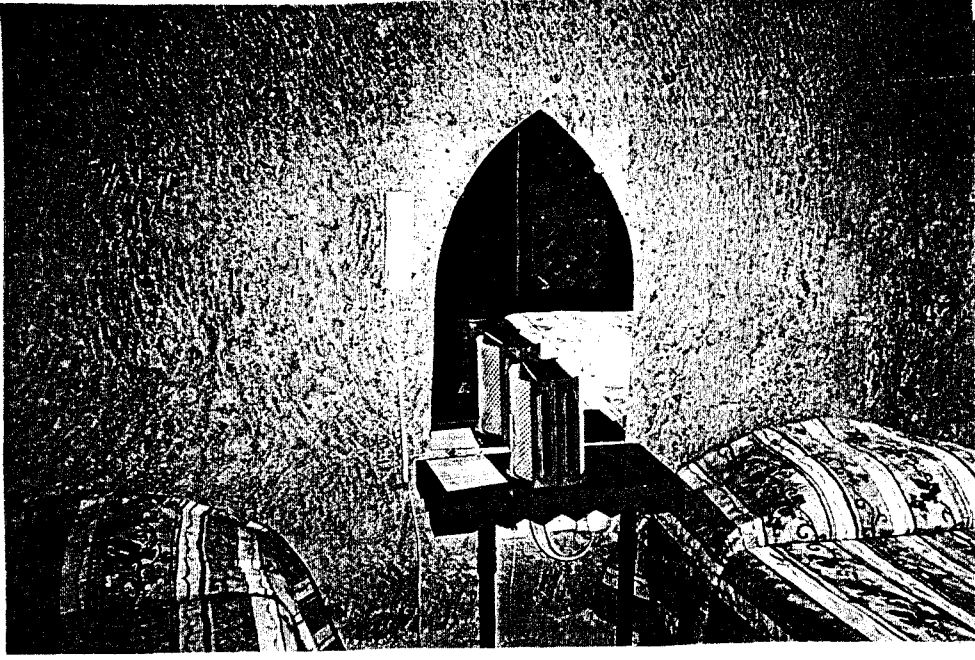
Yapay Çevre Etkileşimi:

Mimar, otel cephesindeki geniş kemer açıklıkları, kayadan oyma evlerden esinlenerek oluşturmuş ve modüler düzenleyerek, mimarisinde estetik uyumu yakalamaya çalışmıştır. Otel iç mekanında da, yöreye ait izler görebilmek mümkündür. Resim 53’de görüldüğü gibi lobide, kullanılan dekorasyon elemanları ahşap dekoratif elemanlar ve eski Türk evlerinde kullanılan tahta, bakır eşyalar, otelin otantik görünümüne uyum sağlayarak bu uyum mekansal özellik olarak iyi bir örnek teşkil ediyor.

Resim 5.53:Otel lobisi.

Oda içlerinde turistler için gerekli olan teknik imkanlar (klima, aydınlatma) sağlanmıştır. Bu olanakları sağlarken, odaların otantik havasına uyumlu renklerde dekorasyon sağlanmıştır (resim 54).

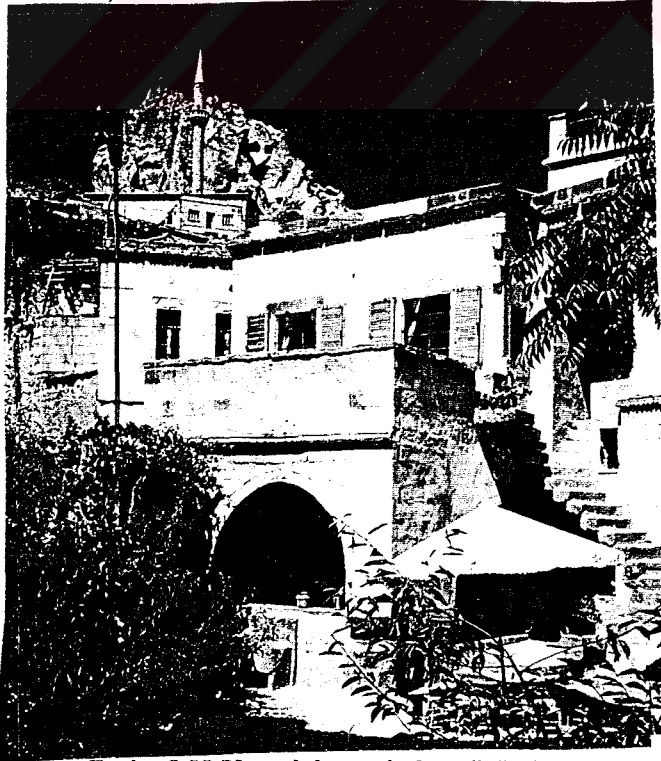

Resim 5.54: Oda içinden bir görünüm

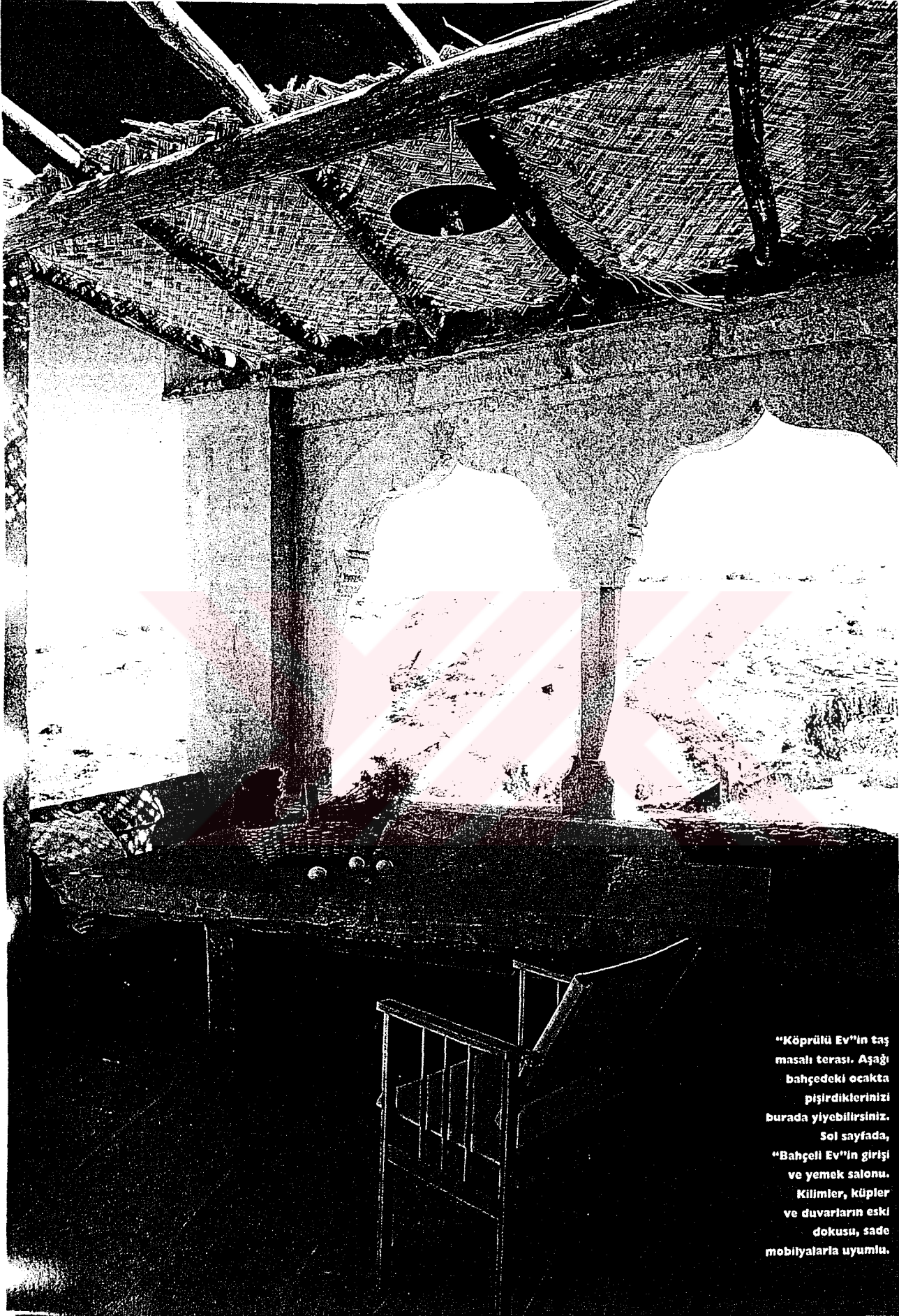
Otel, bölgenin yerleşim karakterine olan uyumuyla, kayadan oyma yapılan ilk ve en güzel örneklerden biridir. Bu otel, yapımından sonra çeşitli kayadan oyma diskotek, otel yapımına girildiği de, çevreye uyumlarında pek başarılı olamamışlardır.

- **Kapadokya Evleri (Pansiyon):**

Doğal Çevre Etkileşimi:

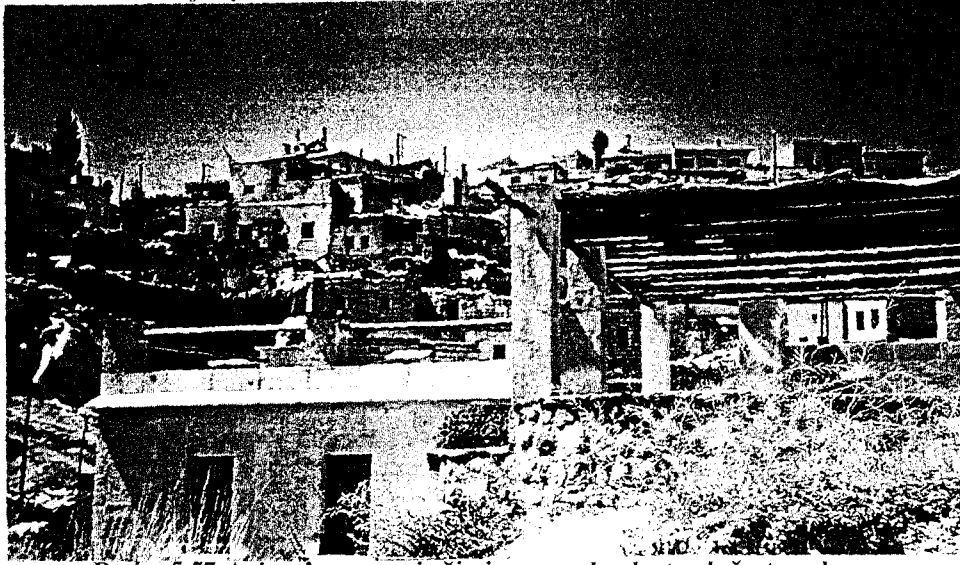

Resim 5.55: Kapadokya evinden görünüş

"Köprülü Ev" in taş masalı terası. Aşağı bahçedeki ocakta pişirdiklerinizi burada yiyebilirsiniz. Sol sayfada, "Bahçeli Ev" in girişi ve yemek salonu. Kilimler, küpler ve duvarların eski dokusu, sade mobilyalarla uyumlu.

Arazinin eğiminden faydalanarak teraslar oluşturmuş; mevcut kale yamacı yerleşim dokusuna uygun bir mimari ortaya çıkarmıştır (Resim 5.57).

Resim 5.57:Avizou'nun arazi eğimine uyumlu oluşturduğu teraslar

Evlerin mimarisinde, doğal çevre etkisi, kullanılan ahşap yapı elemanlar (pergola, korkuluk, pencere doğramaları vb.), sarmaşıklarla süslenmiş duvarlar ve manzaraya karşı, kademe kademe inen teraslarda görülebilmektedir (Resim 5.58).

Resim 5.58:Başka bir pansiyon evi.

Pansiyonların bahçesinde ise Sayın Avizou tarafından, mevcut olan kaya parçalarını, bölgede yetişen kır çiçekleriyle süslenmesiyle görülen peyzaj, doğanın insan tarafından, doğru biçimlenişinin mükemmel bir örneğini oluşturmaktadır (Resim 5.59).

Resim 5.59:Doğayla tam bir beraberlik kurduğu görülen, çiçeklerle donanmış bahçesi ve adını buradan alan Bahçeli Ev.

Avizou, bahçesinde, geleneksel, taş ocaklarını, yeniden, kullanıma hazırlayarak, tarihi ve doğal çevre güzelliğini dış mekana yansıtmayı başarmıştır (Resim 5.60).

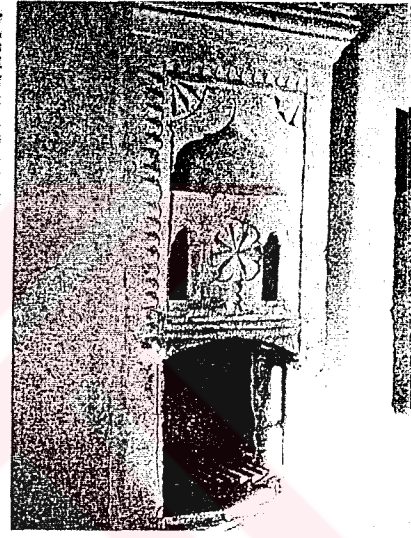
Jack Avizou'nun pansiyon evlerinde, Kapadokya'nın mükemmel manzarasını hemen hemen tüm mekanlarında izlemek mümkün olmaktadır. Avizou oluşturduğu mekanlarda, bölgenin **doğal çevre verilerini mekanların içine, adeta canlı bir tablo gibi taşımayı başarmıştır.** Son derece zekice oluşturulmuş bu sürpriz mekanlar, bölgenin eşsiz doğal güzelliğine açılması sebebiyle, kişide heyecan ve merak duygularını uyandırmaktadır. Resim 5.61' de bu odalardan bazıları görülmektedir.

Resim 5.60:Pansiyon bahçesinden, başka bir köşe.

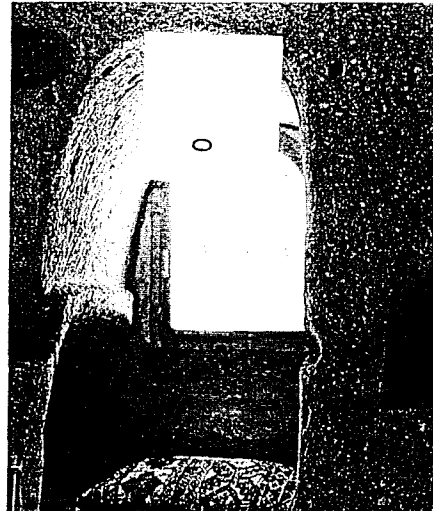
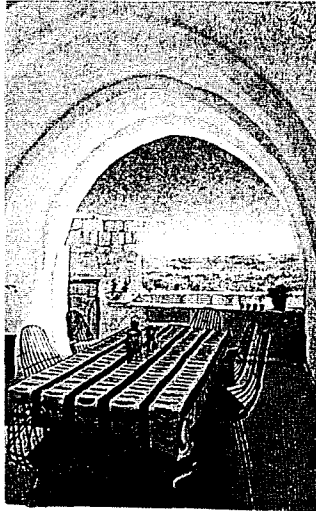

Resim 5.61:Avizou oluşturduğu
dinlenme ve oda mekanlarından
eşsiz Kapadokya manzarası
görmek mümkündür.

En üstte, "Keçili Ev"nin genel görünümü.
Altta, solda, Keçili Ev'in bir yatak odası.
Evlerin hepsinde yatak odalarının özel banyosu ve duşu var. Çarşaf takımları Habitat'dan. Altta, sağda, Saman Ev'in şöminesi.
Avizou, evi satın aldığımda, bu oda tepesine kadar saman doluymuş. Samanı boşaltınca bu şömineyle burun buruna gelmiş.

Altta, solda, "Keçili Ev"nin terası.
Altta, sağda, "Köprüllü Ev"nin iki kişilik stüdyosundan...

Yapay Çevre Etkileşimi:

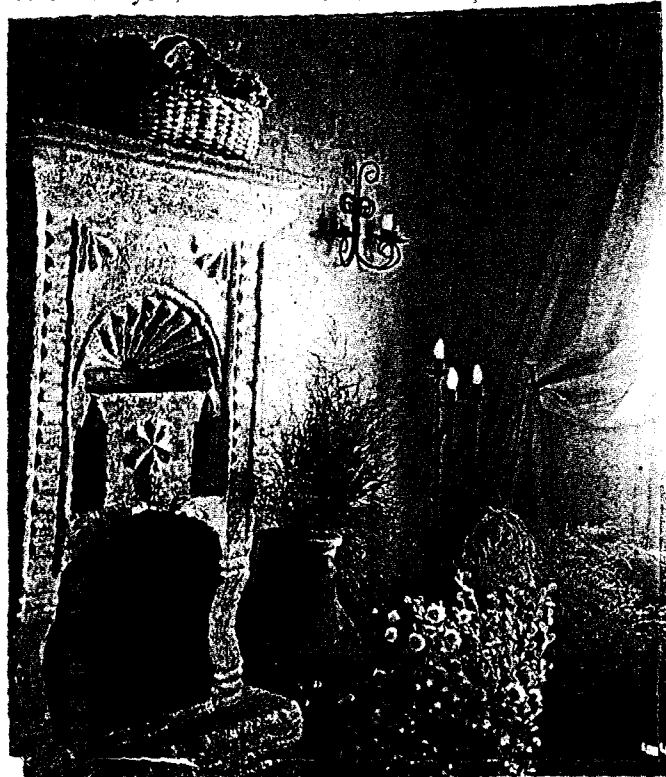
Mevcut dokuyu çok iyi bir şekilde değerlendiren Avizou, oluşturduğu pansiyonlarda, geleneksel mimarimizi ,kendi modern tasarımıyla birleştirerek çok esprili mekanlar, sağlayabilmiştir. Resim 62 'de görüldüğü gibi, geleneksel Türk mimarisi tarzında yapılmış pencereye ulaşan bu merdiven, sadece manzaraya seyir alanı sağlayan dekoratif bir eleman olarak kullanılmıştır.

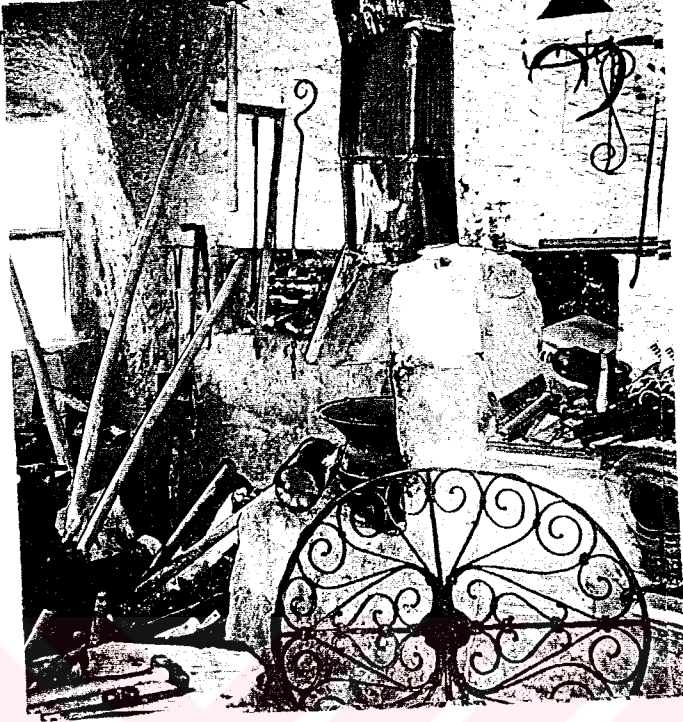
Resim 5.62: Dekoratif amaçlı, bir merdiven.

Pansiyonların dekorasyonunda da, çağdaş ve geleneksel malzemeler birarada kullanılarak, "yaşayan mekanlar" oluşturulmuştur. Resim 63'de görüldüğü gibi, dekorasyonda modern dizaynli ferforjeler ve tarihi bir şömine birarada kullanılarak, hoş bir bütünlük sağlanmıştır.

Resim 5.63: Pansiyon, oturma odasından bir köşe.

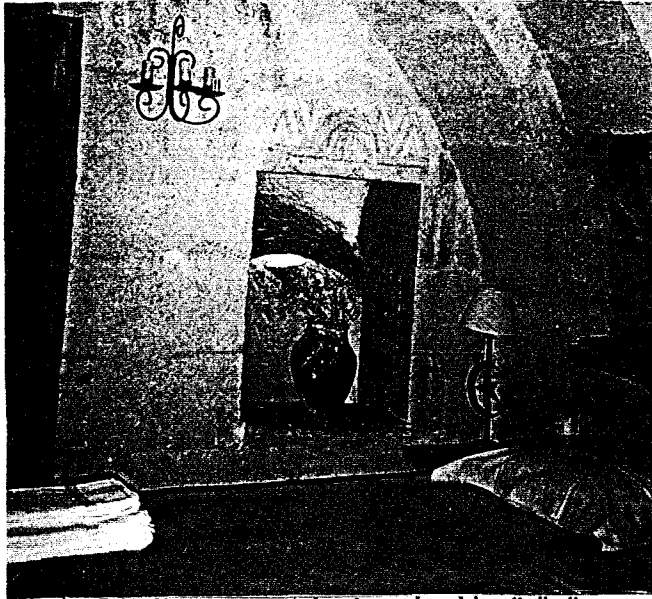
Detaylarda görülen süslemeler ve temiz işçilik Avizou'nun bu konuda da titizliğini göstermektedir. Kendi tasarladığı bu dekorasyon malzemelerini, kendisine ait, küçük bir atölyede, 3 kişilik bir ekiple, gerçekleştirmektedir (resim 5.64). Mimar bu atölyede, yerli ustalarına, teknik konuda tecrübelerini aktardığı için, bölgede yapı sanatının gelişmesine de katkı sağlamaktadır.

Resim 5.64: Yapı atölyesi.

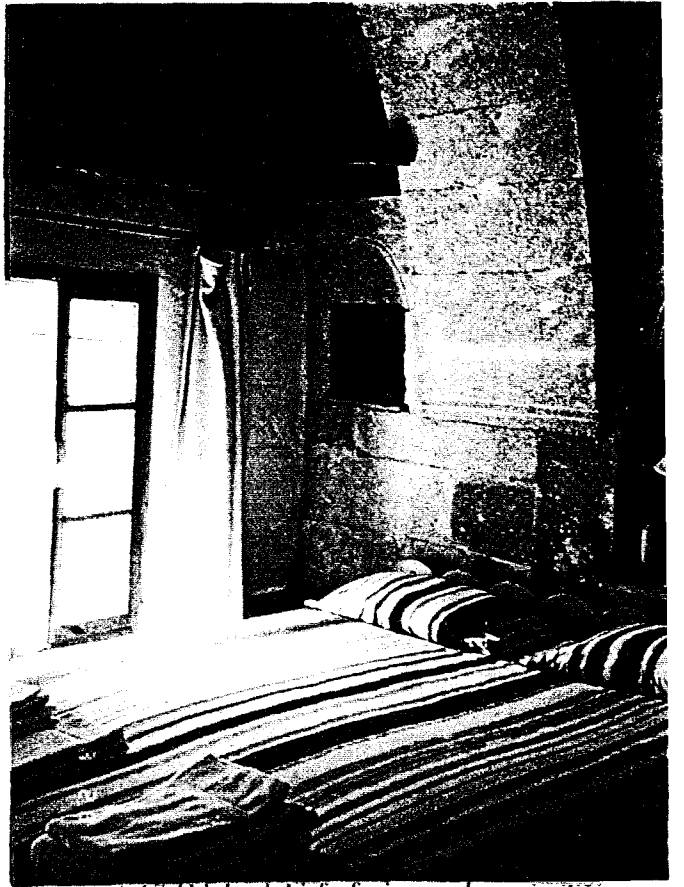
Oda aydınlatma elemanlarında görülen ay yıldız şeklindeki Türk motifleri de, Mimarın kültürümüzü, çağdaş tasarımlarında kullandığı güzel örneklerden biridir. Mimar, farklı mekanlara bakan pencere boşluklarıyla da sürpriz mekanlar oluşturmayı başarmıştır.

Geleneksel mimarimizdeki takalardan esinlenerek oluşturulmuş, duvarlardaki boşluklar, pansiyon odalarında, raf olarak kullanılmaktadır (Resim 5.65).

Resim 5.65: Pansiyon yatak odasından bir görünüş.

Resim 67' de görüldüğü gibi, yatak odasında kullanılan motifli ahşap yatakbaşı ve raflar, ferforje perdelikler oluşturularak, şık bir dekorasyon sağlanabilmiştir.

Resim 5.67: Odalardaki ferforje ve ahşap işçiliği.

Avizou'nun, stüdyo tipi odalarda düzenlediği mutfaklar, zevkli, sade, ve bölge geleneğine uyumlu bir tasarım ürünüdür. Öyle ki mutfak dolapları, bölgede kullanılan geleneksel mutfak eşyalarıyla donatılmıştır.(resim 5.68). Jack Avizou dekorasyonlarında, mekanı yapı elemanlarına değil, yapı elemanlarını mekana uydurmayı başarmıştır.

Resim 5.66: Pansiyon evindeki mutfaklardan biri.

Avizou'nun bahçesinde de, bölgenin tarihi çevresinden etkilenmeler, görmek mümkün olabilmektedir. Yeraltı şehrinde kullanılan taş kapıyı, bir sehpa olarak kullanması, tarihi çevreyi, modern yasama kazandırdığı örneklerden biridir (resim 5.68).

Resim 5.68:Tarihi çevrenin kullanıldığı, bahçeden bir görünüm.

- **Batı Uçhisar'da Yeralan Restaurantlar:**

- **Doğal Çevre Etkileşimi:**

Bindallı Restaurant, Kaya Otelin hemen çıkışında, gerek renk, gerek malzemesi ile bölgeye yakışmayan turizm yapılarından biridir. Girişinde yeralan, Büyük, kaba yazılarla oluşturulmuş tabela tesisin, çevreye uyumsuzluğunu arttıran önemli detaylardan birini oluşturmaktadır.

Mekanın uzaktan görülebilen terasında ise, kaya oluşumunun arasında, plastik malzemedan yapılmış korkulukların, fiziksel çevreyi olumsuz etkilediği söylenebilir.

Resim 5.69: Bindalı Restaurant'ın girişi.

Uçhisar çıkışında, yanyana yapılmış, birçok restaurant tesisi görülmektedir. Bu tesislerden biri de Tandirevi restaurant'dır. Bu güzel atmosferi hissedecek açık teraslar bu restaurantta düşünülmemiştir. Restaurant, bu heybetli görünümüyle, turistler için, doğayı algılayamadıkları, sadece yemek yenilen bir mekan olarak tasarlandığı, söylenebilir (Resim 69).

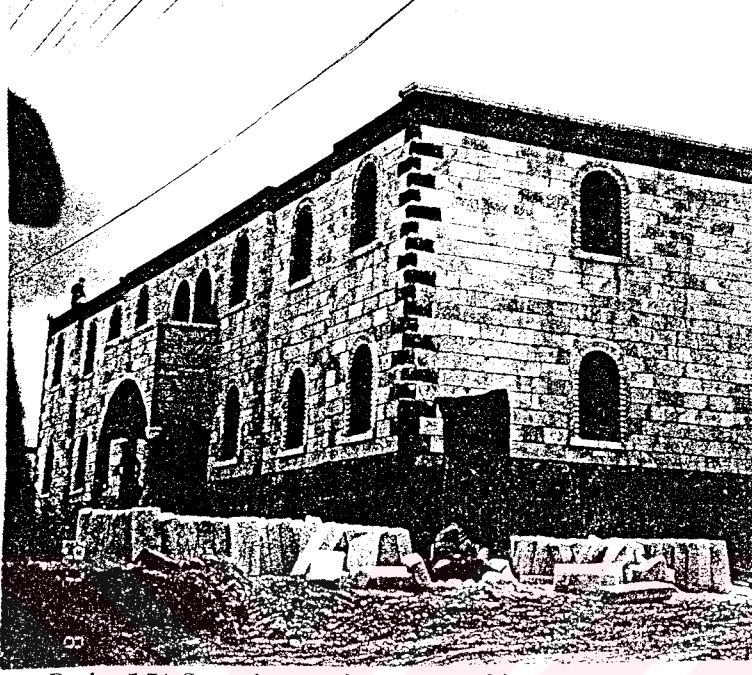
Yapay Çevre Etkileşimi:

Tandirevi Restaurant, proporsiyonlarıyla, geleneksel Türk mimarimize uyum sağlanmıştır. Yöresel taş malzeme ile inşa edilmiş, tarihi bir han görünümündedir.

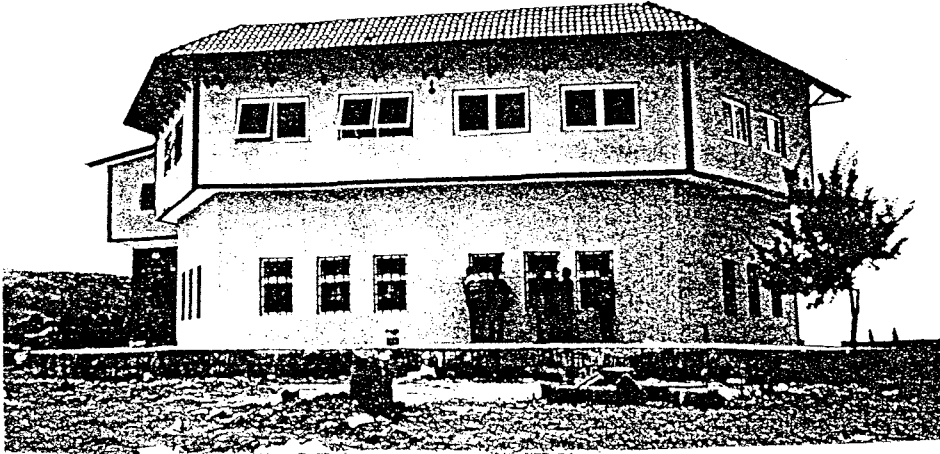
Resim 5.70: Restoran cephesi.

Tandirevi Restaurant'ın hemen altında, inşaatı devam eden başka bir restaurant yapılmaktadır. Yapı genişliğinin oluşturduğu kitlesel etki, yapı cephesindeki proporsiyonlarında da hissedilmektedir. Bu sebeple, bu tesis için, geleneksel mimarimizin özelliğini taşıdığı pek söylenememektedir. Restoran, sık sık tekrarlanan kemerli pencereleriyle, bir cami görünümünden farksızdır (Resim 5.71)

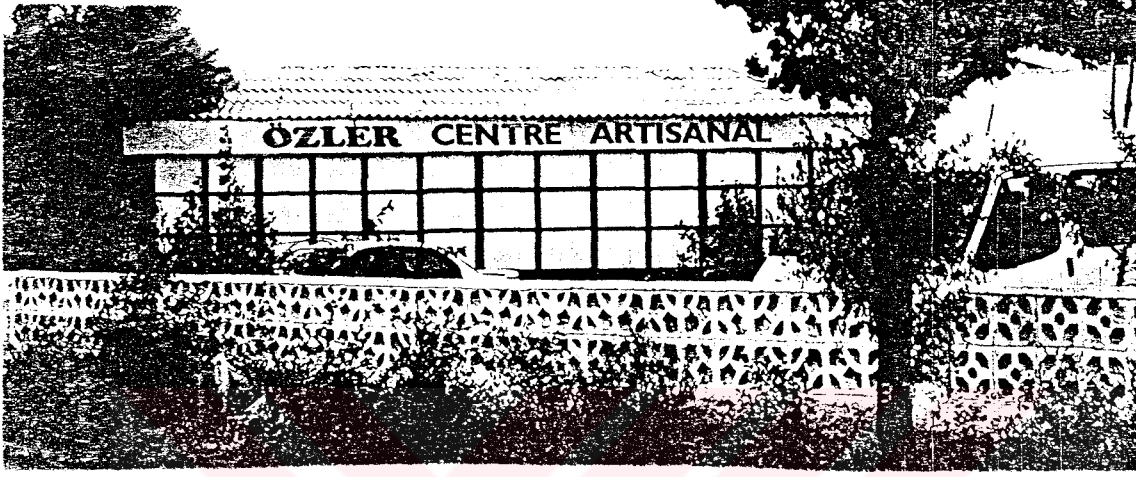
Resim 5.71:Şu an inşaatı devam eden bir restaurant.

Yine aynı güzergahta bir başka restaurant daha yer almaktadır. Mimar, üst katta yaptığı çıkma ile ve kullanılan geniş saçaklarla bina cephesinde bir hareketlilik sağlayabilmiştir. Restaurant, şu an işletmeye açılmamasına rağmen, sade ve hareketli mimarisiyle Uçhisar'ın en sevimli restoranlardan biri olmaya aday, modern tarzda yapılmış restoranlardan biridir (Resim 5.72).

Resim 5.72:Açılmak üzere olan bir restoran.

Uçhisar'ı Ürgüb'e bağlayan yolda, fiziksel çevreye uymayan, başka bir turizm yapısı daha bulunmaktadır. Burası, turistlere takı ve gümüş eşya satıldığı, bir alışveriş merkezidir. Bir şantiye barakası görünümünde bu tesis, ülke ve bölge turizmini olumsuz etkileyen, kötü örneklerden biridir. Önceden anlaşılan acentaların sayesinde, turist çekebilmekte ve sonuç olarak da, bölgedeki ucuz ve çirkin yapılaşmalara örnek olmaktadır . (Resim 5.73).

Resim 5.73:Uçhisar'da bir alışveriş merkezi.

ORTAHISAR TURİZM YATIRIM ALANLARI

Kaynak: Turizm Yatırım Alanları, TC. Turizm Bankası A.Ş., 1986

ORTAHİSAR (Belde):

Nevşehir-Ürgüp arasında kalmaktadır. Ana yerleşim aksının güneyinde kalmakla beraber, ana aksa olan mesafelerin kısalığı, bu kasabayı bölgenin en kolay ulaşılabilir yerleşmelerinden biri yapmıştır. Ürgüp'e 7 km, Göreme'ye de 4 km uzaklıktadır. Ayrıca pek çok turistik merkeze yakındır. "Bu nedenle Turizm Bakanlığınca "Yer Avantajı Planlamasında Ortahisar en uygun yer" olarak gösterilmektedir (Eravşar, 1996)." Ortahisar'daki konaklama tesisleri, daha çok 1980'li yılların ortalarında başlamıştır. Beldenin sektöre çok fazla bir katkısının bulunduğunu söylemek olanaksızdır. Kasabada yeni yapılan turizm yapıları, jeolojik oluşumunun içinde olması sebebiyle özel bir tasarım gerektirmektedir:

Ortahisar'da 4-5 katlı düşük yatak kapasiteli oteller, son yıllarda görülmeye başlamaktadır. Henüz bölge halkı pansiyonculuğa yeni başlamış, ancak ek1'de görüldüğü gibi bir takım sıkıntıları da beraberinde getirmiştir. Kasabanın en büyük yatak kapasiteli Lapis Oteli yapılmış, ancak kasabanın ve bölgenin silüetini bozan bir yerde inşa edilmesinden dolayı gerek basın, gerek yerli halk ve ziyaretçilerin tepkileriyle karşılaşmıştır. Kasabada, kamp ve mocamp tesisleri de yer almaktadır. Ortahisar bölgenin doğal oluşumların ortasında yeralmasından dolayı, bilinçsiz yapılan veya işletilen tesisler oldukça dikkat çekmektedir.

Şimdi, beldede en fazla yer alan , turizm yapılarından birer örnek verilerek, fiziksel çevre etkileşimleri incelenmeye çalışılmıştır.

Burada otellerin oluşturduğu kitlesel etki yerine, pansiyon ve motel-kamp gibi doğayla kucaklaşmaya müsait turizm yapıları, yok denenecek kadar azdır. Kasabaya gerek konumu, gerek tesis niteliği açısından Paris Motel Kamping de, Göreme Otelinde görüldüğü gibi, fiziksel çevre etkileşimlerden payını alamamış tesislerden biridir. Pansiyonculuk da yeni yeni oluşmaya başlamış, ek 1'de yapılan görüşmede de anlaşıldığı üzere, bu tesisler de turizm eğitimi almamış kişilerin elinde olup, bölgede ciddi anlamda çevresel ve ekonomik kayıplara neden olabilmektedir.

- **Otel Yükseller Ve Lapis Oteli:**

Doğal Çevre Etkileşimi:

Otel Yükseller'in en belirgin görülen, **doğal çevre etkisi, duvarlarında kaya görünümü veren, sarı taşın** kullanılması olmuştur. Ancak bahçesinde gelişigüzel düzenleniş, otelin doğal çevreye uyum sağlayamadığını gösteren unsurlardan biridir. (Resim 5.75).

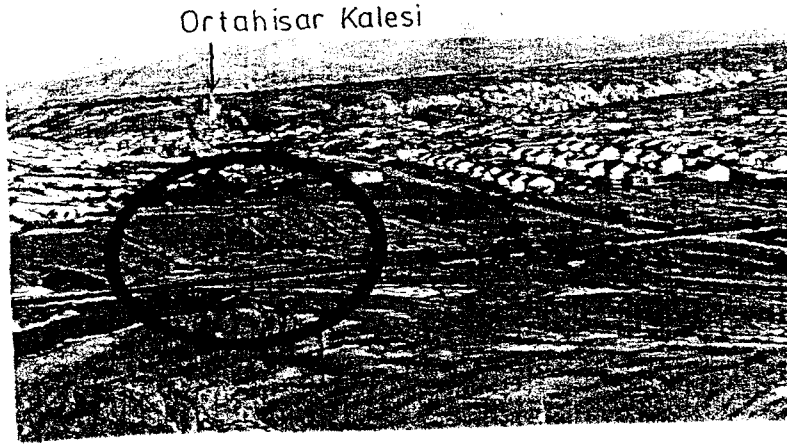

Resim 5.75:Otelin Nevşehir-Ürgüp yolundan görünüşü.

Lapis Oteli, gerek konumu, gerekse mimarisinden dolayı bölgenin, en uyumsuz otellerinden birisidir. Tam karşısında doğal oluşumların başladığı, arka tarafında ise bölgenin iki güzel kalesinden biri olan kayadan oyma Ortahisar kalesi bulunmaktadır (Resim 5.75). Son yıllarda yapılmış olan Lapis Oteli, iri kütsel etkisi ve cephesinde kullanılan malzemeleriyle, kasabanın zengin fiziksel çevre değerleriyle etkileşiminde başarısız olmuştur.

Yapay Çevre Etkileşimi:

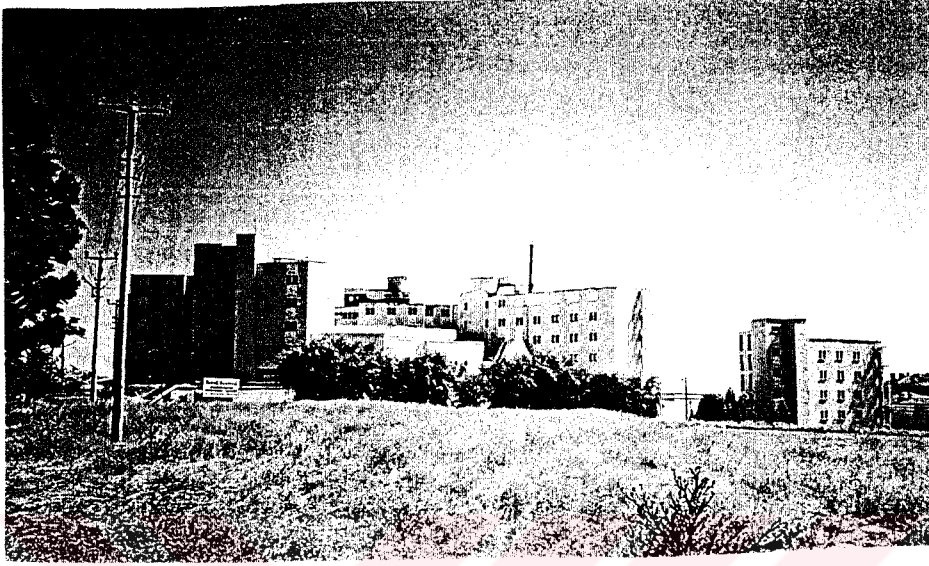
Turizm yatırımlarında motel olarak ayrılmış alanda, Yükseller Otel'i bulunmaktadır. Otelde kat yüksekliğinin az oluşu, kasaba yerleşimine uyumunu sağlamaktadır. Sade proporsiyonlarıyla, bölgeye aykırı düşmemektedir. Bu özelliğiyle otelde, **yapay çevre etkisinin olumlu özelliği taşıyabilmektedir.**

Resim 5.76:1970'li yıllarda çekilmiş bir fotoğraf; İşaretli alanda, şu an Lapis Oteli bulunmaktadır.

Resim 77'de, yol kenarında görülen boş arazide, şu an bir beyaz devasa bir kütle; Lapis Oteli bulunuyor. 1980'li yıllarda bu otelin yapımına başlanmıştır. Bölgede ciddi bir planlamanın ve denetimin olmamasından faydalanan bu Otel, 7-8 kata kadar çıkma

cesaretini göstermiştir. Yapıldıktan bir süre sonra 5 kata izin verilmiş, ancak yerleşim ve cephesindeki bu ağır ifade yine de kaybolmamıştır. Bölgedeki doğal çevre güzelliğini bir anda çirkinleştiren bu otel, ancak son yıllarda Bakanlığın müdahalesiyle, yıkım kararı alınmıştır. Resim 77’ de görüldüğü gibi bir kule vinçle son iki kat yıkılmaya başlanmıştır. Otelde gerek kat yüksekliği, gerek kullanılan malzemeleriyle **hiçbir doğal-yapay çevre etkisini** görülmektedir.

Resim 5.77 :Otelin son iki katının yıkıldığı görünüm.

- **Paris-Motel Kamping:**
Doğal Çevre Etkileşimi:

Resim 5.78:Motel girişi.

Bölgenin Ortahisar Belediyesine ait, en eski motel-kamp tesislerinden biridir. Belediye bu Motel’i, belirli sürelerle ihale sistemiyle kiraya vermektedir. Daha motel girişinde, yabani otların kapladığı görünüm dikkat çekmektedir.

Mükemmel doğaya sahip bölgede, fiziksel çevre değerleri, çöp yığınları, egsoz gazları, çeşitli atıklar vb. gibi etkenler haricinde; duyarsız otel işletmecilerin, turizm alanlarını, iyi kullanamamaları sebebiyle, doğanın güzelliği yitirmeye başlamıştır.

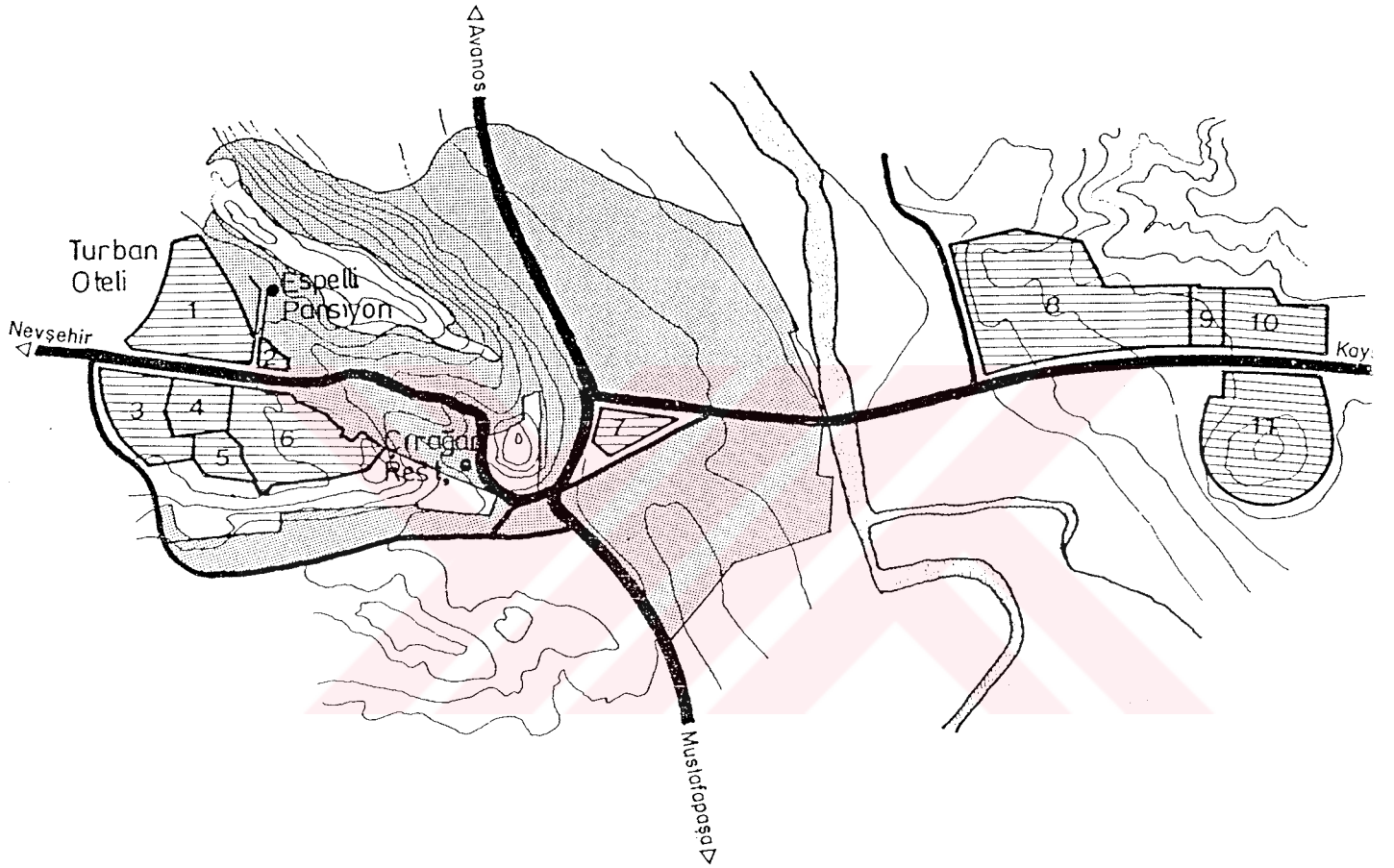
Yapay Çevre Etkileşimi:

Beldenin en eski turizm yapılarından, Paris-Motel Kamping ise konumu itibariyle Nevşehir-Ürgüp-Göreme Karayolunun kesiştiği ve jeolojik oluşumların arasında önemli bir konumda olmasına karşın, işletmecilerin başarısız tutumu sonucu, şu an sadece izcilere hizmet verebilmektedir. Otel işletmelerinin, bilinçsiz kullanımları sebebiyle, bu Motel tesisi gibi, bölgedeki birçok turizm yapılarından gelir sağlanamamaktadır

Resim 5.79: Motel bahçesinden görünüm.

Motel içerisinde ise, Bindallı Restaurant örneğine benzeyen, beyaz boyalı bahçe duvarları, Lokanta kısmında; duvarlarda görülen yazılar, kamp alanlarında; toprak, yer yer yabancı otların türediği zemin gibi olumsuz özellikler, motelin çevreye uyumunu imkan sağlamamaktadır.(Resim 5.79).

ÜRGÜP TURİZM YATIRIM ALANLARI (1986 Yılı)

- 1-Turban Oteli
- 2-3-2 Konaklama Tesisi
- 5-Turban Oteli Lojmanı
- 6-Konaklama Tesisi
- 7-Büyük Oteli
- 8-Konaklama Tesisi
- 9 Motel Boydaş
- 10-Otel
- 11 Tepe Oteli

Kaynak:Kapadokya Turizm Yatırım Alanları,
TC. Turizm Bankası AŞ.

ÜRGÜP

Ürgüp, Roma döneminden itibaren, önemli bir yerleşim merkezi olmuştur. Kentte iki farklı kültür bir arada yaşamıştır. Bunlar Türk ve Anadolu Rumlarıdır. Rumlar 1923 Lozan Antlaşması sonucu Trakya'daki Türkler ile mübadele edilmişler, ancak kültürlerine ait izler önemli ölçüde korunabilmiştir.

“İlçe, önemli bir ticaret merkezidir. Gerek mimarisi, gerekse doğal oluşumları turizm açısından çekici bir unsur oluşturmaktadır. Ancak, bir yandan heyelanlar, diğer yandan bölge karakterine saygısız gelişme nedeniyle bölgenin karakteri hızla bozulmaktadır. Yerleşmenin nüfusu, kenar köylerden göçle hızla artmaktadır. Buna bağlı olarak da önemli altyapı sorunları ortaya çıkmaktadır (Eravşar, 1996).”

“Konaklama tesisleri, günümüzde daha çok Nevşehir-Ürgüp-Avanos ana aksında toplanmıştır. Bu da bölge açısından en avantajlı yer seçimidir. Konaklama alanları daha çok karayolu ile ulaşımın kolaylıkla sağlanabileceği yol güzergahları üzerinde bulunmaktadır. Ürgüp, merkez olarak kendi çekiciliğine karşın Göreme, Ortahisar, Avanos gibi önemli merkezlere yakınlığı sebebiyle turizm geliri açısından önemli yatak potansiyeline sahiptir.”

Ürgüp'te de bir kısım yerleşimler kayadan oyma, bir kısım yerleşimler ise yarı kayadan oyma, yarı kagir evlerden oluşmaktadır. Tarihi Rum Evlerine de, bu ilçenin tarihsel çekiciliğini arttıran önemli özelliklerindedir. Otel ve restaurant sayısı, diğer ilçelere göre en fazla sayıdadır. Motel-kamp alanları ilçede yok denecek kadar azdır. Son yıllarda kaya yerleşim etrafında, pansiyonculuk yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu turizm yapılarında ek ziyaretçilerle yapılan görüşmelerin de etkisiyle, en çok beğenilen ya da önemli noktalarda dikkat çeken bazı turizm yapıları örnek seçilmiştir.

Ürgüp'te turizm yapıları, son yıllarda oldukça hızlı bir şekilde artmaktadır. Bunlardan pansiyon ve otel çoğunluktadır. Yine ilçenin fiziksel çevre özellikleri açısından en uygun tesislerden motel-kamp yerleri bu ilçede de azdır. Pansiyonculuk ise yeni yeni gelişmeye başlamıştır. Entellektüel kesimin mülk edindiği tarihi konutlar, yenilenerek başarılı bir şekilde turizme kazandırıldığı Espelli Evi pansiyonunda görülmektedir. Otel örneği seçilen, Turban Oteli ise, bölgede ağır kitlesel etkisiyle, ilçenin fiziksel çevresine uyum sağlayamadığı görülmektedir. Ürgüp'te yer alan restaurantlardan Çırahan Restaurant ise, yapılan ankette (ek 1) bölgeye gelen turistler tarafından, doğal çevreye uyumlu tesislerden biri olarak nitelendirilmektedir. Ancak, yine cephesindeki gelişigüzel tabelalar kullanılması, fiziksel çevreyle etkileşimlerinde, olumsuz sonuçlarından bir tanesidir.

- **Turban Tesisleri Ve Çırahan Restaurant:**

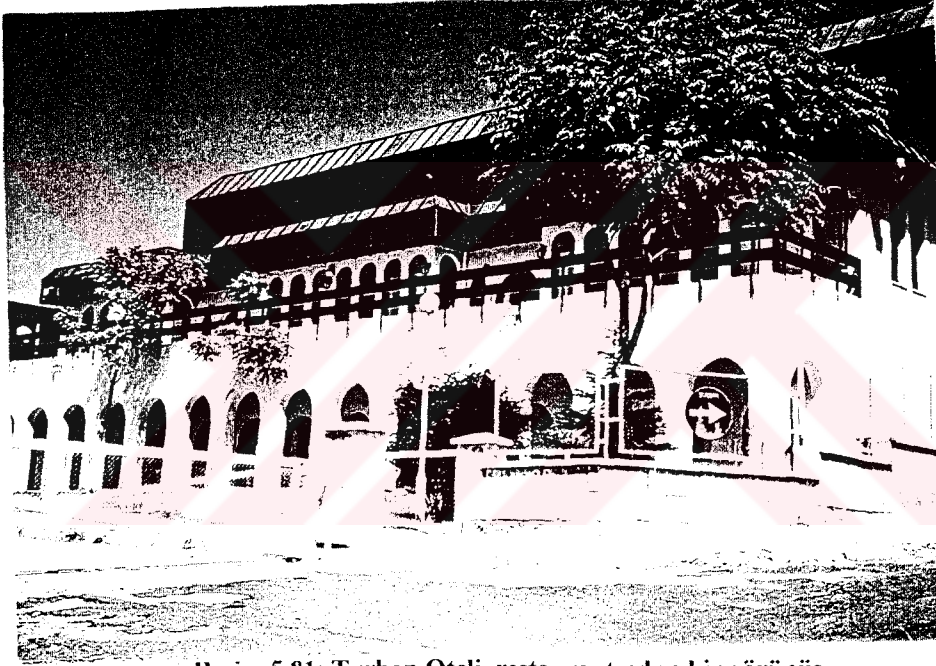
Doğal Çevre Etkileşimi:

Turban tesisleri, Ürgüp girişinde yer almaktadır. Tesis üzerinde görülen, olumlu en önemli doğal çevre etkisi, bahçe düzeni olduğu söylenebilir. Bunun haricinde, bembeyaz etkisiyle bölgenin volkanik peyzajına uyum göstermeyen bir görünümündedir.

Çırahan Restaurant, (ek 1’de yapılan anketlerde) turistlerin doğal çevreye uyumlu olarak nitelendirdiği restaurantlardan biridir.

Yapay Çevre Etkileşimi:

Tesisin restoranında, sık tekrarlanan kemerli beyaz cephesi, büyük, ağır kitlesel etkisiyle bölgeye uyum sağlamayan örneklerden biridir. Bu binada, kalın bakır çatı kaplanmasıyla, ağır, yayvan görünümüyle daha çok belirgin bir hal almıştır. Tesis motel niteliğindedir.

Resim 5.81: Turban Oteli, restaurantından bir görünüş.

Çırahan restoran, eski yıkılmak üzere olan bir konutun, devamı niteliğindedir. Yamaca küçük birimler şeklinde yerleşmesi, geleneksel yerleşim karakterine uyum sağlamasına neden olmuştur. Ancak detaylarda aynı başarıyı gösterilememiş, tabelalardaki karmaşa tesisin olumlu özelliklerinin ön plana çıkmasına engel olan bir görünümündedir (Resim 5.82).

Resim 5.82:Çirahan restaurant.

- **Espelli Evi (Pansiyon):**

Doğal Çevre Etkileşimi:

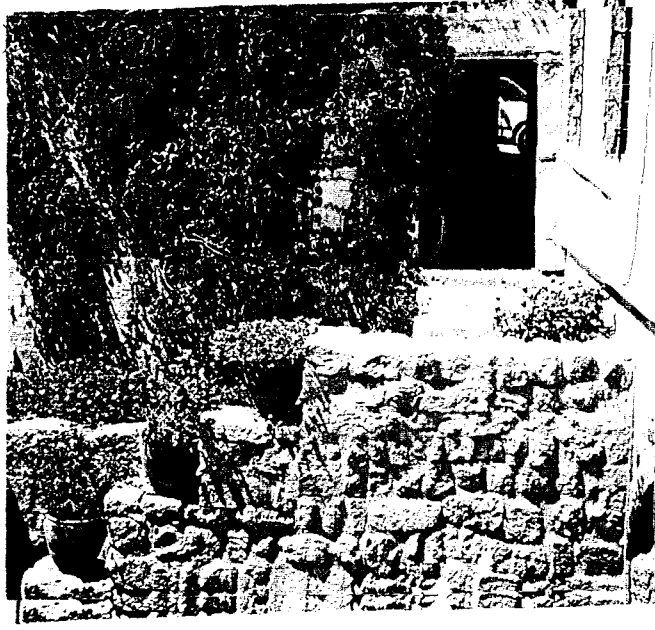

Resim 5.83:Pansiyon girişi

Ürgüp, Turban Tesislerinin yan tarafında, kaya yerleşimlerinin eteğinde bir pansiyondur. Bu tesisin restorasyonunu, Hukuk Fakültesi mezunu Sayın Süha Ersöz gerçekleştirmiştir. Dış görünüşündeki yüksek taş duvarlarla, iddiasız sıradan bir köy evi görünümündedir. Pansiyon işletmecisi, Süha Bey kendi bilgisi ve kültürünü, kalifiye ustaların becerisiyle birleştirerek, çevreye uyum sağlayan, bir çalışma gerçekleştirebilmiştir.

Eski köy evi, çevreye aykırı düşmeyen mevcut görünümü, binanın kat yüksekliği, dokusu bozulmadan, aynen taklit yoluyla, restore edilerek, bir pansiyon evine dönüştürülmüştür.

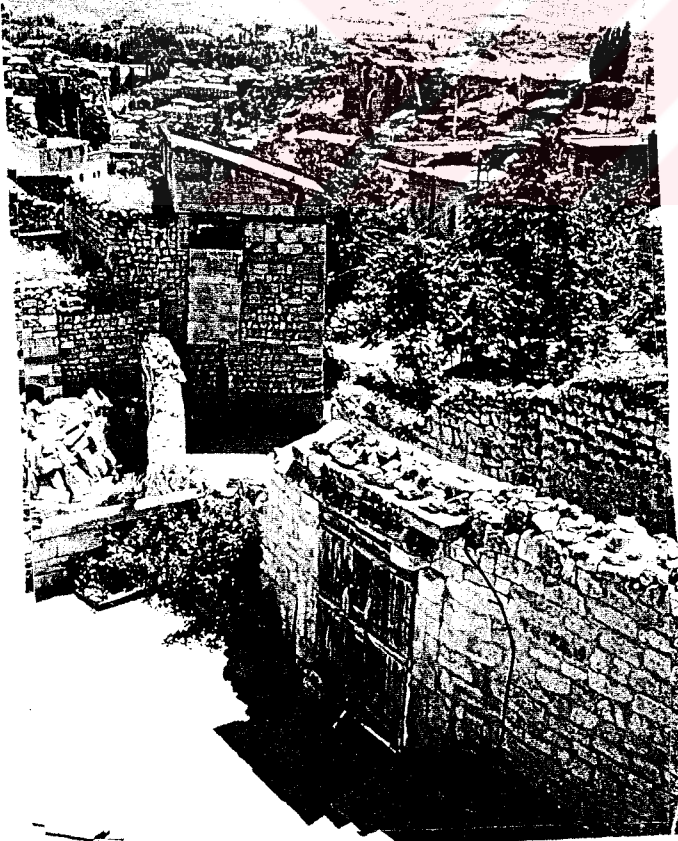
Bu restorasyon çalışmaları, **doğal çevre özelliklerine uyum sağlayacak** şekilde yapılmıştır. Pansiyonun avlusu, çiçekler ve sarmaşıklarla, doğal çevreyle bütünleşen mekan olması sağlanmıştır (Resim 5.84).

Resim 5.84:Avludan görünüm.

Yapay Çevre Etkileşimi:

Restorasyon işlemini, **mevcut kaya yerleşim dokusuna** sadık kalınarak, son derece titiz bir çalışmayla oluşturulması, bina üzerinde yapay çevrenin güçlü bir etkisini oluşturmaktadır.

Resim 5.85:Pansiyon avlu duvarı.

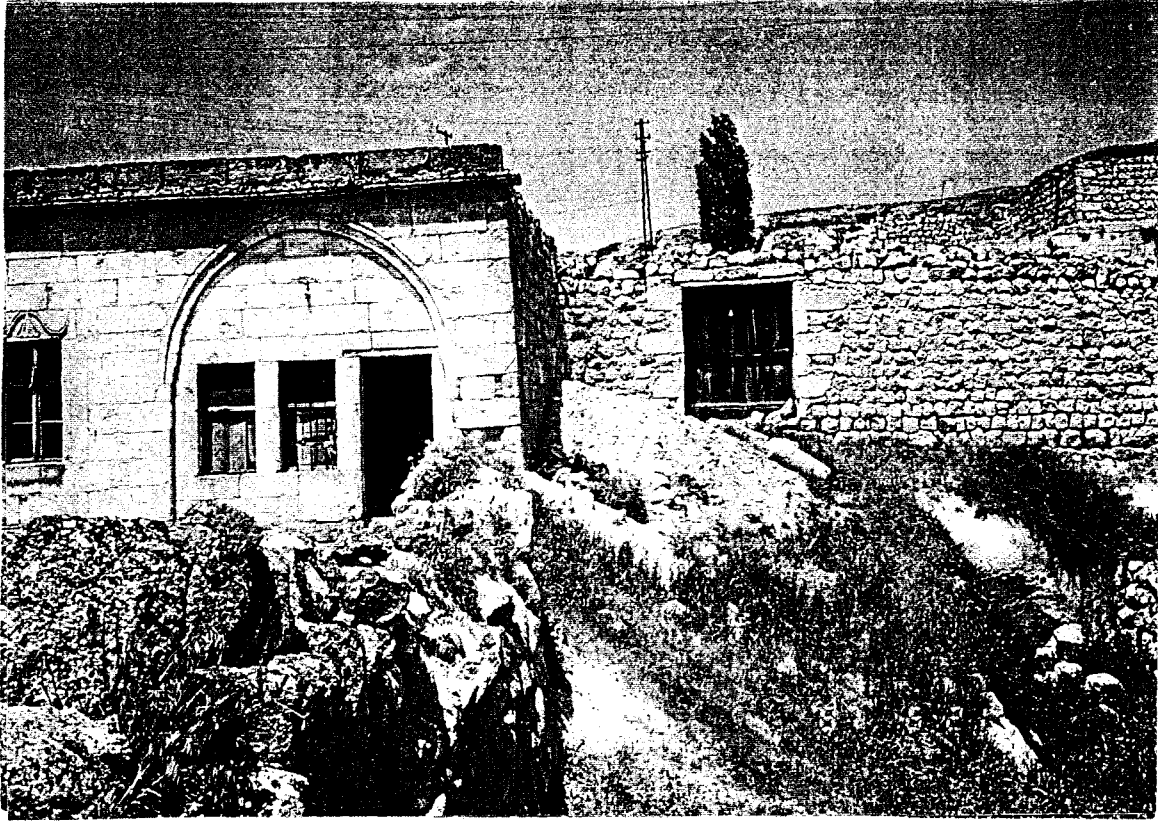
Resim 85'de görülen bahçe duvarı, Sayın Ersöz'den alınan bilgilere göre yeni çıkarılan kesme taşlarla 2 kez yıkılıp, yapılmış, ancak yine, mevcut sokak yerleşimine uyum sağlamadığı görülünce, bölgedeki yıkılmak üzere olan konutlardan temin edilen taşların, sistematik olmayan bir şekilde yerleştirilmesiyle, başarılı bir sokak dokusu yakalanmıştır.

Şimdi yapıda restorasyon gerçekleştirilirken, Sayın Süha Ersöz'ün yardımlarıyla, çevresel etkilenişim sonucu dikkat edilen bazı çalışmalardan örnekler sunulmaya çalışılacaktır; Yapı restore edilirken, mevcut proporsiyonlar aynen korunmuş, renk, malzeme ve yapım tekniğinde de eski konuta uyumu sağlanmıştır. Yapıda sonradan eklenen tüm taş duvarlar, bölgeden çıkartılan, ismini de buradan aldığı, Espelli'den getirtilmiştir. Duvarları oluştururken taşların arasındaki harçlar, eski taş duvar görünümünü sağlaması için sonradan kazılarak gizlenmiştir. Pansiyon birkaç konutun birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Resim 86' de görülen kısım, pansiyonun ana binasıdır.

Sonradan arazinin altında yer alan, daha küçük bir konut, pansiyona ihtiyacına cevap verebilmesi için, sonradan ana yapıya eklenmiştir. Sayın Ersöz, ana binanın sağındaki, boş, kullanılmayan araziye de değerlendirerek, küçük bir mutfak mekanı oluşturmuştur (Resim 87). Bu mekan eklenirken, mevcut yapıya renk, doku ve malzemesiyle uyum sağlanmaya çalışılmıştır.

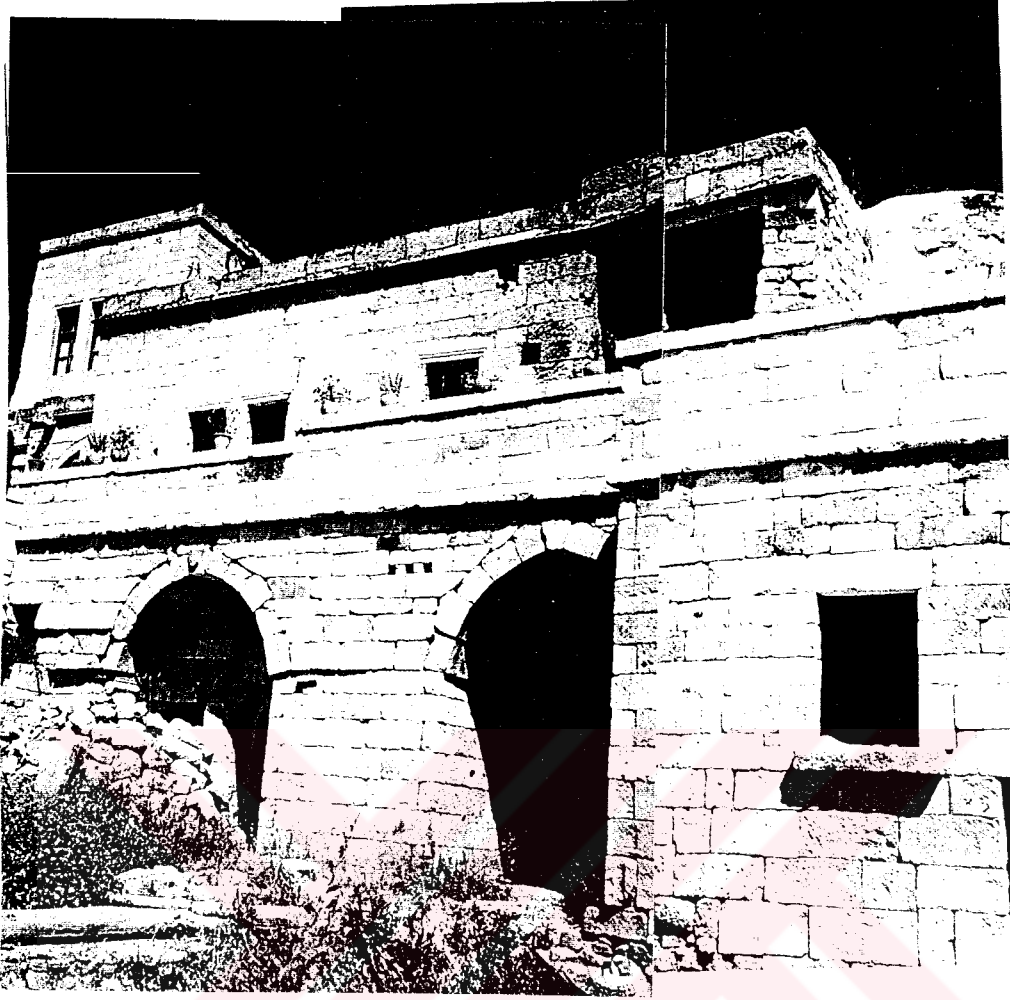
Resim 5.86: Bina ön cephesi: Restorasyon öncesi .

Resim 5.87: Restorasyon sonrası

Resim 88'da görülen konut, pansiyona sonradan kazandırılan yapıdır. Bu ek yapının da, alt katı kayadan oyma, üst kat yığma taş duvardan oluşmaktadır. Yıkılan basamakların yerine üst katta bir teras, alt katta oda mekanlarını oluşturarak, eski doku bütünün aynen tekrarı sağlanmaya çalışılmıştır. Üst katta avluya bağlantı yapan kapı, restorasyon sonucunda mevcut söve kullanılarak pencereye dönüştürülmüştür. Yan tarafında üç yanı kapalı depo olarak

kullanılan mekan şu anda kapalı teras şeklinde, sadece döşeme düzeltilerek aynen kullanılmaktadır.

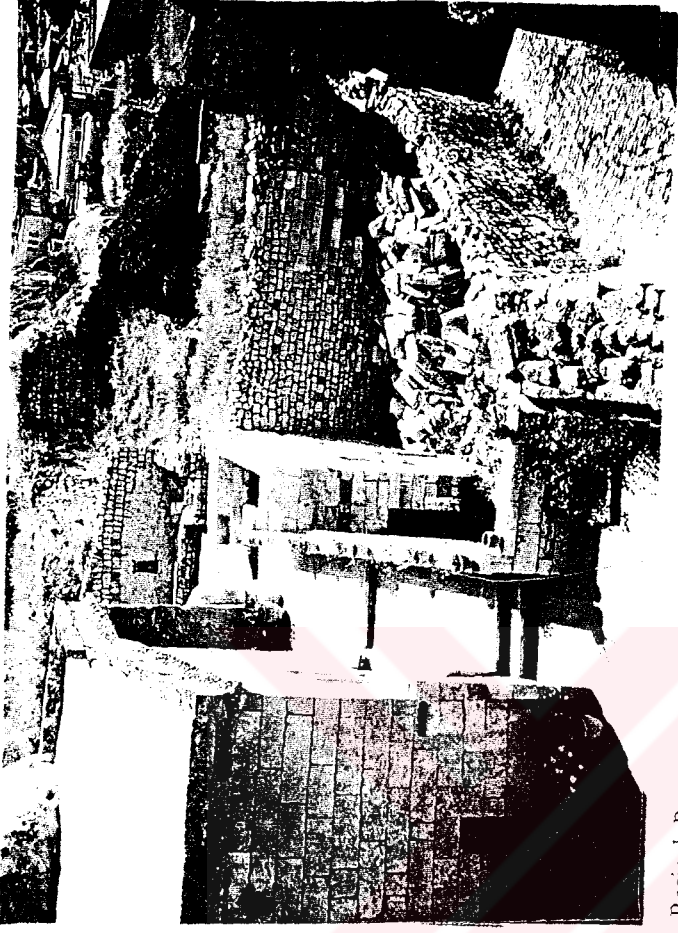

Resim 5.88: Ek yapının, restorasyon öncesi görünümü(üstte):Üst kattaki odalar ve terasların görünümü)ve sonrası(altta) görünümü.

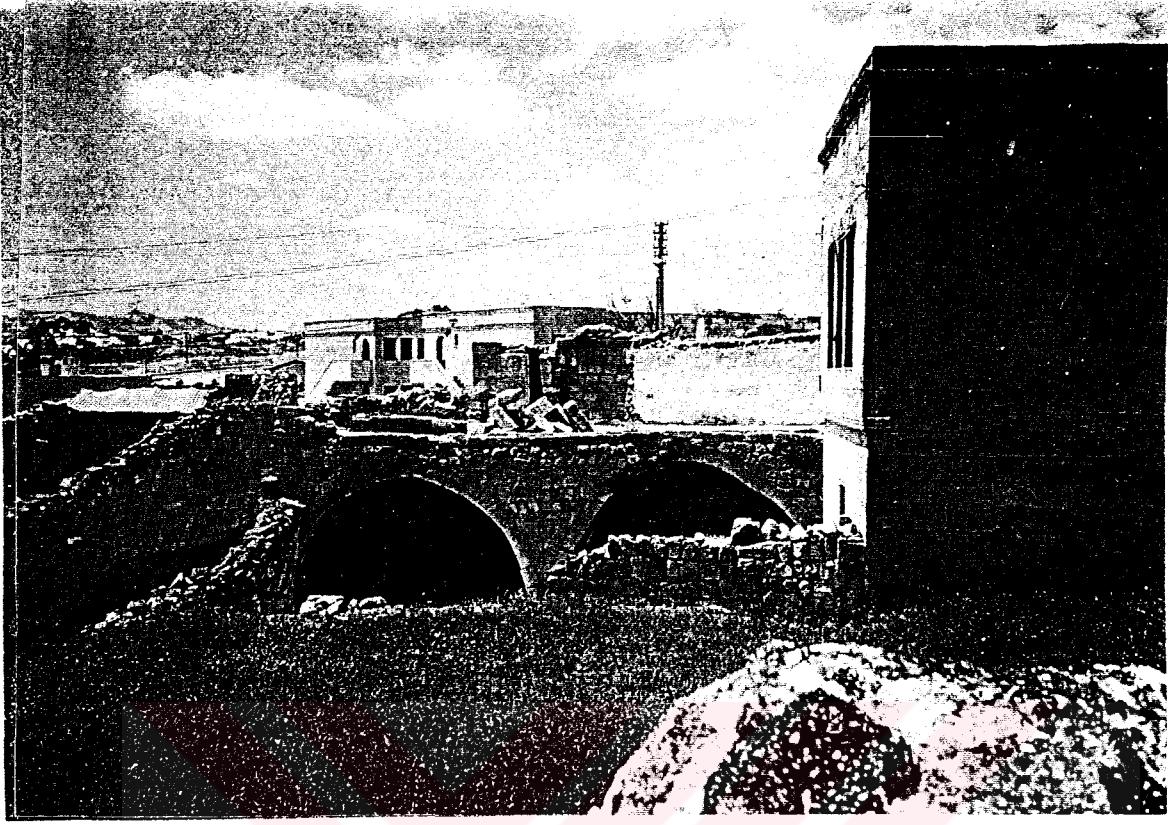

Resim a:Ek binanın restorasyon öncesi görünüşü

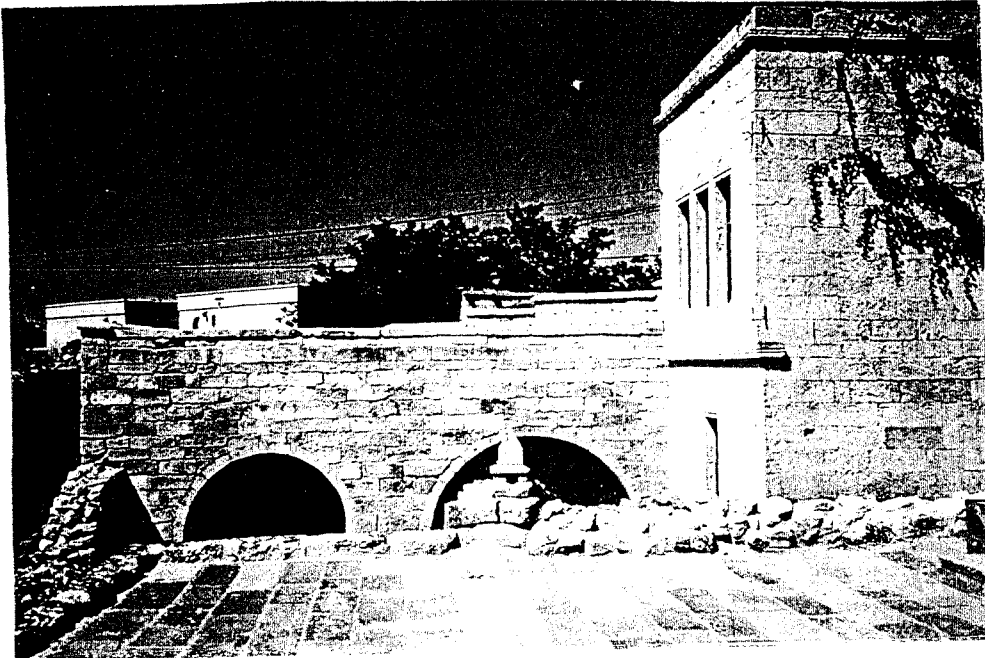

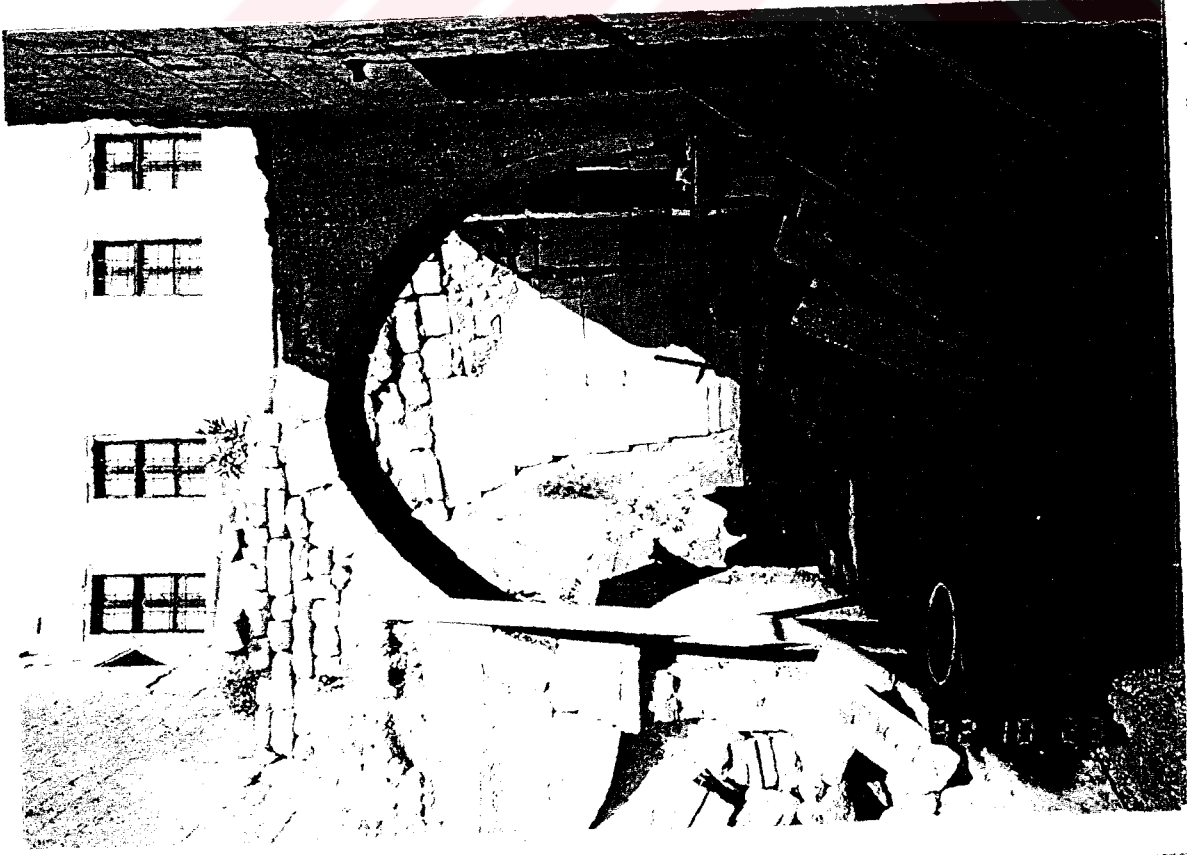
Resim b:Restorasyon sonrası ek yapının görünüşü:
Birinci ve ikinci binanın bahçe duvarı iptal edilerek, teras kısmını uzatmak suretiyle bir geçiş sağlanmıştır.
Alt katta da yapımı hala devam eden oda birimi olarak değerlendirilmiştir. Resimde görüldüğü gibi karşıda yıkılmak üzere olan yapı iptal edilerek, bahçe duvarına dönüştürülmüştür.

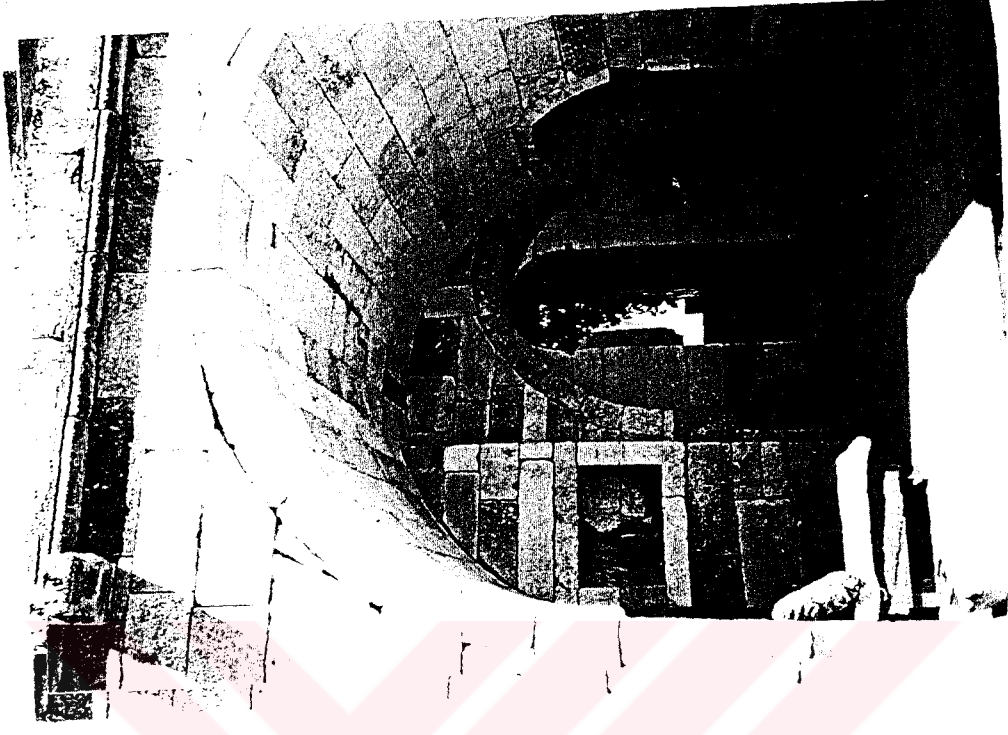
Resim 5.91: Birinci Bina yan cephesi

Resim 91'de görülen arkatlar yıkılma tehlikesiyle karşılaştıkları için restorasyon sonunda, mevcut açıklığı biraz daha küçültmeyle sağlamlaştırılmıştır. Eskiden yiyeceklerin kurutulduğu, dam olarak kullanılan alan, kenarları taş duvarla parapet yaparak teras olarak kullanıma kazandırılmıştır.

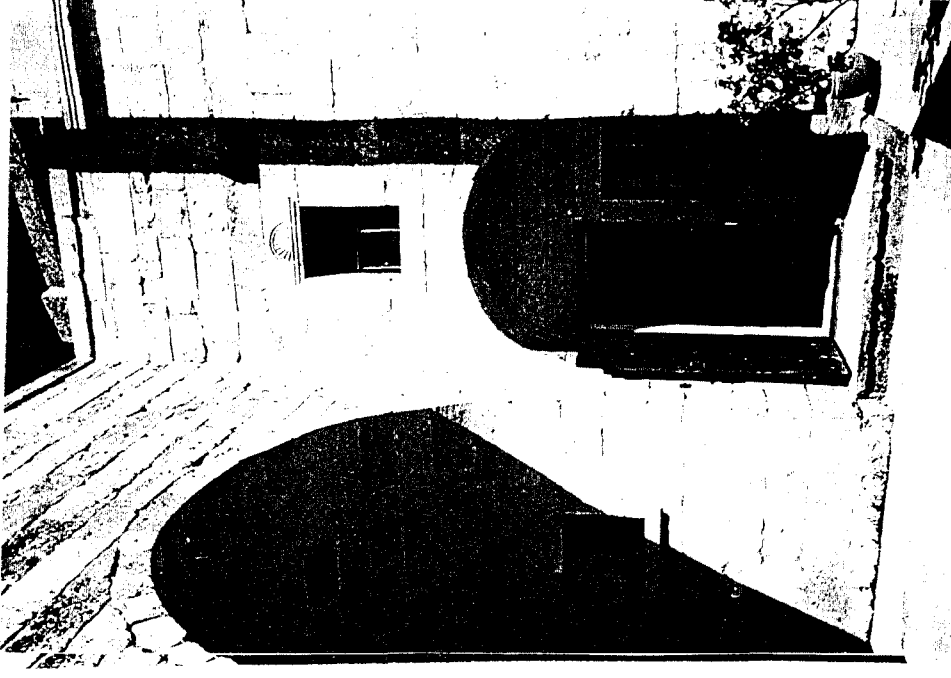
Resim 1 :Birinci bina bodrum katından görünüşü; Restorasyon öncesi

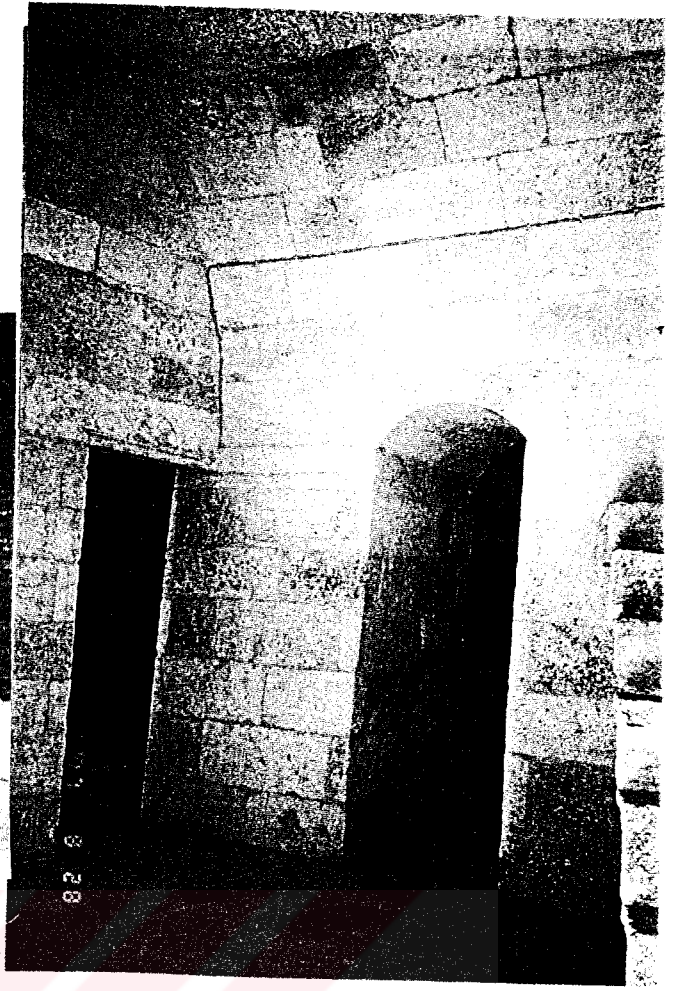
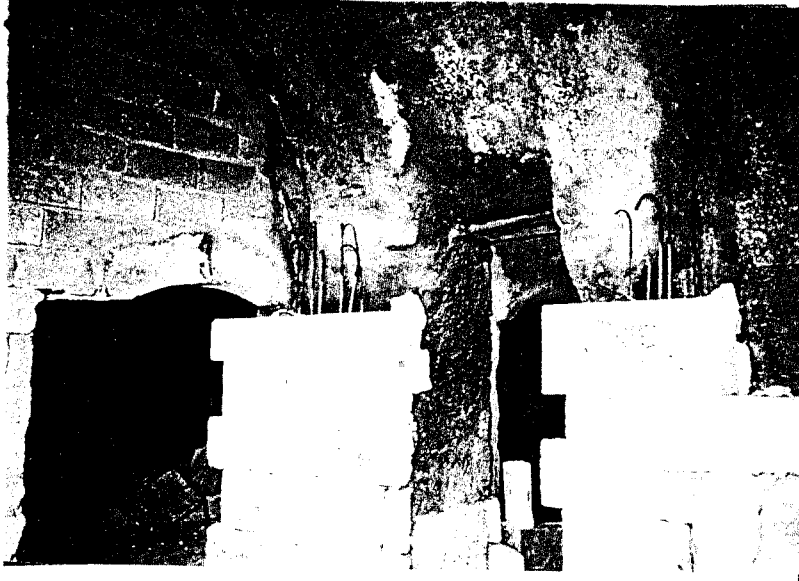
Restorasyondan sonra;mevcut kemer kalmıştırılmış, yan tarafta kapı için kemer açılarak, mevcut kemerin taşıyıcılığını da sağlamlaştırılmıştır.

Resim . İlk binanın teras altındaki geçişi: restorasyon öncesi

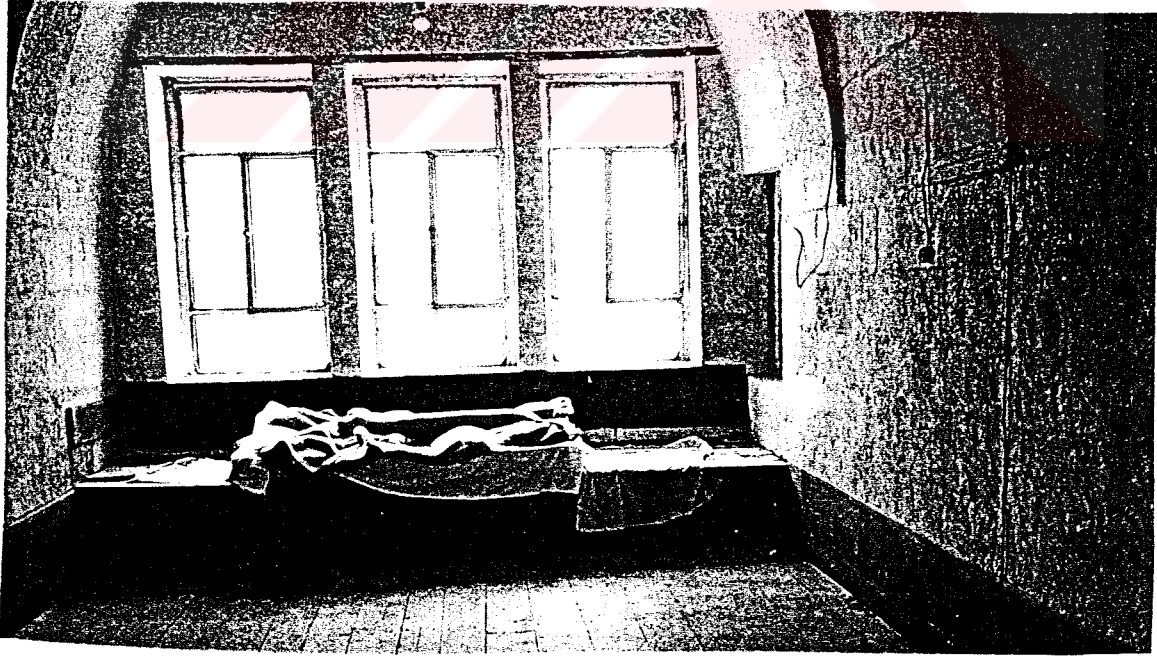

Restorasyondan sonra: yarım kalmış kemer görünüşü ufak bir kemerle düzelterek, daha olumlu bir cephe oluşturulmuştur. Bu mekan şimdi oda olarak kullanılmaktadır. Sonradan açılan ufak pencereler, süsü takalar yapılarak daha dekoratif, hoş mekan haline dönüştürülmüştür.

Resim 5.94:Restorasyon öncesi(üstteki resim

Restorasyondan önce, Sağ taraftaki mekan ahır girişiyken, giriş kapısı düzenlenerek depoya çevrilmiştir.

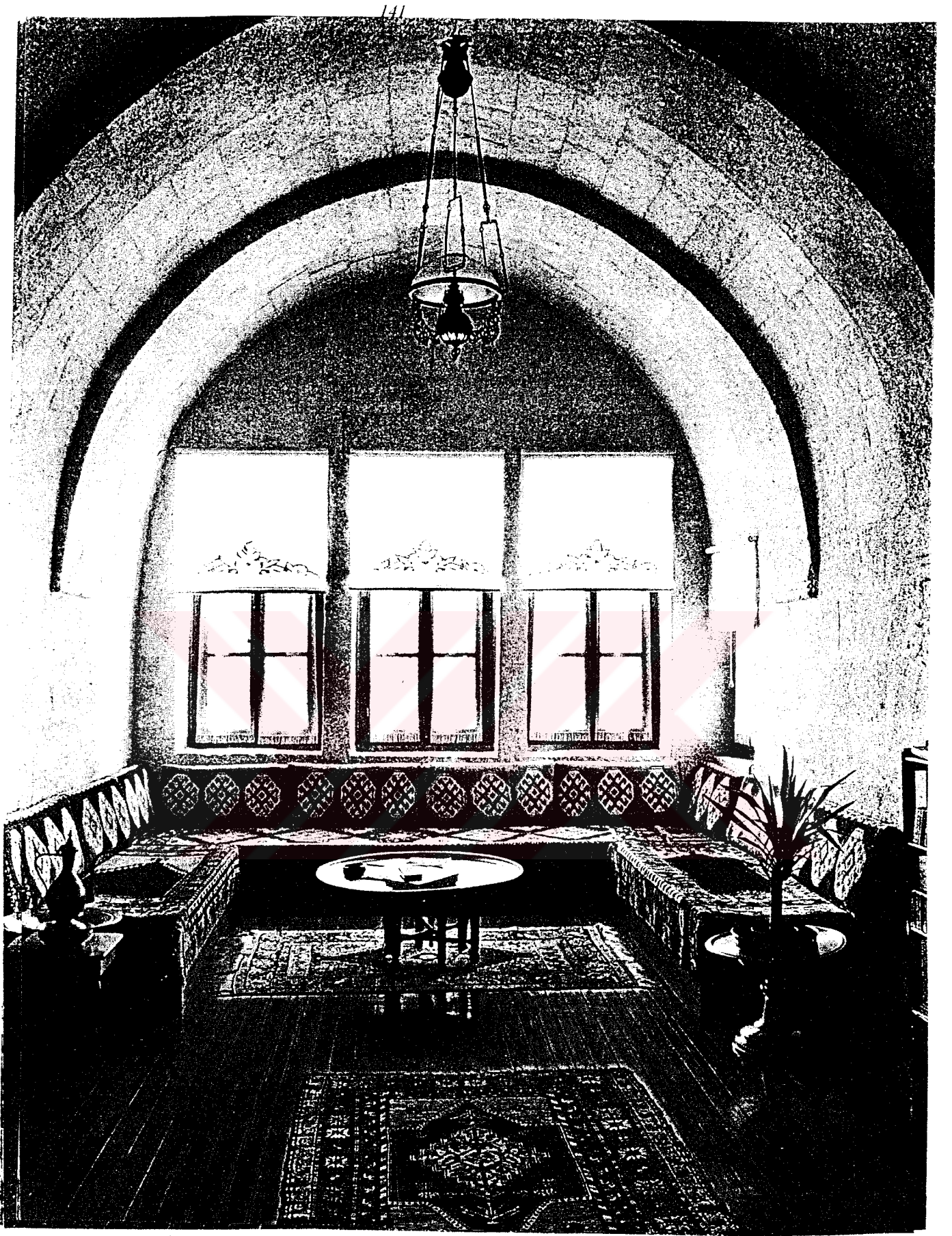

Resim 5.95:Restorasyondan önce; Pansiyonda bekleme ve oturma odası

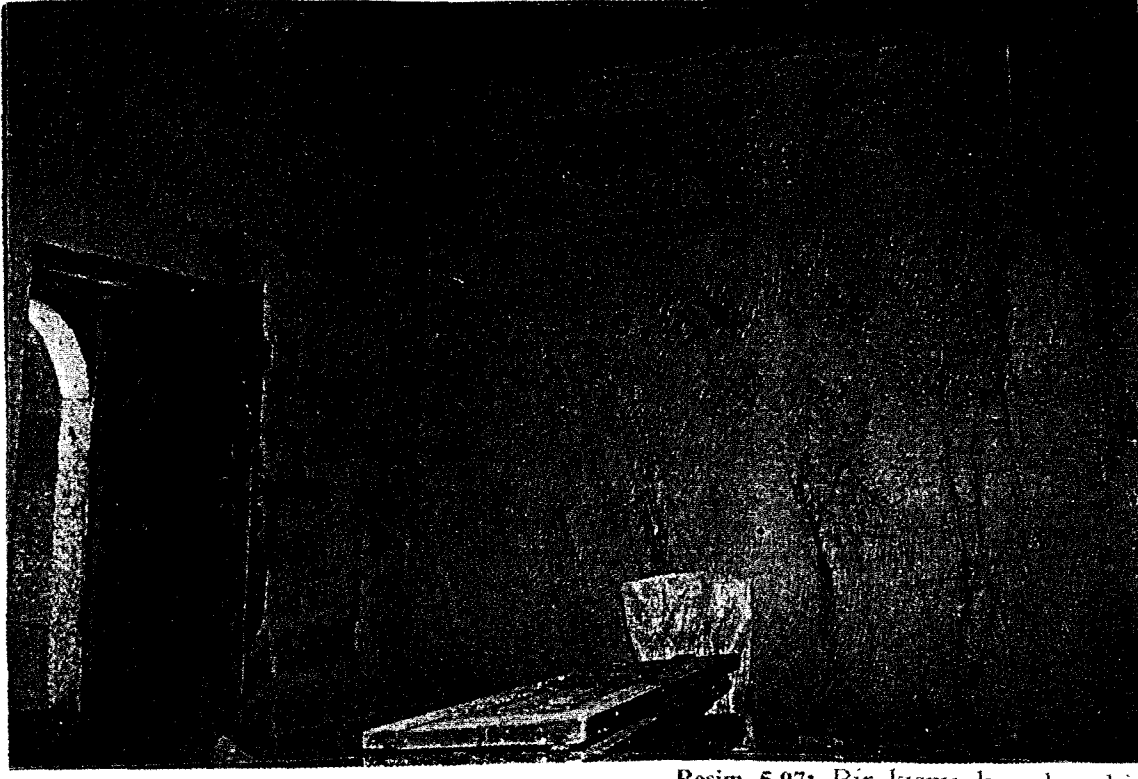
Espelli Pansiyonda, dış mekanda olduğu gibi iç mekanda da eskiye uyumlu bir dekorasyon geliştirilmiştir. Mevcut sedir, aynen kullanılmış, yanlarda sonradan oluşturulan sedirlerle

oturma imkanı artırılmıştır. Sonradan yapılan sedirlerin sökülebilir ahşap elemanlarla oluşturulması, ileride bu mekanı başka bir amaçla kullanma imkanını sağlamıştır. Sayın Ersöz, sini şeklinde sehpa, kilim desenli saman yastıklar, beyaz işlemeli storlar, bakır eşyalarla, geleneksel Türk evinin modern anlayışla yorumunu başarıyla yansıtabilmiştir (Resim 5.95-96).

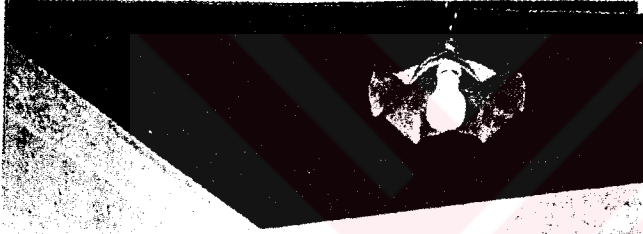

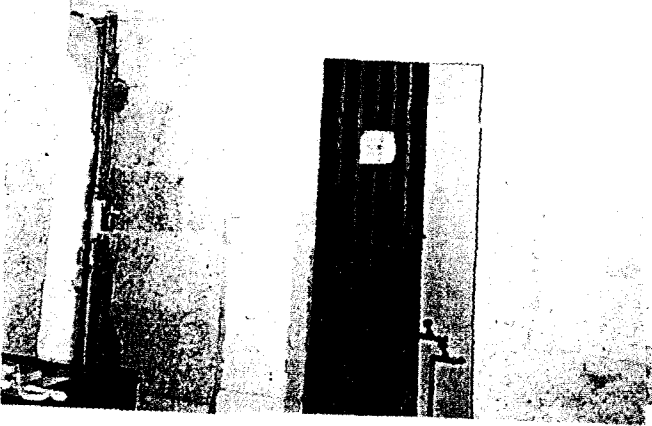
Resim 5.96: Espelli pansiyonunda, oturma odası

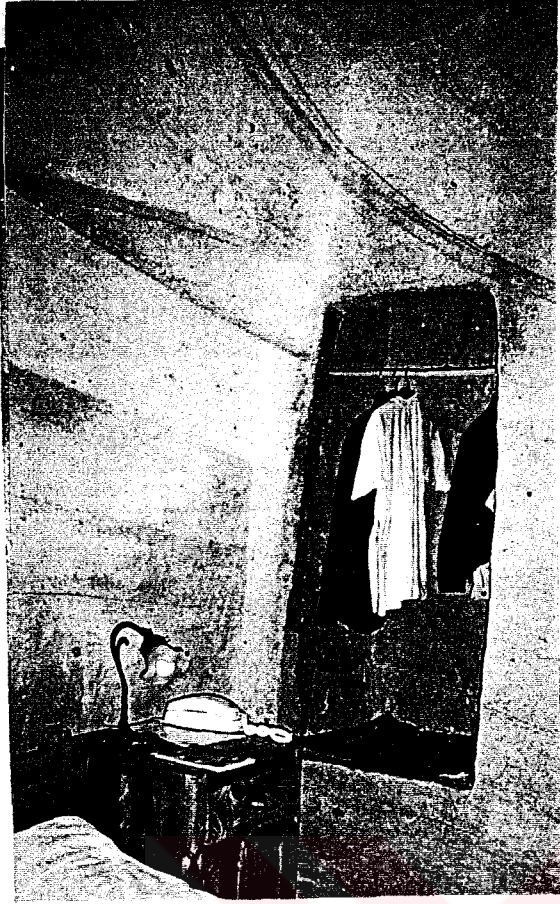

Resim 5.97: Bir kısmı kayadan, bir kısmı yığma taş duvarla tamamlanmış bir mekandır. Burası restorasyondan sonra banyo duvarları örülerek oda birimine çevrilmiştir

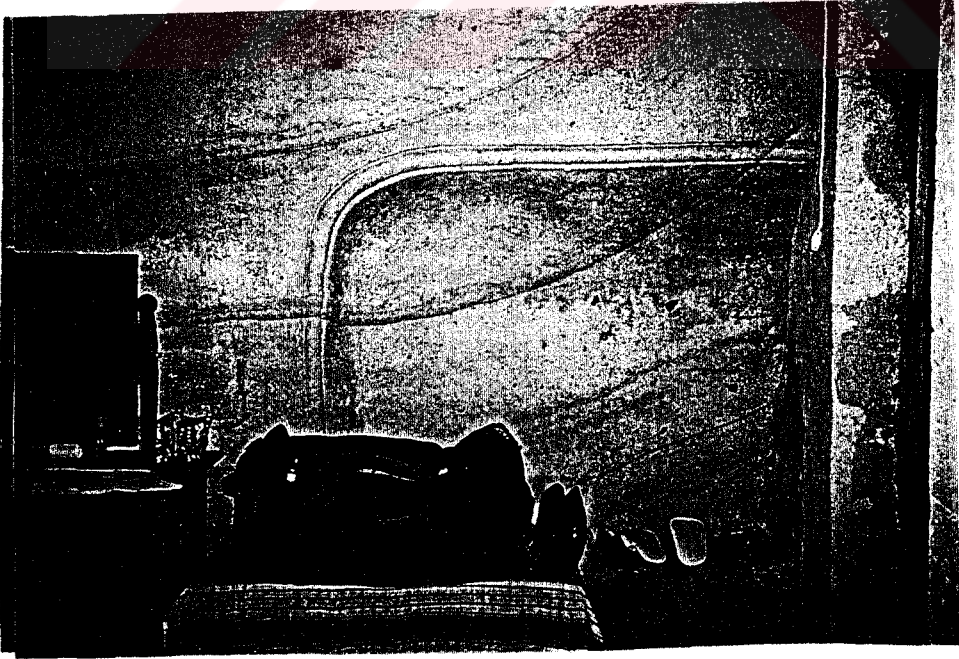
Resim b(yan). Tavandaki hezenler, ahşap elemanlarla yeniden değiştirilerek yenilenmiş ve daha modern bir görünüm sağlanmıştır.

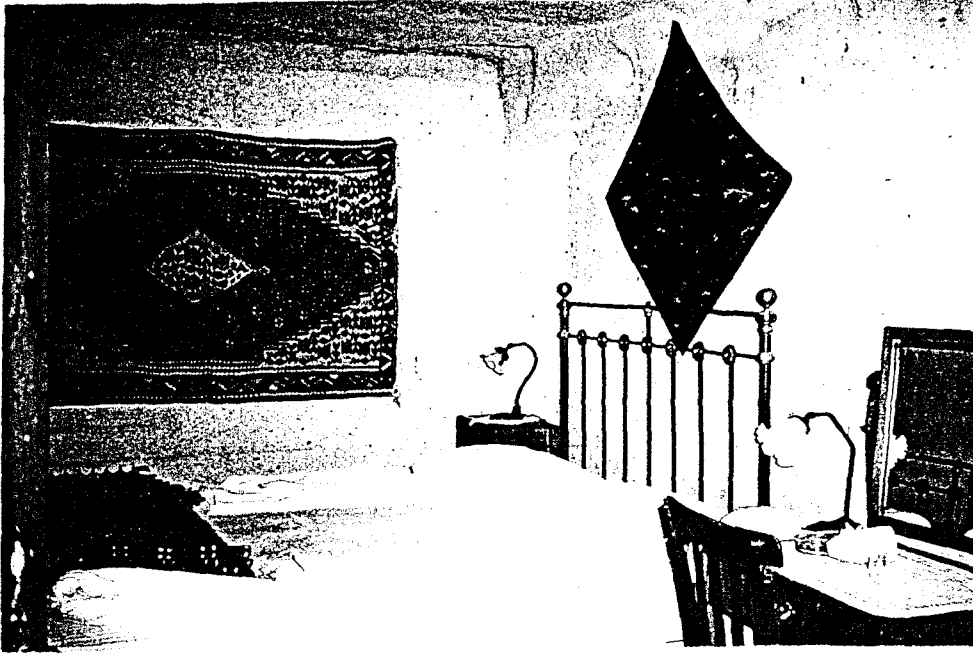

Resim 5.98:Espelli pansiyonunun odasından bir görünüş.

Pansiyonda oda birimleri, genelde alt katlarda yeralan, kayadan oyma mekanlarda oluşturulmuştur. Resim 98'de görülen oda, Espelli pansiyonunun en ilginç mekanlarından biridir. Kayadan oyma gardrobuyla bir an taş devrini anımsatan, hoş bir espri yakalanmıştır. Başka bir odada ise eskiden yapılmış oyuntular aynen kullanılarak, şimdi ayakkabılık ve bavulluk olarak kullanılarak değerlendirilmiştir (Resim 99). Odalardaki mobilyalar, ahşap malzemelerden, oluşturularak, mekanın doğal görünümüne uyumlu bir bütünlük sağlanabilmiştir.

Resim 5.99:Odalardaki yerleşimler.

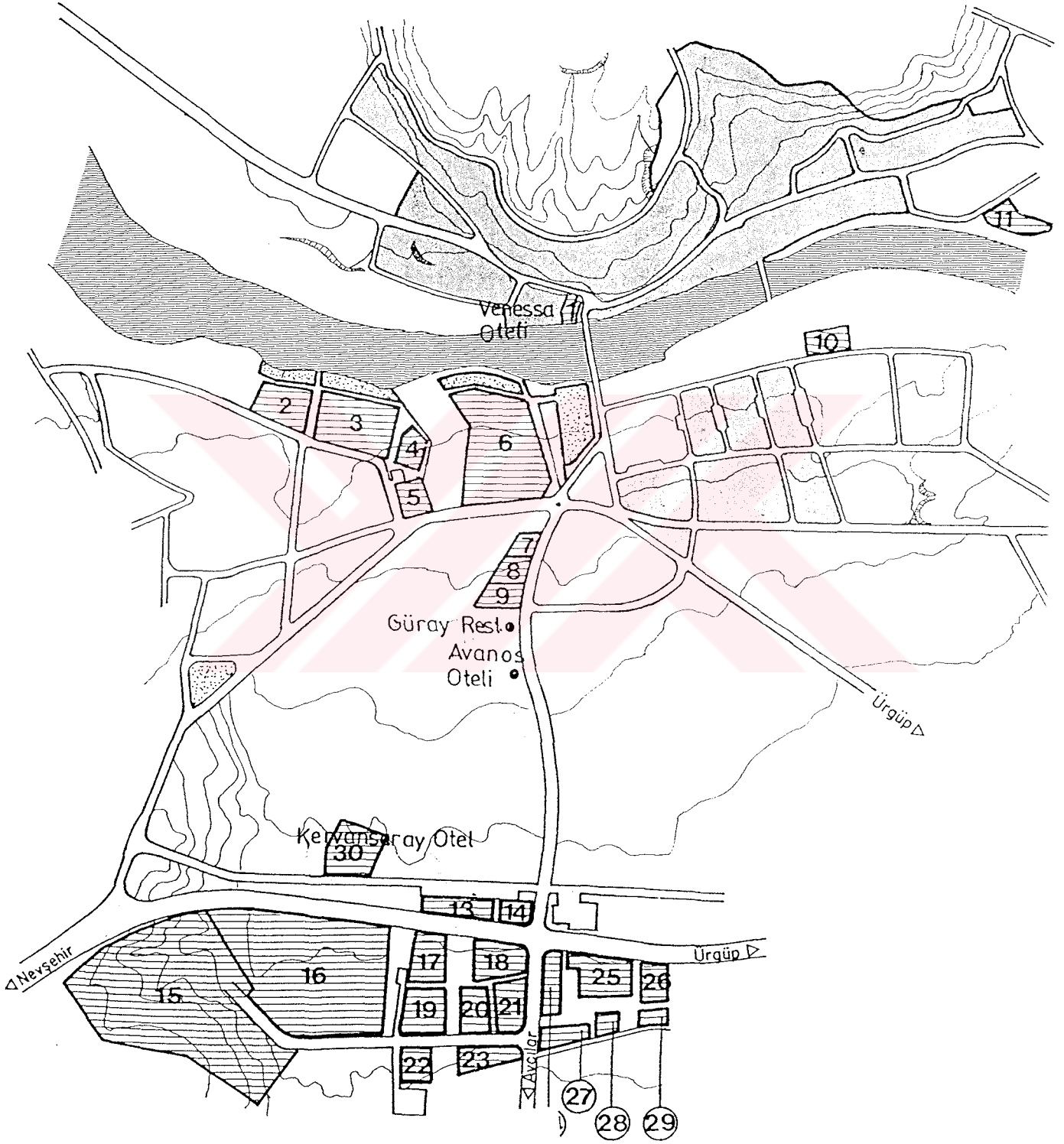

Resim 5.100:Pansiyonun başka bir odası

Resim 5.101:Pansiyon banyosundan görünüş.

Resim 100' de, görüldüğü gibi geleneksel Türk evlerinde kullanılan duvar halıları, el işleme bohçalar, Espelli evinde dekorasyon öğesi olarak kullanılmaktadır. Banyolarda duvarlar, kaya olduğu için rutubeti önleyecek fayanslarla kaplanmıştır (Resim 101). Espelli pansiyonunda, geleneksel Türk evlerinde görülen mimari anlayış, mekan içi ve dışında kullanılarak, doğal ve yapay çevrede bir bütünlük sağlanabilmektedir.

Kaynak: Turizm Yatırım Alanları, TC. Turizm Bankası AŞ., 1996.

AVANOS TURİZM YATIRIM ALANLARI (1986 Yılı)

1-Veressa Oteli	11-Motel
2-6 arası Konaklama Tesisi	12-Pansiyon
7-9 Pensiyon	13-29 arası Pensiyon
30 Oteli	

AVANOS

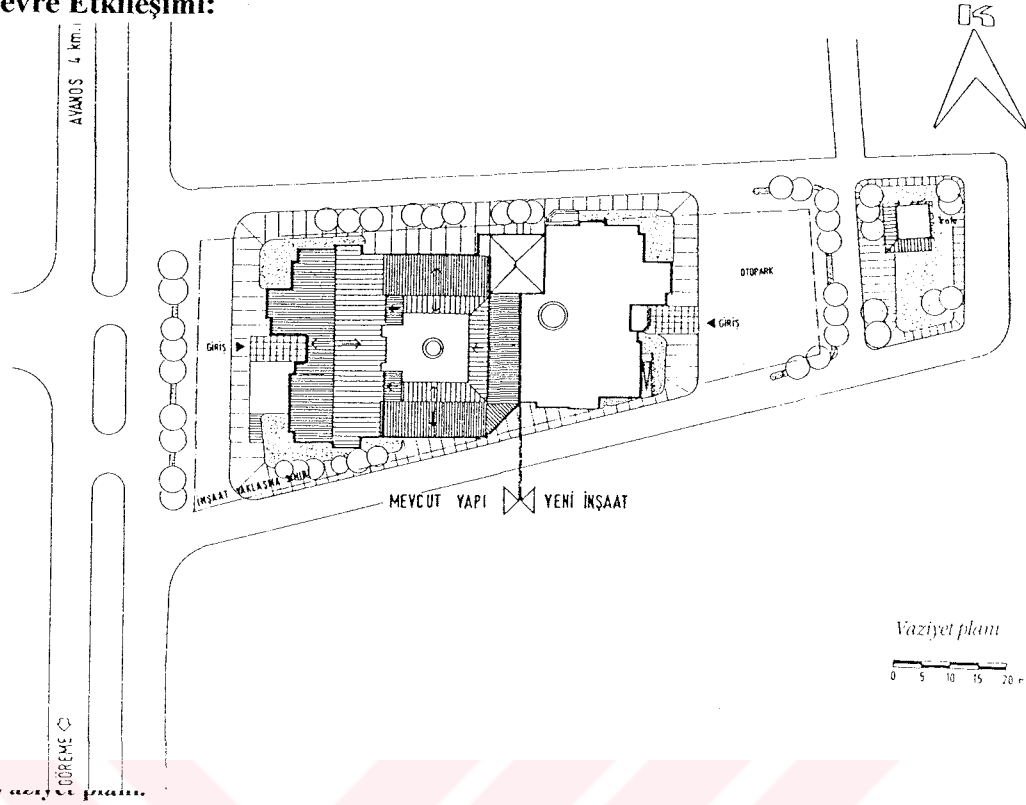
“Kızılırmak platosunda yer alan ilçeyi, doğudan batıya doğru akan Kızılırmak nehri ikiye bölmektedir. Nehrin kuzey yakasında kalan eski yerleşim, İdiş dağının eteklerine, güney yakasında kalan yeni yerleşim ise düzlüğe kurulmuştur. Dağlarda yer alan evler erozyon tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu sebeple devlet tarafından ‘afet’ bölgesi ilan edilmiştir. Bu sebeple günümüzde yerleşimi yerleşim Kızılırmak nehrinin kuzey yakasından, güney yakasına doğru yoğunlaşmaya başlamıştır”(Esmer, 1996).

Evlerin bir kısmı kayadan oyma yapılmıştır. Ancak bir çoğu yıkılma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasından dolayı boşaltılmıştır. Avanos'ta yeni yapılar çoğunlukla müstakil, bahçeli ve 2-3 katlı evlerden oluşmaktadır. Bu görünümüyle şehrin en şirin ilçesinden birini oluşturmaktadır. “İlçenin bugünkü önemli bir geçim kaynağı da turizm sektörüdür. Yaz aylarının başlamasıyla birlikte ilçe nüfusuna iki misline varan bir artış getirmektedir. Buna bağlı olarak ilçe yatak ihtiyacının karşılanması için yeni turistik otellerin inşası yanısıra hızlı pansiyonculuk anlayışı da gelişmeye başlamıştır. Gelen yerli ve yabancı turistlerin ilgisi çoğunlukla eski evleri bilinçsizce pansiyon olarak kullanılmakta, bu da eski evlerin ve eski Avanos şehir dokusunun, süratle tahrip edilmesine ve yok olmasına sebep olmaktadır (Esmer, 1996).” Ek 2’de Ortahisar’da belirtilen sorunlar Avanos’ta da yaşanmaktadır. bulunabilmektedir. Avanos’ta da en fazla restaurant, sonra oteller yer almaktadır. Avanos geleneksel özelliği olan çömlekçiliği de turizme kazandırma başarısını sağlamıştır. Bunun için bölge halkının girişimiyle, küçük atölyelerde turizme yönelik satışlar gerçekleştirilmektedir. İlçede bölgenin diğer yörelerinde görüldüğünden farklı olarak otellerin yanısıra farklı turistik tesisler de yerlabilmiştir.

Bu özellikleri belirleyen bazı tesisler, konuya açıklık kazandırabilecek niteliklerdedir.

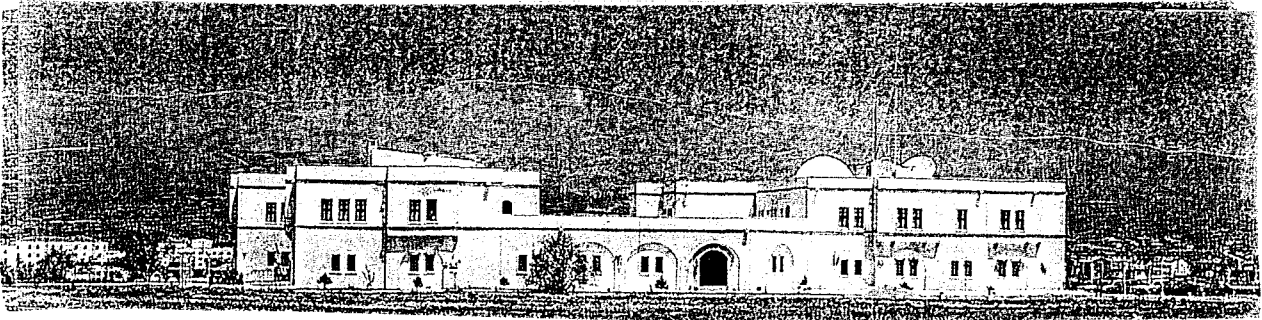
- Bazaar 54

Doğal Çevre Etkileşimi:

Resim 5.102. Vaziyet planı.

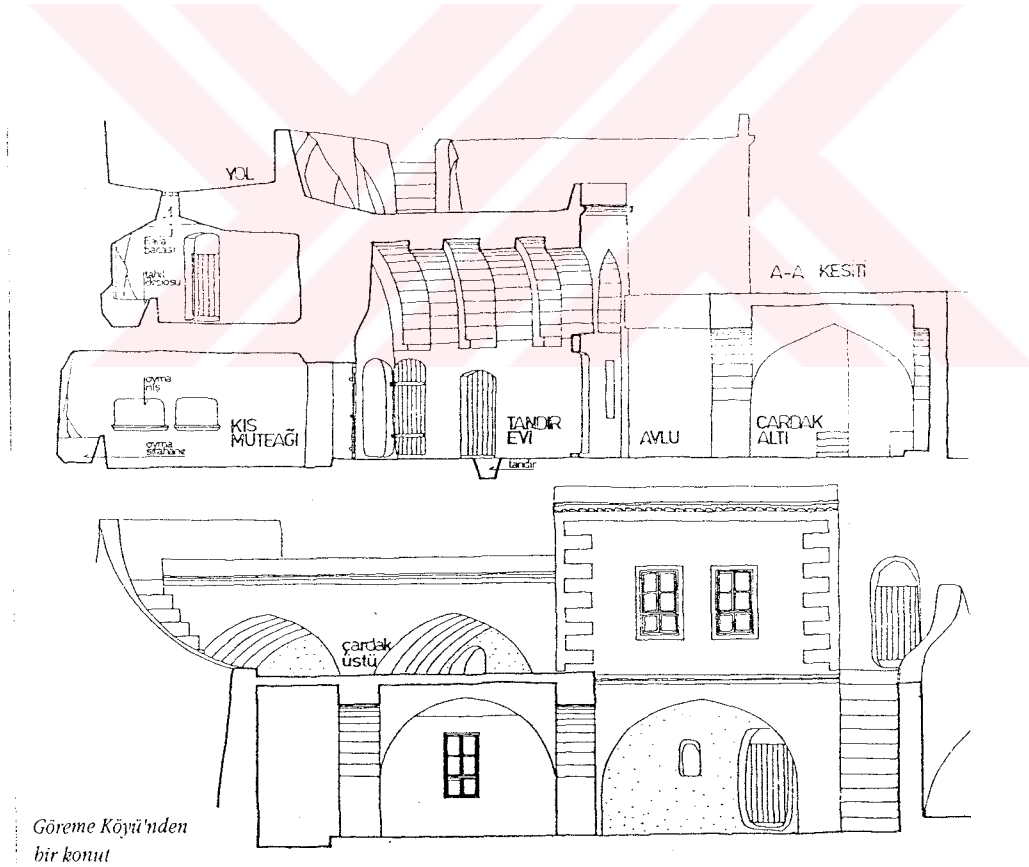
Bazaar 54 halı mağazası Avanos-Göreme karayolunda Avanos'a 4km uzaklıkta yer alır. Mimarı Apdullah Erençin'dir. Turizm mevsiminde günde yaklaşık 50 otobüsün ziyaret ettiği mağazada, Türkiye'nin değişik yörelerinde dokunan halıların turistlere tanıtımı ve satışı yapılmaktadır. 50-100m² arasında değişik büyüklüklerde toplam 36 adet halı salonundan oluşan mağazada ayrıca, haslı showlardan sonra ziyaretçilerin dinlenmeleri için 15x20m'lik ölçülerde bir iç avlu, idari bölümler, personel kafeteryası ve halı sergileri için kullanılan geniş koridor ve orta mekanlar planlanmıştır.

Resim 5.103: Bazaar 54'ün ön görünüşü.

Kapadokya bölgesindeki, ilkel ve endüstri öncesi yerel konutların mimarisinden etkilenmiştir. Halk geleneklerinin egemen olduğu bu toplumlarda, çevre iklimine tepkisi konut biçimlenmesinde etkin olmuştur. Bu konutların başka bir özelliği de konut üretiminde yapı ustalarının , iklimsel sorunlara karşı üstün yaklaşımları ve konut içinde yaşayanlara göre maksimum konforun, minimum kaynakla tüketilmesini sağlamalarıdır (Erençin, 1979).

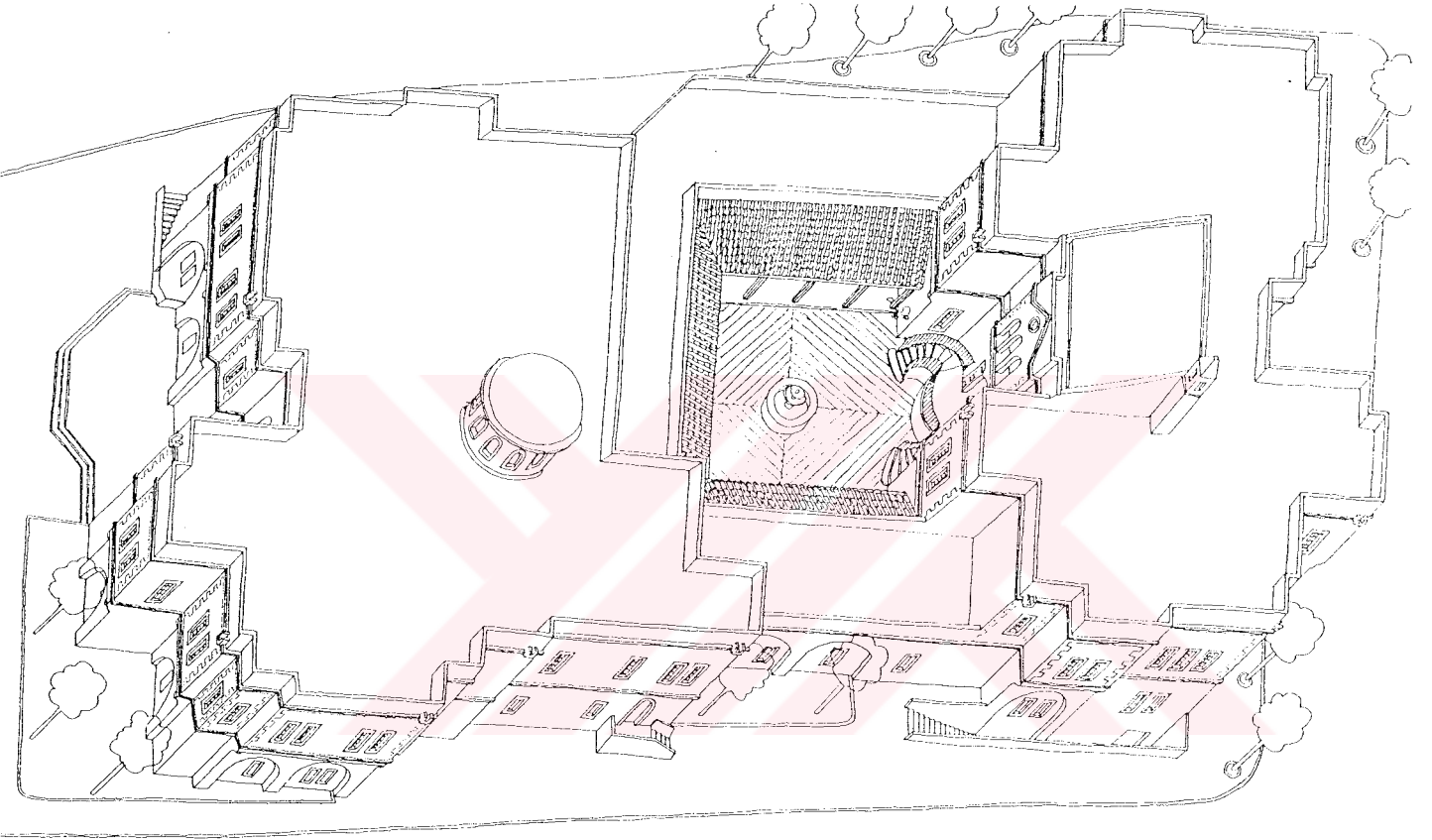
Kapadokya bölgesi kuru ve sıcak bir bölgedir. Bu bölgelerdeki ana özellik, yüksek gündüz ısı ve düşük gece ısıdır. Kuru ve sıcak bölgelerde ısı farklılıklarının önüne geçmek için ısının konuta geç girmesini sağlamak, geleneksel Anadolu konutlarının bir özelliğidir. Bu projede teknolojinin de avantajlarından faydalanılmak istenmiş, duvarlarda, izolasyon malzemesi kullanarak, duvarlar daha ince tutulmuştur.

Resim 5.104:Göreme köyünden bir konut.

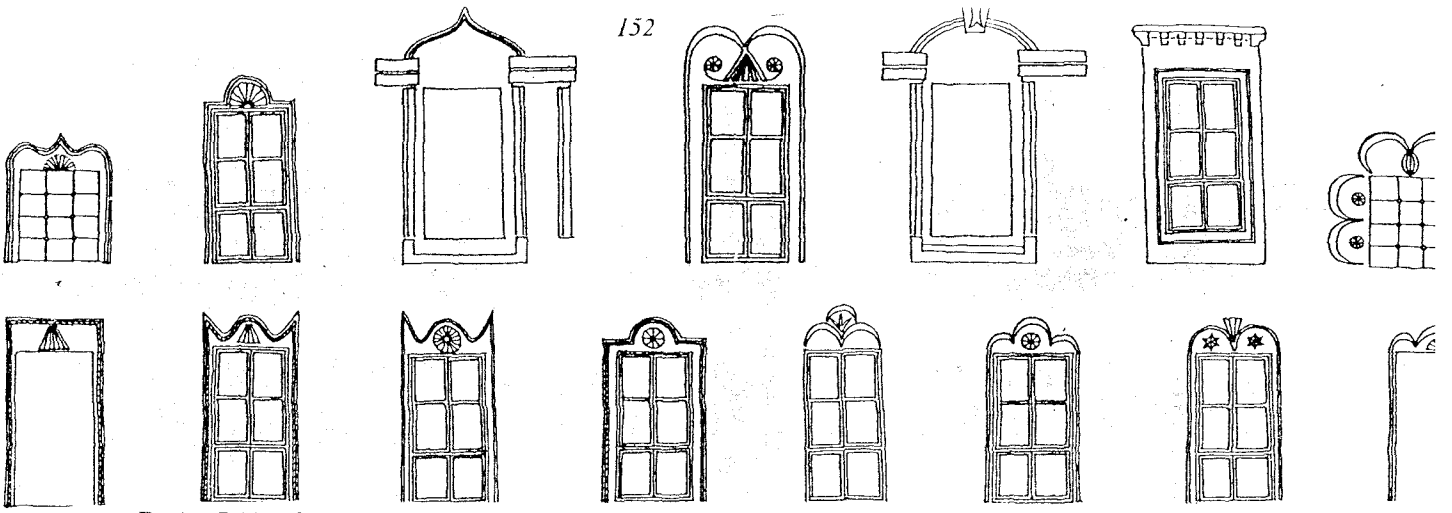
Resim 5.105:Çarşıda kullanılan, geleneksel mimari elemanlar.

Resim 5.106:Yapım izometrik perspektifi.

Bina ortasında avlu oluşturularak, bina gölge yüzeyinin arttırılması sağlanmış, güneş etkisini en aza indirmişdir (Erençin, 1990).

Bina cephesi açık renkle boyanarak, yaz aylarında güneş ışınlarını yansıtması, kışın da absorbe etmesiyle, mekanların ısıyı en iyi şekilde kullanımını sağlamıştır.

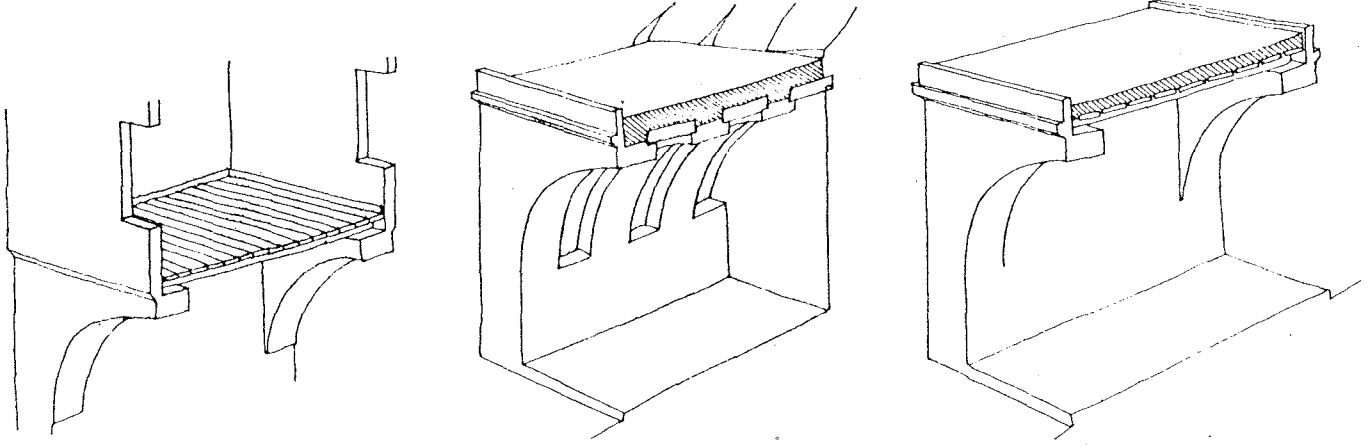
Resim 5.107:Yörede pencere tipleri ve süslemeleri.

Yapay Çevre Etkileşimi:

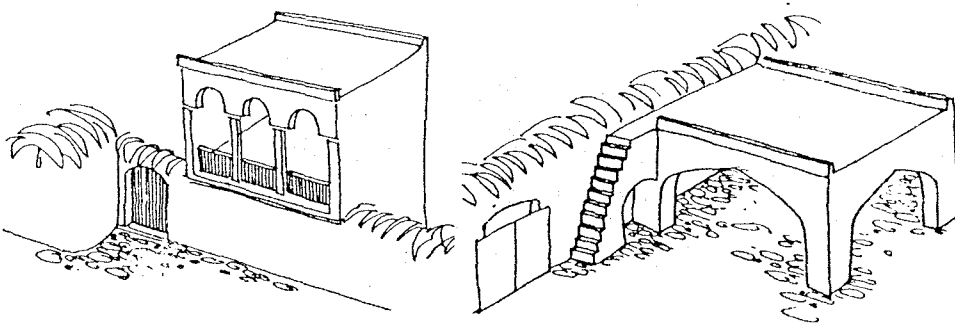
Bina girişi yine geleneksel Türk konutlarında görülen taş kemer biçiminde oluşturulmuştur. Pencereelerde ise caddeye bakan kısımları, geleneksel Türk evlerinde güvenlik ve mahremiyet amacıyla kullanılan demir parmaklıklarla kapatılmıştır.

Alt kat pencereleri en küçük ölçülerde düzenlenerek, günün sıcak saatlerinde, havalanma yoluyla alt kat birimlerinin ısınmaları önlenmiştir (Resim 108).

Binada kullanılmış kendini tekrar eden konut cepheleriyle konut grubu etkisi oluşturulmaya çalışılmış, bu şekilde bölgenin kentsel peyzajına uyum sağlanmıştır. Tasarımında en önemli yapay etkisi bu özelliğidir.

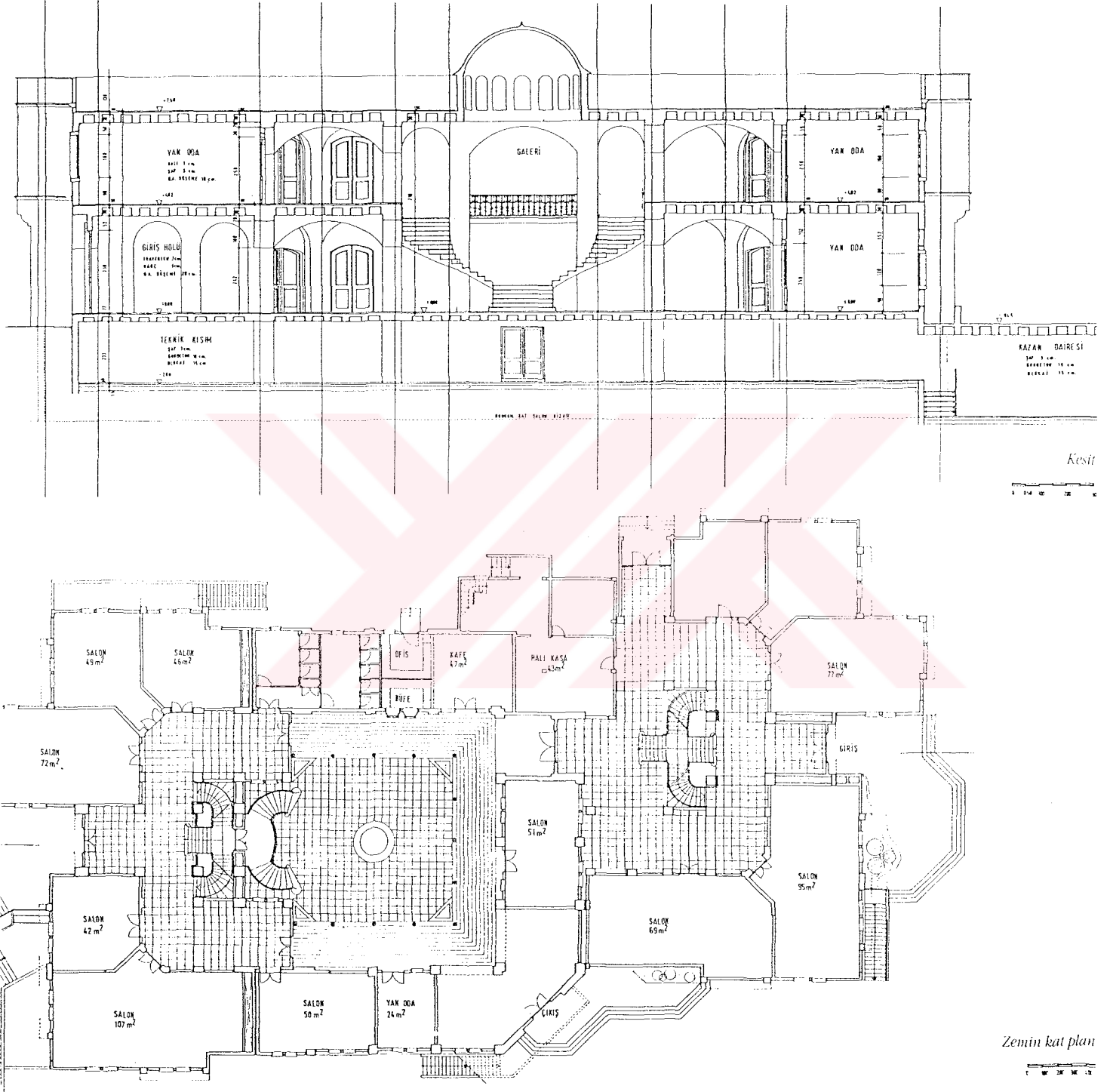

Yapılarda hezen, tonoz ve çatı örtüsü

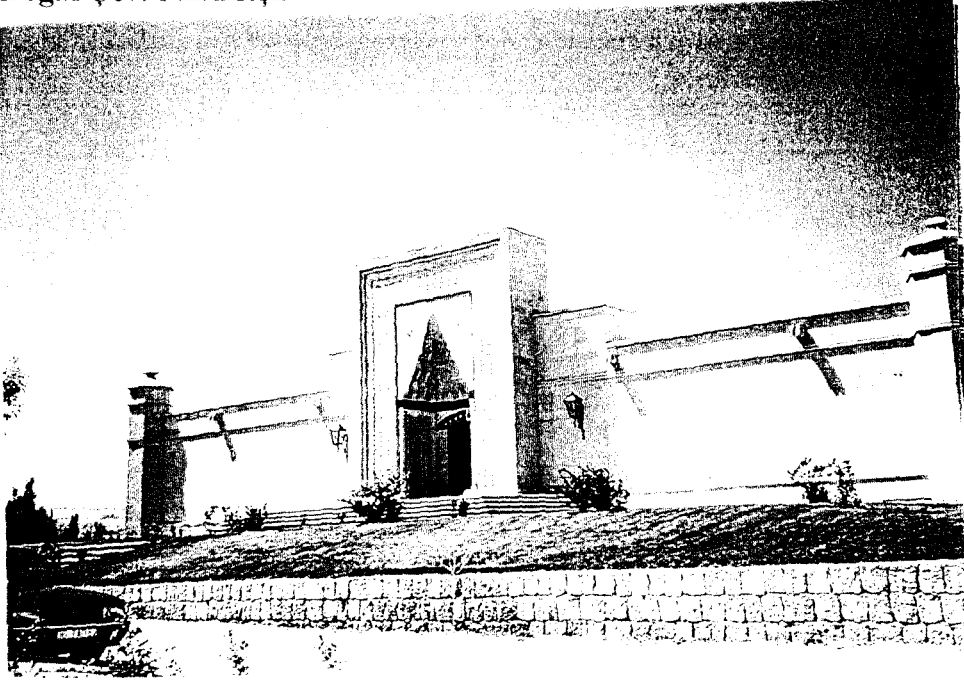
Değişik tip çardak örnekleri

Resim 5.109: Binaya ait bazı detaylar(Yöre taşından yapılmış payanda ve parmaklıklılı pencereler.)

Resim 5.110: Çarşı planı ve kesiti.

- **Hanedan Restaurant**
Doğal Çevre Etkileşimi:

Resim 5.111: Hanedan Restaurant girişi.

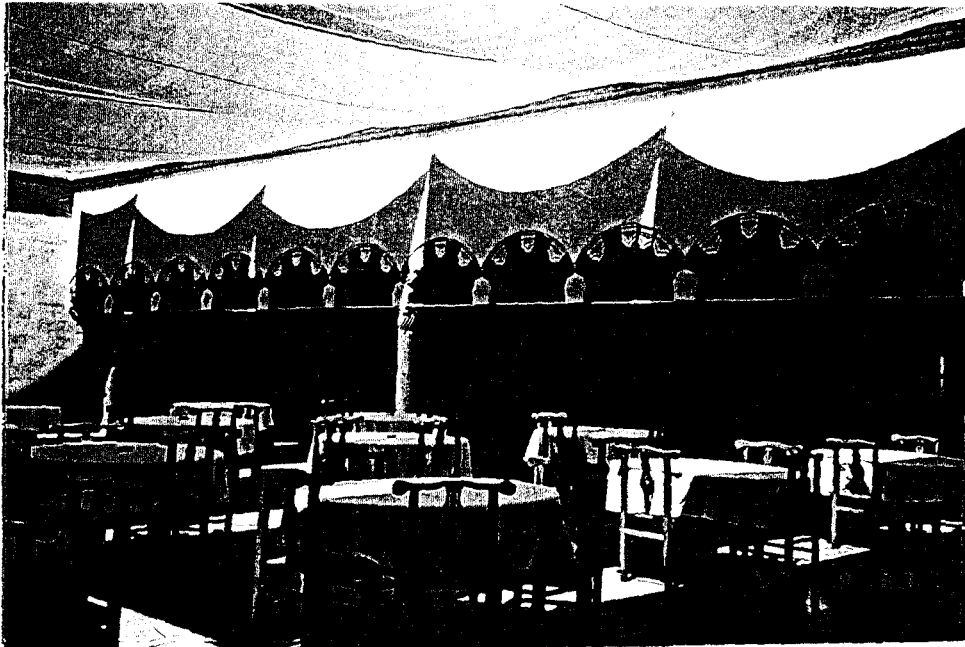
Avanos içinde bir restorandır. Mimari özelliklerini ilçe yakınlarında bulunan **Sarıhan** Kervansaray'ından almıştır. Nevşehir'in Avanos ilçesinin, doğal oluşumlardan biraz uzak bulunuşu nedeniyle, mimarisini çevre etkisi çok kısıtlaştıramamıştır.

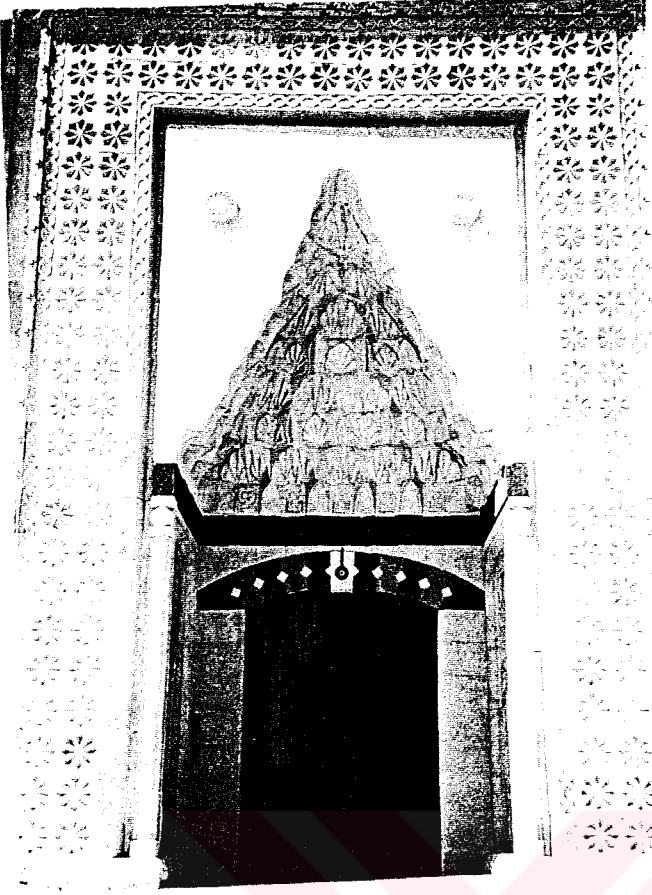
Yapay Çevre Etkileşimi:

Restaurant bir kervansarayı aynen taklit ederek, bölgenin yapay çevresini oluşturan tarihi çevresine uyum özelliği taşımaktadır. Resim 111' de görüldüğü gibi kullanılan taş işçiliği çok başarılıdır. Bunun, bölgede yetişmiş, Ömer Usta tarafından yapılmıştır.

Restaurantın içine yer alan, arkatlı geniş bir kervansaray avlusun, açık teras şeklinde kullanıldığı resim 112' de görülmektedir.

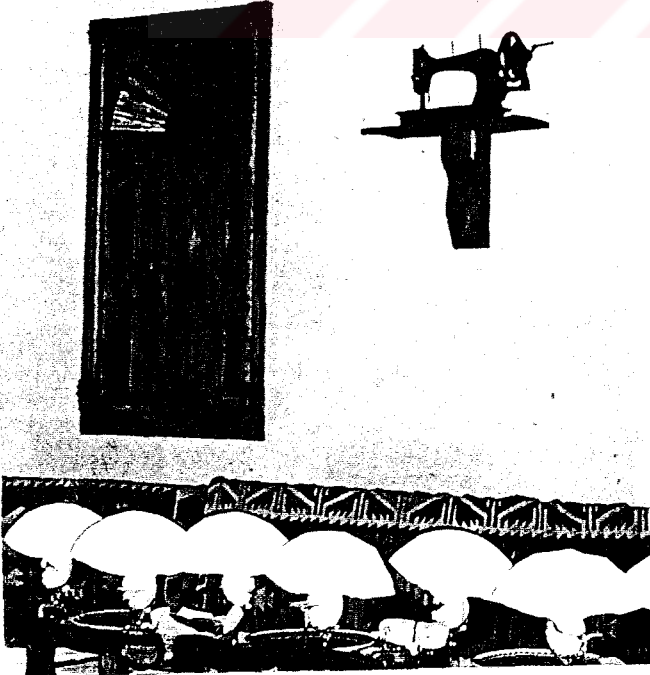
Resim 5.112: Hanedan restoran, iç mekanı.

Resim 113:Restoran girişi.

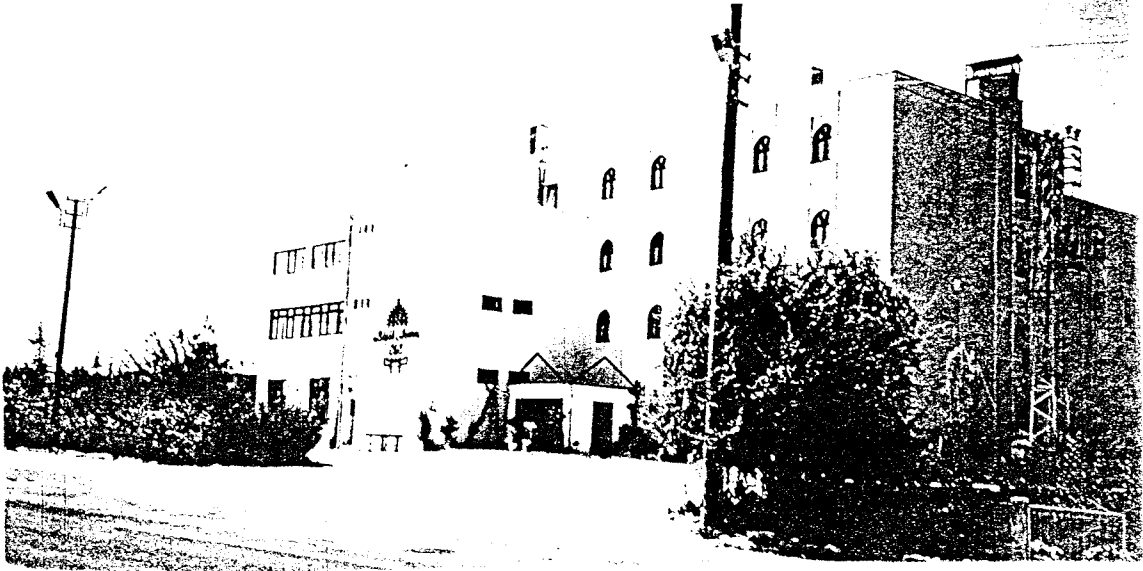
Dekorasyonda seçilen mobilyaların renkleri ve sadeliği yapının gösterişli mimarisiyle bir denge oluşturmaktadır. Avlunun yanlarındaki 60-70 m² büyüklüğünde odalar, ayrı ayrı geleneksel Türk mobilyalarıyla döşenerek, restoranın kapalı mekanlarını oluşturmuştur (resim 5.113). Mimar bölgede tarihi çevre etkisini başarılı bir şekilde kullanmış, örnek turizm yapılarından bir tanesidir.

Resim 5.114:Restaurant odalarında kullanılan dekorasyon elemanlarından bazıları.

- **Büyük Avanos Oteli ve Güray Çömlek Atölyesi:**

- **Doğal Çevre Etkileşimi:**

Resim 5.115:Avanos girişinde Büyük Avanos Oteli.

Her iki tesis de Avanos-Göreme yolu üzerinde yer almaktadır. Büyük Avanos Oteli Ortahisar Lapis Oteli örneğine benzemekte, ancak konumu itibarıyla Lapis Oteli gibi doğal oluşumların arasında değildir. Güray çömlekçilik atölyesi de , Avanos Oteli hizasında yer almaktadır. Atölyede görülen, **doğal çevre** etkisi ise bölgenin doğal oluşumuna uyumlu bir geleneksel malzeme olan, sarı taşın kullanılmasıdır.

- **Yapay Çevre Etkileşimi:**

Avanos Otelinde, yapı kitlesindeki ağır, sert etkiler görülmektedir. Yapının, farklı birimlerinde görülen, proporsiyonlarındaki çeşitlilik kendi arasında da bir bütünlüğü ifade edememektedir. Sık sık, tekrarlanan kemerli pencereler özellikle otellerde bir cami mimarisini benzeyen, yanlış görünüm oluşturmaktadır. Ayrıca bahçe düzeni de gerçekleştirilmemiştir. Otel, bu görünümle, **doğal ve yapay çevreden etkilenmemiş, bölgeye uyum oluşturamayan**, turizm yapılarından bir tanesidir.

Güray Çömlek Atölyesi, mimari biçim malzeme ve proporsiyonlarıyla, bölgenin en başarılı turizm yapılarından biridir. Cephesinde, belirli modüllerle yapılan çıkıntılar, bölge yerleşimindeki küçük konutların başarılı bir ifadesini oluşturmaktadır. Saçaklarındaki süslemeler, bölgede tarihi evlerde görülen motiflerden bir esintidir. Bu özellikleri, tasarımında kullanılan en önemli yapay çevre etkisini oluşturmaktadır.

Resim 5.116: Güray çömlek atölyesi.

- **Göreme Köyünde, Bazı Turizm Yapıları:**

Göreme eski bir yerleşim alanıdır. Doğal oluşumunda ve yerleşimindeki çeşitlilik nedeniyle bölgenin kalbi durumundadır. Kasabada kayadan oyma yerleşimlere rastlanıldığı gibi, koni biçimindeki kaya yerleşimlere de rastlanmaktadır. “Yerleşimde sivil mimarlık örnekleri vardır. Bunlar yazın genellikle turizm amaçlı kullanılırken, kışın kapalı tutulmaktadır. Bunlar içinde bazıları yıkılmış veya yıkılmaya yüz tutmuş durumdadır.”

“Kasaba, bölgenin turist akımının düğüm noktasını oluşturmaktadır (Eravşar 1996).” Göreme kasabası, tarihi ve doğal oluşumlarının çokluğu sebebiyle, bölgenin kalbi kabul edilmektedir. Son yıllarda yapılan İmar Planları ve otel tesisleri kasabanın kentsel ve jeolojik yapısına önemli ölçüde zarar vermektedir. “Bu doğrultuda kasabada önemli ölçüde Turizm yatırımı gerçekleştirilmiştir. Bu yatırımların maalesef bir çoğu doğal ve kentsel karakteri bozucu nitelikte olmuştur. Yaz aylarında artan nüfus, bölgedeki birçok yerleşimde olduğu gibi altyapı sorununu oluşturmuştur”(Eravşar, 1996). Yerel yönetimler, kurul kararlarını, özellikle 2981 sayılı **İmar affından** sonra, yetersiz ve net olmamasından doğan problemleri, sit alanı içinde, birçok turizm yapılarının inşasına izin vermişlerdir.

Belde, müsait değildir. Buna rağmen bir Ataman Tesisi ve Turist Otel örneğinde görüldüğü gibi doğal oluşumların içinde fiziksel çevreyi de olumsuz etkilemektedirler.

Kasabada bunlara en iyi örnek teşkil edecek, en çok dikkat çeken turizm yapıları örnek seçilmiş, fiziksel çevredeki etkileşimleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Doğal Çevre Etkileşimi:

Nevşehir'in Göreme kasabası, doğal ve tarihi çekiciliği, fazla olan bir kasabadır. Ancak aynı oranda, turizm adına çirkin yapılaşmaların da fazla olduğu kasabalardan biridir. Bölgenin, her köşesi doğa ve tarihin içiçe yaşadığı mekanlarla doludur. Ancak ne yazık ki bilinçsizce yapılan çalışmalar, sonucu çevre hızla bozulmaktadır. Bunlardan bir tanesi Göreme Müzesi çıkışında, yer alan Turist Oteldir. Resim 'de görüldüğü gibi vadinin tabanında yer alan ve hiç bir mimari kaygı taşımayan, çevreye uyum göstermeyen bir yapıdır.

Resim 5.117:Göreme'de, doğal oluşumun içinde yer almış, turizm yapılarından Turist Otel.

Yapay Çevre Etkileşimi:

Turist Otel, doğanın içinde konumlanması, rüzgar erozyonunun etkisiyle devingen olan tuf tabakasında yeni peribacalarının oluşumuna engel olacağı gibi , mimarisindeki sıradanlık ve bembeyaz görünüşü ile bölgeye ve bölgeye değer veren insanlara saygısız bir görünüm oluşturmaktadır. Böyle bir yapı **doğal ve tarihi çevreyi yıkıcı** bir özellik taşımaktadır. Bunun gibi başka bir örnek de genel ifadeyle, "**Göreme Vadisine bir hançer gibi saplanmış**" Ataman Tesisi'dir. Bu projenin ülkemizin başarılı mimarlardan Melih Karaaslanın'da eseri olması, madalyonun başka bir yüzünü göstermektedir. Mimari açıdan yerleşim dokusunun, proporsiyonların vb. özelliklerin bölge ve geleneksel Türk mimarimize uyumu bu tesiste önemini yitirmektedir. Çünkü hepsinden önemli bir tasarım kriteri olan, "**doğal ve tarihi çevreyi koruyarak, yapılaşma**", bu tesiste tam tersi bir özellikle, çevre değerlerini tahribata uğratan bir yapılaşmayla gerçekleştirilmiştir. Milyonlarca yıl önce volkanik faaliyetlerle

oluşmuş ve halen rüzgar etkisiyle şekillenmeye devam ettiği, Tanrı'nın bir lütfü güzelliğın korunması, insanlık görevi olarak kabul edilmelidir. Kritik bölgelerde, yapılan tesisler, bölgede kötü örnek teşkil etmektedirler. Ataman Oteli gibi turizm yapılarından örnek alan, duyarsız birçok turizm işletmecisi, doğal ve tarihi çevre içinde tesislerini kurabilmektedirler

Resim 5.118: Yine Göreme Vadisinin ortasında yeralan başka bir turizm yapısı; Ataman Oteli.

VI. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER:

Çevre sürekli değişen bir olgudur. İnsanların gereksinimleri, yaşamdan beklentileri arttıkça, çevreye olan ihtiyaçları da orantılı olarak artmaktadır. Teknolojinin gelişimi, başlangıçta toplum yaşamının rahatlığı için düşünülmüş, ancak bu gerçekleştirilirken, insan yaşamının bir parçası olan çevrenin de giderek yitirilmesine yolaçmıştır. Teknolojisi hızla gelişmekte olan ülke insanların, tekdüze bir hayat yaşamaya başladığı anda, çevresel değerlere olan özelemleri ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda ise dünyada, canlıların bir parçası olan ve hayat boyunca devam edecek olan bir çevre olgusunun önemi anlaşılmaya başlamıştır. Gelişmiş ülkeler arasında çevrenin teknoloji için değil, teknolojinin sağlıklı bir çevre için kullanılması bilincinin ise son yıllarda yaygınlaştığı görülmektedir.

Çevresel değerler; toplumun sosyo-kültürel, ekonomik ve fiziksel yapısını oluşturmaktadır. Bir toplumun saygınlığı, çevreye gösterdiği özenden anlaşılır. Ülkeler arasında çevresel değerlerin doğru kullanılması ve korunması sonucunda verim alınan en önemli sektörlerden biri turizm endüstrisidir. Başka bir deyişle turizm, dünyadaki ülkelerin fiziksel, sosyo-kültürel ve ekonomik çevresel değerlerinin derecesini belirleyerek, kaliteli bir toplumda oluşması gereken özellikleri dünya insanına aktaran ve bu yolla önemli ekonomik girdisi ile ülkeleri ödüllendiren bir sektördür.

“...Çağdaş turizm,kitlelerin yıllık dinlenmesini karşılamak zorundadır. Turizm artık Roma-Londra ve Paris’in dışına kaymıştır. En büyük potansiyel Türkiye, İspanya ve Portekiz’de bulunmaktadır. Ancak iklim ve kültürel atraksiyon bakımından Türkiye başta gelmektedir...”(Çubuk, 1980- Avrupa turizm potansiyel araştırma raporu.)

Turistik değerleri fazla olan ve turizmi gittikçe artan bir ivmeye sahip ülkemizin en önemli turizm bölgeleri, **İstanbul ve Kapadokya olduğu** söylenebilir. Bu iki bölgenin önemi, tarihi ve doğal özelliklerden kaynaklanmaktadır. İstanbul’da eşsiz güzellikteki doğa sabit ve gittikçe yıpranmaktadır. **Ancak, dünyada sürekli yağmur ve rüzgar erozyonuyla yeniden şekillenip değişim içinde olan “peribacaları”nın bulunduğu ve doğayla insanın birlikte oluşturduğu nadir bölgelerden birisi, Kapadokya bölgesi’dir.** Kapadokya doğal, tarihi, çekiciliğinin yanısıra, hristiyanlık dininin yaygınlaşmasını sağlayan, önemli bir dini merkezdir.

Doğal oluşumun halen devam ettiği bu bölgede, doğal ve tarihi alanları koruma ve kullanma adına yapılan **“bilinçsiz yapılaşmalar”**, bölgenin ciddi derecede tahribatına yol açmaktadır.

Bu yapılaşmaların, bölgeye yavaş yavaş hükmetmeye başlaması, bölgede alınacak tedbirlerin daha ciddi boyutlara ulaşmasını gerekli kılmaktadır; **Bölgede bulunan sayısız manastırlar, yeraltı şehirleri, turizm açısından önemli eserlerdir. “Peribacası”, kendine özgü malzeme, yapı ve mekansal özelliklere sahip yerleşme birimleri, bölgede turistik talebi arttıran etkenleridir.**

Turizm ve çevre gelişimi açısından, diğer turizm bölgelerine örnek olabilecek nitelikleri nedeniyle araştırmada seçilen Kapadokya bölgesi oldukça ilginçtir. Paul Lucas, tam 285 yıl önce yazdığı seyahatnamesinde **“Düşündüğümde, şimdi bile allak bullak ediyor beni bu görüntü... Bugüne dek çok yolculuk ettim ama buna benzer bir şey ne görmüş, ne de işitmişim”**diyerek, **bölgeye olan hayranlığı anlatmaya çalışmıştır. (Karamani,1997)**

Bölgede, bölge halkının turizmle bütünleşmesini sağlamak amacıyla Turizm Bakanlığının verdiği teşvik kredileriyle, pansiyonculuğun yaygınlaşması sağlanmıştır. ...bölümde pansiyonlara bazı örnekler verilmiştir.

Bölgede nitelikli turizm yapıları yer almaktadır. Özellikle Uçhisar Kasabasındaki, otel ve restoranlar bölgenin çevresel değerlerini yansıtan olumlu örneklerdendir.

Avanos, diğer ilçelerden farklı olarak, geleneksel özelliklerini sürdüren ve toplumun geleneksel el sanatlarını turizm yapılarına işlevsel olarak yansıtmayı başaran önemli bir ilçedir.

Bütün bu olumlu özelliklere sahip, bu güzel yörenin, oldukça önemli sorunlarını araştırma sonucunda tespit edilerek, maddeler halinde aşağıda özetlenmiştir;

1. Bölgede turizmle ilgili meslek eğitimi bulunmamaktadır. Bu da, halkın turizmi daha bilinçli bir şekilde değerlendirememesi ve koruyamamasına yolaçmaktadır.

Bölgede turizm adına yapılan çoğu tesislerin, turizmi baltaladığı ve bölgenin geleceğini tehlikeye soktuğu anlaşılmaktadır.

2. Devlet, tarafından bölge korunması için Milli park alanları ve Bölge Nazım İmar Planlarında alınan kararların uygulanamamasına neden olmaktadır.

Bu konuda bölümde belirtildiği gibi ilgili kurumlara kanunlara uyulması için yeterli yaptırım gücü verilmemiştir.

- 3. Bölgede özellikle turizm yapılarından otellerin hızla yaygınlaşması ve bölgedeki yapılaşmanın artmasına neden olmaktadır.**

Otellerin verdiği kitlesel etkiler, bölgenin süratle betonlaşmasına yol açmaktadır.

- 4. Turistik kasabalardaki belediye yönetimleri, bölgenin özellikle sit alanı içindeki kaçak yapılaşmayı önleyememekte, merkezi yönetimlerin aldığı kararları, birtakım politik endişelerden dolayı uygulayamamakta ve konunun uzmanı teknik ekip oluşturamamaktadır.**

Turistik tesislerin, sınırlarını giderek genişletmesi, bölgedeki yeni doğal ve tarihsel sit alanı ucundaki oluşumlara engel olmaktadır.

- 5. Bölge halkı ve işletmeciler, eksik teknik bilgileriyle, yörenin ‘tarihi evleri’nde sorumsuzca “tadilat” adı altında restorasyon girişimlerinde bulunmaktadırlar.**

Bölgeye sahip çıkması gereken halka, verilen krediler yerinde kullanılmamaktadır.

- 6. Bölge halkının, Bölgeyi korunmasını sağlayacak, özel kurum ve kuruluşların bölgeyi korumaya yönelik çalışmaları yetersiz kalmaktadır.**

Ek 1’de Kapadokya dernekleri ve faaliyetlerinin yetersizliği ve kamuoyu etkisini sağlayamama nedenleri açık olarak belirtilmektedir.

- 7. Bölgedeki işletmeciler, yeteri kadar bilgi ve tecrübeye sahip olmamaları nedeniyle, birçok turizm yapısından gerektiği gibi faydalanamamaktadırlar.**

Bu tutumlar, bölgenin turistik potansiyelinde kayıplara yolaçmaktadır.

- 8. Bölgede, ticari amaçlı tur operasyon anlayışı, bölgenin mimari karakterine uyum sağlamayan, ticari amaçlı turizm yapılarının çoğalmasına neden olmaktadır.**

Turizm acentalarının ve rehberlerin kısa süreli paket turlar düzenlemeleriyle, sadece yatak ve yeme-içme hizmeti veren, uzun vadede ülkemize kazanç sağlamayan ‘sahte turizm yapıları’ nın süratle arttığı görülmektedir.

- 9. İhtisas sahibi ve çevreye karşı duyarlı olmayan Mimarların, bölgede turizm yapılarında, bölgenin fiziksel çevresi, sit alanı ve proje uygulamalarına uyum**

sağlamayan turizm yapılarında görev almaları, bölgenin bozulmasını hızlandırmaktadır.

Genel olarak, Bölgenin sit alanı içindeki tesislerin yapımında bir sakınca görmemeyen, çevrenin tahribatına yolaçması, hayret verici niteliktedir..

Genel olarak özetlenmeye çalışılırsa; “bölgede gerek çevre değerleri, gerekse turizm işleviyle bağdaşmayan “turizm yapıları”, bölgede çevre ve turizmin gelişimine hatta yitirilmesine yol açmaktadır.

ÇÖZÜM ÖNERİLERİ:

Bu araştırmalar sonucunda bölgedeki bu olumsuzlukları düzeltmeye yönelik öncelikle alınması gereken önlemler 9 madde halinde özetlenmiş ve çevre-turizm etkilenişiminde olumlu bir sürece ulaşmasında fayda sağlanmaya çalışılmıştır.

Kapadokya Bölgesi’nde, turizm ve çevre olgularının korunmasında alınması gereken önlemler sırasıyla şöyle özetlenebilir;

1. Turizm Bakanlığı, bölge halkına, turizm ve çevreyi sevdirmek ve bunları bilinçli bir şekilde değerlendirmelerini sağlamak için mesleki eğitim veren okul ve kurslar açmalıdır.

Bölgedeki tüm okullarda, Kapadokya Bölgesini ve turizmi tanıtan mecburi dersler konulmalıdır. Bu uygulama, ülkemizin diğer turistik bölgelerinde de gerçekleştirilmeli, halk yakın çevresine dair bilgiler edinebilmeli ve turizmin ülkemiz için öneminin kavraması sağlanmalıdır.

Böylece, bölge halkı turizme ve çevreye karşı daha bilinçli yaklaşacak, ülkemizin ve bölgenin çevresel değerlerine sahip çıkmayı öğrenecektir.

Bölge halkı da ek1’de belirtildiği gibi, rehberlik gibi eğitim gerektiren mesleklerde çalışmak istedikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

2. Özellikle yerel yönetimlerin, politik görüşlerden uzak, merkezi ve sivil yönetimlerle uyum içinde çalışmaları, gerekmektedir.

Turistlerle yapılan anketlerin sonucunda da, turistik kasabaların genellikle hiçbirinin korunamadığı fikrini paylaşmaktadırlar (Ek1).

Turizm yapılarından özellikle otel, diskotek ve restaurantların, doğal oluşumların yoğun olduğu Göreme, Ortahisar, Ürgüp, Uçhisar kasabalarında, kontrolsüz yapılaşmasına ve genişlemelerine engel olarak, bölgedeki tahribat azaltılabilir;

Bunun için, bölgedeki yerel yönetimler, turizm yapıları için gerekli altyapının kurulması ve çevreyi bozmayacak şekilde yapımına, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kuruluyula birlikte karar verebilmelidir. Aksi takdirde, buna yerel yönetimlerin de izin vermeleri, sonucu, bölge için geri dönüşü olmayan sorunlara neden olunacaktır. Böylece, **Ataman Oteli, Turist Oteli, Lapis Oteli** gibi sit alanı içinde bölgeyi çirkinleştiren turizm yapılarının daha fazla çoğalması önlenecektir. Eğer bu sağlanamıyorsa, devletin, özellikle bölgede bir koordinasyon sağlanması ve sit alanının korunması için, yerel yönetimler üzerindeki yaptırım gücünün arttırılması gereklidir. Ek1’de alınan anket sonuçlarında da bölge halkının çoğunluğu bölgenin süratle betonlaştığı görüşünü paylaşmaktadır.

3. Bölgede gerçekleştirilecek yeni turizm yatırımları, İşçileri ve Turizm Bakanlığınca arz-talep ilişkisine göre belirlemelidir.

Ek1’ de yapılan görüşmelerde de, yatırımcılar tarafından, nitelikli sayılabilen pek çok turizm yapıları, bölge halkı ve turistler (EK1 anket sonuçları) tarafından tercih edilmemektedir.

- **Bölgede, şu anda mevcut ve bakımsızlığa terkedilmiş tesislerin değerlendirilmesi için, Turizm Bakanlığı tarafından yeniden işler hale gelmesini sağlanmalıdır.**

Bölgede turizme kazandırabilecek birçok tesis, ülke ekonomimizin de yükünü hafifletecektir. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, özellikle tarihi ve doğal çevre içinde, turizm yapılarını niteliksiz, konunun uzmanı olmayan işletmecilere verilmesine müsaade etmemelidir.

Bölgede bu konuyu açıklayan en iyi örneklerden biri, Ortahisar belediyesine ait **Paris Motel Kamping**’tir. Buna en iyi örnek biri belediye, diğeri özel teşebbüse ait, 144 yatak kapasiteli **Dinler Motel Kamping** ve **Paris Motel-kamping**, bakımsızlığa terkedilmiş, **Göreme Oteli** de şu anda da kullanılmamaktadır. Bakanlığa bağlı olarak çalışan TC. Turizm Bankası AŞ., tarafından bölgeyi korumaya yönelik alınan birçok karar, yerel yönetiminin insiyatifine bırakıldığı için, geçerliliğini yitirmektedir.

- **Turizm Bakanlığı tarafından bölge genelinde, bir fizibilite raporuyla çevre ve turizm gelişimine en uygun turizm yapılarının belirlenmesi gereklidir.**

Bölgeyi ciddi anlamda tanımak isteyen turistler, daha uzun sürelerde ve bölgede doğal çevreyle daha içiçe yaşayabilmek arzularını, pansiyonlar dışında, Motel-kamp alanlarında da gerçekleştirmek istemektedirler.

Spor ve eğlence imkanlarını da en fazla sağlayabilecek alanlara sahip motel-kamp alanlarının çoğaltılmasına olanak sağlanmalıdır.

Bunun için ciddi bir peyzaj düzenlemesiyle, mimarisi doğal çevreye uyumlu kamp tesisleri oluşturulmalıdır. Bu şekilde, bölgede çevreyle bütünleşebilen bir turizm anlayışı yerleşerek, pansiyonculuğa alternatif olacak bir kamp turizmi de geliştirilmelidir. Motel-kamp yerlerinde düzenli ve bakımlı yeşil alanlar oluşturulmalı, otellerin özellikle tarihsel ve doğal çevrede oluşturduğu ezici etkisi azaltılmalıdır. Böylece bölge halkıyla da bütünleşebilecek, kültürel aktiviteye sahip bir kamp turizmi oluşacaktır.

- **Turizm Bakanlığı, bölgede fiziksel çevre, turizmin gelişimi ve korunmasına yönelik kararlarını başarıyla uygulanması için, yaptırım gücünü arttırmalıdır.**

Özellikle **Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu**, Yerel yönetimler ve Sivil toplum kuruluşlarından görüşleri de ülke menfaati doğrultusunda değerlendirebilmelidir.

Sayfa... Sayın Eravşar'ın da belirttiği sorunlara yönelik, Turizm Bakanlığı, Bayındırlık ve İskan Bakanlığının Bölgede Milli Park, Nazım İmar Planı,ve Sit alanları için yapılan tanımlamalarını netleştirmelidir. Ayrıca sit alanı içindeki yeni yapılaşmaların denetimi için görevlendirilen Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulunun yaptırım gücü arttırılmalıdır.

Eğer bu sağlanamıyorsa, bölgede yine Kültür Bakanlığının görevlendirdiği, merkezi, yerel ve sivil toplum örgütleri ile uzlaşmış, bölgede turizm ve çevrenin korunması ve iyileştirilmesini ilke olarak benimseyen tarafsız bir **“bölge kurulu”** oluşturulmalıdır. Bu kurul, bölgede çok başlılığın, sahihsizliğin önüne geçilmesi, bölgenin en iyi şekilde korunması ve denetlenmesi için gerçekçi çalışmalar yapmalıdır (EK1). Bölgede küçük turistik kasabalarda gerçekleşen her türlü turizm yatırımlarının, çevre ve turizme en uygun şekilde ve, bölge ölçeğinde ele alınması, tarafsız kuruluşlarca sağlanabilir. Bu şekilde, turistik kasabalarda yerel yöneticilerin, yanlış politik kararlarına karşı bölge korunmuş olur. Bölge genelinde yapılan, kısa ve uzun vadeli programlar da, turizm yapılarının gelişim yönünü belirler.

- Merkezi yönetimlerce gerçekleştirilecek denetim, sadece yerel yönetimler üzerinde değil, tur organizatörlerin üzerinde de sağlanmalıdır. Sadece Kapadokya bölgesinde değil, ülkemizin diğer turistik tesislerinde de, tur organizatörlerinin grupları istedikleri gibi yönlendirmelerine izin verilmemelidir.

4. Yerel Yönetimler, yeni turizm yapılarının oluşması için, Merkezi yönetimlerin aldığı kararları, bölgenin çevresel değerlerini koruyarak uygulamalıdır.

Bölgede turistik yörelerdeki çoğu belediyeler, eğitim seviyesi düşük kişilerce yönetilmektedir. Uzun vadeli düşünemeyen Belediyelerin, kadrolarında da, niteliksiz kişiler çalışmakta ve kentsel planlamada verdikleri yanlış kararlar sonucunda, çevre ve turizmin gelişimine zarar vermektedirler. Kültür seviyesi düşük bölge halkı ise, yerel yöneticileri kendi menfaatleri doğrultusunda seçerek, turizm adına yanlış işler yapılmasına neden olmaktadır.

- Turistik kasabalarda yerel yönetimler, çevre-turizmin gelişimine yönelik uzun vadeli çalışmalar yapmalı ve konunun uzmanı kişilerden oluşmaya çalışmalıdırlar.

Tarihi ve doğal çevreye sahip ilçe belediyelerinde de en kısa zamanda yine Mimarlık, Mühendislik ve Şehir Bölge Planlama Bölümü mezunları görev almalıdır.

- Merkezi yönetimler, Kapadokya Bölgesinin korunması için, belediyelere yardımcı bir kuruluş değil, belediyeler merkezi yönetimlere yardımcı olan bir kuruluş şeklinde çalışmalıdır. Çünkü tarihi ve kültürel değerler, sadece o bölgeye ait değil, ülkemize ait değerlerdir. Ancak Bakanlıklar, bölge için aldığı kararlarda yerel yönetimler ve sivil toplum örgütlerinin görüşlerini de değerlendirmeli, bölgenin korunması için birlikte elbirliğiyle önlemler almalıdır.

- Özellikle tarihi ve doğal çevrede yer alan belediyelerde ve merkezi yönetimlerde çalışanların en az üniversite mezunu olması sağlanmalıdır. Üniversite mezunlarının hızla arttığı ülkemizde, üst düzey yöneticileri Lise mezunlarından oluşmakta, bölgenin geleceğine yönelik kararlarda söz sahibi olmaktadır. Örneğin, Ek1’de yapılan görüşmede 1985’ten bu yana, Nevşehir İmar Planının yaklaşık 20 yıldır yenilenmediği, alt yapı sorununun çözülemediği, bunun da nitelikli yöneticilerin alınmamasından kaynaklandığı açıktır. Ek1’de turistlerle yapılan ankette Uçhisar, doğal ve tarihi çevresi en iyi korunmuş kasaba olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

5. Yöre halkı, yerel yöneticiler, bilim kuruluşları, turizm işletmecileri, finans kurumları ve Devlet, Kapadokya’da turizmden en iyi şekilde faydalanmak için çalışmalar gerçekleştirmelidir.

- Tarihi evlerin restorasyonu sonucu oluşturulan pansiyonlarda devlet, denetimi sadece proje aşamasında değil, uygulamada da sürdürmelidir.(Ek 1).
- Bölge halkına, tarihi konutlarını, pansiyon evi olarak işletmek istediklerinde, konunun uzmanı mimarlar yardımcı olmalıdır. Aksi takdirde devletten yapımı için verilen teşvik kredileri ve kendi masraflar boşa gidecek, özellikle turistlerin tepkilerine yol açan niteliksiz turizm yapılarının çoğalmasına yol açacaktır.
- Nevşehir Mimarlar Odası da, oluşturulacak pansiyon evlerinin denetlenmesinde belediyelere yardımcı olmalı, bölgeye zarar veren çalışmalarda gerekirse basın yoluyla sesini duyurmalıdır.
- Merkezi yönetimlerin sorumluluğu bu konuda da hemen hemen aynı olup, 4. maddede de geniş olarak açıklanmıştır.
- Pansiyonları işletmek isteyen bölge halkı, en azından turizm eğitimi veren kurslara katılmalı, konuklarına en iyi hizmeti verebilmek için ne yapılması gerektiğini öğrenmelidir.

6. Geleneksel kent dokusunun korunmasını için gereken başka bir çözüm de, bölgede sivil toplum kurumları oluşturulmasıdır.

Sayın Eravşar’ın sayfa... belirttiği gibi, bölgenin koruma ve planlanmasında denetim sağlaması gereken “Kapadokya Vakfı”, sorunların(Ek 1) çözümünde bölge halkı ve işletmecilerle birlikte etkinlik sağlanmalı, bölgeye zarar verebilecek çalışmalara karşı mücadele etmelidir.

7. Özel teşebbüsün araştırmacı girişimiyle bölgede, çevre ve turizm gelişimini sağlayan, turizm yapıları oluşturmalı ve değerlendirebilmelidir.

Belediye tarafından kiraya verilen motel, işletmeciler tarafından yenilenmeli ve iyi yönetilmelidir. Nevşehir'in en eski ve yüksek oteli olan mimarisi Sayın Prof. Nihat Güner'e ait, 144 kişilik yatak kapasiteli **Göreme Oteli, Dinler Motel Kamping** gibi tesisler iyi yönetim ve zevkli mimari anlayışla yeniden düzenlenmelidir.

Ülke ekonomimize büyük katkı sağlayabilecek özel teşebbüs, mevcut tesislerin turizme kazandırılmasında milli bir görev anlayışıyla değerlendirilmelidir.

- Turizm işletmecileri ve mal sahipleri, çevreyi biraz daha tanımaya ve anlamaya çalışarak, daha nitelikli tesisler oluşturabilecek kapasitede olmaları gereklidir. Bölgede çevre ve turizmin gelişimi, ülkemiz ve yatırımcıların ciddi kazançlar sağlaması mümkün görülmektedir.

8. Devlet ve sivil toplum örgütleri tarafından, ülkemizin turistik kasabalarında, tur operatörlerinin yöre halkını ezici tutumlarının önlenmesi gerekmektedir.

Turizm Bakanlığı ve Kapadokya Vakfı bölgede acenta ve rehberlerin, bölge halkı üzerindeki etkileri incelenmeli, bölge halkını ezici tutumlara karşı kısıtlamalar getirilmelidir. Bu şekilde, bölge halkının turizmden faydalanması sağlanmalı, turizme ve bölgeye sahip çıkmak için bölge halkıyla ortak çalışılmalıdır.

Bu şekilde turizmle uğraşan küçük bölge esnafının hakları koruma altına alınabilir.

Böylece, Kapadokya Bölgesinin büyük kayıplardan biri olan, sosyo-kültürel çevre değerlerinin yeniden kazanılması sağlanabilir.

9. Mimarlar özellikle sit alanları içinde oluşturdukları proje ya da yeni yapılaşmaları, bölgenin var olan çevre değerlerinin zedelenmemesi için özen ve dikkatle gerçekleştirmelidir.

Ayrıca Nevşehir'de son yıllarda kurulmuş olan Mimarlar Odası da, üye mimarlarının denetlenmesinde etkin rolünü artık üstlenmelidir.

Nevşehir'de Dinler Motel, Özer Kamping, Uçhisar'da yeralan Bindalı Restaurant ve Özler Alışveriş Merkezi, Ortahisar'da Lapis Oteli, Ürgüp'te sahte peribacaları, Avanos'da Büyük Avanos Oteli, Göreme'de Ataman ve Turist Oteli, bölgenin fiziksel çevre yapısında görsel kirliliğe yol açan bazı turizm yapılarıdır. Mimarlar Odası, bundan sonra bu ve buna benzer

tesislerin yapılmasına hiçbir şekilde müsaade etmemeli, kamuoyu sağlamak için gerekirse basınla işbirliği sağlamalıdır.

Ülkemizin, belki de dünyanın fiziksel çekiciliğine ve yaz kış turistlerin akınına uğrayan tek bölgesi Kapadokya Bölgesidir. Bölgenin çevresel değerine sahip çıkmak, turizmin gelişimini en iyi şekilde sağlamak ülkenin ve ülke halkının görevleri arasındadır. Bilinmesi gereken en önemli özellik; turizmi yaşatan ve geliştiren en önemli özellik, bölgenin doğal, tarihi ve sosyo-kültürel çevre değerleridir. Bu olgulardan birinin yitirilmesi, ülke kalkınmasında büyük payı olan turizm olanaklarının, iyi kullanılmamasına ve zamanla çevresel değerlerle birlikte yitirilmesine yol açacağından, önlenmesi gerekir.

Kapadokya Bölgesi'nde yaşanan bütün bu sorunlar, aslında ülkemizin diğer turistik bölgelerinde de yaşanmaktadır. Bu sebeple bütün bu sorunların temelinde, ülkemizin diğer sektörlerde de görüldüğü gibi, "eğitim seviyesi" düşük, niteliksiz insanların, ülke yönetiminde, yerel yönetimlerde ve özel kurum ve kuruluşlarda söz sahibi olmalarından kaynaklanmaktadır. Ülke genelinde **bölge halkının "eğitim seviyesi düşük"** yöneticileri tercih etmesi, Kapadokya bölgesinin gelişimine engel olmaktadır. Ülkemizin çevresel değerlerinin korunması ve turizmin gelişmesi, ülke insanının kültür ve eğitim düzeyinin yükseltilmesiyle doğru orantılıdır. Bölgede genel olarak, fiziksel çevre -turizm yapıları etkileşiminin en olumsuz sonuçlarından biri eğitimsiz insanların bölgeyi tahribata uğratmasıdır. Bunun için daha çok çalışmak, ne yapılacağını iyi kavramak ve doğru insanlarla bu çalışmalarını gerçekleştirmek ana hedefimiz olmalı, Kapadokya Bölgesi gibi çevresel değerlerimize sahip çıkılmalıdır.

KAYNAKLAR:

- (1) **Ahunbay Z.**,(1995), Restorasyon, “**Tarihi Çevre Koruma ve Tarihi Sit**”, Y.E.M., İstanbul.
- (2) **Akkaya, A.**, (1994), **Turizmin Çevresel etkileri ve İznik Çevresinde Alternatif Turizm Gelişiminin Değerlendirilmesi**, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü(yayımlanmamış).
- (3) **Atıker, M.**, (1994), İlgı Dergisi, “**Zelve Vadisi**”, Tasarım Yapım (Sayı 76);syf 14, İstanbul.
- (4) **Aydemir Ş.**, (1979), **Tasarım ve İnsan bilimleri, İnsan Çevre İlişkilerinde Değişim Ve Tasarıma Etkileri**, Derleyen: **Z. Ertürk**, K.T.Ü. Basımevi;syf 29, Trabzon.
- (5) **Balamir A.**, Mimarlık Dergisi, “**Göreme’deki Cam Piramitler**”, Y.E.M., İstanbul, (Sayı 70’89/6); 93.
- (6) **Balanlı A. Ve Öztürk A.**, (1995), “**Yapının İç ve Dış Çevresinin Yapı Biyolojisi Açısından İrdelenmesi**”, Sağlıklı Kentler ve İnşaat Mühendisliği, T.B.M.M. İzmir Şubesi, İzmir.
- (7) **Baytın Ç.**, (1994), **Tarihi Çevrelerde Yeni Yapı Olgusuna bir Yaklaşım:İstanbul Örneği bir Uygulama Modeli**, Doktora Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü (yayımlanmamış).
- (8) **Çiçek A.**, (Ocak 1990), **Turizm Dünyası**, “**Nevşehir-Dedeman Otel**”, Türkiye Turizm Ekonomisi ve Yatırımcıları Yayını, İstanbul: 48.
- (9) **Çubuk, M.**, (1980), **Turizmin, Dinlenme-Eğlenme ve boş zamanları değerlendirme ile bütünleşmesi, Yeniden Tanımı Denemesi ve Turizm Planlamasında Sistemli Bir Yaklaşım**, Doktora Tezi, M.S.Ü. Mimarlık Fakültesi, (Yayımlanmamış).
- (10) **Doğrusöz N. S.**, (1994), **Tarihi ve Özgün Çevrelerde Yeni Yapı Sorunu ve “İnfil” Olgusuna Farklı Yaklaşımlar**, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, (yayımlanmamış).
- (11) **Ekinci O.**, (1991), Yapı Dergisi, “**Kültür ve Çevre Değerleri Açısından Turizm**”, (Sayı 117): 34.
- (12) **Eraşar O.**, (1996), **Kapadokya’da Yerleşim Alanları ve Sorunları**, Kapadokya Vakfı Yayınları, Nevşehir.
- (13) **a. Erençin A.**,(1979), **Kapadokya Yerel Konutlarında Turizme Yönelik Yenileme Çalışmalarına Bir Yaklaşım**, Doktora Tezi, İ.T.Ü.

b. Erençin A.,(1990), Tasarım Dergisi, “**Kapadokya’da geleneksel Mimarinin Sentezi:Bazaar 54**”, Tasarım Yayıncılık Ltd. Şti., (SAYI 25’ 90/6), İstanbul:90.

(14) Esmer, M. A., (1992), Avanos’un Eski Türk Evleri, “Eski kent dokusu ve Avanos Sokakları, Bunların Oluşumundaki Etkenler”, Kültür Bakanlığı Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara: 13.

(15) Giovannini L., (1988), Yapı Dergisi, Kapadokya Hakkında Bir Değerlendirme, Y.E.M., (Çev: A. Gülsen), (Sayı:77), İstanbul: 29.

(16) Halman T., (1995), Yapı Dergisi, İstanbul/Göreme (Sayı 165/8), Y.E.M, İstanbul: 37.

(17) Hasol D., (1988), Yapı Dergisi, Turizm ve Göreme Üzerine (Sayı 77/2)Y.E.M., İstanbul: 27-36.

(18) İl Turizm Rehberi, (1997), Nevşehir İl Özel İdaresi Müdürlüğü Yayınları, İlkadım yayınevi, Nevşehir.

(19) (1986) Kapadokya Turizm Yatırım Alanları, TC. Turizm Bankası AŞ. Fiziksel Grup Başkanlığı, Ankara.

(20) a. Karaaslan M., (1989), Mimarlık Dergisi, Çağdaş Mimarlık Akımları ve Türkiye Mimarlığı Sempozyumu (Sayı 40’90/1),

b. Karaaslan M., (1997), Yapı Dergisi, “Bir Kapadokya Yorumu”, Başkent Offset, (Sayı,97/3): 84.

(21) Karamani A.,(1997), Marie Klair Maison Dergisi, “**Les Maison de Capadocce: Kapadokya gezegeninde büyümlü bir köşe**” (Sayı 2):, Show Basın, İstanbul: syf 16.

(22) Keleş R. ve Hamamcı C., (1993), “**Çevre ve Çevrebilim**”, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

(23) Koç E.,(1989), Kapadokya Bölgesinde Kentsel Dokunun Turizme Yönelik Korunması ve Kullanılması, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış).

(24) a. Korça P., (1992), Turizmde Seçme Makaleler:16, Özel Sayı:Turizm ve Çevre, “Turizm Projelerinin Çevresel Etki Değerlendirmesinde Delphi Tekniğinin Uygulanması”, Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı Yayını, İstanbul: 46.

b. Hudman L.,(1992), Turizmde Seçme Makaleler:16, “Turizmin Rolü Ve Çevre Sorunları İle Gelecekteki Olası Etkilerine Yaklaşımı”,25.

(25) Kunt A.,(1993), Tebliğ ve Tartışmalar, “2000 Yılına doğru turizm mimarlığı , Bodrum örneğinde, aile ölçeğinde turizm”, TUGEV yayını, Boğaziçi Üniv. Matbaası, İstanbul, 35.

(26) Kükreç Ş.,(1991), Tarihi Kentte Koruma ve Turizm Etkileşimi ve Kaya Köy Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış).

(27) **Turizmi Teşvik Kanunu**, Turizm Yatırım ve İşletmeleri Nitelikleri Yönetmeliği(1982), T.C. Turizm Bakanlığı, Ankara.

(28) **Yapı Dergisi**, (1989), Turizm Yapıları Sempozyumu, Y.E.M.(Sayı 90), İstanbul: 11.

(29) **Yılmaz E.**, (1989), Turizm Yatırımlarında Proje Analizi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, (yayımlanmamış).

EK 1**BÖLGEDE YAPILAN ANKET ÇALIŞMASI ve ÇEVREYLE İLGİLİ ALINAN GÖRÜŞLER****Bölge Halkıyla Yapılan Anket Çalışması (Nevşehir içinde):**

1. Turizmin yöre halkına etkileri ekonomik katkı sağlıyor mu?

Evet

Hayır

2. Ekonomik durumunuzu, aşağıdaki turizm sektöründen hangi meslekle sağlamak istersiniz?

Turizm tesislerinden birinde personel olarak çalışmak(Komi, garsonluk vb.)

Gıda işletmelerinden birinde

Turistik eşya yapımı

Turistik eşya satışı

Taşımacılık(motorlu ve motorsuz araçlar ve binek hayvanlar)

Rehberlik

a. Şu anda yapmış olduğunuz iş

3. İmkanınız olursa turizm konaklama tesislerinden hangisini işletmek istersiniz?

Motel-Kamp yerleri

Otel

Tatil köyü

Pansiyon

4. Sizce turizmin yöre halkına, sosyal çevreye olumsuz etkisi var mı? Varsa sizce hangilerini olumsuz etkiliyor?

Yörenin otel , motel, pansiyon vb. turizm yapılarıyla süratle betonlaşması,

Geçim standardının yükselmesi(pahalılaşma),

Hizmet sektörüyle geleneksel yaşamın olumsuz etkilenmesi,

Dini inançlar

5. Yöredeki turizm tesisleri sizce yeterli midir?

Evet

Hayır

a)-Yeterliyse bunlardan yöreye en uygun, a)-Yetersizse başka hangi tesisler sizce aşağıdakilerden hangisi?

Dedeman

Kaya Oteli

Robinson Oteli

Bazaar 54

Lapis Oteli

Ataman Oteli

Perissia Oteli

Kaya Kamping

Koru Mocamp

Sinema

Açık hava tiyatrosu

Otel,

Pansiyon

Bunların dışında

b)-Nerede yapılmalı?

Yerleşim bölgesinde(Şehir merkezi)

Kırsal alanlarda

Tarihi ve turistik yörelerde

Bunların dışında

c)-Nasıl yapılmalı?

Yöresel yapı tarzına uyulmalı

Yöresel malzeme ve çağdaş yapı

Çağdaş yapım malzemeleriyle birlikte

b)-Nedenini açıklayınız?

6. Ekonomik durumunuz elverseydi, değişik ülkelerdeki yöreniz gibi doğal çevre olgularını görmek ister miydiniz? Evet Hayır

7. Turist olarak en çok ziyaret etmek istediğiniz ülkeler ve nedenleri?

İtalya-tarihi ve kültürel çekiciliği

Amerika-Doğal güzelliği

Uzakdoğu ülkeleri-Egzotik çekiciliği

Mekke,Medine-dini amaçlı

Bunların dışında

Bölgeyi Ziyaret Eden Turistlere Yönelik Anket Çalışması:

1. Organize turlardan memnun musunuz?

Evet

Hayır

a)-Memnun değilseniz tercih ettiğiniz seyahat türü

2. Bölgede tercih ettiğiniz konaklama tesisleri;

a)-Motel-kamp yerleri b)-Pansiyon c)-Tatilköyü d)-Otel e)-Hiçbiri

3. Kaldığınız konaklama tesisi?

4. Kalmış olduğunuz konaklama tesisinde beğendiğiniz özellikler var mı? Varsa hangileri?

Mimarisi doğal çevreye uyumlu

Teknik hizmetleri(otomasyon,havalandırma,aydınlatma)başarılı

Sosyal imkanı(eğlence, spor) iyi

Bunların dışında

5. Kapadokya’da yapılmış ve gezilerinizde dikkatinizi çeken doğal çevreye uyumlu turizm yapıları var mı? Varsa aşağıdakilerden hangileri doğal çevreye uyumlu?

Dedeman Oteli

Kaya Oteli

Lapis Oteli

Perissia Oteli

Robinson Oteli

Bazaar 54

Ataman Oteli

Kaya kamping

Tower Oteli (Kur Oteli)

Koru mokamp

6. Bölgede doğal çevresi korunmuş ve korunamamış turistik kasabalar?

Doğal çevresi korunmuş

Doğal çevresi korunmamış

Göreme

Ortahisar

Kaymaklı

Ürgüp

Uçhisar

7. Kapadokya’yı en çok gezmek istediğiniz araç?

a)-Motorlu taşıtlar b)-Yaya

c)-Motorsuz araçlar,

Araba, cip,otobüs

Bisiklet

Karavan

Fayton

Üstü açık kamyonetler

At ya da bunların dışında

8. Yörede en çok ilginizi çeken mimari yapı

- a)-Kayadan oyma konutlar
- b)-Eski Rum evleri
- c)Yeraltı şehirleri
- d)-Geleneksel özellikteki Yığma yapılar
- e)-İlk Hristiyan mimarisini yansıtan kiliseler

Kapadokya Bölgesindeki turizm yapıları çevreye olumlu ya da olumsuz etkiler bırakmaktadır. Bu oluşumlardan direkt etkilenen kişiler bölge halkı ve bölgeyi ziyaret eden turistlerdir. Bölgeyi çok sayıda ziyaret eden turistlerle yapılan anketler sonrasında ortaya çıkan sonuçlar şudur;

Yaptığım küçük anket sonuçlarının, bir değerlendirmesi turistik kasabalardaki bölge halkının %54'nün, turizmle uğraştığı ve **geçimlerini %46 gibi bir çoğunlukla, en çok eğitim gerektiren, rehberlik** mesleğinden sağlamak istedikleri ortaya çıkmıştır. Yöre halkının %77'i, **turizmin** bölgeye ekonomik katkı sağladığını ancak, **otel, pansiyon, motel vb. turizm yapılarıyla Kapadokya süratle betonlaşarak, sosyal çevreye olumsuz etkiler bıraktığını** düşünmektedir. Bu konaklama tesisleri dışında, yöre halkının %36'sı, **bölgenin sosyal çevresini geliştirebilecek açık hava tiyatrosu ve sinema** ve benzeri sosyal tesislerin de, **yöresel yapı tarzına uyumlu** bir şekilde yapılmasını istemektedirler.

Bölge halkının %46'sı kendi ülkeleri dışında, bu bölgenin özelliklerine uygun yerleri ziyaret etmek istemektedirler. En fazla görmek istedikleri ülkeler ise Uzakdoğu ülkeleridir.

Turistlerle yapılan anketlerde ise; % 63'ü **organize turlardan rahatsız oldukları**, bölgeyi, özel araç(%80) ve uçakla seyahat etmek istedikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Bölgede **tercih ettikleri turistik tesisler %58'lik bir oranla, pansiyondur**. Turistlerin %67'lik bölümü, kaldıkları tesisin **mimarisini, doğal çevreye uyumlu** bulmaktadır.

Doğal çevresi en fazla korunmuş kasaba Uçhisar ve doğal çevreye en uyumlu turizm yapısı **Kaya Oteli %33'lük bir çoğunlukla kabul** edilmektedir. Bunun dışında **doğal çevresi iyi korunamamış kasabaların; Göreme ve Ürgüp** olduğu belirtilmiştir. Kapadokya bölgesinde turistlerin %42'si, motorlu ve motorsuz araçlarından çok, yürüyerek gezmeyi tercih etmektedirler. Bölgede turistlerin %25'inde, en çok ilgilerini çeken mimari yapı **ilk Hristiyan mimarisini yansıtan kiliseler ve yeraltı şehridir**.

Bu anketlerin dışında turistler özel şikayetlerini şöyle belirtmişlerdir;

Anket sonucunda da görüldüğü gibi, her sene yapılan bölgeye aykırı, bölgenin geleceğini tehdit eden otellerden ve kaba, gelişigüzel yapılmış tabelalardan büyük rahatsızlık duymaktadırlar. Ayrıca, özellikle Göreme Açık hava Müzesi'nde turistlerden, müze ve kilise girişlerinde ayrı ayrı para toplama, bölgede kendilerini 'güvende' hissetmemelerine yol açmaktadır.

Kendisine ait çok güzel bir Rum evinin restorasyonu için devletten onay ve teşvik kredisi alan yöre insanının, yaptığımız ankette, düşüncelerine ayrılan bölümde yazdıkları şeyler oldukça ilginçtir (kendi ifadesiyle);

“Birincisi bölgemiz turizm yönünden denetimsiz başı boş bir halde gitmekte...Devlet tarafından denetlenmesi gereken sorunlar çok...Bunlardan birincisi; Acentalar bölgeyi tam olarak gezdirmiyorlar. Plansız ve kısa sürede turistlere çoğu yöreyi göstermiyorlar. Acentalar mahyalanmış bir şekilde çalışıyorlar. Kendi müşterilerini kendi yerlerine götürüp satış yapıyorlar. Bunların hepsi İstanbul'dan gelen acentalar ve şirketler yöre esnafına fırsat vermek istemiyorlar. Küçük esnafı yok etmek için çoğu, görülmesi gereken yerleri göstermiyorlar. Grup turizmi bölgede çok az kalıyor. Turlar bir ya da iki gün kalıyor. Bir günü Göreme, Zelve, Derinkuyu üç yerde turu bitiriyorlar ve kalan zamanda kendi alışveriş yerine götürüp turu bitiriyorlar... İkincisi de yörenin korunması için tedbirler alınması gerekir. Doğal olarak restorasyon işlerinin takip edilmesi gerekir. Tarzını bozmadan tamir edilmeli...Örneğin Göreme Kasabası,Ortahisar Kasabası, Uçhisar Kasabası hepsi devlet kontrolüyle bakımı yapılmalı bunlar yok...Vadiler temizleyip bakımının yapılması gerekir. Bunlara hiç özen göstermiyorlar. Özellikle yürüyüş grupları için levhalar konmalı ve rehber yetiştirmeli, sağlık konusu da çok yetersiz...”olduğunu belirtmiştir.”

Kapadokya'da çevresel değerlerin korunmasına yönelik sivil toplum örgütü olarak, **“Kapadokya Vakfı”** kurulmuştur. Çalışmalarında karşılaştıkları sorunları şu şekilde ifade etmektedirler;

“Bölgedeki en büyük sorunların temelinde, yönetim organizasyonunun yetersiz kalması ve yanlış uygulanması vardır. Bölge için en önemli konu budur. Çok başlı, fakat kimin ne yaptığı belli olmayan bir kaos yaşanmaktadır. Bu durumun biran evvel çözümü, kültürel ve doğal mirasımız dediğimiz bölge için oldukça önemlidir. Bu çok başlılığın ortadan

kaldırılması için, Kurul tarafından 1991 yılında sadece bölgeyi ilgilendiren, tıpkı Boğaziçi İmar Kanunu'nda olduğu gibi "Kapadokya Kanunu" çıkarılmak istenilmiştir. Ancak, bu girişim sonuçsuz kalmıştır. Milli bir politika olarak, bölge geneline yönelik bu şekilde bir kanun çıkarılması ve akla dayalı bir yönetim organizasyonuna gidilmesinde çok büyük fayda vardır.(Eravşar, 1996)"

diye özetlemektedirler.

Nevşehir'in eski dönem Belediye Başkanlığını yapmış, Ortahisar-Paris Motel Kamping'i 10 yıl süreyle işletmiş ve Uçhisar Kaya Otelinin de mimarlığını yapmış, Sayın Yahya Yılmaz'la yapılan bir röportajda verilen yanıtlar daha da ilginçtir;

SORU 1. Sizin döneminizde turizme yönelik ne tip çalışmalarda bulundunuz? Tarihi ve turistik çekiciliğe sahip ülkemizin en önemli bölgesi olan Kapadokya'yı korumaya yönelik projeleriniz var mıydı?Varsa şu anki gelişimi nasıl sizce?

YANIT 1."Bizim döneme gelinceye kadar Belediye Başkanları ve diğer resmi görevliler imar, inşaat, şehircilik ve turizm gibi çağın önemli konularından habersiz ve bu konulara yatkın olmayan insanlardı;

Turizmi yeme, içme ve eğlenceden ibaret fantezi bir olay olarak kabul ediyorlar, turizmin karlılık ve sosyal yönüyle şehirlerin gelişmesindeki müspet rolünü bilmiyorlardı ve bunun içinde bir çaba sarfetmemişlerdi. Bizim dönemimizin(1956'da Yıldız Üniversitesinden mezun olup, 1960' da Nevşehir'e döndüm. Bir turizm derneği kurdum ve sonraları serbest çalışmaya başladım. Birçok turizm proje ve inşaatlarını gerçekleştirdim. On sene de bir motel-kamp yeri işlettim. Nevşehir için bir şans olduğunu gördüm. Ne yazık ki benim dönemimden önceki 14 sene boyunca şehrin imar planı yapılmamıştı...

Bir belediyenin imar planı olmadan hiçbir icraat yapılmayacağını bilen, Nevşehir'in ziraat, ticaret ve sanayisinin sınırlı olduğunu düşünen ve Nevşehir'in geleceğini turizmde gören biri olarak önce imar planını ,1984'te seçildiğim sene ele aldım. Plan yapımında ana unsur, turizm, ulaşım tarihi ve turistik değerlerimizin korunmasıydı. Bunun için önce doğudan batıya rahat bir ulaşım sağlayarak çevre yolunu belirledim. Sonra Uçhisar-Göreme gibi turizm yörelerini korumak, insan ve yapı yoğunluğunu artırmamak ve büyük şehir baskısına maruz bırakmamak için şehrin diğer ihtiyaçlarını, korunması gereken Uçhisar ve Göreme taraflarına değil aksi yönde, batı taraflarında düzenledik.

Şehirlerarası otobüs terminalini de ilçe kasabaları ve köylerin kolay ulaşabileceği yeni yapılmakta olan havaalanı ile irtibatı kolay olan doğudan batıya ulaşım sağlayan çevre yoluyla kuzey-güney (Kırşehir-Niğde) yolunun kesiştiği batıda bir alana yerleştirdik.

Turistik yörelerimizden Uçhisar ve Göreme kasabasından uzakta sit alanı dışında kalan alanları turistik tesis alanları olarak kiraladık.

Turizm ilgili belediye olarak üzerinde durduğum diğer önemli tesis havaalanıdır. Havaalanı konusu ilk kez 1987-88 yıllarında gündeme getirilmiş. Bölgede yatak kapasitesinde hızlı artışı (3000'den 10000, bir yıl sonra ise 20000 olduğu) ve organize turların büyük bir bölümünün İstanbul gibi uzak şehirlerden gelişi turist sayısını azaltıcı bir etki yaratmakta. Bu durum turistler içinde bir işkence ve zaman kaybı sayılmakta...Bölgede bu sebeplerle havaalanına ihtiyaç olduğunu 1986 yılında, gerekli kurum ve kuruluşlara bildirdim.

Daha sonra havaalanı ele alındı ve bu iş için de şehrimizin kuzeyinde imar planına yakın bir alan seçildi. Seçilen bu alan turistik bölgeye ve peri bacalarına çok yakın olduğu için doğal oluşumun uçakların yarattığı titreşimlerden zarar göreceği ve gürültü kirliliğine sebebiyet vereceği için tarafımdan reddedildi. Şehrin ve turistik kasabaların kuzeybatısında Gülşehir-Tuzköy'de uygun bir yer seçilerek inşaatına başlandı. 1998'de sonunda tamamlanması bekleniyor. Benim yapılan bu planlar ve düşünceler ne kadar iyi olursa olsun, bunlar kanunumuzun 18. maddesinin uygulanmasıyla araziye geçilmezse uygulamada dürüst, cesur ve kararlı olunmazsa büyük emeklerle yapılan bu planlar duvarda süs olmaya mahkumdur. Benim dönemimde imar planı Anadolu'da turizmin odak noktası olan Nevşehir'in uzun geleceği düşünülerek hazırlanmış, turizmin Nevşehir'de temelleri atılmış, tamamı üzerinde 18. madde uygulaması gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de bu sahada en büyük uygulamayı yapan Nevşehir belediyesi bu konuda bütün illere iller bankası tarafından örnek gösterilmiştir. Yaptığımız bu plan bizden sonrakilerin bazı bilinçsiz ve olumsuz müdahalelerine maruz kalmakla beraber sağlam donelere dayandığı ve 18. madde ile araziye uygulandığı için fazla bozulmamıştır.

Dönemimizde Nevşehir'in merkeze bağlı bir kasabası olan Göreme'de yoğun yapılaşmanın önüne geçmek için kasabanın kuzeybatısında Göreme'ye 2-3' km uzaklıkta kendisine ait altyapısı devlet tarafından yapılmış bir bölge oluşturulması ve kasabalıların yeni ev ihtiyaçlarının burada karşılanması, Göreme'deki eski evlerinde aslına uygun

olarak restore edilerek pansiyona dönüştürülmesi yönündeki teklifim ne yazık ki maddi gerekçelerle kabul görmemiştir. Oysaki bunun maliyeti kaybedeceklerimizin yanında çok küçüktür ve belgeyi korumak için uygulanma kabiliyeti olan tek projedir.”

SORU 2. Nevşehir’in özellikle kasabalarına nazaran turizme biraz daha soğuk baktığı ve ilde yeni yeni turizme yönelik yatırımların gerçekleştiğini biliyoruz. Siz bu geç kalan çalışmalarını neye bağlıyorsunuz?

YANIT 2. “Nevşehir’in kasabaları gibi turizme açık olmamasının birçok sebebi var;

- Kasabalarında bölgenin doğal ve tarihi yapısının daha iyi görülmesi
- Kasabalarında ziraat ve ticaretin zayıf olması insanların ek gelire daha çok ihtiyaç duyması
- Turizmden gelir sağlandığını gören insanların tutuculuğu terkederek daha sıcak sosyal ilişkilere girebilmesi.
- Oralarda turizmin karlı ve sosyal yönden faydalı bir iş olduğunu daha önceden fark eden öncü insanların çıkması ve turisti memnun edecek yatırım ve ortamlarının hazırlanması.”

SORU 3. Siz bölgenin en ilgi çeken oteli Kaya Otelin de Mimarısınız. Otelin çevreye uyumunda öncelikle neye dikkat ettiniz?

YANIT 3. “Uçhisar ve Kavak kasabasının müşterek otel yapma konusu 1963’lerde Uçhisar ve Kavak kasabalarına iller bankası tarafından bir miktar para tahsis edilerek teşvik edilmiştir. O zaman Nevşehir’de tek mühendis olduğum için, o zamanki Vali ve Belediye Başkanı benden fikir almak istediler ve düşündükleri arsaya götürdüler.

Ben arsaya bakarken arsanın doğu cephesinin som tüf kayalık olduğunu gördüm, o anda aklıma, kaya içine oyulmuş kiliseler, şarap mahzenleri, mutfaklar, evler ve ambarlar geldi. Kendilerine buraya modern bir otel binası yerine. Kayadan oyma bir otel yapılmasının daha uygun ve ucuz olacağını, kayayı oyarak otelin kaba inşaatının bitmiş olacağını duvardan tabi şekilde bırakarak sıva, boya vb gibi pek çok masraftan kurtulanacağını söyledim. Önce çok şaşırdılar, herhalde önceden yapılmış başka bir örneği olmadığı için yapılabileceğine inanmadılar. Bu durumda acele etmemeleri için onları ikna ettim.

Sonra bu projeyi gerçekleştirilmem istendi. Önce eski kayadan oyma evleri inceledim. Bunların genellikle kubbe ve tonoz şeklinde oyulduğunu gördüm. Localarını, masalarını, oturma yerleri, şarap mahzenleri vb hemen hemen herşeyi kayadan oyma yapmışlardı.

Yamaçlarda petek gibi oyulan güvercinliklerden gübre elde edilerek geçim kaynaklarını oluşturuyorlardı. Otelde bütün bunları esas alarak, uygun yerlerde kullanmak suretiyle, müşterilerin ihtiyaçlarını da düşünerek, projeyi hazırladım. İş ihaleye çıkarıldı ancak işin zorluğunu gören hiçbir müteahhit ihaleye katılmadı.

O zamanki şartlarda elimizde hiçbir alet edevat yoktu. Bir nivo, bir takometre bulamazdık; işi yapmak için sadece sivri uçlu kazma(külünk), demir çivi ve manivela demirinden başka hiçbir şey yoktu. Netice olarak Uçhisar kasabasının da halkıyla elele vererek 4 senelik bir uğraştan sonra işi bitirdik. Eser çok beğenildi. Pek çok yerli-yabancı basında kapak konusu oldu.

Bizim yaptığımız bu ilk iş, kayaların turizm amaçlı kullanılmasına vesile oldu. Sonradan bu tesis örnek alınarak iyi veya kötü lokanta, bar, vs. gibi pek çok tesisler yapıldı.”

SORU 4. Aynı zamanda siz Ortahisar belediyesine ait motel-kamp yerini on yıllık bir süre içinde işlettiniz. Turizme yönelik bu tecrübenizden sonra, bölgede bugün mevcut olan motel-kamp yerlerinin boşluğu ve bakımsızlığını nasıl açıklarsınız?

YANIT 4. “Evet. Ben yarım ve kalitesiz yapılmış tarla halindeki kamp, motel, lokanta, havuzdan ibaret olan Ortahisar belediyesine ait Paris-Motel Kamping’i 10 yıllığına işletmesini aldım. Şu ana kadar ne yazık ki Koru Mocamp haricinde motel işletiminde hiçbiri başarı sağlayamadı. Bunların çeşitli sebepleri var;

- 1985’den sonra meydana gelen , İran-İrak savaşı, körfez savaşı, Yugoslavya’daki savaş, ülkemizin doğusundaki huzursuzluk turizm kamp yapma isteğini, kendilerini güvencede hissetmediklerinde azalttı.
- Turizmde gruplaşmaya yönelmesi
- Bölgede Avrupa standartlarında yapılmış ve işletilmekte olan motel-kamp yerleri için gerekli harcamaya gidilmemesi, ya da maddi olanakları elvermeyen ve turizme yönelik kullanamayan kişilerin motel ve kamp alanlarını ellerinden tutması...
- Tüm bu sebepler etkisiyle, bölgede pasan müşteri ile çalışan motel-kamp tesisleri büyük müşteri kaybetmişler, boş kalmışlardır...”

SORU 5. Bölgede, turizme yönelik yapılanmalar, bölgenin sosyo-ekonomik durumunu nasıl etkiliyor?

YANIT 5. “Bölgedeki turizme yönelik yapılaşmalar bölgenin imarına müspet yönde katkıda bulunmuş, resmi görevlilerin ve vatandaşların yeniliklere karşı gözünü açmıştır.” diyerek görüşlerini belirtmiştir.

YANIT 5. “Bölgedeki turizme yönelik yapılaşmalar bölgenin imarına müspet yönde katkıda bulunmuş, resmi görevlilerin ve vatandaşların yeniliklere karşı gözünü açmıştır.” diyerek görüşlerini belirtmiştir.

Bölge araştırmacı ve kuruluşların düşünceleri de konuya oldukça ışık tutabilecek niteliktedir;

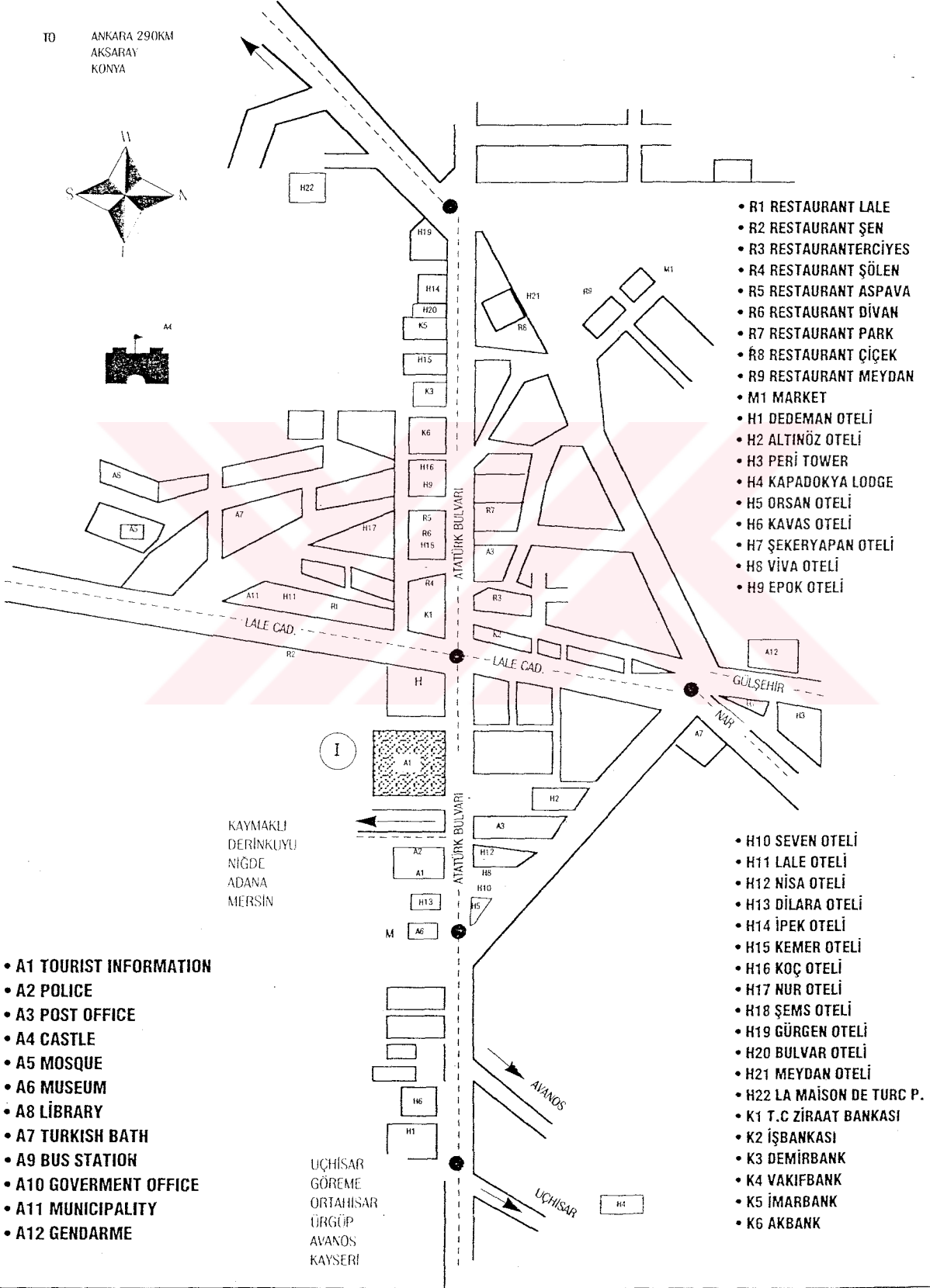
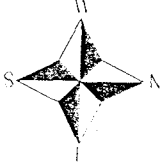
EK 2

EK 2

CITY MAP OF NEVŞEHİR

TO ANKARA 290KM
AKSARAY
KONYA

- R1 RESTAURANT LALE
- R2 RESTAURANT ŞEN
- R3 RESTAURANTERCİYES
- R4 RESTAURANT ŞÖLEN
- R5 RESTAURANT ASPAVA
- R6 RESTAURANT DİVAN
- R7 RESTAURANT PARK
- R8 RESTAURANT ÇİÇEK
- R9 RESTAURANT MEYDAN
- M1 MARKET
- H1 DEDEMAN OTELİ
- H2 ALTINÖZ OTELİ
- H3 PERİ TOWER
- H4 KAPADOKYA LODGE
- H5 ORSAN OTELİ
- H6 KAVAS OTELİ
- H7 ŞEKERYAPAN OTELİ
- H8 VİVA OTELİ
- H9 EPOK OTELİ

KAYMAKLI
DERİNKUYU
NİĞDE
ADANA
MERSİN

- A1 TOURIST INFORMATION
- A2 POLICE
- A3 POST OFFICE
- A4 CASTLE
- A5 MOSQUE
- A6 MUSEUM
- A8 LIBRARY
- A7 TURKISH BATH
- A9 BUS STATION
- A10 GOVERNMENT OFFICE
- A11 MUNICIPALITY
- A12 GENDARME

UÇHISAR
GÖREME
ORTAHISAR
ÜRGÜP
AVANOS
KAYSERİ

- H10 SEVEN OTELİ
- H11 LALE OTELİ
- H12 NİSA OTELİ
- H13 DİLARA OTELİ
- H14 İPEK OTELİ
- H15 KEMER OTELİ
- H16 KOÇ OTELİ
- H17 NUR OTELİ
- H18 ŞEMS OTELİ
- H19 GÜRGEN OTELİ
- H20 BULVAR OTELİ
- H21 MEYDAN OTELİ
- H22 LA MAISON DE TURC P.
- K1 T.C ZİRAAT BANKASI
- K2 İŞBANKASI
- K3 DEMİRBANK
- K4 VAKIFBANK
- K5 İMARBANK
- K6 AKBANK

TURİZM BELGELİ TESİSLER

	TESİSİN ADI	YERİ	SINIFI	TELEFON	FAX	ODA/YATAK
İ	DEDEMAN OTELİ	NEVŞEHİR	★★★★★	(384) 213 99 00 (20 HAT)	213 21 58	349 / 734
İ	ALTINÖZ OTELİ	NEVŞEHİR	★★★★	213 53 05	213 28 17	120 / 248
Y	PERİ TOWER	NEVŞEHİR	★★★★	212 88 16- 17	213 90 28	125 / 270
İ	KAPADOKYA LODGE	NEVŞEHİR	★★★★	213 99 45 (10 HAT)	213 50 92	184 / 369
İ	ORSAN OTELİ	NEVŞEHİR	★★★	213 53 29 -213 12 69	213 99 66	95 / 191
Dİ	KAVAS OTELİ	NEVŞEHİR	★★	213 21 70 -213 12 69	213 99 66	50 / 100
İ	OTEL ŞEKERYAPAN	NEVŞEHİR	★★	213 37 12 -212 81 84	213 40 51	37 / 74
Dİ	VIVA OTELİ	NEVŞEHİR	★★	213 17 60	213 16 42	54 / 108
İ	EPOK OTELİ	NEVŞEHİR	★★	213 11 68	213 16 42	60 / 120
Dİ	HOTEL SEVEN	NEVŞEHİR	★★	213 49 79	213 04 54	23 / 46
Y	LALE OTELİ	NEVŞEHİR	★	213 17 97	213 13 64	21 / 42
Dİ	AVRASYA OTELİ	AVANOS	★★★★	511 51 81		120 / 258
İ	YILTOK OTELİ	AVANOS	★★★	511 23 13 -511 21 03	511 48 90	179 / 364
Dİ	BÜYÜK AVANOS	AVANOS	★★★	511 41 88 - 511 35 77	511 48 63	51 / 104
İ	IRMAK OTEL	AVANOS	★★★	511 43 17-511 43 54	511 45 30	128 / 256
Y	OTEL ALTINYAZI	AVANOS	★★★	511 20 10	511 49 60	83 / 177
Y	PALANSARAY OTEL	AVANOS	★★	511 48 44	511 20 79	43 / 86
Y	MELAGOBIA OTEL	DERİNKUYU	★★★	381 25 09 - 381 25 24	381 26 10	32 / 64
Y	ÇİNER OTEL	GÖREME	★★★	271 20 39	271 25 16	42 / 82
Dİ	TURİST OTEL	GÖREME	★★	271 24 30 (3HAT)	271 20 11	68 / 143
Y	OSMANLI EVİ	GÖREME	★★	271 26 16		35 / 70
İ	BELEDİYE MOTEL	GÜLŞEHİR	★★★	411 30 28	411 39 06	42 / 84
İ	CEM OTEL	HACİBEKTAŞ	★★	441 24 14		24 / 48
Y	LE PRINCESHOTEL	KAYMAKLI	★★★	218 29 17		127 / 260
Y	YAPISELLER	KOZAKLI	★★	471 27 01 - 471 41 17		44 / 88
Y	SEZERLER	KOZAKLI	★★	471 22 32		38 / 104
Y	ALTINSU TESİSİ	KOZAKLI	★	471 44 55 - 471 42 83	471 42 83	36 / 72
İ	KAYA OTELİ	UÇHISAR	★★★	219 20 07 - 219 20 00	219 23 63	67 / 134
İ	BÜYÜK ALMİRA	ÜRGÜP	★★★★	341 89 90	341 89 99	101 / 215
İ	DİNLER OTEL	ÜRGÜP	★★★★	341 30 30	341 48 96	172 / 344
İ	OTEL MUSTAFA	ÜRGÜP	★★★★	341 39 70	341 22 88	102 / 210
İ	OTEL PERİSSIA	ÜRGÜP	★★★★	341 29 30 (10 HAT)	341 45 24	231 / 462
Dİ	OTEL ARKADAŞ	ÜRGÜP	★★★	341 23 95 - 341 33 95	341 26 48	67 / 111
Y	OTEL TAŞKINLAR	ÜRGÜP	★★	341 80 72		44 / 88
Dİ	TAŞSARAY OTEL	ÜRGÜP	★★	341 23 44	341 24 44	104 / 177
Y	OTEL SARNIÇ	ÜRGÜP	★★	341 23 40 - 341 32 48	341 23 40	37 / 70
Y	JANET OTEL	ÜRGÜP	★★	341 33 05 - 341 33 06		36 / 78
Dİ	OTEL ALFİNA	ÜRGÜP	★	341 48 22	341 24 24	26 / 52
Y	FEZA OTELİ	ÜRGÜP	★	341 49 06	341 89 40	30 / 60
İ	TURBAN MOTEL	ÜRGÜP	1.SIN.MOT.	341 22 90 (10 HAT)	341 22 99	235 / 473
İ	OTEL YÜKSELLER	ÜRGÜP	★★★	343 31 71	343 34 51	57 / 117
Dİ	OTEL BURCU	ÜRGÜP	★★★	343 32 00	343 35 00	56 / 88
Y	SİNASOS OTELİ	ÜRGÜP	★	353 50 09	353 54 35	60 / 118
	TOPLAM : 43					3632 / 7358

İ: İşletme belgeli tesis Dİ: Deneme işletme belgeli tesis Y: Yatırım belgeli tesis

TURİZM YATIRIM BELGELİ TESİSLER

TESİSİN ADI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	SINIFI
NEVŞEHİR			
CAMİCEDİD OTELİ	102	204	★★★
AVANOS			
VENESSA OTELİ	96	198	★★★
SEYYAH OTELİ	171	342	★★★
GÖREME			
ATAMAN OTEL	35	70	ÖZEL BELGE
GÜLŞEHİR			
ASIM CAN OTEL	90	168	★★
ÜRGÜP			
OTEL GOMEDA	135	270	★★★
YEMENİCİ OTEL	48	104	★★
OSIANA OTEL	39	75	★★

TURİZM BELGELİ RESTAURANTLAR

TESİSİN ADI	KAPASİTE	TELEFON
GÖREME		
ATAMAN RESTAURANT	60 KİŞİ	271 23 10
AVANOS		
TUVANNA RESTAURANT	85 KİŞİ	511 44 97
ALTINOC AK RESTAURANT	100 KİŞİ	511 43 57
ÜRGÜP		
SPECIAL RESTAURANT	100 KİŞİ	341 38 39
KARAKUŞ RESTAURANT	650 KİŞİ	341 53 53

BELEDİYE BELGELİ TESİSLER LİSTESİ

TESİSİN ADI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TELEFON
NEVŞEHİR			
ŞEMS OTEL	25	50	213 35 97
DİLARA OTEL	29	55	213 54 41
NISA OTEL	36	72	213 58 43
YILDIZ OTEL	26	20	
KAYMAK OTEL	12	30	
GÜRGEN OTEL	24	40	213 17 22
İPEK PALAS OTEL	41	82	213 14 78
BULVAR OTEL	18	40	
AVANOS			
DEVRENT OTEL	26	52	511 21 14
DURU MOTEL	16	34	511 40 05
SOFA MOTEL	28	80	511 41 20
AK MOTEL	7	20	511 23 70
OSLO MOTEL	20	42	
SENEL MOTEL	5	15	
KIRKIT PANSİYON	14	40	511 21 35
İLHAN PANSİYON	6	16	

BELEDİYE BELGELİ TESİSLER LİSTESİ

TESİSİN ADI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TELEFON
KAVUNCU PANSİYON	11	24	511 42 44
BAYER PANSİYON	8	20	511 42 87
PANORAMA PANSİYON	12	45	511 46 54
ASMA PANSİYON	9	24	511 20 97
PATİK PANSİYON	4	10	
AYDIN- SAĞLIK PANSİYON	8	24	511 45 39
HACİBEKTAŞ			
HÜNKAR OTEL	16	40	
KAYMAKLI			
MANOLYA PANSİYON	6	15	
KOZAKLI			
KARACANLAR MOTEL	8	16	
ÇİFÇİLER MOTELLERİ	26	52	
GÜNEŞ MOTELLERİ	6	12	
GÜVEN OTEL	15	30	471 42 62
FERAH OTEL	10	30	471 40 61
KAPLICA OTEL	11	33	471 46 51
HUZUR PANSİYON	10	25	
AKKAN PANSİYON	6	25	
KALENDER PANSİYON	13	35	471 45 66
TUTAR AİLE PANSİYON	10	25	

BELEDİYE BELGELİ TESİSLER LİSTESİ

TESİSİN ADI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TELEFON
ÜRGÜP			
TEPE OTEL	40	80	341 47 76
EREN OTEL	15	30	341 31 15
SAMTAŞ OTEL	30	64	341 34 10
SURBAN OTEL	31	64	341 33 12
SULTAN OTEL	20	40	341 44 77
EMRE OTEL	15	30	341 40 25
ÖZATA OTEL	33	64	341 43 55
HİTİT OTEL	16	40	341 44 81
OVA OTEL	10	20	341 45 65
PARK OTEL	20	40	341 46 26
BELDE OTEL	24	58	341 49 70
KAPADOKYA OTEL	21	55	341 47 14
KEMER OTEL	14	33	341 21 68
AKVEL OTEL	9	18	341 20 78
İLHAN OTEL	24	48	341 33 12
ELVAN OTEL	20	45	341 42 91
İMREN OTEL	12	30	341 45 50
ANATOLIA OTEL	7	14	341 44 87
BUKET OTEL	7	20	341 20 27
HANEDAN OTEL	14	24	341 23 17

TESİSİN ADI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TELEFON
KONAK OTEL	7	30	341 46 67
ÖZLER OTEL	8	18	341 41 37
YILDIZ OTEL	11	25	341 46 10
GÖREME OTEL	15	38	341 40 22
ASYA MINÖR OTEL	20	45	341 46 45
KUZEY OTEL	15	30	341 48 74
İMAJ OTEL	17	36	341 42 61
FEZA OTEL	28	59	341 21 84
KRAL OTEL	35	70	341 26 55
MERKEZ OTEL	15	30	341 27 46
PERİ OTEL	8	20	341 40 55
CAMEL OTEL	9	22	341 23 16
ÜRGÜP OTEL	7	22	341 45 51
FATİH OTEL	12	30	341 24 55
VİLLA OTEL	6	15	341 49 06
BORN OTEL	9	25	341 47 65
TÜRKERLER OTEL	15	30	341 33 54
FALAY OTEL	19	46	341 21 95
AKUZUN OTEL	33	85	341 38 69
YENİ HİTİT OTEL	15	35	341 31 31
ALİBEY OTEL	52	104	
ERCİYES PANSİYON	8	35	341 42 06
SELMA PANSİYON	5	15	341 43 97
SUN PANSİYON	10	30	341 44 93
SARIHAN PANSİYON	4	11	341 22 64
TÜLE PANSİYON	8	20	341 23 81
MANASTIR PANSİYON			353 50 05

BELEDİYE BELGELİ TESİSLER LİSTESİ

TESİSİN ADI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TELEFON
GÖREME			
ATAK OTEL			271 23 14
ROSE OTEL			271 24 53
MELEK OTEL	6	13	271 24 63
ÇARDAK MOTEL			271 22 40
YÜKSEL OTEL VE PAN.			271 23 03
BLUEMDON MOTEL VE PAN.			271 24 33
SAKSAĞAN MOTEL VE PAN.	10	28	271 21 64
SARAY MOTEL VE PAN.	6	14	271 22 06
MERCAN MOTEL VE PAN.			271 22 19
ERTAŞ MOTEL VE PAN.			271 20 34
DREAM MOTEL VE PAN.	6	16	271 22 82
NEST OTEL VE PAN.	7	18	271 23 89
PERİ OTEL VE PAN.	10	26	271 21 36
S.O.S MOTEL VE PAN.	17	43	271 21 34
SARIHAN MOTEL VE PAN.	6	14	271 22 16

BELEDİYE BELGELİ TESİSLER LİSTESİ

TESİSİN ADI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TELEFON
SPECIAL MOTEL VE PAN.	7	18	271 23 47
UFUK MOTEL VE PAN.	7	20	271 21 57
PARADİSE MOTEL VE PAN.	14	34	271 22 48
TAN MOTEL VE PAN.	13	30	271 24 48
KÖŞK MOTEL VE PAN.	7	14	271 22 33
ANATOLIA PANSİYON	6	16	271 22 21
ARIF PANSİYON	7	20	271 23 61
ESEM PANSİYON	7	18	271 22 78
GÖREME PANSİYON	6	13	271 22 34
GÜVEN PANSİYON	6	15	271 22 91
BERLİN PANSİYON	7	16	271 22 47
GRAND AVCILAR PAN.	8	30	271 23 01
HALİL PANSİYON	8	25	271 20 30
ISTHAR PANSİYON			271 21 08
KOCATÜRK PANSİYON	4	12	271 22 98
KERVAN PANSİYON	8	20	271 24 51
KELEŞ CAVE PANSİYON	7	20	271 21 52
KÖSE PANSİYON	12	30	271 22 94
MACCAN PANSİYON			271 21 81
OLD GÖREME PANSİYON	12	24	271 22 64
ÖMERİN YERİ PANSİYON	10	30	271 20 81
TABIAT PANSİYON	7	14	271 24 97
ROCK VALLEY PANSİYON	9	24	271 21 53
TİPİK PANSİYON	8	20	271 20 28
L' ELYSSE PANSİYON			271 22 44
TÜRKISH H. PANSİYON			271 25 04
KEMER PANSİYON	6	16	271 20 13
TUNA PANSİYON			271 23 76
STAR PANSİYON	5	17	271 23 57
MERCAN KAMPİNG			271 22 19
ÖZ KAPADOKYA KAMPİNG			271 23 17

BELEDİYE BELGELİ TESİSLER LİSTESİ

TESİSİN ADI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TELEFON
GÖREME			
PANORAMA KAMPİNG			271 23 52
DİLEK KAMPİNG			271 23 95
BERLİN KAMPİNG			271 22 49
GÖREME KAMPİNG			
WALLNUT PANSİYON			271 22 35
FANTAZİ PANSİYON	10	24	271 24 17
KAPADOKYA PANSİYON	5	11	271 22 29
ÇAVUŞIN			
TURBEL PANSİYON			532 70 84

BELEDİYE BELGELİ TESİSLER LİSTESİ

TESİSİN ADI	ODA SAYISI	YATAK SAYISI	TELEFON
DERİNKUYU			
MEYDAN OTELİ	12	25	381 30 73
ALİBABA OTEL	10	20	381 30 98
UÇHİSAR			
KAYA PANSİYON	5	15	219 24 41
LA MAISON DU REVE PAN.	25	50	219 21 99
DEREBAĞ PANSİYON	9	23	219 21 43
HAN PANSİYON	5	15	
KALE PANSİYON	9	22	219 20 37
HİSAR PANSİYON	10	24	219 20 85
HAKAN PANSİYON	5	15	219 20 80
PANSİYON MEDİTERRANE	7	16	219 22 10
ERCIYES PANSİYON	22	40	219 24 14
1001 GECE MOTEL			219 22 93
PAŞA MOTEL			219 23 01
BAŞARAN PANSİYON	8	20	219 22 22
MEDICAL PANSİYON	9	23	
BAHAR PANSİYON	5	15	
BURAK PANSİYON	8	23	219 23 43
STAR PANSİYON	10	20	
ANATOLIA PANSİYON	6	12	219 23 39
PAŞA MOTEL			219 23 01
VİLLA PANİYON	5	25	219 20 89
TOPLAM	1465	3339	

TURİZM BELGELİ KAMPİNGLER

TESİSİN ADI	TELEFON
UÇHİSAR	
KORU MOKAMP	219 21 90

BELEDİYE BELGELİ KAMPİNGLER

TESİSİN ADI	TELEFON
NEVŞEHİR	
DİNLER KAMPİNG	213 14 25
GÖREME	
DİLEK KAMPİNG	271 23 95
KAPADOKYA KAMPİNG	271 23 17
GÖREME MOTEL KAMPİNG	271 20 11
HOCA'NIN YERİ KAMPİNG	271 23 94
ORTAHİSAR	
KAYA KAMPİNG	343 31 00
AVANOS	
ADA KAMPİNG	511 24 29
UÇHİSAR	
ÇİFTLİK KAMPİNG	219 21 91
TANDİREVİ KAMPİNG	219 27 27
GÜLŞEHİR	
GÜLŞEHİR KAMPİNG	411 30 28

BELEDİYE İŞLETME BELGELİ RESTORANLAR

TESİSİN ADI	ADRESİ	TEL
NEVŞEHİR		
ÇİÇEK LOKANTASI	ESKİ SANAYİ MEYDANI	
ÇINKIL LOKANTASI	ATATÜRK BULVARI	
İMREN LOKANTASI	ESKİ SANAYİ MEYDANI	
GÜVEN LOKANTASI	LALE CADDESİ	
ASPAVA RESTORAN	ATATÜRK BULVARI	
MEYDAN LOKANTASI	ESKİ SANAYİ MEYDANI	
GÜLÜM LOKANTASI	GAZHANE CADDESİ	
ÖZ HANEDAN LOKANTASI	GAZHANE CADDESİ	
ŞÖLEN RESTORAN	ATATÜRK BULVARI	
ERCİYES RESTORAN	NAR CADDESİ	
ASPAVA 2 RESTORAN	ATATÜRK BULVARI	
KEMER RESTORAN	CAMİ KEBİR CADDESİ	
DOYUM RESTORAN	YENİ MAHALLE	
AVANOS		
MOTİF RESTORAN	YENİ MAH. HASAN KALESİ	
DRAGON RESTORAN	YENİ SANAYİ ÜSTÜ	
SOFRA RESTORAN	KENAN EVREN CAD.	
ÇİHAN RESTORAN	KENAN EVREN CAD.	
TAFAANA RESTORAN	KENAN EVREN CAD.	
TÖRE RESTORAN	KENAN EVREN CAD.	
ŞANSOPANSO RESTORAN	YUKARI MAH.	
ÇALI PİKNİK	ASMA KÖPRÜ YANI	
MESUT KAMPING RESTORAN	ASMA KÖPRÜ YANI	
BEYAZ RESTORAN	KAPADOKYA İŞHANI	
DAMLA RESTORAN	ORTA MAH.	
ŞATO RESTORAN	KENAN EVREN CAD.	
ÇAĞLAK RESTORAN	KENAN EVREN CAD.	
DERİNKUYU		
KERVAN RESTORAN	BAŞ MAH. ATATÜRK CAD.	
MERKEZ RESTORAN	CUMHURİYET MAH. PASAJ İÇİ	
DOYUM RESTORAN	DEMİRCİ MAH.	
AS RESTORAN	ÇARŞI İÇİ	
GÖREME		
ALİBABA RESTORAN	EL SANATLARI ÇARŞISI	271 23 38
HACININ YERİ	NEVŞEHİR CADDESİ	271 23 92
SARAY RESTORAN	BELEDİYE YANI	271 23 02
KÖŞEM RESTORAN	MÜZE CADDESİ	271 20 16
SEDEF RESTORAN	MÜZE CADDESİ	271 23 56
S.O.S. RESTORAN	MÜZE CADDESİ	271 24 93
ORİENT RESTORAN	NEVŞEHİR CADDESİ	271 23 46
TARDELLİ RESTORAN	MÜZE CADDESİ	271 23 30
GÖREME RESTORAN	BELEDİYE KARŞISI	271 21 83
YÖRE RESTORAN	MÜZE CADDESİ	271 21 81
NAZAR RESTORAN	MÜZE CADDESİ	271 22 06

TESİSİN ADI	ADRESİ	TEL
GÜLŞEHİR		
ARAPSUN	NEVŞEHİR CADDESİ	411 30 59
ZEKİ RESTORAN	NEVŞEHİR CADDESİ	411 30 46
ALAN RESTORAN	KIZILIRMAK CADDESİ	
DEDEM KEBAP	SANAYİ CADDESİ	411 38 93
KEBAP 94	KIZILIRMAK CADDESİ	411 31 90
HACİBEKTAŞ		
06 RESTORAN	NEVŞEHİR CADDESİ	441 33 38
OCAKBAŞI RESTORAN	ÇARŞI İÇİ	411 39 75
KAYMAKLI		
ERCİYES RESTORAN	YERALTI ŞEHİRİ YANI	
DOYUM RESTORAN	BELEDİYE CADDESİ	
NİKAM RESTORAN	BELEDİYE CADDESİ	
ORTAHİSAR		
PİZZA RESTORAN	ULUS MEYDANI	
HİSAR RESTORAN	ULUS MEYDANI	
UÇHİSAR		
ÇATALKAYA RESTORAN		
BİNDALLI RESTORAN		219 21 87
YEMENİ RESTORAN		219 23 74
KARACA RESTORAN		
ÇİFTLİK RESTORAN		219 21 91
ŞEKER RESTORAN		219 22 91
HİSAR LOKANTASI		219 23 50
HARMANDALI RESTORAN		219-23 64
KALE RESTORAN VE ŞARAP EVİ		219 24 19
ÜRGÜP		
OCAKBAŞI RESTORAN		
KAPADOKYA RESTORAN		341 40 29
ÖGÜN RESTORAN		341 43 61
ÜRGÜP RESTORAN		341 45 21
YAŞARBABA RESTORAN		341 28 55
KAYA RESTORAN		341 31 00
KERVANSARAY RESTORAN		341 43 29
DAM RESTORAN		341 43 22
GARDEN COUPOLE REST.		341 22 77
KARDEŞLER PİZZA SALONU		341 43 57
RESTORAN MİKRO		341 20 68
TERAS DİVAN RESTORAN		341 41 30
ŞÖMİNE KAFETERYA REST.		341 84 42
ÜRGÜP		341 23 00

SEYAHAT ACENTALARI

ACENTA ADI	B. YER	GR.	MER/ŞUB	TEL	FAX
RED VALLEY SEY. AC.	NEVŞEHİR	AG	ŞUBE	2139792	
TULIP SEY. AC.	NEVŞEHİR	AG	MERKEZ	2135519	2125086
TEMPEST SEY. AC.	NEVŞEHİR	A	MERKEZ	2132055	
EFOR SEY. AC.	NEVŞEHİR	A	MERKEZ	2133491	
TUI TURİZM SEY. AC.	NEVŞEHİR	A	MERKEZ	212 2100	
İÇİREN TURİZM SEY. AC.	NEVŞEHİR	AG	MERKEZ	2139526	2139527
AGAMI SEY. AC.	NEVŞEHİR	AG	MERKEZ	2127854	2127954
ROCK CITY TUR. SEY. AC.	NEVŞEHİR	AG	MERKEZ	2120603	2126258
KIRKIT SEY. AC.	AVANOS	A	MERKEZ	5113259	
POINT DE RENCONTRE	AVANOS	AG	MERKEZ	5114879	
NEŞE TUR SEY. AC.	GÖREME	AG	MERKEZ	2712525	
ROSE TUR SEY. AC.	GÖREME	B	MERKEZ	2712360	
EFOR SEY. AC.	GÖREME	A	ŞUBE	2712166	
NEW GÖREME SEY. AC.	GÖREME	AG	MERKEZ	2712166	
TURTLE SEYAHAT A.	GÖREME	A	MERKEZ	2712388	
MAGIC VALLEY SEY. AC.	GÖREME	A	ŞUBE	2712033	
HAYBİL SEYAHAT AC.	GÖREME	A	ŞUBE	2712211	
ÖTİKEN SEYAHAT AC.	GÖREME	AG	MERKEZ	2712588	2712589
HİRO SEYAHAT AC.	GÖREME	A	MERKEZ	2712542	
YAMA TUR SEYAHAT AC.	GÖREME	AG	MERKEZ	2712508	
ZEMİ TUR ZEYAHAT AC.	GÖREME	AG	MERKEZ	2712576	
GULLIVERS SEYAHAT AC.	GÖREME	AG	MERKEZ	2712238	
GAZİ TUR SEYAHAT AC.	GÖREME	A	ŞUBE	2712601	
MAGIC VALLEY SEY. AC.	ÜRGÜP	A	ŞUBE	3412145	
ALAN TURİZM SEY. AC.	ÜRGÜP	A	MERKEZ	3414667	
ERKO TURİZM SEY. AC.	ÜRGÜP	A	MERKEZ	3413252	3414785
GAZİ TUR. SEY. AC.	ÜRGÜP	A	MERKEZ	3418515	
ULAŞ SUNSET SEY. AC.	ÜRGÜP	AG	MERKEZ	3418880	3413301
ARGEUS SEYAHAT AC.	ÜRGÜP	A	MERKEZ	3414688	
RED VALLEY SEY. AC.	ÜRGÜP	AG	MERKEZ	3415061	
OSIANA TUR. SEY. AC.	ÜRGÜP	A	MERKEZ	3415063	
GÖKGÜRÜLTÜSÜ SEY. AC.	ÜRGÜP	AG	ŞUBE	3414879	
STONEPARK SEY. AC.	ÜRGÜP	AG	ŞUBE	3415069-70	3418119
DOZAMI SEYAHAT AC.	ÜRGÜP	AG	MERKEZ	3412335	
ERETNA SEY. AC.	ÜRGÜP	AG	MERKEZ	3414435	3413599
A GRUBU SEY. AC	16 ADET				
AG GRUBU SEY. AC.	18 ADET				
B GRUBU SEY. AC.	1 ADET				
			TOPLAM: 35 ADET SEYAHAT ACENTASI MEVCUTTUR		

KAPADOKYA BÖLGESİNDE BULUNAN EĞLENCE MERKEZLERİ	
AVANOS	TEL
LABİRENT DISCO-BAR	5112254
KERVANSARAY DISCO-BAR	5113535
ALTINYAZI MISTIK DISCO-BAR	5115390
AVRASYA OTELİ DISCO-BAR	5114955
KİBAR CAFE-BAR	5114118
ŞAPO CAFE-BAR	5114171
ŞATO BAR	5112884
ÜRGÜP	
ARMAĞAN DISCO	3414060
HAREM DISCO	3418695
BARİUM BAR	3414198

ANİMASYON YAPILAN RESTORANLAR	
AVANOS	TEL
DRAGON RESTORAN	5114506
ALTINOCAK RESTORAN	5114357
MOTİF RESTORAN	5112479
UÇHISAR	
ÇATALKAYA RESTORAN	
BINDALLI RESTORAN	2192187
YEMENİ RESTORAN	2192374
HARMANDALI RESTORAN	2192364
ÇİFTLİK RESTORAN	2192191
ÜRGÜP	
YAŞARBABA RESTORAN	3412855
KAYA RESTORAN	3413100
SOFA RESTORAN	3412300
KARAKUŞ RESTORAN	3418930

KAPADOKYA BÖLGESİNDE BULUNAN EĞLENCE MERKEZLERİ		ANIMASYON YAPILAN RESTORANLAR	
AVANOS	TEL	AVANOS	TEL
LABİRENT DİSCO-BAR	5112254	DRAGON RESTORAN	5114506
KERVANSARAY DİSCO-BAR	5113535	ALTINOCAK RESTORAN	5114357
ALTINYAZI MİSTİK DİSCO-BAR	5115390	MOTİF RESTORAN	5112479
AVRASYA OTELİ DİSCO-BAR	5114955	UÇHİSAR	
KİBAR CAFE-BAR	5114118	ÇATALKAYA RESTORAN	
ŞAPO CAFE-BAR	5114171	BİNDALLI RESTORAN	2192187
ŞATO BAR	5112884	YEMENİ RESTORAN	2192374
		HARMANDALI RESTORAN	2192364
ÜRGÜP		ÇİFTLİK RESTORAN	2192191
ARMAĞAN DİSCO	3414060	ÜRGÜP	
HAREM DİSCO	3418695	YAŞARBABA RESTORAN	3412855
BARİUM BAR	3414198	KAYA RESTORAN	3413100
		SOFA RESTORAN	3412300
		KARAKUŞ RESTORAN	3418930

BÖLGEMİZDE BULUNAN TURİSTİK EŞYA SATICILARI

İŞYERİNİN ADI	ADRESİ	SAHİBİNİN ADI-SOY.	TEL
NEVŞEHİR			
ANATOLIA HALI	TURİZM MÜD. KARŞISI	ADNAN TAŞKESEN	21 317 58
SEVEN BROTHERS HALI	GÖREME OTELİ KAR.	HASAN ARISOY	213 18 82
AVANOS			
BAZAAR 54	GÖREME YOLU	NET TİC. TUR.	511 24 54
AVANOS HALI	ORTA MAH.	BAHTİYAR DİLER	511 20 76
DURU KARPET	KENAN EVREN CAD.	OSMAN DURU	511 40 05
KİRKİT HALI	KENAN EVREN CAD.	AHMET DİLER	511 45 42
BAZAAR AVANOS	KENAN EVREN CAD.	HASAN BERBER	511 21 11
DEDE KARPET	KENAN EVREN CAD.	HÜSEYİN SEYFİ	511 23 14
TAPIS D'ANATOLLIE	YUKARI MAH.	İBRAHİM TOKMAK	511 45 87
TAPIS MEDITERRANE	YUKARI MAH.	MEHMET DİLARİ	511 44 03
HİTİT KARPET	KENAN EVREN CAD.	TURAN DURU	511 49 83
GALERİE NOMADE	KENAN EVREN CAD.	İSMAIL KASAP	511 48 30
GALERİE YÖRÜK	KENAN EVREN CAD.	A. İLLEEZ FUAT	511 40 20
ANADOLU KİLİM	KENAN EVREN CAD.	MEMİŞ BAZ	
ZELVE KİLİM	KENAN EVREN CAD.	GÜRAY TÜYSÜZ	511 23 74
GALERİE CAUCASE	KENAN EVREN CAD.	ALİ TÜRKYILMAZ	511 48 79
SENTEZ HALI	KENAN EVREN CAD.		511 33 33
ÇAVUŞIN			
ÇAVUŞIN ONYX	AVANOS CADDESİ	ALİ KARA	532 71 03
SULTAN HALI	AVANOS CADDESİ	AHMET TAŞDELER	532 12 25
GALERİ ERDEM	AVANOS CADDESİ	YÜKSEL KALCI	532 12 11
DERİNKUYU			
MELOGOBIA CARPETS	YERALTI ŞEHRİ KAR.	İRFAN KIZILLIRMAK	381 34 17
GÖREME			
INDIGO HALI	BELEDİYE ÇARŞISI	ÖMER TOSUN	271 23 51

GÖREME HALI MAĞ.	BELEDİYE ÇARŞISI	MEHMET Y.FAYDALI	271 23 48
ROSE HALI MAĞ.	BELEDİYE ÇARŞISI	HASAN ULUDAĞ	271 21 43
GALERİ KAMİL	BELEDİYE ÇARŞISI	KAMİL KEMİKKIRAN	271 21 86
GALERİ KAZIM	AVANOS CADDESİ	KAZIM KALCI	271 22 69
ORTAHİSAR			
ÖZAY HALI MAĞ.		MEHMET BALTA	343 31 74
HİSAR ONİKS MAĞ.		ALİ NİHAT YÖNENLİ	343 31 15
UÇHİSAR			
KAPADOKYA HALI		ESAT KEMAL ÖLMEZ	219 20 23
GLAERİ ERDEM HALI		MUSTAFA KÖYLÜ	219 21 70
TAPIS HALI		MEHMET ÖZKILIÇ	219 20 98
PARADİSE DU TAPIS		MEHMET ARISOY	219 22 12
GALERİ FARUK		FARUK KUMAŞ	219 23 27
ÜÇLER ONİKS		MEVLÜT ŞENEL	219 20 26
TULİP ONİKS		İHSAN AKKOÇ	219 22 20
ÖZLER ONİKS		HARUN ÖZÜDOĞRU	219 26 22
ÜRGÜP			
KALICI ONİKS		ALİ RIZA KALCI	
AKSA HALICILIK		ABDULKADİR AKATAY	
AKSOY CHEAP MARKET		CEMAL AKSOY	
ALKAN HALICILIK		SÜLEYMAN ALKAN	
DEVİRAN HALICILIK		HÜSEYİN AY	
ALAN TURİZM		HALİL ELALAN	
HADOSAN HALI SAN.		MÜNİR YAZICIOĞLU	
MUSTAFA HALICI		MUSTAFA HALICI	
ANTİKİTE AZİZ BABA		AZİZ GÜZELGÖZ	
KAPADOKYA KERVANSARAY		KÜRŞAD NUMANOĞLU	
ANTİKİTE VELİ BABA		VELİ KIRCI	
KOCATÜRK HALICILIK		SÜLEYMAN KOCATÜRK	
ANTİKİTE SHOP		ALİRIZA KÜRKCÜ	
BERLİNER HALI		MUSTAFA ÖZÇAY	
ORİENT BAAZAR		BEKİR SUCU	
GALERİ ÖZ		ÖZCAN ÖZ	
ÖZAY HALICILIK		ŞEREF ÖZSAN	
SULTANMEHMET HALI		MEHMET ŞENYAVUZ	

ÖREN YERLERİ TELEFON NUMARALARI VE AÇIK OLDUĞU SAATLER

GÖREME AÇIK HAVA MÜZESİ

Tel: 271 21 67

Açık Olduğu Saatler

Yaz Sezonu: 08.00-19.30

Kış Sezonu: 08.00-17.00

ZELVE AÇIK HAVA MÜZESİ

Tel: 411 25 25

DERİNKUYU YERALTI ŞEHİRİ

Tel: 381 31 94

ÖZKONAK YERALTI ŞEHİRİ

Tel: 513 51 68

KAYMAKLI YERALTI ŞEHİRİ

Tel: 218 25 00

GÜLŞEHİR ST. JEAN KİLİSESİ

Tel: 411 36 93

ÇAVUŞIN KİLİSESİ

Tel: 532 71 68

ÖZGEÇMİŞ:

Doğum Tarihi : 21. 12.1971

Doğum Yeri :Nevşehir

Lise :1982-1988 Nevşehir Lisesi

Lisans :1988-93 Yıldız Teknik Üniversitesi,
Mimarlık Fakültesi, Mimarlık
Bölümü

Yüksek Lisans :1995 Yıldız Teknik Üniversitesi Fen
Bilimleri Enstitüsü Mimarlık-
Mimari Tasarım programı

Çalıştığı Kurumlar:

:1993-94 Kayalar İnşaat

:1994-1996 Ceylan İnşaat

:1996-97 Işıklar Holding

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
MİMARLIK FAKÜLTESİ
MİMARLIK BÖLÜMÜ
25119 NİĞNEZİNE
38100 NEVŞEHİR